

26840, II, B, g, Juhelina 185.

Slovenska Talija. 52-53

Zbirka
dramatičnih del in iger.

Na vrolo dajo
Dramatično društvo v Ljubljani.

52. ZVEZEK:

Deborah. — Revizor. — Oče so rekli, da
le! — Same zapreke. — Perzijski šal. —
Kdor se poslednji smeje!

Cena 2 gld.

Slovenska Talija se dobiva v *Ljubljani*: pri J. Glontiniji (na mestnem trgu št. 17) in Dramatičnemu društvu.

Zdaj dobijo se še naslednji zvezki:

1.	Priročna knjiga za geđališke diletante . . .	50 kr.
6.	Gospod Čapek. Veseloigra v 1 dejanji. — Belin. Opereta v 1 dejanji	25 "
9.	Graščak oskerbnik. Igrokaz v 4 dejanjih .	30 "
10.	Serežan. Opereta v 1 dejanji. — Svojeglavneži. Vesela igra v 1 dejanji	30 "
11.	Roza. Izvirna igra v 3 dejanjih	30 "
12.	Klobuk. Vesela igra v 1 dejanji. — Tičnik. Opereta v 1 dejanji	30 "
13.	Išče se odgojnik. Igra v 2 dejanjih	30 "
14.	Zabavljica. Vesela igra v 1 dejanji. — Za- konske nadloge. Vesela igra v 1 dejanji .	30 "
15.	Poglavje I, II. in III. Vesela igra v 1 dejanji. — Mutec. Vesela igra v 1 dejanji	30 "
16.	Telegram. Vesela igra v 1 dejanji. — Sam na ve kaj hoče. Gluma v 1 ² / ₈ dejanja . . .	30 "
17.	Ona me ljubi. Vesela igra v 2 dejanjih. — Gospod regisseur. Šaljivi prizor	30 "
18.	Uskok. Vesela igra v 1 dejanji. — Vdova in vdovec. Vesela igra v 1 dejanji	30 "
19.	Visoki C. Vesela igra v 1 dejanji. — Gorenjski slavček. Opereta v 2 dejanjih	40 "
20.	Požigalčeva hčl. Igra v 5 dejanjih	50 "
21.	Umetnost in narava. Vesela igra v 4 dejanjih	60 "
22.	Zapravljivec. Čarobna igra s petjem v 3 dejanjih	60 "
23.	Pokojni moj. Šaloigra v 1 dejanji. — Lornjon. Igra v 1 dejanji	50 "
24.	Gospa, ki je bila v Parizu. Veseloigra v 3 dejanjih	50 "

DEBORAH.

Narodna igra v štirih dejanjih.

Spisal

Dr. S. H. Mosenthal.

Poslovenil

Fr. Cegnar.

Izdalo in založilo

Dramatično društvo v Ljubljani.

V Ljubljani.

Natisnila „Národna tiskarna“.

1883.

O S O B E.

Lovre, župan.
Jožef, njegov sin.
Učitelj.
Župnik.
Ana, njegova netjaka.
Berič.
Zdravnik.
Krojač.
Tržinar.
Pek.
Krémariča.
Stara Liza.
Jakob, fant,
Roska, kmetska deklica.
Abraham, slep starec.
Deborah.
Judinja.
Ruben.
Deček.
Deklica.

Kmetje, kmetice, z dežele odhajajoči judje, godci.

Dejanje: v necej vasi na Štírskem.

Doba: 1780.

Mej drugim in tretjim dejanjem je 8 dni, mej tretjim in četrtem 5 let.

030007564

Prvo dejanje.

(Vas. Véliki petek opoludne. Zadaj na brdu cerkev; spredaj na desnej mej lipami lepa kmetska hiša, pod lipo okrogla miza, krog nje klopi. Kmetje in kmetice gredó iz cerkve, v katerej postno petje ponehuje, razhajajo se z brda po raznih potih. Župnik korači počasi pred njimi, žene in otroci mu roke ljubijo, moški se odkrivajo: „Bog vam plati“, čuje se od vseh strani. Ko dospe župnik spredaj na igralnico stopi Ana molitvenikom v roci k njemu ter mu roko poljubi.)

Prvi prizor.

Župnik, Ana.

Župnik. Dobro dete!

Ana. Če sem dobra, vam sem hvalo dolžna!

Župnik. Človek mika razum, srce le Bog izomika.

Ana. A vi ste mi srce užgali in oblažili z veličastno svojo besedo!

Župnik. Ne moja beseda, ljubo dete, veličastno je delo, katero sem oznanjeval.

Ana. Ljubezen in trpenje našega gospoda in rešenika. Ah, zakaj je moral toliko trpeti!

Župnik. Da moremo enoliko ljubiti! Judov Bog, grozni, ostri, postavil je ognjen oblak mej sebe in svoje ljudstvo ter ga učil spoštovanja. Kristijanov zveličar je živel in trpel s človeštvom ter ga učil ljubezni.

Ana. Da bi mogla tudi jaz trpeti za človeštvo!

Župnik. Če ljubiš človeštvo, trpiš tudi ž njim.

Ana. A današnji dan bi rada s kako daritvijo praznovala, dan, ko je moj Bog trpel. Do krvavega bi si noge ožulila, da morem mirniše gledati krvavi sled na njegovih nogah!

Župnik. Boljše, da vežeš družim rane. Daritve verskih naših junakov so često le nečimurnost posvečevale.

Ana. Ah! da morem le eno dobro delo storiti! — Ali — zdaj sem se domislila — (Vesela z rokama ploskne.) Ljubi Bog! hvala tebi! Ujic, veste, ona žena —

Župnik. Judinja?

Ana. Beračica!

Župnik. Ona z detetom?

Ana. Dovolite, da jo poiščem in sem privedem z ubozim, zapuščenim otročičem; da dete odgojim, ženo preskrbim — —

Župnik. Pomisli, da nismo mi gospodje v vasi; smeš-li sprejemati tujce, za katere bi pozneje morebiti občina morala skrbeti?

Ana. Saj niso prvi.

Župnik. Judje!

Ana. Ljudje!

Župnik. Grešni, zgubljeni!

Ana. Je-li Kristus manj ljubil grešnike, nego pobožne? Pustite otročiče k meni, njih je nebeško kraljestvo.

Župnik. Kaj siliš v mene? Župan gre sem in njegov prijatelj, učitelj.

Ana. Jaz ju bom prosila.

Župnik. Ti veš, kako ta dva mislita.

Ana. Oče Lovre mi nerad kaj odreče.

Drugi prizor.

Lovre in učitelj gresta od cerkve po brdu, pogovarjata se in često postojita.

Lovre. Na kapljo veselja, kupo bridkosti!

Učitelj. Tako je na svetu!

Lovre. Ali nemam prav? Kaj mi pomaga, da mi žito tako lepo raste? Komu ga sêjem? Star sem in siv, a moj sin se je izpridel.

Učitelj. Vere nema, vere!

Lovre. Véliki petek se okrog potepati in božjo službo zanemarjati, ko vsak dober kristijan dvakrat toliko moli. Kolikorkrat so cerkvena vrata zaškripala, vselej sem se ozrl. Dobro sem videl, Jožefa ni bilo. Da bi človeka to ne žalilo!

Učitelj. Ko sem ga vabil k petju, često mi je odgovoril: Vsak tič svojo pesem poje, kakor mu je grlo zrastle, krókajte samí! Moj Bog, to je bil prvi korak k Antikristu!

Ana (se boječe bliža). Dober dan, oče Lovre!

Lovre. Lej, Anica! Bog ga daj! — Gospod župnik (Se odkrije.) Vso čast, to je bila pridiga! To je šlo v srce, a fant je ni slišal! Grom in strela, kolikor lepše ste govorili, toliko bolj me je grizlo.

Župnik. Kdo vé, kaj ga je danes zadrževalo! Fant je vrl, priden in tih.

Učitelj. Tiha voda brege dere.

Lovre. Ne čem, da bi tih bil, sto nepremišljenih napak mu odpustim, ali srce bi moral imeti za Boga in človeštvo! A tega nema! Le pogledjte to deklico. (Se na Ano ozre.) Ali ni brhka,

da se človeku srce v prsih smeje, in vrla in krotka i razumna, kakor beli dan? Zakaj mi je na dom ne privede? Dam mu hišo, dvor in polje, da mi le kos kruha izgovori. A potuhlec —

Ana. Ne grajajte ga, oče Lovre, dokler ga niste vprašali. Gotovo zopet pri gospodarstvu česa pogreša; on zakriva to, dokler ne preskrbi, kakor zadnji teden, ko je daleč za hrib šel iskat zelišča bolnej telici. Vi ste se togotili do polunoči; drugo jutro je tiho šel na svoje delo, in telica je bila zdrava.

Učitelj. Kako ga zagovarja!

Ana. Slušajte rajši mene, oče Lovre! Jaz bi rada nekaj prosila.

Lovre. Kaj bi rada, ljuba deklica?

Ana. Dovolite, da vse povem.

Lovre. Le govôri; saj je praznik, spodi mi iz glave hude muhe.

(On sede, učitelj k njemu, kmetje nastopijo in odvedó župnika na zadnjo stran igralnice.)

Ana.

Gotovo čuli ste, da je za gozdom
 Uboga žena trojčke porodila,
 Da trudom jih dojí. Zatorej vzela
 Sem platna, kar imela sem starine,
 In mleka vrč in kruha belega,
 Ter šla ubogo ženo sem krepčat.

Prijazno je sijalo z neba sólnce!
 In ko sem prišla v gozda sence temne,
 Prijetno jagode so zadišale.
 Postavila na tla sem breme svoje,
 In brala pazno jagode rudeče.
 Sedaj začujem za seboj stopinje,
 Na stran mi je stopila beračica,
 Oklepalo se krog vratú jej dete;
 Visoka bila je, v obleki čudnej,
 Rujave, nage rame pokrivali
 So črni, razpleteni jej lasjé,
 Izpod obrvij gostih se globoko
 Svetilo ko kresnica je okó.
 Sedaj srpó upre očí na vrč,
 Ki je napolnjen mlekom stal na tleh,
 Očesom gleda prašajočim me,
 Preplašna, preponosna, da me prosi,
 Ko vidi, da ne branim, prime vrč,
 Ter žejno dete mlekom napoji,
 Kako je vleklo želno in globoko!
 V veselji ženi ste kipeli prsi,
 Kar nehote sem dala kruha jej
 In platna, kar pri sebi sem imela.
 Ne izpregovori besede, krepko
 Na svoja usta stisne mi roko.
 „Je vaše dete?“ vprašam. — „Ni!“ odkima.
 „Od kod ste?“ — Ona reče: „Judinja

Sem jaz!“ Zadrgetala mi je roka,
 Osrčiti se vendar nisem mogla,
 Da bila njej bi jo odtegnola.
 Prebridko žena se smehlja ter reče:
 „Da me poznali niste, to sem znala;
 „Iztirali na Ogerskem so nas,
 „Zapalili uboge naše koče;
 „Pobegnola z nosečo sem ženó,
 „Ki v gozdu porodila to je dete.
 „Iskali strehe smo pri divjej zveri —
 „— Ker so zaprli duri nam ljudje!“

Učitelj.

In kristijane mar vam bilo ni,
 Katerej platno, mleko, kruh ste namenili?

Ana.

Potreba prva je najsilniša,
 Sem ženo, dete mogla vprašati za vero?

Lovre (učitelju). Čakaj, da deklica vse pové!

Ana. Vse sem povedala. Vi pa, oče Lovre,
 vi mi morate prošnjo uslišati. Vi ste župan v
 vasi, dovolite, da to ubožico pod streho vzamem.

Učitelj. Judinjo! Ali se dekletu v glavi
 meša?

Ana. Da otroka odgojim!

Učitelj. Jezus, Marija! (Kričf.) Gospod župnik, čujte netjako!

Lovre. Čakaj, da deklica vse pove!

Učitelj. Ne, molčati mora! Večna sramota, da je toliko povedala! Judinjo in nje porod pod streho jemati, tukaj, v tej deželi, katera je v razumu, v prosveti za stoletje pred vsemi družimi in uže pred sto leti juda iztirala!

Župnik (se mej tem približa). Tako razsvitljeni so bili uže divjaci v srednjem veku.

Učitelj. To je lepo! Le nasprotujte mi! Gospod župnik, le trdite, da je to divjaštvo! Le dajte srenji lep izgled! Le obrekujte zaukaze naše vlade! Visoka naša vlada je ukazala: V štirskaj deželi ne sme nobeden nobenega juda prenočiti. In zato je naša dežela srečna, ker nema teh oderuhov, sleparjev in lisjakov, kakor so v družih deželah: na Ogerskem, Poljskem in Českem, na Donavi in Moravi!

Lovre. Nu, nu! učitelj! Za silo se tudi pri nas sem ter tja še kak oderuh in slepar najde.

Ana. Ne slušajte ga, ljubi oče Lovre.

Lovre. Dete moje! to je kočljiva stvar, moram še premisliti.

Ana. Kaj boste premišljevali! Bodite človeški in pravični!

Učitelj. Da, pravični! dekle, pravični bomo. Tu gre za načelo, ste umeli? za načelo; za spolnovanje zakona —

Ana (bolj zase). Človečnosti! —

Učitelj. Visoke vlade! (Brez prenehanja.) Nemam prav, boter? Kaj vi pravite, gospa Orlovka?

Tretji prizor.

Prejšnji, Kmetje in kmetice nastopijo, med njimi tržinar, pek, krojač, krčmarica se svojim dečkom, stara Liza ob palici prišepa.

Krčmarica. Kaj se prepirate, kaj pa je?

Učitelj. Judinjo se svojim otrokom hoče pod streho vzeti.

Vsi. Jezus, Marija!

Lovre (učitelju). Drži jezik za zobmi, ne delaj vola iz komarja! Kdo je tebe vprašal; dekle ima z mano opravek. (Ani.) Hodi, hodite z mano, gospod župnik. (Hoče oditi.)

Učitelj. Jaz moram skrbeti za pravost; jaz sem učitelj mladosti v vasi.

Ana. Kakovim rokam je često zaupana odgoja novega človeškega rodu!

Župnik. Prijatelji! Poslušajte i mojo besedo. Ona ni ničesa zahtevala, le prosila je, da smé za nekoliko dnij pod streho vzeti ubožico in njeno dete.

Krojač. Za nekoliko dnij! O to mi znamo! Kamor ti sedejo, deset hudičev jih več ne prežene.

Tržinar. In potem se mej nje potuhne strije Abraham in ujec Mozes.

Krojač. In danes šiva in jutri peče in po nizkej ceni prodaja preležano blago.

Pek. In poštenim ljudem zaslužek izpred nosa krade.

Krčmarica. Judovski otrok v vasi! Za božjo voljo! Nobene mirne ure ne bi imeli! Ves božji dan bi morali paziti, da se otroci ž njim ne spečajo, da se jim kaj hudega ne pripeti.

Stara Liza (pokašljeje). Marija in sveti Jožef! Da sem morala take besede čuti! Da nam judinja vodnjak otruje, kakor se je bilo zgodilo okoli leta tisoč šeststo? Da nam otroke očara, da črne kozé dobodo in grde guše! da jim kri spusti! Gospod župnik, Bog mi grehe odpusti! očitam vam: Sramujte se, da imate tako vero! Moj Bog, o moj Bog! Kam smo prišli!

Gospod župnik na véliki petek zagovarja judovsko ljudstvo! (Roke vije nad glavo.)

Kmetje (prišedši). Kde je judinja?

Lovre. Kaj-li jaz vem?

Učitelj. Mej tem, ko vi tu stojite, plazi se morebiti uže po vasi. Ni nam treba čaralnic in morilk.

Krčmarica (išče svojega otroka). Francek! kde je moj Francek? Jezus, Marija! Francek! Morebiti ga ima uže judinja!

Vsi. Iščite judinje! Imeti jo hočemo! Kde je judinja? (Hrup.)

Župnik (stopi v sredo). Otroci! prijatelji! Slušajte mene!

Več glasov. Župnik je krivoverec!

Ana. Za božjo voljo! Sosedu! Mati Liza! Kum Peter! Slušajte vendar! Mora ženo zaradi mene dvojna nesreča zadeti? (Več jih odteče.)

Lovre. Stojte! Stojte, pravim!

Učitelj. Tega je dekle uže preslepilo.

Lovre. Da vas bi vrag! Ne slušate več župana? Ka-li?

Glasovi za igralnico. Judinja! Judinja! Tukaj je!

Vsi. Kde je judinja?

Ana (se obesi župniku na roko). Ujic, branite ženo! Ne dopustite, da se jej kaj žalega zgodi.

Vsi. Judinja! Judinja!

Četrty prizer.

Prejšnji. Kmetje priterajo Deborah, ki se jim iz rok izvije in smelo stopi na sprednjo stran.

Deborah. Jaz sem! Kaj hočete? —

(Premolk.)

Učitelj. Kaj tukaj delaš, vlačuga?

Deborah (se dolgo okrog sebe ozira). Jaz iščem — — (z glavo odkima poluglasno). Nobeden, nobeden — —

Ana (steče k njej in jo za roko prime). Kruha prosil!

Deborah. Ni res! Beračit nisem prišla. (Teškobno nekoga išče.) Ni ga — — (Hoče oditi.)

Tržinar. Stoj, ne hodi!

Krčmarica (skrije svoje dete zase). Najprej povedi, česa tukaj iščeš.

Stara Liza. Krepko jo držite! Jaz vam povem, česa išče. Tam za bezgovino je bila skrita! Ni res? Táji, če moreš! — Česa tukaj išče? Stopite sem, ljudje! Poslušajte me. (Skrivnostno.) Jutri bodo praznovali prokleta svojo véliko noč, na vaše otroke je prežala.

Deborah (se od groze strese).

Stara Liza. Kakó očí strani obrača! Reci, da ni res, judinja! Opraviči se, ako moreš!

Deborah (odkima z glavo).

Ana. Kaka misel!

Lovre. Ali bledete, mati Liza!

Vsi. V vodo ž njo, v vodo ž njo!

Lovre. Stojte!

Župnik. Slušajte mene!

Ana (se joče). Prijatelji! Moj Bog!

Stara Liza. *Množica.* V vodo jo vrzite! S kamenjem zasujte!

Deborah (s težavo se iztrga, steče na sprednjo stran, postoji tu ter na prsih roke sklene). Le me! Le me! (Hrup raste. Zaman se prizadeva Ana, da bi do nje prerila, množiča jo odrine.)

Župnik (prerije skozi množico). Možje! Žene! Oslepelo ljudstvo! S čim vas je žena razžalila? Hočete v svojih vražah ponavljati ostudnosti, proklete uže v minolih stoletjih.

Množica. Pobijte judinjo!

Učitelj. Ljudstva glas je božji glas!

Župnik (navdušeno). Božji glas govori iz božjega posvečenega duhovnika. Umakni se, oslepelo ljudstvo! Duhovniško svojo roko polagam na-njo. Izraelska hči! ne tresi se! Kristov duhovnik polaga posvečeno svojo roko na tvojo glavo, pojdi k meni. — (On jej hoče svojo roko na glavo

položiti. Deborah zamolklim glasom zakriči in zbeži na drugo stran.)

Ljudstvo (se drenja za njo). Glejte! Trepeče!

Stara Liza. Ne trpi njegovega dotika! Kamenajte brezbožnico!

Župnik. In če je brezbožnica, vstanite! Kdor je brez greha, vrzi prvi kamen vanjo! (Vse utihne. Množica se razkropi. Župnik reče Deborah.) Hodi v miru! (Deborah se počasi odpravlja, ljudstvo mrmra.)

Lovre (župniku). Čez mejo moramo odpraviti judinjo; tukaj je nje življenje v nevarnosti.

Stara Liza. To je prav, župnik!

Učitelj. Vladiki ga bomo tožili.

Krojač. Saj je ni oblak odnesel.

Drugi. Dobomo jo, dobomo.

(Mej poslednjimi, skoraj h kratnimi vskliki, obrne se Deborah poprek igralnice, naproti jej pride Jožef.)

Peti prizor.

Prejšnji. Jožef.

Deborah (tiho s tresočim glasom). Jožef!

Jožef (tudi tako). Ti tukaj!

Deborah. Tebe sem iskala.

Jožef. In jaz tebe; strani, strani od tod!

Deborah (odlaša). Kde se bova videla?

Jožef. V gozdu pri razpelu.

Deborah. Bog te varuj!

Jožef. Strani! Strani!

(*Deborah* otide; ljudstvo se razkropi.)

Šesti prizor.

Lovre. Jožef. Župnik. Ana.

Jožef (pristopivši). Božja pomoč, oče!

Lovre (na hišnem pragu). Išči božje pomoči tu notri, kder je pričujoča! (Pokaže na cerkev.)

Jožef. Bog je povsod pričujoč!

Lovre (razkačen). Potepuh! (Mirno.) A o tem drugikrat. Na večer, gospod župnik, prosim, pridite za eno uro k meni. Pila bova kozarec dobre kaplje, i ti, Ana, pridi, a potem spregovorim ozbiljno besedo s tabo.

Jožef. Na večer moram nekam iti.

Lovre. Nekam! Zopet nekam! Kam?

Jožef. Ne izprašujte me, kakor učenca, oče, jaz moram iti.

Lovre (hud). Kam, prašam?

Jožef. Ako bi vam mogel povedati, ne bi strpel bil, da ste dvakrat vprašali.

Župnik (krotko). Moraš iti, Jožef?

Jožef. Prečestiti gospod, saj sem povedal.

Lovre. Prav, uže prav, stori kar hočeš. Le hodi po slabih potih, ker dobra pot ni, katero prikrivaš svojemu očetu, katera te od cerkve odvrača. Le hodi po njej. Hodi izpred oči svojemu očetu; pot k njemu ti bo zaprta, ko je bodeš iskal. (Hoče v hišo iti, a zopet se obrne.) Jožef! Jožef! poboljšaj se! Glej, časi so hudi. Kar iz tujih dežel slišimo, nič ni dobrega, in svet se naglim korakom bliža sodnjemu dnevu. Jožef! ako sin in oče nista složna, kdo pod milim nebom bode složen? Ti si družih mislij, nego mi kmetje. Ti si v Gradci se učil kmetijstva, in tam so ti, vrag vé, kakošne muhe v glavo zapodili. Ali časi so, ko vse misli malo koristé, čas jih brez usmiljenja prereže, kakor lemež mravljišče, in le srce še človeka na človeka veže. Veš li, doklej ti ostane to edino, do česa imaš pravico? (Prav krotko.) Jožef, moje želje so, da po noči doma ostaneš. (Otide počasi s župnikom.)

Sedmi prizor.

Jožef. Ana.

Jožef (žalostno roke vije).*Ana.* Ostani drevi domá, Jožef! Stori to meni na ljubo.*Jožef.* Ne morem!*Ana.* Kam vendar zopet pojdeš?*Jožef.* I ti vprašujes?*Ana.* Ker si mi sicer vse povedal. Jožef, nemaš več zaupanja do mene?*Jožef.* Jaz ne bi tebi upal? Ali ne vem, kako dobro misliš?*Ana.* Vedno in vselej sva drug družemu razodevala vse, kar je nama bilo na sreci. Ti veš vse moje skrivnosti. Zmerom so te dražili, da fante same puščaš, in raji z mano po logu in polji hodiš, ter se z mano pogovarjaš in prepevaš. Ne veš tega več?*Jožef* (vzdahne).*Ana.* Pogledi, tu je še sreberni prsten, kateri si mi prinesel iz Ljubljane, ko si bil prvi-krat z svojim očetom na semnji. Pogledi, kako se je v prst vjedel, noben človek ga več ne sname. To je uže pet let.

Jožef. Srečni časi!

Ana. Sem jaz kriva, da so zdaj manj srečni? Te imam manj rada, nego takrat, ko si domu hodil in naproti tekal prej meni, nego očetu in materi, ki je tedaj še živel. Če ti to ali ono ni prav, zakaj ne poveš? Zakaj se nam tako umičeš?

Jožef (jo prime za roko). *Ana!*

Ana. Povedi mi odkritosrčno, živa duša, kakor bi v grob zakopal, nič ne zve, povedi mi, potem se ti srce zljajša.

Jožef. Kaj hočem povedati?

Ana. Zakaj si tako se promenil. Vedno te nekaj podi od doma; zdi se, da se je hud duh nate obesil, nestanoviten se mi zdiš, kakor judinja.

Jožef (naglo). Kaj je tukaj delala?

Ana. Jaz ne vem. Da si ti bil tukaj; smrtjo so jej grozili.

Jožef. Kedo?

Ana. Vsi!

Jožef. Z Bogom!

Ana. Tedaj vendar pojdeš?

Jožef (se od nje odtrga). Moram! (Otide.)

Ana (solze zadržuje). Bog in sveta devica naj te varujeta! (Otide v hišo.)

Osmi prizor.

Promemba.

(Gozd. Veliko razpelo v strani. Luna sveti, vendar ni je videti. Po kratkem odmoru nastopi Deberah.)

Deborah (sama).

Prijetna, tiha noč! V vinógrada
 Podrtej koči dete spi in mati,
 Na pragu sključen Abraham čepí,
 Očesom slepim straži rodovino.
 Le spite, saj vam treba mene ni;
 Nebeški angelj spečemu je varuh.
 Na desno stran mu leže Rafael,
 Na levo Gabrijel, za hrbtom straži
 Ga Urijel, in nad njegovo glavo
 Razpenja Bog mogočna svoja krila.
 A jaz — budím, jaz dolge ure štejem
 In hrepenim: O pridi, moj Mesija!

O Jožef, ti predragi mož! Ko spomnim
 Se tebe, vselej blagoslovem te,
 Vse moje misli, Jožef, so pri tebi!

O pridi, pridi! Vzemi vso ljubezen,
 Sladkost, veselje moje vzemi vse! — —
 Noč tiha je, pero šepetom moli,
 I jaz molila zate — — Uj! pod križem!
 (Prestrašena odskoči.)

Podoba groz! Zakaj me strah protresa,
 Ko nate se ozrem! Zakaj me strani
 Podi mrtvaško blede tvoj obraz?
 Ko dete v tujej hiši se boji,
 Ter išče lica znanega — bojim
 Se jaz, a znanega tu lica ni.
 (Luna vshaja.)

Deborah (obsijana).

Pozdravljena, Levana! Znana si mi
 Od mladih let, očetu starcu sem
 Nosila luč, ko te je blagoslavljal,
 Roké je k tebi vzdigal in govoril:
 „Zabadava po tebi segam jaz,
 „Zabadava naj bo sovragov varka,
 „Tvoj vshod, tvoj záhod bodi blagosloven,
 „In kakor vstala ti si iz temote,
 „Enáko vstane izraelski rod!“

(Roke vzdigne.)

Takó zdaj k tebi molim! Ne za svoj rod,

Ne za pogrezneni Jeruzalem,
 Ne, zanj le, ki ga moja duša ljubi!
 (Stoji ter zamakneno gleda proti nebu.)

Deveti prizor.

Deborah Jožef.

Jožef.

Deborah!

Deborah.

Si ti, Jožef? (Steče mu naproti.)

Jožef (jo objame).

Ubogo srce!

Deborah (od veselja joče).

Ubogo ni, ti luč si mojej duši,
 Živenje drago, sladka moja smrt!
 Pogled tvoj, stisk z roko, poljub sladak!
 (Poljubi ga.)

Kde je kraljica, s katero bi menjala?

Jožef.

Predraga žena!

Deborah.

Dragi, sladki mož!

Me ljubiš?

Jožef.

Prašaš me?

Deborah.

Ne, verujem.

Komú bi verovala, če ne tebi.

Moj Bog — pozabljen — da, pozabljen je
Globoki tisočletni črt!

Jožef.

Kaj? črt?

Deborah.

Je li ostalo nam kaj družega?
Ko smo na rekah Babilonije
Obešali na beke svoje harpe,
Ko mučitelji nas zasramujé
Kričali so: Zapojte pesem nam!
Tedaj smo segli v neubrane strune,
Zagnali glas: Gorjé ti, Babilon!
Kdor ti z enacim plati, blagor mu!
Od veka v vek v tolažbo svojo poje
To pesen Izraela sin prognani,

In če vi naše hiše palite,
 V puščavo páhate otroke naše,
 Vse nam uropate — osvete pesmi
 Ne vzamete od bek nam babilonskih.

(Nežno.)

Ti, ti si vzel poslednji mi zaklad,
 Boga osvete strašne si mi vzel.
 Prašala sem po veri, sprebrnol
 Si mene ti, rekoč: „Bog je ljubezen!“

Jožef.

Ne, žena, ti si mene podučila,
 Ljubezni moč sem našel v tvojih rokah.
 Od tiste noči, ko sem videl s prva
 Te v gozdu, od bridkosti tvoje ganen,
 Podal ti roko in pokazal kočo,
 Ki prenočišče tvojim je sedaj.
 Od tiste dobe mene tajna vez,
 Uboga, krasna žena, s taboj veže,
 Mirú mi in pokoja mi ne daje,
 Ko iščem spanja, tvojo zrem podobo.
 Očesom mokrim v mene se oziraš,
 Zapletaš roko v črne svoje láse,
 In stiskaš jo na vroče srce svoje.
 Ko župnika oko me izprašuje,
 Ko trka oče, prijateljica
 Na srce mi: Kde stara je ljubezen?

Pred mano spet stojiš, in tvoj poljub
 Na ustnici pečati mi skrivnost.
 Zato jezim se, da si vse mi vzela,
 Kar drago mojej bilo je mladosti,
 A vendar čutim, da si več mi dala,
 To moja jeza je, in strah in bol,
 In jeza, strah i bol — ljubezen moja.

Deborah.

Pogumen bodi, dragi mož, in čuti
 Z menoj, kak sladka je ta sveta tajnost.
 Na Sionu je bilo najsvetejše
 Zagrneno človeškemu očesu,
 Leži v globini demant, biser; čist je,
 Ker ne oskrunja ga oko nobeno.
 Ti svojim se odrekel si, jaz svojim,
 Ti mene našel si, jaz našla tebe:
 Iz Micraima starega drži
 Skoz pušče pot v obečano deželo,
 V deželo to se napotiva. V žarku
 Ljubezni najine prebiva Bog:
 Plamenom grm gori, a ne zgoreva.

Jožef.

Da, prav si rekla! S tabo pojdem! Strani
 Iz teh dežel egiptovske temote!
 Sramujem sebe, svojega se časa,

Ko vse v najožjem krogu se vrtí,
 Ko črt izvira — iz zavisti nizke,
 Ko je ljubezen — le navada vsednja.
 Ti me otela si iz tega kroga,
 V kateri me priklenola je vraža.
 Oko mi tvoje pot je pokazalo
 Iz žizni zaničljive vsednjesti.
 Zdaj svet je moj, zdaj je človeštvo moje!
 (Hitro.) Šest dni hoda, in bodeva na morji.
 Velika, svobodna je zemlja onkraj,
 Ljubezen tam po veri ne vprašuje;
 Orala bova kos svobodne zemlje,
 Postaviva na svojem si ognjišči
 Svetišče nove vere — ljudoljubja.
 Deborah, ti se jokas?

Deborah.

Ne, Boga sem
 Prosila, naj nikar ne dopusti,
 Da svojo nadživela bi ljubezen.

Jožef.

Zdaj vse mi jasno je, zdaj mi je dobro,
 Še danes vse očetu razodenem.

Deborah.

Ti hočeš —

Jožef.

Kar je sin očetu dolžen.
Sicer ne upam nič; ti si spoznala,
Da jih je oslepila božja roka;
So danes v vasi z smrtjo ti pretili?

Deborah.

Čutila nisem; duh moj je bil pri tebi!

Jožef.

Človeškim pravom hočem varuh biti,
Če neče moj me oče slušati,
Pa svojej domovini dam slovó,
Odneseš čez morjé ljubezen svojo!

(Jo objame.)

Deborah, lahko noč! Al pojdeš z mano?

Deborah.

Se méni luč, če spremlja senca jo?
Al — večni Bog! Kaj oni prebijó!

Jožef.

Kdo?

Deborah.

Obrodniča, dete, slepi starec;
Jaz jim oko in roka sem in noga.
Al smem jih zapustiti? —

Jožef (bridko).

Verske brate? —

Izvoliš lahko, mnogo rajše mene
Pustiš.

Deborah (po bridkem bojevanji).

Predragi! Kaj sem jaz brez tebe!
Grešiti zate, greh ne more biti.

Jožef.

Tedaj otideš z mano?

Deborah.

Tvoja volja

Je moja volja!

Jožef (zelo vesel).

Draga moja žena!

Jutrajšno noč te bodem čakal; veš:
Za vrtnim plotom pri stoletnej lipi,
Tam na razpotji — tam rodi se nama
Živenje novo! Ali prideš? —

Deborah.

Pridem!

Jožef.

Da večno moja bodeš! — Lehko noč!

Deborah

(sklene roke nad njegovo glavo).

Bog naj te blagoslove! Lehko noč!

Jožef

(otide, pa se spet vrne ter jo objame. Zavesa se naglo spusti).

(*Konec prvega dejanja.*)

Drugo dejanje.

(Soba v Lovretovej hiši. Zadaaj veliko okno, skoz katero se vidi na vas. Vrata na obeh straneh. Spredaj stol.)

Prvi prizor.

Krčmarica. Krojač. Tržinar. Pek. Skozi desna vrata pristopi Ana, za njo vaški zdravnik.

Krojač. Kako je, Ana?

Ana. Hvala vam, ljubi prijatelji, očetu je boljše, po puščanji mu je odleglo. Ako Bog po-

more, nič več se ni bati. (Zdravniku, ki je prišel skoz desna vrata.) Ni res, gospod zdravnik?

Zdravnik. Kdo ve, ljuba deklica! Natora je trmoglavo dete. Danes jo krcnemo po prstih, in menimo, da smo jo poboljšali, jutri pa spet enako napačnost napravi. A zato smo mi doktorji.

Tržinar. Kakova bolezen pa ga je tako naglo napala?

Zdravnik. Apoplexia sanguinosa.

Krojač. Kaplja?

Zdravnik. Krojač, jaši kozla! Kaj, kaplja! Apoplexia sanguinosa, pravim; zato smo mi doktorji!

Krčmarica. In včeraj je bil še tako vesel.

Zdravnik. Se li temu čudite? Kdor je danes umrl, bil je včeraj tudi še živ; vsak ne more vedno zdrav biti; zato smo mi doktorji!

Krčmarica. Zakaj pa je zbolel?

Ana. Ker je dobil žalostno poročilo.

Zdravnik. E kaj pa, zakaj? Dober doktor ne praša: zakaj; če gori, gasim, a ne prašam na dolgo in široko, kdo je zažgal. Človek tudi brez vzroka lahko zboli; zato smo mi doktorji.

Ana. Povejte vendar, ljubi gospod zdravnik, in Jožef?

Zdravnik. Imate še kapljice, deklica, katere sem one dni vam za konja zapisal? Teh mu

nekoliko dajte, one ozdrave vsako bolezen. Zdaj pa z Bogom otroci; jaz moram brzo še Kovačevemu Martinu kupice staviti, Kolarjevemu žrebetu puščati in gospoda župnika brit. Zato smo mi doktorji.

Drugi prizor.

Prejšnji brez zdravnika.

Tržinar (Ani). Kako smo se prestrašili, Anica! Po vsej vasi je kar naglo počil glas: očeta župana je kaplja zadela, in kaj še pristavljajo, pravijo, da je Jožef kriv.

Ana (se prestraši). Kako morete to misliti.

Krčmarica. Pravijo, da se je z očetom pretepala.

Ana. Kako morete to verovati! On leži pri bolnem očetu, joka in ves svet mu ni mari. Njegovo oko je mokro, njegovo obličje blede; ah, jaz se močno bojim, da še on zbolí. Oče kliče, z Bogom, ljubi prijatelji! (Zakliče.) Takoj, takoj, oče! (Otide na desno.)

Tretji prizor.

Prejšnji brez Ane.

(Mej tem prizorom se prav tiho govori.)

Krojač. Čujte, kum, to ni prišlo samo ob sebi.

Krčmarica. Prazna kost se ne obira.

Tržinar. Sinoči ob sedmih sem še pipo pri njem prižgal, vesel in zdrav je bil.

Krčmarica. A po noči dir in krik! Ana je pritekla po kisa, vpraševala sem, a besede ni bilo iz nje!

Pek. Jaz sem peč kuril, ko je Jožef mimo tekkel, trkal na župnikova vrata, klical Ano in duhovnega gospoda; pomolil sem glavo skoz okno: Kaj je? Nobenega odgovora. O ti moj Bog, mislil sem in z glavo odkimal.

Krčmarica. I na jutro, ko je prišel k nam berič na kupico žganja, rekel je: Veste uže, krčmarica, starega Lovreta je kaplja zadela. Zakaj? Kako? Šegavo je mežikal i tako le roko obračal. —

Krojač. Kaj je? Žalostno poročilo! Nobenega pismonoše, nobenega tujega človeka ni bilo tukaj. Kde koli je učitelj? on vse ve.

Tržinar. Prav zdaj sem gre. (Ob oknu.)
Gospod učitelj, hitite, hitite!

Četrty prizor.

Prejšnji. Učitelj.

Učitelj. Ves upehan sem.

Krojač. Od kod pa ste prišli?

Učitelj. Imenitna ovadba! Vse sem našel!
Jaz bi državi bil akvizicija, to se pravi: zaklad.
Vse sem pozvedel, vsa drhal je skupaj. O brezbožni paglavec!

Krčmarica. Jožef?

Krojač. Tedaj vendar le Jožef?

Učitelj. Potuhlec!

Krojač. Povejte, povejte, jaz ne morem več
čakati, hentaj, moje železo bo mrzlo!

Tržinar. Mi zamujamo svoje opravke.

Učitelj. Ali prav nič ne veste?

Vsi. Ni besede ne!

Učitelj (jih vede na levo v sprednji kot). Na sinoč je povabil Lovre župnika, Ano in Jožefa v posvete. A videl sem Jožefa, tekel je

v vinograde, in potem zavil mimo koče naravnost proti gozdu. Nu, mislil sem, tega ne bo na večer domú. Šel sem toraj k županu in mu to povedal. On je z glavo majal. Začeli so se posvetovati; stari je vsak čas na uro pogledal. Vsi so ga teško čakali. On gotovo pride, rekla je Ana. Župan je hodil sem ter tja po sobi, zdelo se mi je tako, kakor bi v stranskej sobi kdo umiral. Ura bije deset, Ana sloni ob oknu i kar naglo zakliče: Zdaj gre! Župan se postavi, kakor bi požigalca gnali. Zdaj vstopi Jožef, ves upehan, z razgaljeno košuljo, kakor da ga je preveč pod kapo dobil. Pridiga se začne. A kaj mislite, kedo je bil pridigar? Paglavec! Učí očeta, graja župnika, da je kriv duhovnik, — in kakor bi ga hudi duh bil obsedel — pridiga novo vero!

Vsi. Jezu, Marija!

Učitelj. Župan grizne pipi v cev in bije z nogami v tla, „Nu — pravi — in konec pesmi?“ I zdaj je prišlo na dan; on je zaljubljen, hoče peté odnesti, on ljubi vlačugo — judinjo!

Krojač. O moj Bog, o moj Bog!

Učitelj. Ali nisem vedno pravil! Ljubi moj Bog, to je od študiranja v Gradci! Zdaj stoprv se je vihar pričel; župan vstane s klopi, ves bled od jeze in tegote. Anica bije rokama po obrazu, župnik jih nad glavo vije. Ali nepridnež hoče

strani, od doma. To je prisegel judinji, ona je njegova žena, on pojde ž njo v Ameriko, beračil bo, ako mu oče nič ne da. Zdaj ga stari zgrabi. Dosti! upije, nobene besede več, razuzdani paglavec! Ti nečeš nič od mene? Vzemi tedaj moje —

Krčmarica (mu seže v besedo). Prokletstvo!

Učitelj. Padel je, predno je to besedo izrekel. Kaplja ga je zadela!

Krojač. O sveta nebesa!

Učitelj. Zdaj lahko upije, zanikarnik, zdaj se lahko joče in po tleh valja in kliče: „oče“, zdaj mu lahko roke ljubi ter ga odpuščanja prosi; prepozno je! Nisem zavidal mu pogleda v svarilen vzgled; a jaz sem takoj sinoči šel po istej poti in našel vso svojat. Star oderuh jud, judinja z otrokom, bivajo v nogradu, in ž njimi neka čaralnica. Tam so mu naredili. Le čakajte, vam je ura odbila!

Pek. O, zdaj so na svetu hudi časi!

Tržinar. Nu, hvala Bogu, zdravnik je starega župana vendar ozdravil.

Krčmarica. Kaj pa je z Jožefom?

Krojač. Njemu uže mine ljubezen do judinje!

Učitelj (poslušá pri vratih). Tam sedí, bled, kakor mrlič. Verujem mu! Vest, vest! Vstaja — Sem gre!

Krčmarica. Strani hodimo, kum, on utegne še komu narediti —

Kmetje (odhajajoč na levo). Z Bogom, gospod učitelj! O moj Bog, o moj Bog!

Peti prizor.

Učitelj sam.

(Potajno.)

Dvajset let mi nobeden ni prišel pred oči; otresem se jih, otresem, da ne bodo, kakor huda vest, za mano se gonili. Nocoj se mi je sanjalo, da me je eden vedno starim imenom klical, bežal sem in ga nisem hotel poslušati. A posili sem glavo obrnol, taka moč me je prevzela, star, znan, judovski obraz mi je tako zvijaško kimal, mežikal i govoril: Uže vem, uže vem, a molčal bom, molčal! Pa kar naglo so bili vsi ljudje iz vasi okoli mene, vsi so videli, vsi so slišali, vsi me imenom klicali. (Globoko vzdahne.) Otresem, otresem te stare opominjevalce! (Otide na levo.)

Šesti prizor.

Jožef ves bled, Ana od desne strani.

Ana. Ne bodi tako žalosten, Jožef! Saj mu je odleglo, ne delaj si očitkov! Kako si bled, kako imaš objokane oči! Ne bodi žalosten, Jožef! Slušaj, meni na ljubo.

Jožef (zamolklim glasom). Jaz sem proklet!

Ana. Nisi ne! Glej, zla beseda ne sme iz očetinih ust, zato jih je Bog zaprl, predno je bila izrečena. Previdnost božja je pomirljivo stopila mej očeta in sina, in oba zopet v ljubezni združila. Nisi videl, kako dolgo, kako milo te je oče gledal, kako je po tvojej roci segel in jo trepeče stiskal?

Jožef. Nisem mogel pogleda vstrpeti, bilo mi je, kakor bi se moral v zemljo vdreti. Dokler ste me tožili, dotle sem menil, da imam prav; a zdaj, ko ste mi odpustili, zdaj čutim, da sem kriv.

Ana. O, da ne bi nam bil srca tako zakrival, nikdar ne bi te nesreče bilo.

Jožef. Kaj pa sem hotel vam odkriti? Sam ne vem, kako se je zgodilo, kako se je moje usmiljenje v ljubezen, v obup promenilo. O Ana!

da si jo ti videla, kako je velike, mokre svoje oči v moje vsadila, da se mi je srce topilo od milobe in blaženstva!

Ana. Ker imaš tako blago, tako plemenito srce; kedaj si jo zopet videl?

Jožef. Kolikokrat, tega ti ne vem povedati; vsak dan me je ven v gozd gnalo. Iz početka sem hodil boječe, kakor človek, ki greh dela; ko so tu doli zvonovi k večernicam vabili, zdelo se mi je, da me nazaj kličejo! A sam sebe sem slabosti tožil ter dalje tekel. Ona mi je naproti hodila, tako vroče, tako presrčno, ah, Ana! sedaj še le sem umel, kaj je Bog in neskončnost. Kakor na perutih me je nosila nad vsednje življenje; vrtila sva se v meglenej višavi nad pogrezlo zemljo vrtoglavno, kakor v sanjah, a vendar v nebeškej radosti! In ako sem spominjal se trpenja njenega naroda, ljudij zavrženih od ljudij — moreš li prisego prokleti, da jej hočem biti rešnji angelj? Vračal sem se sovraštvom in zaničevanjem v srci zoper človeštvo, ki ima nečutljivo ledeno dušo; a ti si mi tekala naproti krotko in ljubeznjivo in dušila moj srd. Moje srce se je motalo, kakor list v vrtinci, proklinjal sem svojo jezo in svojo ljubezen, a vedel nisem, kam bi ubegnol.

Ana. Tja, kder si bil najsrečniši. Kde pa si bil, Jožef?

Jožef. Srečen, Ana? Letal sem, kakor vešča v luč, ona mora, drugače ne more. Strast me je grabila tako bolešno, tako divje, kakor da mi je s kako molitvico, kakim čarodelnim znamenjem naredila. In vendar, Ana, ko sem zadnjič šel iz gozda domú, mimo mlina, veš, za zelenim, nama tako priljubljenim brdom, kolo je ropotalo, luna je iznad oblakov tiho gledala, in pred mlinom sedel je stari mlinar, v naročji imel svojega vnučka, ki je po njegovej pipi sezal; mladi mlinar in mlada mlinarica sta veselo objeta na pragu stala in se radostno ozirala na starega očeta in na igrajoče dete: ah, bilo mi je tako težko pri srci, iz očesa so se mi ulile solze. Ana, iz potoka je vstajala tvoja podoba, ljubeznjivo, pobožno, jasno tvoje obličje!

Ana. O Jožef!

Jožef. In vselej, ko si bila blizu mene, zbežale so tudi plašne podobe; lažje mi je srce bilo; zdelo se mi je, da mi je greh odpuščen. A ti si šla od mene — in temne perute so zopet zašumele, in črni oblaci so zopet nebo pokrili, in klical me je imenom, tako globoko, tako bridkostno in gledal sem solzno oko in neskončno trpeče prekrasno obličje, katero me je vabilo k sebi in

stiskalo se k meni. — Deborah, ubogo srce! jaz te ljubim! (Zakrije obraz.)

Ana (občutljivo). Ti jo moraš ljubiti, moraš v njej ljubiti nedolžno trpeče človeštvo. Veruj mi, ti ne umeješ nagiba plemenitega svojega srca. Midva, združena, bova lajšala njeno osodo; midva hočeva njo in njene oteti in varovati, in ako tega ne bova mogla v domovini, naj jo na tuje spremlja naju pomoč. Čuj, Jožef, jaz sem uže davno sklenola, uže davno, predno sem zvedela za skrivnost; imam še zlato materino verižico, in veliko, srebrom okovano sveto pismo; to je dragoceno. Ti ga prodaš. Veruj mi, ne bode zahtevala več, nego pomoči sebi in svojim. Hvaležna vzame dar ter otide.

Jožef. Tako meniš ti? *Ana!*

Ana. In ž njo zgine i naša nesreča.

Jožef. O, ne žali srca, katerega ne umeješ! In če tudi otide, kdo iztrga nje podobo iz moje duše? Tu, tu ostane, dokler bo srce živo! Jaz je ne morem obsoditi, jaz je ne morem pozabiti; jaz jo ljubim!

Ana. Moj Bog, tvoj oče!

Jožef (se osrči). Moj oče!

Ana (ga za roko prime). Idi mu naproti.

Jožef. Ne morem, sram in strah me je! (On ostane, *Ana* mu naproti teče.)

Sedmi prizor.

Prejšnja, Lovre, oprt na župnika.

Lovre. Odpri okno, Ana, naj v hišo pihlja prijetna pomladanska sapa, zdi se mi, da sem jo uže več let pogrešal. (Ana odpre okno, Lovre se odkrije.)

Lovre (prav nežno). Hvala Bogu, da sem zopet učakal véliko noč! Jožef, moj sin!

Jožef (mu naproti steče).

Lovre (ganen). Blagoslavljam te! (Nasloní se na njegovo glavo.) Vidiš, moj sin, beseda ni zastala na jeziku. Hotel sem hudo grešiti, odpustite mi, ljubi župnik, odpusti mi, Jožef!

Jožef. O moj oče!

Župnik. Sédite v naslanjač!

Lovre (sede). Čudno okrevam. Črna kri in žolec sta se utekla; svet je jasen, ves v nedeljskeji opravi. Stopi k meni, Jožef; govôri zdaj; jaz te bom poslušal!

Jožef. Dovolite, da molčim.

Župnik. Molčanje ti ni prineslo blagoslova.

Jožef. I govorjenje ga ne prinese. Meni blagoslova ne prinese nobena stvar; kamor se ozrem,

povsod prokletsvo in gorjé. Naj rajši počí srce meni, nego vam, oče, če pravim: to je tako, tega jaz ne morem promeniti.

Lovre. Še zdaj ljubiš judinjo?

Jožef (se obotavlja). Še zdaj!

(Premolk.)

Lovre (prav mirno). Ti vidiš, jaz nisem strasten. Nečem te pregovarjati, moj sin; ti si dorastel, za svoje misli in dela le Bogu odgovoren. Ali premisli le eno. Tak udarec, kakor včerajšnji, če se tudi prebije, vendar le je list, poslan iz nebes, na katerem je pisano: Pripravi se na pot! In takrat ljudje stoprv čutijo, da so drug družemu potrebni, in da se ljubijo. To si tudi ti čutil, ni res? —

Jožef (ga prime za roko).

Lovre (počasi vstaja). Misli si tedaj žensko še tako lepo in ljubeznjivo; ali se boš mogel zaradi nje nam vsem odpovedati? —

Jožef. Moj Bog!

Lovre. Kajti to moraš! Naše postave takega zakona ne dopuščajo; ti bi jo moral pregovoriti, naj promeni svojo vero; in če le iz ljubezni do tebe sprejme tvojo vero, kaj ti ostane, ko se ljubezen ohladi? Prikovan boš na ženo, ki bo zasramovala sveti oltar, pred katerim boš ti molil, ki tvojim otrokom ne bode sklepal rok

h gospodnje molitvi; ki se bo zasramovalno ti smijala, ko boš na smrtno uro po Bogu hrepenel, ki ne bo s tabo na grob tvojega očeta poklekala, ker jo bo križ plašil. Meniš, da bo mogla pozabiti svojega detinstva vero? Si tako moder, da boš našo vero marnjo imenoval; veš li, da ne boš nikdar po tej marnji hrepenel? — Ko bodo drugi otroci krog bôžiča stali in se veselili, ali s palmovimi vejicami za zveličarjem, od smrti vstalim, prepevali, in tvoji prašali: Mama, zakaj pa mi ne gremo?

Jožef. Nič, oče, ne morete povedati, kar si nisem sam uže sto- in stokrat rekel. Ali prisega, katero sem njej prisegel! O, vredni gospod župnik, ali je pokora za smrtni ta greh?

Župnik. Moj sin, prva dolžnost je do Gospoda! Kar si zoper vero prisegel, to je kriva prisega; krivo prisego prelomiti, ni greh. Ti veš, jaz poštujem človeka, bodi jud, bodi kristijan, ali ti hočeš svojim otrokom uropati krščanstvo; človečnost je v krščanstvu, ne krščanstvo v človečnosti; in té nove vere, katere izmišlja naš razum, se morda ne omajó, ko smrtni boj potepta naš razum, kakor črviča v prahu, bodo li človeku v tolažbo na zadnjo uro? Človečnost brez krščanstva, ptica brez perut, ki ne more pod nebó! Glej, moj sin, surovega demanta svet ne zaničuje, a obrušenega

na prsi vtika. Tvojega življenja tovaršica mora biti očiščena in posvečena krščanstvom. O gledi, kako krščanska gospodinja vlada in se vede! Kako nebesa na zemljo vabi, ker v nebesa veruje! Ne, Jožef, lehkomišelnost je bilo tvoje počenjanje. Zapeljala te je posvetnost, ničemurnost, tvoje oči so oslepele, spregledi, odpri oči! —

Jožef. Da bi mogli v moje srce pogledati, ljubi gospod župnik, vi bi z mano usmiljenje imeli! Ah, jaz sem na vas tako navezan, da mi ta vez srce raztrže. Ne zahtevajte nobenega sklepa od mene; ne bom vas več žalil. Povejte, kaj mi je storiti, prizadeval se bodem, da storim, kar mi bo mogoče, in Bog mi bo milostiv! —

Lovre. Teško ti bo, verujem, ljubi sin; judinji bo lažje. Ali res veruješ, da te ljubi?

Jožef. Kakor v Boga!

Lovre. Ubožec, lahko te je ujela; za novce te enako rada spusti. Za novce ti ljudje vse storé.

Jožef (divje). T o vi mislite!

Lovre. Moj sin, če te dragovoljno pusti, če svojo roko stegne po novcih, za katere naj tebe pozabi, kaj potem —

Jožef. O, moj oče, vi me zaničujete!

Lovre. Ti se boš učil še, kako previdna je starost! Vi mladi ljudje se obešate na zunanje,

a v notranje ne vidite. Zakaj bi prav ona bila drugačna od vsega rodú? Ako hočeš, poskusimo, to ti polajša borbo.

Jožef. Ničesar nečem več, storite, kar hočete. Vzemite me z saboj, skrijte me, oče! prijatelj! Ana! Da je nikedar, nikedar več ne vidim, ker izgubljen sem vam, ako jo bodem še kedaj videl!

Lovre. Osrči se, nekedo k nam gré! Naš prijatelj, učitelj!

Osmi prizor.

Prejšnji. Učitelj.

Učitelj. Bog daj srečo, oče Lovre! Uže po konci? (Tiho.) Važna poročila!

Lovre. Na glas, na glas, prijatelj, pri nas nemamo nobene skrivnosti več.

Učitelj. Tedaj spet dobri prijatelji?

Lovre. Kaj pa mislite o mojem sinu? (*Jožefa* na se pritisne.) Da mi ne zinite ni besede o dogodbi, učitelj, pozabljena je!

Učitelj. Ljubi moj Bog! Se li stoprv od danes poznavava? Kaj tedaj z judi počnemo? To vam pravim, ljudje so srditi, zdravih pêt ne od-

neso. Zvedeli so, da vsa drhal v nogradu prebiva.

Jožef. Moj Bog!

Lovre. Nič se ne bojte! Nič žalega se jim ne sme zgoditi. Recite beriču in najmite par pravih korenjakov, da jih bodo varovali. Vi pa bodite tako prijazni in dobri —

Učitelj. Kaj zahtevate? —

Lovre. Jožef, vzemi tam s police ključ, v orehovej omari je irhasta mošnja; hodi! hodi! (Jožef gre kakor bi se mu sanjalo). Učitelj! vi ste premeteni, poiščite judinjo.

Učitelj. Takoj, takoj!

Župnik. Dovolite, oče Lovre, da pojde Ana ž njim.

Ana. Oče, dovolite!

Lovre. Ne, ne, on ima boljši jezik. On vzame novce ter jih ponudi judinji, da te kraje zapusti; saj mora živeti tudi na poti.

Ana. A ne ravnajte trdo ž njo, ljubi gospod učitelj!

Učitelj. Vi me boste učili, deklica!

Župnik. Ne govorite o zakonih, ne plašite je!

Lovre. Brezi vseh ovinkov jej ponudite novce, in zapomnite si odgovor. Hodite, prijatelj, do noči se lahko vrnete; ne pozabim vas, učitelj, če prinesete dobro poročilo.

Jožef (se vrne z novci).

Učitelj (vzame novce). Iz srca rad, zanášajte se name; boljšega niste mogli izbrati. (Otide.)

Ana (za njim upije). Vrnite se kmalu. (Zvon zapoje.)

Župnik. K večernicam zvoni! (Hoče iti, Ana skoči po molitvene bukvice.)

Lovre. Čakajte, jaz pojdem z vami! Kaj pa menite, tako krepek sem uže. Sin moj, kar si spet se spametil, pomladil sem se za deset let. Pojdeš vendar tudi ti z nami? Nam je treba božjega blagoslova. Kako bodo gledali, ko boš danes v klopi poleg mene; tako vesele vélike noči uže davno nisem imel. Vidiš, Jožef, to je plačilo, ker si starega očeta slušal.

Ana. Hodi z nami, Jožef, srce se ti ohladi, hodi! (Za roko ga prime in odvede, nehoté gre ž njo; Lovre gleda za njima.)

Lovre. Le pogledite, gospod župnik, pogledite, ali se ne vidi, da ju nalašč je ustvaril Bog za moža i ženo. Ali še ućakava? (Otide s župnikom.)

Deveti prizor.

Promemba.

(Nizka kočica vznotraj, odprta vrata držé v pregrajo.
Zadaj na polu zaprta vrata. Veter tuli, mrači se.)

Žena stopi iz pregraje, pozneje *Abraham*.

Žena. Da bi mogla spati, kakor dete! Nič ne ve in smeje se, da se v nadlogi mleko mi suši, potem bi jokalo eno uro — i zjokalo se! — Pri nas doma to ni tako. (Vrata odpre, veter zabučí.)
Abraham, kaj delaš zunaj? saj nič ne vidiš?

Abraham (vstopí). A slišim!

Žena. Vihar!

Abraham. V viharji bil je Bog, hvala njemu, ko je šel mimo proroka Elije.

Žena. Štirideset rodov je uže čakalo proroka Elijo, a še ga ni. Doklej bomo še čakali?

Abraham. In to je v blagost.

Žena. Kaj je v blagost? Da gladni in žejni prezebamo? Ko smo prebivali na Ogorskem, in moj mož trgoval in kruh služil, in smo imeli živež in štiri stene, to je bilo v blagost; iz spomina naj se izbrišó, ki so nam to storili. Moj mož mrtev,

moj otrok nag, in mi se potikamo od kraja do kraja in prezebamo!

Abraham. Od Boga je, češčen bodi on, in to je v blagost; ni li od njega, zakaj se huduješ?

Žena. Tako boš tudi govoril, pa naj te ubijó!

Abraham. Tako bom tudi govoril.

Žena. Drevi se konča vélika noč! Kde smo bili danes leto? Sedela sem v belem oblačilu pri njem ter mu bele blazine pokladala, in v sklede devala opresnega kruha in kislega zelja. Koliko si je domišljeval, ko je pel: Danes v sužnosti, danes leto v Jeruzalemu! (Bridko se smeje.) Da, v Jeruzalemu! Bog mu je željo uslišal!

Abraham. Ti proklinjaš?

Žena. Zakaj se moramo pokoriti? Kde je pravica? Kaj je ubogo to dete zadolžilo, da mora tako tu ležati? In če nas še od tod spodé, v dežji in viharji, kakor iz Sodome in Gomore, kam potem?

Abraham. Kamor bo hotel gospod Bog, hvala njemu!

Žena. Naj tebe naš gospod Bog vodi! Jaz pojdem strani. Spet lahko hodim, otroka si oprtim in poskusim priti na Češko, kder prebivajo moji ljudje. Bog naj mi grehe odpusti; sama se probijem, tebe pustim.

Abraham. I to je v blagost!

Žena (zasramljivo). I to?

Abraham. I to! Zopet je ena kaplja več v kupi, katera stoji pred ного prestola našega gospoda Boga, češčen bodi on! va-njo teče vsa kri, katero nam puščajo, in ves žolc in pelin, katerim nas napajajo, in ko bode kupa polna in prekipi, potem pride Davidov sin, Mesija!

Žena (zaničljivo). Čakaj ga! (Otide v pregrajo.)

Abraham. Jaz ga pričakujem! (Strmo gleda v temo.)

Deseti prizor.

Abraham. Deborah s platneno vrečo v roci.

Abraham. Deborah!

Deborah. Oče!

Abraham. Ali sveti luna?

Deborah. Bori se z viharnimi oblaki.

Abraham. Obrni mi glavo tja, kder sveti.
(Deborah stori to.)

Žena (pride). Si prinesla kaj?

Deborah. Krompirja, kruha in vina.

Žena. Od kod?

Deborah. Jejte in ne vprašujte.

Žena. Blagoslovena tvoja roka! Da nemamo tebe, uže davno ne bi več sopli. (Otide z vrečo.)

Abraham. Kde so vrata? Spat pojdem.

Deborah. Hodite, oče!

Abraham. Od tvojih prstov luč odseva.
Kadar si ti pri nas, vshajajo zvezde v mojej noči.
Blagoslovena roka, katera me vodi, moja noga
se ne spotika, ko si ti pri meni. (*Deborah* ga od-
vede. *Veter* zabučí.)

Jednajsti prizor.

Deborah se počasi vrača.

In ko ne bo več mene — Vsemogočni!
Zastane sapa ženi vbožici,
Spotikala se bode starcu noga!
Proklet, kdor zlomi palico hromaku!
In vendar pojdem ter jih zapustim?

(*Stopí na sprednjo stran. Goreče.*)

Bog! ti mi v srce gledaš, ti me znaš,
Močí in volje nemam več, jaz moram.
Jaz sem le pečat na njegovem srci;
Jaz pojdem ž njim, in če me pot zapelje
V pregreho, smrt, jaz nemam volje več!

Močna ko smrt je ljubezen,
 Trdna ko pekel nje volja,
 Božji plamen!
 Vsako oblast na zemlji
 Zaničuje nje moč!
 (Mirnejši.)

Nje, zapuščene, priporočam zdaj,
 Gospod nebeški! tebi v milo varstvo;
 Perutami jih svojimi pokrivaj,
 Na rokah nosi jih, da kamen jim
 Noben ne rani nôge! Ti, gospod,
 Ne spiš, ti čuješ, varuh Izraelu!
 In zdaj — obvaruj Bog vas — ne — ne — ne —
 Še moram videti otroka.

(Stopi v pregrajo, posluša ter se zopet vrne).
 Spi!

(Solze skriva.)

Srcé, ne pokaj! Dragi! vzemi me!
 (Otide. Veter zabučí.)

Dvanajsti prizor.

Učitelj. Berič. Jakob. Dva kmeta s svetilnicami.

Učitelj. Prokleta, to je vražja pot, tema, kakor
 v mehu, da človek za ped od nôsa ne vidi, in

vihar se bliža. Nu, videli bomo, kako so se tukaj vgnezdili.

Berič. Videli bomo!

Učitelj. In potem ob kratkem opravimo, nam ni treba judov v deželi.

Berič. Nam ni treba judov.

Učitelj. Ako z lepa ne pojdejo, zapodimo jih.

Berič. Zapodimo jih.

Učitelj. Zakon za nas govori, in županu storimo veliko dobroto; to je meni sam tako od strani povedal. Ste razumeli?

Berič. Razumeli smo.

Učitelj. Hej, hej, kde tiči judovsko ljudstvo?
(Premolk.)

Trinajsti prizor.

Prejšnji. Žena.

Žena. Vsemogočni Bog, kedo je tukaj?

Učitelj. Kedo še tukaj tiči?

Žena. Ah, milostivi gospod, slep mož in majhno dete, mi ne delamo nikake krivice.

Učitelj. Delate, delate krivico! Ne veste, da noben jud tukaj ne sme prenočiti?

Žena. Na Češko smo hoteli ubežati, tam imam jaz prijatelje, a dalje nisem mogla, ker od strahu sem pred časom porodila.

Učitelj. Kako ste prišli v to kočo?

Žena. Milostivi gospod, ona nas je sem peljala.

Učitelj. Kedo?

Žena. Deborah, raba Davida, modrega hči.

Učitelj. S kako pravico?

Žena. Milostivi gospod, kakor resnično je Bog, tega ne vem.

Učitelj. A jaz vem, vem za vaša skrivališča! Zdaj bo konec! Strani morate! Kde je ona?

Žena. Gotovo sedi v nogradu. — Strani? Strani!

Učitelj. In takoj!

Žena. Še to! Večni Bog, nemaš več providnosti? (Grom.)

Učitelj. Čez mejo na Češko vas odpravimo.

Žena (veselo). Kaj ste rekli, na Češko?

Učitelj. In popotnine doboste.

Žena. Popotnine? Kaj ste rekli, milostivi gospod, popotnine? Roko vam ljubim.

Učitelj. In te novce!

Žena. Novce! novce!

Učitelj. Ako ono pregovorite —

Žena. Novce! Zakaj ne? Kakor gotovo živim, ona pojde! In novci so naši?

Učitelj. Če takoj pojdete in se nikedar več ne vrnete?

Žena. Deborah! Deborah! Abraham! oteti smo!

Učitelj. Vi ste mi porok za ono!

Žena. Bog Izraelu! Zakaj ne bi porok za njo bila? Bog vam povrne, božja roka vas blagoslovi; in vsi ti novci! Vsi ti novci, deset, dvajset, trideset. Deborah! (Steče skozi vrata.)

Učitelj. Ste čuli?

Berič. Čuli smo!

Učitelj (Jakobu). Teci v vas in poroči županu: Judinja je novce vzela in pojde, pojde prostovoljno. Si čul? Urno hodi poročat. (Jakob otide.)

Žena (se vrne). Ne vidim je, kde je? Deborah! (Otide v pregrajo, iz katere stopi Abraham.)

Štirnajsti prizor.

Prejšnji. Abraham.

Abraham. Čujem tu glas, tuj glas, a vendar glas ni tuj.

Učitelj. Kdo je ta starec?

Žena (se verne z otrokom na prsi privezanim, in prtljago na ramenu). Abraham, mi imamo novcev! Bog se je usmilil, mi imamo popotnino. Tu je mož, katerega blagoslovi gospod Bog, hvala njemu! Hodi, poljubi mu roko —

Učitelj. Odpravite se!

Abraham. Ta glas, ta glas mi je znan, Živel je tam v Bretislavu mož, temu možu je bilo ime Natan, in bil je prvi pevec v učilnici! Zdi se mi, da čujem njegov glas.

Učitelj (obledi). Bléde starec?

Abraham (krepkejše). On je imel sina, ta je šel in se krstil, in izučil se in šel po svetu.

Učitelj. Jezus, Marija! Starec je blazen, kaj pomenja ta pravljica?

Abraham (kakor zgoraj). In ni se menil, da mu je oče umrl v nadlogah in težavah, ker je zatajil Boga in hišo svojih roditeljev, in stari Natan je umrl v mojih rokah.

Učitelj. Pahnite ven ga, ven! (Grom.)

Abraham (še krepkejše). In jaz čujem Natanov glas (z roko potegne učitelju čez obraz), in jaz vidim Natanov obraz.

Učitelj (v smrtnem strahu). Pahnite ven bedaka!

Abraham. Svojimi prsti vidim njegov obraz, ker svojimi prsti sem mu oči zatisol, in svojimi prsti ga v rakev zabil.

Žena. Vsemogočni Bog! Kaj govoriš, Abraham?

Abraham (vtrujen). Prišel je v mene božji duh, češčen bodi on in sveto njegovo ime! in je govoril iz mene, ne vem kako.

Učitelj. Zgrabite ga, primite ženo, poiščite ono! Strani ž njimi! (Nogama v tla bije.) Strani! pravim.

Žena. Abraham! Ti si ga razžalil, kaj bo z nami!

Abraham. To je v blagost. (Vsi otidó razen učitelja.)

Učitelj (plašno se po koteh ozira, roké pred obrazom vije). Moj oče! — — (Mirno.) Blaznemu starcu ne bodo verovali. Srčnost velja! Kdor se sam ne izgubi, ni izgubljen! (Otide.)

Petnajsti prizor.

Promemba.

(Polje, stara lipa, zadaj zid z vrati na Lovretov dvor.
Noč. Huda ura.)

Jakob (priteče). Brr! Kako se bliska! Nevarno je v hudej uri teči, pravi babica. A poro-

čilo je nujno. Ključ imam od zadnjih vrat. „Judinja je vzela novce“, tako se glasi. Kaj je to posebnega! Zakaj ne bi novcev vzela? (Otide skozi vrata.)

Šestnajsti prizor.

Deborah.

Tukaj ga ni! Zabádava ga iščem.
 Tukaj ga ni! Ne pride? Grešni dvom!
 On mora priti! (Blisk.) Uh, kakó se bliska!
 Si jezen, Bog, da mi takó groziš?
 O ne! ti nisi jezen. V blisku, v gromu
 Ti stopil si na sveto goro Sinaj
 K izvoljenej nevesti izraelskej.

(Tresk. Boječe.)

Da zdaj udari strela v ono kočó,
 Kder dete, žena, stari slepec spe,
 In da me zdaj v bridkosti bi klicali:
 „Kde si? pomozi nam, Deborah, naša
 Ópora!“

(Strastno, da se te misli iznebi.)

Jožef! Jožef! hiti, pridi!
 Nazaj me črni strah podí. Vi treski,
 Znaníte mu bridkosti moje duše!
 Rotite njega, ko vas jaz rotim,
 Naj mi hití v naročje, zdrav, vesel
 Naj on poljubi me! Jaz ga pokličem!

(Gre k vratom.)

Kako se mi kolena tresete!

(Trikrat v presledkih boječe kladivom potrka.)

Sedemnajsti prizor.

Deborah. Lovre vrata odpre.

Deborah (poluglasno).

Si ti, moj Jožef?

Lovre.

Kdo je tu?

Deborah.

Moj Bog!

(Steče pod drevo.)

Lovre (stopi bliže).

Kedo trka tu? Ti, ti si prišla? Ti?
Kaj hočeš tu?

Deborah.

Moj Bog, kaj sem storila!

Lovre.

Hudobna žena! Nemaš dosti še?
Zmotila si mi sina, oslepila
Prokleta čarodelno ga besedo,
In zdaj, ko se skesan povrnol je,
Si zopet prišla?

Deborah.

Kaj? povrnol se je?

Lovre.

Zaman si prišla! Zdaj te on pozná,
Zdaj vé, da kdor pozabil je za novce,
Za novce ljubil je, legal za novce.

Deborah.

Kaj to pomenja, vsemogočni Bog!

Lovre.

Ti vzela novce si, veseljem vzela.

Deborah.

Bog vedi! Jaz o novcih nič ne vem.
(Grom.)

Lovre.

Lažnjivka, rôti se na svoga Boga!
Poberi se od tod! Preblag sem bil,
Poznajem vas, i tebe sem poznal,
Prizanesljiv sem bil le zarad sina;
Zato izgnal od tod te nisem, ampak
Le prosil in podkupil, da otideš.
In zdaj si prišla zopet, zopet vabiš
Mi sina bolnega, in zopet pleteš
Varljivo mrežo; tiho, idi! On
Gre sem!

Deborah.

O, Jožef! Jožef! Slušaj mene!

Lovre (jo strani sili).

Jaz pravim: Tiho, idi!

Deborah (mu objame koleni).

Milost! Milost!

Na božjo tu prisezam jezo, da
Ga moram videti — potem otidem!

Osemnajsti prizor.

Prejšnja. Ana.

Ana.

Kaj imate? (Deborih.) Ti tukaj?

Deborah.

Bogu hvala!

Ta žena, ta premila žena me
 Krepčala ondan kruhom je in mlekom;
 Sedaj sem tudi žejna, vir življenja
 Mi vsahne, če me nečeš ti oteti;
 Umreti moram, če ne vidim tebe!
 Pokliči ga, če veruješ ljubezni!

Ana (milo).

O, verujem ljubezni, a ne — tvojej!
 Če ti jo imenuješ — skruniš jo!

Deborah (otrpne).

Ti tudi?

Ana (bridko).

Zagovarjala sem tebe,
 Kar bilo mi na svetu je najdražje,
 To darovati tebi sem hotela,

To vrgla ti od sebe si za novce!
In rogala se nam za prazne novce!

Deborah (se prime za čelo).

Sem blazna! Kdo o novcih govori?

Ana (nežno).

Milujem te, pomoči ti ne morem.
Bog s taboj, ako moreš, bodi srečna!
(Gre proti vratom.)

Lovre.

Bog s taboj, kazni ne otide greh!

Deborah (v misli vtopljenjena).

Greh kazni ne otide! Zapustila
Sem same v mrklej noči brez pomoči,
Zdaj v mrklej noči sama brez pomoči
Stojim!

(Naglo preneha, posluša.)

Moj Jožef!

Devetnajsti prizor.

Prejšnji. Jožef.

Jožef.

Ti tu?

Deborah (vriskne).

Zarja vstaja,

Noč, zona, groza, greh podi se mimo!

Kaj obupavam, ko me vse pogublja?

Ti, Jožef, ti me znaš! (Mu naproti steče.)

Jožef (se umakne).

O znam te, znam!

O, oče, Ana, sem na moje srce!

Da ne očara divni me pogled.

(Objame oba.)

Takó ne zmoti me prevara tvoja.

Odkupil sem od tebe svojo dušo.

Deborah (kriči).

Jožef!

Jožef (solze se mu ulijo).

O, hodi z Bogom, zdrava, srečna bodi!

Odpuščam ti, da v pekel si me vrgla,

Da božje roke veličastni dar
 Ko blago prodajala si na trgu,
 Igrača ti je bila moja duša,
 Ki te ljubila je, — odpuščam ti!
 Iz srca se mi strgala očeta,
 In tega angelja — odpuščam ti!
 Skupilo tvoje bilo je bogato,
 Če prav je strgalo krščansko srce,
 Za svoje delala si ljudstvo.

Deborah (roke na srce stisne, solze zatira).

Moje srce!

Jožef.

Da brez dobička ti slovo ne bode,
 Na pot sè saboj vzemi to!
 (Spusti z novci napolnjeno mošnjo k svojim nogam,
 obrne se ter otide skozi vrata.)

Deborah (za njim).

O Jožef!

(Ona pride do vrat prav takrat, ko se zapró.
 Jožef in njegovi zginó.)

Deborah (potrtem glasom).

O Jožef!

(Zgrudi se na prag. — Zavesa se spusti.)

(*Konec drugega dejanja.*)

Tretje dejanje.

(Prostor v vasi, kakor v prvem dejanji. Krčmarica odpre hišna vrata, in odvede ven svojega dečka, ki ima velik šopek na rami pripet.)

Prvi prizor.

Krčmarica. Tako, Francek, zdaj pa le počasi bodi in pazi, da nove obleke ne pomažeš, tako, da bo vsaj prostor v hiši. Moj Bog, koliko križev in težav je z otroki. Bog jim zdravje ohrani! (Deček otide.) Lej nu, naš sosed — in tako nališpan!

Drugi prizor.

Prejšnja. Tržinar ima tudi šopek na klobuku.

Tržinar. Dobro jutro, soseda krčmarica! Nu? Za moža pri šestdesetih letih nisem še najslabši, ni res?

Krčmarica. In tako nališpan!

Tržinar. Priča, priča! kuma krčmarica!

Krčmarica. Nu, to bode svatba!

Tržinar. Bode, bode, stari Lovre se hoče skazati; prav ima; saj je njegov edinec, in deklica, presneto je brbka!

Krčmarica. Na Slovenskem nema para. Tu molči zavist. Taka nevesta prinese srečo v hišo.

Tržinar. Veste, kuma, tega je tudi potreba. Če tudi so skrivali, zadnje dni vendar ni bilo prav veselo v hiši. Jožef, tako se mi zdi, ni prav — —

Krčmarica. Verujem. Ropotija z judinjo!

Tržinar. Kaj pa se je ž njo zgodilo?

Krčmarica. Nobeden je ni videl več, menda je tekla za svojo drhaljo, katero so spodili. To je bilo še zadnje delo zvitega učitelja.

Tržinar. Da, učitelj; kdo bi si bil mislil, da imamo dvanajst let juda mej sabo!

Krčmarica. Nu, krščen je vendar le bil.

Tržinar. E, kaj krščen! Par kapljic zamurca ne umije. Učil je naše otroke, učil sveto evangelije — jud!

Krčmarica. Strašno, ko človek to premišlja. Bog ve, če ni krivo to, da je predlanskim toliko otrok za črnimi kozami umrlo.

Tržinar. Bog ve, Bog ve. Nu, zdaj smo se njega iznebili. Prosil je in prosil, stari slepar, ali fantje so mu lastne njegove besede v zobe povedali in pristavili: kar je tebi pravično, to je meni spodobno.

Krčmarica. Prav mu je, kako je mogel lastno svojo kri zatajevati. A tu so mu nebesa prekrižala račun. Ko mi je berič na štiri oči pravil dogodbo o slepci, žolc se mi je izlil; nu, to se ve da, povedala sem jo skrivaj staremu Grog, a on je to razodel starej Lizi, in ona je vse to obesila na véliki zvon. Kde je pa zdaj?

Tržinar. Šel je menda v Gradec pritoževat se.

Krčmarica. Vse drugače je v vasi, kar je ta svojat otšla, kakor huda ura nad nami, tako je bilo. Recite sami, ljubi sosed, ali ni danes tako jasno in prijazno, kakor da je Bog novo nebo ustvaril Ani in Jožefu k poroki? E, pogledite nu, uže tukaj kum.

Tretji prizor.

Prejšnji Pek, tudi velikim šopkom, pozneje krojač.

Pek. Nu, kaj sta ugibala?

Tržinar. O svatbi sva se menila.

Pek. Ako se le srečno konča!

Krčmarica. E, zakaj pa ne bi se?

Pek (z glavo odkimuje). To je uže tako, prav tako je; meni nobeden iz glave ne izbije strahu, da se z nova ne zatelebi.

Krojač (priteče). Kaj, zatelebi? Bog daj srečo! Kedo se zatelebi? Koga imate v mislih?

Pek. Ženina.

Krojač. O, ta je vesel in živ, kakor škrjanec pod nebom: a jaz sem ga pa tudi olišpal, pravim vam, tacega koreta, na vsem Slovenskem ga nobeden nema, vsak pontec je vreden trdega križevalca. In deklica, presneto, srce se mi smeje. A, lejte, družica sem gre!

Četrty prizor.

Prejšnji. Stara Liza nališpana, molkom v roci.

Liza. Družica, da družica, to sem tudi, to sem tudi.

Krčmarica. Prav imate, mati Liza, vi morate pri vsacej svatbi biti.

Tržinar. Tako je, mamka; jaz imam še molek, katerega ste mi vi dali.

Pek. Bog se usmili! Mojega pa je mali deček strgal, ko se je ž njim igral. Kako je moja žena godrnjala in stokala! Matere Lize molki prinašajo srečo, tako je govorila, z eno roko je dečka uhala, a z drugo jagode na nit nabirala.

Liza. Srečo prinašajo, to je res! Niti je naprela čista devica, in ko je na-nje jagode nabirala, tri očenaše je zmolila.

Tržinar. Nu, mati Liza, se tudi vi malo zasučete?

Liza. O ljubi moj Bog! kde so časi! Bila sem nekdanje dni tudi brhka plesalka, a sedaj moram iskati plesalcev na pokopališči, ali v nebesih, tam se stoprv sučejo!

Krčmarica. A! drug in družica!

(Jakob drug, Rozka družica.)

Krojač. Presneto, kako brhko je to dekle! Nu, Jakec, dobre oči imaš. Zdaj pride kmalu vrsta na vaji, ni res, dekle?

Rozka (se sramuje). Pojte, pojte!

Tržinar. Nu, zakaj ne, on je vrl mladenič, kako pa je z vojaštvom?

Jakob. Stari gospodar hoče poskrbeti, da me oprosté, ker svojo staro mater živim. Bog mu povrni. Rozka, do sv. Mihela —

Rozka. Molči no!

Vsi. Nevestin oče, nevestin oče!

Peti prizor.

Prejšnji. Lovre praznično oblečen.

Lovre. Bog daj srečo, Bog daj srečo! Uže vsi skupaj! Pozdravljam vas, prijatelji; kuma (pričama), Bog vama stokrat povrni! Vi mi veselje množite v veselih dneh, spominjal se bodem vas v veselji in žalosti. Mati Liza, nu, danes se z mano vsaj enkrat zasučete? Saj ste na mojej ženitvi tudi plesali, in vaš molek je moja rajnka v grob sè sabo vzela. A, veste, starica, danes sem še bolj vesel, nego takrat. Moj čas leži za menoj, vest mi ničesa ne očita, in sedaj bom še enkrat živel v svojih otrocih. Kedo bi mislil bil pred osmimi dnevi, da bom danes slišal godce, ki bodo mojega Jožefa pred altar spremljali. Sedaj pa mora tudi vse veselo biti; najboljšo starino postavim na mizo in gosti morajo, da bodo angele v nebesih pete srbele.

(Občinskemu slugi, ki pristopi.)

Na velikem podu je miza pokrita, tam dajte vsem ubogim jedi in pijače, kolikor koli želé, ste čuli? Po gosposko naj se jim postreže; povabite vsacega, kogar doboste. Ah, kako sem srečen! Lejte, božji ljudje, jaz tako presrčno želim, da bi danes bil vsak vesel in srečen. Hodite, prijatelji, hodite v hišo, najprej požirek najboljše starine, ta greje telo in dušo.

Tržinar. To je moška beseda.

Krčmarica. Godcev še tako ni tukaj.

Lovre. Stopite sem, mati Liza, midva pričneva. Glejte, poskakoval in plesal bi — ne hodil, le pel bi — ne govoril. Kaj človek vsega ne počenja, ako veselje nema prostora v njegovem srci?

Liza (odhajajoč). Takrat naj moli očenašek, ker presoparno zjutranje solnce rado na večer vihar zbudí. (Vsi otidó.)

Šesti prizor.

Župnik v ornatu vede za roko nevestno nališpano *Ano*, ki ima venec v roci. Zvonovi zvone.

Župnik. Zvon me v cerkev kliče; dotle te sme tvoj ujec spremljati; pred oltarjem te bo čakal duhovnik. Z Bogom!

Ana. Meni je tako tesno pri srci!

Župnik. Moje dete! Ti ne stopiš v tujo hišo. Zvest, mlad tovariš te pričakuje; ti si mu povrnola mir in pokoj; meni srce pravi, da vaji čaka mila osoda. Bodi odslej pobožna in dobra, kakor si bila doslej! Boljšega blagoslova ti ne morem dati! (*Ana mu roko poljubi, župnik v cerkev otide.*)

Sedmi prizor.

Ana sama.

Ne vem, zakaj mi je tako tesno pri srci. Ljubi moj Bog, sem li kako krivico storila? Sicer hodim vsak dan v to hišo, v katerej sem igrala, ko sem bila še dete, a danes se mi tuj zdi ta prag, kakor da bi krivično bilo blago, po katerem sezam. Ne, Jožef, ne, jaz imam pravico do tebe ker te imam tako presrčno rada. (*Ogleduje se.*) Kako so me nališpali! In vé, preljube cvetice, cvetice z groba mojih roditeljev (*jih poljubi*), ve greste z mano pred oltar, da mi treba ne bode tako samej stati, vé se blagoslovito poprijemajte moje glave, kakor roke mojih roditeljev! (*Dene venec*)

na glavo.) Kako naglo se mi je srce umirilo!
Predobra roditelja, Bog vama povrni!

Osmi prizor.

Ana. Jožef stopi iz hiše.

Jožef. Anica, nevesta moja!

Ana (mu poda obe roki). Preljubi moj ženin!

Jožef. Nama pojo zvonovi, zarad naji se je vsa vas praznično oblekla. Le pogledi, uže so se vrnoli s polja in oblekli najlepša oblačila. Da vidiš očeta, blaženo njegovo smehljanje; zahvalil se je meni, da se sme veseliti. Ah, tako mi je, kakor da sem vstal iz dolge bolezn, v katerej nisem poznal tistih, ki so mi stregli, in zdaj vidim zopet stari ljubi svet! Anica, jaz sem kakor razsvitljena cerkev, tako jasen, tako pobožen, tako svečen!

Ana. Preljubi mož!

Jožef. Si v resnici ti zdaj moja? Si mi odpustila?

Ana. Jaz tebi odpustila?

И... ?

Jožef. Da sem te pozabil zaradi one nesrečnice.

Ana. Ne govôri o tem! Res je, večkrat sem solzami za teboj gledala, ko si mimo župnikove hiše hodil in od mojega okna oči obračal. Ali veruj mi, Jožef, jezila se nisem nad taboj, le Boga sem prosila, naj ti srečo da.

Jožef. Srečo mi je dal, ker mi je tebe dal! Ti si moja rešiteljica! Dovolj, da ti blaženo, milo roko poljubim in je nikoli, nikoli več ne spustim. Kako? Srebrni prstan imaš na prstu!

Ana. To je zaročni moj prstan! Iz srca dobra sem ti bila uže takrat, ko si mi ga v šali dal. Kolikorkrat sem v molitvi roke sklenola, morala sem ga videti. Nič nisem govorila, a Bog me je vendar slišal.

Jožef. Pobožno srce! Ti si za me molila!

Ana. In zdaj se vse dopolni. O, ti boš videl Jožef, midva bova zadovoljna in srečna! Jaz sem uže, in ti, pritrđi mi, ti boš tudi! Ti ne bodeš več hrepenel v Ameriko?

Jožef (strastno). Klečé prosim odpuščanja zemljo, katera je mene in moje očete redila, da sem jo hotel malomarno zapustiti. Zdaj še le čutim, kako trdne korenine imam v tebi, moje domovine predraga zemlja! Ne, ne, Ana, nobena želja nikoli ne sme nesti mojega srca za te lipe,

katere prijazni naš dvor mejé, pri vas je moje hrepenenje, moj svét!

Ana. In ta mali svet, kako lep je, ako srce uživa tihi domači mir! Enoličen je, a enolično je tudi ljubo višnelo nebo; in tako bodi nama življenje! — O, veruj mi, preljubi moj, nobena oblačna ura ti ne bo mirú kalila.

Jožef. Boš mogla odgnati tudi spomin, ako se kedaj zopet vrne?

Ana. Naj se vrne, tega spomina se ne bova bala! Kaj si pa ti zagrešil? Ona te je izdala, ona nema več pravice do tebe; moj si ti, preljubi mož, ker nikdo na svetu te ni ljubil, in te ne ljubi tako, kakor jaz! (Objameta se.)

Deveti prizor.

(Vrata se odpro, svatovsko zagodejo štiri godci; za njimi prihajajo: priče, starešina, Lovre, družica z Ano, drug z Jožefom. Možnarji pokajo, svatovska utihne. Otroci, kmetje, kmetice prihajajo. Vse se pozdravlja.)

Lovre. Nu, brzo, otroci, gospod župnik uže teško čaka.

Stara Liza. Stojta, ženin in nevesta! Najprej mora stara Liza dati svoje vezilo! (Molek jima ovije okoli zloženih rok.) Tako, gledita, to prinese srečo. Ne spustita ga pri poroki, ne zgubita, ne strgajta ga, on zakonsko srečo veže in varuje otrok in vnukov duše. — Imejta, ohranita, ljubita se in zmolita očenašek za staro Lizo! Amen!

(Svatovska godba se zopet prične, zvonovi pojó, možnarji pokajo, svatovska vrsta se vije, a ne počasi, po brdu navkreber v cerkev; množica gre za njo ter se po cerkvi porazdeli.)

Deseti prizor.

Promemba.

(Mrači se. Staro pokopališče za cerkvijo. Zadaj vrata v cerkev bršlinom ovita. Mej nagrobnimi spomeniki na desnej razrušen steber, okoli njega beke.)

Deborah blede, razpletenimi lasmi, počasi se bliža.

(Došedši na sprednjo stran.)

Kaj hočem tu? Še sama več ne vem,
A vendar moram čakati, ker moram

Visoko izvršiti še poslanstvo.
 Da! tega jaz ne vem; a čutim, zadnjo
 Močjo napenja duše se tetiv,
 Frči pušica ostra, vidim jo,
 Ni znan mi cilj še, smrtno, vem, zadene!

(Mirniše.)

Minolo dni je sedem. Sedem! Za
 Mrličem človek sedem dni žaluje.
 Mrlečo h glavi svečo mu prižge,
 In sede mutast sam k njegovim nogam.

(Počasi na tla sede.)

Takó jaz sedem dni, noči sedím,
 In smrt ljubezni svoje obžalujem.

(Živo bridkostjo.)

Bog, večni Bog, o čem grešila sem!
 Al nisem tvoj otrok? Al ni ljubezen
 Vlastnina vsem ljudem, ko zrak in luč?
 In če ljubila sem, je to pregreha?
 Kaj meni dal si od detinskih let?
 Umrl mi rano je pobožni oče,
 In prišla samovolji sem v roké;
 Ljubezni žarek grel ni tega srca,
 Če tudi bilo tako vroče je,
 In toliko bolestniše čutilo,
 Ker prav umelo je le samo sebe!
 Kaj sem grešila, da si me ustvaril? —
 Ko tako sem hotela v tihej noči

Se z Bogom za življenje pravdati:
 Zagledam njega, glas njegov začujem,
 V srcé in dušo se mi vtisnol je,
 Čutila sem, zakaj si me ustvaril,
 Hvalila za britkostno te živenje.

(Povzdignenim glasom.)

In vzdignolo obupnim je pogumom
 Iz smrtnih srce moje se valov,
 Za rešujo vejo poprijelo se,
 Veselo, da živjenja luč mu sije,
 Zdaj val zabúci, veja se odkrehne —
 — Jaz padem, v globočino se pogreznem.

(Premolk.)

(Vstane.)

Živim še! Ni se zemlja še podrla,
 In solnce sije, ko je prej sijalo,
 Zelena trava ni ščrnela še,
 Pojó še ptice! — Svet nevsmiljeni!
 Živim še! vse vrtí se, žvižga, tuli!

(Za čelo se prime.)

Zavedi se moj duh, razreši te
 Zapletke! — Kaj je dogodilo se?
 Ko videla sem zadnjikrat ga, včeraj —
 Ne, včeraj ne, dni osem je minolo —
 Kako v ljubezni gorel je takrat!
 Ti prideš — vprašal — Pridem! Vbegniva
 Prišla sem jaz, v viharnej zapustila

Sem noči bolno ženo, dete, starca,
 Iz svojih prs utrgala sem srce
 In njemu nesla, vrgel mi je novcev.
 Za srce novcev, ter me v tamo pahnol!
 Ti, srce, biješ še in jaz živim!

(Tihim, stisnenim glasom.)

Na strani lepa deklica je stala,
 Ulekla nežno roko ga od mene —

(Zaupije.)

Kde bila sem! Kde blodil je moj duh?

Njo ljubi on in judinjo podí

Od sebe, judinji ponujati

Zdrzeva novcev se ničemurnih,

Ko deklo judinjo podi iz službe!

Ne, ne! ne pojde ne! od tebe hoče,

Kar jej obečal, kar prisegel si

Na svojega Boga, (smehom se roga)

Na ljubezni Boga!

(Pogumno, divje.)

Še moram videti njegov obraz —

(Iz cerkve orglje zadoné.)

(Vedno nežnišim glasom.)

Lažnjivo, krasno lice videti,

Vprašáti moram, kaj sem zagrešila,

Da (Solze jo oblijo).

Bog moj! Srce moje, še ga ljubiš!

(Zakrije obličje, orglje doné milo, veličastno.)

(Nežniše.)

Morda je njega preslepila zmota,
 Katero oni so porabili,
 V njegovih prsih vžgali sum, predsodek ;
 V besedi slišala, v njegovem brala
 Pogledu sem britkosti in očitke.
 Zakaj molčala sem? Oholi jezik!
 Zakaj si molčal, a ne prašal ga,
 Zakaj mu jeza legla je na srce?

(Veselo, veličalno.)

Mogoče, da me ljubi še, mogoče,
 Da, kakor moje, i njegovo srce
 Trpi neskončno bridke bolečine,
 In le ljudje hudobni mrzlo še
 Leže mej mojo, vročo tvojo dušo.
 Zakaj ti glasi ves moj črt topé,
 Ko šepetal bi mi krščanov Bog!

(Poslušaj, orglje molče.)

Glasovi! čuj! Ko blagoslov doné,
 Poroka morebiti. (Sklene roke.)

Amen! Amen!

Kdor koli je! Pogledam lahko, vratca
 Skrivaj odprem, nikdo ne bo me videl.

(Tava proti cerkvi, poslušaj, odpre vratca, kar naglo
 plane navspred ter zakriči.)

Uh! (Omamljena.)

Kde sem? se mi sanja? On je! On je!

(Roko vzdigne proti nebu.)

Ne! Amen moj do tebe ni prodrl!

Bog vsemogočni, preklicujem ga,

Ti gluhi si bil! Ne vržeš iz nebes

Mi meča? — Maščevanje! maščevanje!

(Steče proti cerkvi, a od vrat z grozo odskoči.)

Ne! ne! Ne sodi! Tvoja je osveta,

Jehova, ti jo izvršiš! Stojim

Tožiteljka pred tabo,

(Z vzdigneno roko.)

Kristijana

Pred tvojo sodbo kličem; ti ga sodi!

(Stopi k razrušenemu stebri, z desnico se nanj nasloni, levica jej omahne, oči srpo opira proti nebu.)

Enajsti prizor.

Deborah. Jožef od strani, z molkom v roci.

Jožef

Ab, tukaj je samotno, jaz ne morem

Vstrpeti te vesoljne radosti.

Zasmehovalno mi donela je

Pobožnega duhovnika beseda,

In ko sem v okno se ozrl cerkveno,

Prikazen videl sem, zamolkel vsklik
In nje sem menil glas — —

Deborah.

Si menil ti?

Jožef (okamni).

Deborah!

Deborah.

Kaj?

Jožef.

Ti si tu?

Deborah.

Jaz sem tu!

Jožef (trepetaje).

Kaj hočeš?

Deborah.

Prašaš ti!

Jožef.

Deborah!

Deborah (divje).

Molči!

Al more govoriti jezik še,
 Ki se nesramno dvakrat je zlagal?
 Dih, ki me ženo je imenoval,
 Ki zdaj prisegel je ljubezen drugej,
 Kako zdrzeva se na božji dan
 Brez straha, da ne promeni se v kugo?
 Si ti, katerega sem jaz ljubila —
 Je tisti človek to, kateremu
 Zamakneno sem gledala v obličje? —
 Ne, ne! njegovo to obličje ni;
 Zaznamovala ga je božja roka,
 Milobo promenila mu v ostudnost,
 Raztrgan z njega je božanstva pečat;
 Nevredni prah! Ostuden si mi zdaj!
 (Obrne se.)

Jožef.

Kdo bil prisegi prvi je nezvest?
 Ti vzela novce si!

Deborah.

Jaz? Kake novce?

Jožef.

Katere tebi je poslal moj oče.

Deborah.

Kaj? meni! meni! Čemu?

Jožef (se obotavlja).

Da — bi — šla.

Deborah (zategneno).

Da jaz bi šla, to znal si ti, dopustil?

Jožef.

Prisegel sem, da novcev ti ne vzameš.

Deborah.

In ti dovolil si in veroval,
Da sem jih vzela?

Jožef.

Saj sem moral!

Deborah (od togote joka).

Moral

Si verovati? Kristijan nevredni!
V tej veri si zapustil mene; ene
Popraške judinja ni vredna bila?

(Tihim glasom.)

To bila tvoja vera je, to večnost
Ljubezni, ktero je učil tvoj Bog?

(Poklekne, goreče.)

Odpusti greh mi, Izraelu Bog;
 Zdaj vem, zaslužena je kazen bila;
 Zavrgla tebe sem, osvete Boga,
 Ljubezni se maliku v roke vrgla.
 Skesana vračam se, o sprejmi me!
 Zdaj tako trdno v tebe verujem,
 Da nisem prej nikdar: ljubezen je
 Hinavska in krivična, smrti plen,
 A večno in neskončno maščevanje!

(Zamaknena v nebo strmi.)

Jožef.

Dovrši maščevanja črno kletev,
 Divjanje tvoje srce mi prosti.
 Grešil sem, to brez tebe bridko čutim,
 Grešil sem, greh je bil človeška zmota,
 Človeškej zmoti prizanesti moreš.
 Deborah, vsmili se!

Deborah (mrzlo).

Me zopet mamiš?

Ta glas mi je neznan!

Jožef.

Ah, prizanesi!

Pregreho zoper tebe spokorim,
 Desetkrat vse popravim!

Deborah (nekoliko mileje).

Steri v smrt
Cvetico in spokori, kar si storil.

(Besno.)

Ne, za oko — oko in zob za zob,
Za srce — srce, govori gospod moj Bog!

Jožef.

Uh, grozna žena! Jaz te več ne prosim.
Ko grozna je ljubezen tvoja divja,
Enako grozen je tvoj divji črt.
Nikar ne skušaj srda božjega,
Da naji ne pokliče na sodišče.
Jaz sem grešil v ljubezni preobilnej,
Ti si grešila v srdu preobilnem.

Deborah (divje).

Ti si izustil: v srdu preobilnem!
Bogastvo staro svojo čutim spet,
Vršé mladosti spet duhovi mrkli
Nad mojo glavo mi osodopolno,
Hrumenje čujem babilonskih harp;
Kdor tvoje delo plati, blagor mu!

(Proroškim zamaknenjem.)

„Ne pričaj krivo“ — ti si krivo pričal;
„Nezvest ne bodi“ — ti si bil nezvest;

„Ne kradi“ — ti srcé si mi ukradel;
 „Ne môri“ — ti si dušo mi umoril!

Jožef (jo prime za vzdigneno roko).
 Nehaj!

Deborah (še bolj naglo).

Spotikal se je slepi stavec,
 Ker tebe sem ljubila, gladovala
 Je žena, ker za taboj sem hodila,
 Dojenčka žejnega si ti umoril;
 Naj oni se pripno na tvoje pete,
 Naj te ponoči v sanjah strašijo;
 Potikaj se po zemlji, kakor mi,
 Naj svet te zaničuje, kakor nas.
 Prokleta zemlja, katero boš oral —
 Z nevero naj poplati ti nevero!
 Prokleti plod v telesu tvoje žene —
 Naj pade, kakor ti si mi odpadel,
 In ako kdaj živjenja luč ugleda,
 Naj vtisne v čelo Kajna se mu znak!
 Naj skoperni na materinih prsih,
 Ko skopernel je judinji dojenček;
 In kakor stari jud v slepoti blodi,
 Naj blodi oče, ki te je zarodil!
 Proklestvo! v tretji rod proklestvo! Kakor

Govoril rod je moj na gori Ebal,
 Izrekam trikrat: Amen, amen, amen!
 (Stoji vzdignenima rokama.)

Jožef

(ki je stal pri poslednjem govoru ves potrta, skloni se, stopi proti Deborah, ali nje pogled ga preplaši, da se umakne. — Premolk).

Deborah (trudna povesi roke).

Končano je. Zdaj smem na daljno pot!
 V dežele tuje pojdem — kruha prosit;
 A tebe bom še videla, po letih
 Se vrnem, da požanjam setve žetev.
 (Zgrabi molek.)

Ta venec biserjev sè sabo vzamem,
 Na njem bom štela dni, da zopet pridem.
 (Počasi.)

Nesrečen bodi! Misli name! Še
 Se bova videla!
 (Počasi otide.)

Jožef

(gleda zdušan za njo, vije roke, omahuje za njo ter se omedlevši zgrudi).

(Zavesa se spusti.)

(Konec tretjega dejanja.)

Četrto dejanje.

(Razvaline. Solnce vshaja. V razvalinah ležé iz dežele potujoči judje; spredaj Deborah, molkom v roci; zadaj od solnca razsvitljena, s hribi obdana dolina.)

Prvi prizor.

Ruben s palico v roci.

Dani se. Ste na pot pripravljeni?

Še daleč moramo, tovariši!

Uže je ladija razpela jadra,

Da rod ubežni na zahod odnese.

(Vsi vstanejo in počasi otidó; Deborah ostane.)

Ruben.

Deborah, pojdi! Al ne pojdeš? Čutim,

Ah! težko človek se od doma loči!

Deborah.

Kaj rekel si? od doma? —

Ruben.

Kar sem mislil

V trenutji, ko ga moram zapustiti.
 Dežela krasna, kako si mi draga!
 Kako te solnčni žarki krasijo!
 Podobna venčanej nevesti si,
 Snežniki sivi lepoté ti glavo,
 Krasé ti vrat studenci sreberni.
 Dežela ljuba, ki si nas prognala,
 Otroci te zapuščajo solzeči,
 Ljubezen njih ostane tebi, mati!

Deborah.

Ni mati, mačeha je brez ljubezni!

Ruben.

Če zaničujejo nas drugi bratje,
 Je kriva naša mati? Iz naročja
 Bogatega so oni nas odgnali,
 Ker nas zavidajo za njeno doto.
 A ona nam dajala je skrivaj:
 Živočim bratom mili košček kruha,
 Kostém očetov naših hladne grobe.
 Poljubljam te, dežela tí predraga,
 In jemljem pest prstí za grob seboj.

Deborah.

Ne delaj greba, Ruben! ta prst ni
Z obečane jeruzalemske zemlje.

Ruben.

O molči o prelepej verskej basni!
Grob mrtev nam je staroslavni Sion,
In nikdar se od smrti ne zbudi.
Jeruzalem ni naša domovina!
Dežela, ki deli nam svoja tla,
Dežela, ki naš jezik govori,
Ki varuje zibelke naših sinov:
Ah, ona je naš dom; dežela krasna,
Ki zremo zdaj ubežni nje mejnik,
Ki se blišči za nami v diki rajskej:
To je dežela bitja mojega,
Edina, draga moja domovina!

Deborah.

Ne pojdeš, ko Mesije glas pokliče
V kraljestvo staro izraelski rod?
(Svitel dan svane.)

Ruben (svetim navdušenjem).

Vanj verujem, in čas njegov je blizu;
V kraljestvo staro ne uvede nas,
Ne, on kraljestvo novo vtemelji

Od vshoda do zahoda solnčnega,
 Po vsej širjavi naseljene zemlje,
 In vsi narodi bodo bratovsko
 Čestili ga, Boga edinega,
 Človeka bosta jud in kristijan.
 Ko bratovska ljubav bo naša vera,
 Takrat Mesija pride. —

Deborah.

Lehkoverni
 Mladenič, hodi! Pusti me v samoti!

Ruben (nežno).

Si jezna, ker v ljubezen imam vero?

Deborah.

V ljubezen imaš vero, gledi nas!
 Ko ovce pred volkovi begamo
 V deželo tujo, nepoznano nam.
 Nobena roka se ne smili nas,
 Nobena solza ne miluje nas,
 Pa praviš, da se nam Mesija bliža!
 V ljubezen imaš vero! Človek, znam jo!
 Kar veže tukaj me, to ni ljubezen.

Ruben.

Kaj je sicer?

Deborah.

Pet let minolo je!

Preštela sem na vencu bisere,
 A ne po dnevih, ne! po tisih kletvah.
 Dežele te ne morem zapustiti,
 Še videti jih moram! Videti
 Ga moram še, prokletega človeka,
 Bogato žetev črta mojega;
 Še moram videti, prikazen gnjusno,
 Od strupa zglojano vesti nečiste;
 Še moram videti nesrečno kočo,
 Strohnelo od prokletstva mojega.
 Tja stopim, strašnim glasom, ko trobenta
 Na sodnji dan mu zagrmim: „Deborah!“
 Potem nasičena otidem svetom.

Ruben.

Deborah! Bog je milost, ne maščuj se!

Deborah.

On govori: Jaz sem osvete Bog,
 In kazen moja traje v tretji rod.

Ruben.

In v tisočni ljubezni moje milost,
 Sovraštva iščeš v svetej naši veri?

V nadlogi svojeji našli smo sovraštvo,
Sovražijo ljudje, odpušča Bog.

Deborah (hoče otiti).

Ruben (jo prime).

Odhoda črnim delom ne oskrunjaj!
Popusti z starim svetom stari črt,
Ljubezen novo dá ti novi svet.

Deborah.

Res? Hodi, ne umeješ me!

Ruben (ljubeznjivo).

Deborah!

Deborah (mrzlo).

Ti vodi nje! Osoda mene vodi!
Na morskem bregu pričakujte me!
(Otideta vsak na drugo stran.)

Drugi prizor.

Promemba.

(Jako prijazen kraj. Pristava, krog nje se trte ovijajo, pōdi, golobjak, za zidom brdo, po katerem se pot navkreber vije; na levej spredaj stoji lipa, pod njo klopi, na travniku poleg poslopja sta:)

Jakob in Rozka, on kosí, ona travo grabi, oba pojeta narodno pesem:

Oba.

Kakor sneg so nje ročice,
Ki v planini se blišči,
Kakor zarja njeno lice,
Ko na nebu rument.

Rozka. Reže dobro, kosa?

Jakob (počije). Dobro! To je trava! Vse žive dni še nisem lepše videl. Ni čudo, da se naše krave tako redé.

Rozka. Zemlja je prav taka, kakor na ledini, a trava je vendar lepša. To je osobit blagoslov.

Jakob (počije). Da bi najina bila, Rozka!

Rozka. Ne bodi siten, saj je tako tudi prav. Moreš o čem tožiti? Je kde na Štirnškem boljše, nego tukaj? Delati moramo, za delo nam je

Bog roke ustvaril, za delo so nam pa tudi hvaležni. Veš, Jakob, da mi kedo hišo z njivami in živino podari, jaz ne bi šla od hiše!

Jakob. Prav imaš; v hiši je kakor v cerkvi, nobene nespodobne besede tu ne slišiš; jaz menim, da se poboljša vsak, kedor koli v hišo pride. Jožef in gospodinja, ta še le ta. Vse žive dni jima bom hvaležen, da sta toliko dobrega mojej materi storila; zato jima pa tudi Bog vidno srečo deli. A, hitiva, Rozka, hitiva. (Začneta spet delati in pri delu zapojeta):

Dokler dere bistra Drava,
Dokler trta nam rodi,
Dokler me ne krije trava,
Tebi srce naj gori.

Tretji prizor.

Prejšnja. Lovre, s pipo v ustih, stopi iz hiše.

Lovre. Nu, ne bosta še nehala?

Jakob. Še ta kos tukaj bi rad pokosil.

Lovre. Ves božji dan sta delala na polji, žela, trte vežala, in zdaj sta uže spet takó pridna?

Hodi, Jakob, hodi po polič vina, požirek z manoj ti ne bo škodoval.

Jakob. Bog vam povrni, stari oče, ali veste, gospodar, menim, zdaj pa zdaj iz Gradca pride, ne bilo bi lepo, če vse razsteljano najde.

Rozka. Le hodi, Jakob, lovnice sama lahko naredim. (Jakob otide.)

Lovre. Je li Jakob priden, Rozka?

Rozka. Priden je; pri nas so vsi pridni, saj imamo dobre vzglede.

Lovre. Res je, Bog blagoslovi otroke! Uže od daleč se človeku hiša smeje. Kako se Anica veselo obrača in vede, povsod ima oči in roke, a lice, kakor dobra ura, in če hočem malo pokramljati, nikoli jej časa ne manjka. A dete! dete! Rozka, to ti pravim, vnuci so človeku še ljubši, nego sinovi.

(Jakob prinese vina.)

Lovre. Na zdravje! (Hoče piti.) Čakaj, ni to naš voz, ki tam drdra? Morebiti se vrača moj sin; ah ne, čez most je zavil; danes je uže deveti dan.

Jakob. Je li somenj v Gradci?

Lovre. Kaj še, zarad učitelja je tja šel.

Jakob. Zarad učitelja? Starček se mi smili. Veste, stari oče, prav ni bilo, da je izpodil uboge jude; saj so judje tudi ljudje in radi bi tudi

košček zemlje imeli. To nam je zadnjič gospod župnik razložil, glejte, to si moramo vsi očitati. Jezus Kristus sam je rekel: Ljubite se mej sabo! Tega zares takrat učitelj ni prav storil, ali pošteno je vse popravil.

Lovre. Ali da je! Ko se je takrat vrnil in ga nikakor niso več hoteli v beraško službo, ter ga je vzel Jožef pod streho, kako je skrbel za otroke! Varoval jih je kakor pestuna; ko je takrat griža tako razsajala, noben človek si blizu ni upal, a on je bil prvi; tu se je stoprv videlo, da ima jud tudi srce.

Jakob. In ko je staro Lizo iz ognja izvlekel, glasno ga je prosila, naj odpusti vse, kar je zoper njegove ljudi govorila.

Lovre. Nismo li prav mi krivi, da je učitelj tako ravnal se svojimi ljudmi? Vedel je, da je delal nam po všeči, mi smo tako hoteli. Zdaj je ubogi njegov brat se ženo in otroki k njemu pribežal, on se jih ne sramuje, on jih neče več zapustiti; zato so mojega Jožefa izvolili srenčanje, in šel je s kumom v Gradec. Vsekako hoté imeti zopet njega in ubogo njegovo rodovino, in če jih sprejme občina, videli bomo, kaj vlada zoper to poreče! In če pri upravnih oblastih ne opravimo nič, pojdemo k cesarju.

Jakob. K cesarju!

Lovre. Da, minoli so časi, ko je stala mej cesarjem in ljudstvom strašna stena, ko se je moral vsak na vsacem pragu trikrat do tal pripogniti, in vsacemu kaj okroglega v roko stisniti. Cesar, ki zdaj vlada, to je pravi cesar, k njemu sme vsak, kdor ima dobro vest, biti jud, biti kristijan, vse enako, da je le pošten državljan. Pod tacim cesarjem se uči tudi kmet drugače misliti; veš, Jakob, ako premišljujem, kaj smo pred petimi leti storili, zdi se mi to kakor huda ura, in gospod Bog bo še tam odgovor zahteval.

Jakob. Nu, ste vi tega krivi?

Lovre. Da ni bila judinja, jaz bi drugače bil ravnal; mislil sem, da judinja ne more biti poštena. To je človeku uže prirojeno, da človek le prerad obsoja. Prva kazen je bila uže, da je moj Jožef na poročni dan tako nevarno zbolel, da se ni zavedel ni, ko so ga mej svate prinesli. Lep poročni dan! In molek je tudi zgubil. Le pogledi, ali nista srečna? Časi, to se ve, léže mu črna senca na čelo; a ko dete v naročje vzame in na srce pritisne, kako veselo gleda; in če takrat stopi k njemu Ana, zdi se, kakor bi solnce vshajalo. Le pogledi jo, prav zdaj gre s polja.

(Jakob otide.)

Četrty prizor.

Lovre. Ana, nese grablje, vede dete za roko, dve dekli jo spremljati.

Lovre. Si ti tukaj, dete?

Dete. Tukaj, dedek!

Lovre (vzame dete v naročje, Ana svekrvu v roko seže).

Dete. Malin sem vam prinesel!

Ana. Kde se vendar o n toliko časa mudi, oče? uže davno bi lahko bil domá, da ga le kaka nesreča ni zadela!

Lorre. Nič se ne boj.

Ana. Kadar koli ga ni pri meni, vselej se zanj bojim. Devet dnij je uže!

Lovre. Nič ne skrbi.

Ana. Kaj bi tudi pomaglo? V božjih rokah je! Oče, hodite večerjat!

Dete. Večerjat, dedek, večerjat. (Otide.)

Ana. Ne, čakajte še! Nekaj bi vas prosila.

Lovre. Kaj pa, Ana?

Ana. Kovačev Tine je prav zdaj prišel čez hrib, pótem mi je pravil, da se judovska družina v Ameriko seli. Minolo noč je prenočila v starem gradu, k ljudem se boji v tej deželi, ker jih še vedno neusmiljeno proganjajo. Videl je starce, žene, otroke ob Dravi na poti. Ali ne bi prav

bilo, oče, ko bi vi naglo sodček starega vina in kruha naložili ter ga jim za večerjo poslali? Oče, to opravilo bi prav za vas bilo!

Lovre. Iz srca rad! Ti dobra žena! Takoj, takoj! (Otide v hišo.)

Peti prizor.

Ana sama.

Kde se li toliko časa mudiš, ljubi, presrčni mož! Jaz nemam ni pokoja ni miru; če te je kaka nesreča zadela? Ah — živa duša ne ve, zakaj mi je tako tesno pri srci; živa duša ne ve, kar si mi ti razodel, kako strašna prokletev nama za petami plazi, kako se ti v rajskeji sreči trepetajoč za sé oziraš, in mene in dete krčevito na srce pritiskaš, kakor bi hotel naji nevidnim rokam braniti. Mili moj Bog, mi smo v tvojih rokah! Ti si čudovit blagoslov razlil na našo hišo in polje. Moj mož me ljubi, sladko moje dete je zdravo, ti na laž postaviš njo, ki je v pravičnem srdi govorila nepravične besede. Pet let je v miru minolo, in od nje ni bilo hudega spomina — —

(Nekdo na vrata potrka.)

Kedo trka? (Kmet odpre vrata.)

Ana. Beračica!

(Seže z roko v žep po miloščine.)

Šesti prizor.

Ana, Deborah v veliko ruto zavita.

Deborah (sama sebi).

Kde sem? Je to njegova hiša? Uh.
Njegova žena! Srce bodi kamen!

Ana (nežno).

Na, uboga žena!

Deborah.

Ne! ne! Nečem novcev!

Ana.

Kaj pa? Večerja je pripravljena.
Pa z mano v hišo idi, sprejmemo
Te radi!

Deborah.

Nisem lačna.

Ana.

Si žejna?

Deborah (divje).

Da! žejna sem! —

Ana.

Napij se na vodnjaku.
Si trudna? Čakaj, pojdem ti po vode.
(Gre k vodnjaku in zajme vode.)

Deborah.

Blešči se hiša, ko svetišče božje,
In ženi tej z obličja sije mir.
Uh! niso vrata to, kder stala je
Hinavka, ko ga vlekla je od mene?
Proseč klečala sem na pragu tem,
Na pragu tem mi strl je on srce.
Zakaj se tresem? Ker se ona smeje?
Črv sredi lepega sadú tičí.

Ana (prinese vode).

Pij, če si žejna.

Deborah (temno).

Pusti me!

Ana.

Si bolna?
Razgreta si, počij tu v hladnej senci!
(Pod lipo jo odvede.)

Deborah.

Si sama v hiši?

Ana.

Sama, stari oče
Je peljal živeža ubežnim judom.

Deborah.

In on?

Ana.

Govôri, kdo?

Deborah.

On!

Ana.

Mož moj? Šel je!
(Vzdahne.)

Deborah (zavriska).

Šel je? Te pustil? Bog, ti si pravičen!
In to je tvoje dete?

Ana.

Moje, da.

Deborah (naglo).

In on je šel in je zapustil vaji?

Ana (se prestraši).

O Bog! Ti morebiti veš, kaj se
Mu je zgodilo; o govôri: kaj?
Ničesa ne zamolči.

Deborah.

Nič ne vem!

Ana.

Ti vsa trepečeš; si li bolna? ka-li?

Deborah (zavriska).

Ne, jaz sem zdrava! — Kdaj te je zapustil?

Ana.

Deveti dan je danes.

Deborah.

Kam je šel? Ne veš?

Ana.

Kaj misliš ti? Kakó, da ne bi znala?
Pravice išče možu staremu,
Ki bil je jud ter je zato v nadlogi.

Deborah.

Vže osem dni? In ti se ne bojiš?

Ana.

Kaj bi se bala? V božjih rokah je.

Deborah.

To meniš ti? Če božja strela splaši
Mu konja, da prekucne ga v propad,
Če jezna božja roka most podre,
Ko čez se pelje, če ga v črnem gozdu
Usmrtí osvete meč — — (Vstane.)

Ana.

O žena, nehaj!
Zakaj trpinčiš mi boječo dušo?
Kaj hočeš? Idi! — Ti mi grozo delaš!

Deborah (tiho).

Odganja me! Budí se stara moč!
Odganja me! O blagor meni!

Ana (zleti za njo).

Ne,
Ubožica, ne hodi! tu ostani, pri nas
Ostani! Bolna si, odpusti mi!
Počij po noči! Spanje te okrepi,
In jutri rano z Bogom dalje hodi,
Sirota!

(Iz daljine se čuje zvonjenje.)

Ana.

Angeljsko češčenje! (Sklene roké.)

Deborah (uleče na ušesa).

Móli?

Ne čuj je Bog! (Nastavlja ušesa.)

Ana.

„Odpusti nam dolgé,
Ko mi odpuščamo dolžnikom svojim!“

Deborah

(se prestraši in v grmovje skrije).

Ana.

Kam šla je žena? Morebiti v hišo?

Britkostjo mi srce je napolnila.

Moj Jožef! — — A, a! voz drdra, stoji!

Ah, Jožef, Jožef je! —

Sedmi prizor.

Prejšnji, Jožef.

Jožef.

Predraga žena!

Ana.

Si zdrav povrnol se? O hvala Bogu!

Jožef.

In dete?

Ana (steče proti hiši).

Dete, teci, oče je prišel!

Dete (priteče iz hiše).

Preljubi oče! Ste mi kaj prinesli?

Jožef.

Prinesel sem, prinesel, ljubo dete!

Dete.

Štir piščeta je kokla izvalila,
Rujavka naša pa ima telička.

Jožef.

Sta moja zopet? Me imáta rada?

Dete.

Prav rada, prav!

Ana.

Iz vsega srca rada!
(Objemo se.)

Jožef.

Kde pa je oče?

Ana.

Zdaj in zdaj bo tukaj,
V dolino živeža je vbogim peljal. —
Povedi, Jožef, kde si bil tak dolgo?

Jožef.

Na pravem mestu; v Beči pri cesarji!

Ana.

Ti! pri cesarji! Kako si opravil?

Jožef.

Gonili v Gradci po navadi starej
Iz druge so v pisarnico me drugo.
Nevolja me je zgrabila, zajahal
Sem urno konja, zdirjal v Beč k cesarju.

Ana.

In niso ti branili k njemu?

Jožef.

Niso.

Odprta vrata vsacemu stojé,
Vse drenja k njemu, kakor v cerkev se,

On vsacega ob svojem času sprejme,
 Do smrti ne pozabim tega dneva;
 Da v veličastvu, kakor Bog kraljuje,
 Tako sem mislil, a pred mano j stal
 Je prost, prijazen in usmiljen človek,
 V jeziku nagovoril me slovenskem,
 Ki trn za nohtom je uradnikom,
 In vprašal, kaj mi treba, kaj želim.
 Sedaj začnem, početkom, to se vé,
 Spotikala se mi beseda je,
 A ko me tako je prijazno gledal,
 Osrčil sem se in mu vse povedal:
 Da zopet hočemo učitelja,
 Ki neče zapustiti svojih bratov,
 Iztiranih iz ogerske dežele,
 Da zanje hočemo skrbeti mi;
 A ker prepoveduje to postava,
 Naj on bo milostnejši od postave,
 In naj uboge prepusti nam jude.

Ana.

In kaj je rekel?

Jožef.

Nasmijál se je,
 Na ramo mi potrkal ter mi rekel;
 „V imenu božjem, obdržite jih!

Postava je iz starih časov, jaz
 Vam nove čase dam, ker sam želim
 Enakopravnost svojim državljanom,
 I jud v državi mojej — državljan
 Je moj.“

Ana.

O blagor blazemu cesarju!

Jožef.

To nam dajalo ni miru, pokoja,
 Kako smo mi hiteli! Strijc je šel
 Veselo to novico starcu pravit,
 Jaz dirjal sem domu; a reči moram,
 Da brez pelina bilo ni veselje,
 Ker sem spominjal strtega se srca.

Ana.

Ubogi mož! Zakaj si vedno v skrbi?
 Poglej, kako te ljubijo nebesa;
 Krog tebe vse cvete, smehlja se vse!

Jožef.

Ah, blagoslov povsod se mi smehlja!
 Požgal mi blisk ni hišnega slemena,
 Otroka ni vmorila kužna sapa,
 Ni vtisnol v čelo Kajna se mu znak.

Ana.

Kaj govoriš?

Jožef (zakrije obraz).

O grozopolna kletev!

Ana.

Le ena kletev enega človeka
 Je bila, blagoslavljal je tisoč
 Ljudi te zarad kletve, meniš, da
 Presliši Bog ljubezen, če je slišal,
 Kar govorilo slepo je sovrašтво?

Jožef.

Ah, ti si blagoslov nam privabila,
 Ti si ga vredna, čista blaga žena!
 Jaz uživam v vednem trepetanji ga,
 Ker čutim dolg globoko v svojem srci;
 Mej tem ko tukaj v preobilnej sreči
 Na strani zvesta žena mi stoji,
 Ko milo dete stiskam na srce:
 V nadlogi blodi deklica sirota,
 Trpeti mora, ker sem jaz jo ljubil.
 Prokletev njena ne plaši me več,
 Nje črt je le ljubezen njeno pričal!
 Plaši me blede, milo nje obličje,
 Prikaže često se mi v sanjah.

Ah, Ana, da bi videl jo še enkrat,
 Le enkrat razodel jej svoje čute,
 Kako sem zoper njo pregrešil se;
 Da roko bi solzami jej oblil —
 Ah, Ana, s tem izbrisal bi prokletev,
 In v moje srce bi se vrnil mir.

Ana (naglo).

Moj Jožef! Čuj me! Tam v dolini so
 Ubežni judje, ki gredo na zahod;
 Tam morebiti glas o njej doboš,
 In če jo najdeš, v hišo jo pripelji,
 Naj z nami skupaj vživa božji dar,
 Za drago sestro jo imela bom. —
 A, beračica, ki je k meni prišla,
 Prognancem morebiti je družabna
 In ve, kde najdemo Deboroh.

Jožef.

Kaj

Si rekla? Beračica?

Ana.

Hodi z mano!

(Posili sem jo v hiši zadržala;)

Bog nam je morebiti pot pokazal,
 Le hodi, vse na dobro se obrne.
 (Za roko ga vede v hišo.)

Osmi prizor.

Deborah stopi izza grmovja.

Kaj to je bilo? Bog, sem prav umela?
 Srcá ledena skorja taje se,
 Živenje staro vre in bije spet;
 O Jožef! (Solze jo oblijo.)

Moj Bog, kaj počenjaš z manoj!
 Ne, jaz ne ljubim, ko sem prej ljubila;
 Povžil je plamen na altarji dar,
 Le do ljudij ljubezni večna iskra
 Mrli še v pepelišči mojih prs,
 Ne, Ana, jaz pri tebi ne ostanem;
 Ne bodem vama mutast oponos,
 Kaliti nečem vama dušnega
 Mirú. Se svojimi od tod otidem,
 Rodú podoba, ki je črt pokopal,
 Kar vé, da morete ljubiti ga.

(Strani se muza.)

Le tiho, da me ne opazi kdo,
 Odprta vrata so.

(Vedno bolj se temni, iz hiže se luč zasveti.)

Nekdo gre! ah,
Njegovo dete! Videti je moram.
(Steče k njemu.)

Ne boj se, dete!

Dete.

Ti si, vboga žena?
Po tebi oče praša.

Deborah.

Večni Bog,
Kako mu je podobno! (Poljubi je.)
Kako ti je

Imé?

Dete.

Deborah!

Deborah.

Res! Deborah, praviš?
(Zjoče se.)

Dete.

Poznaješ ti Deborah, ono ženo,
O ktorej oče vedno govori,
Za katero moram vsak večer moliti?

Deborah

(silno ganena, ljubi dete ter mu molek dá).
Ná, sladko moje dete!

Dete.

Kaj je? Molek?

Deborah

(se obrne k odhodu, a verne se zopet, še enkrat stisne dete na srce, zaduhlim glasom).

Bog, blagoslovi vas!

(Stegne roke proti hiši.)

In tebe, vse — vse!

(Otide skozi vrata.)

Deveti prizor.

Dete. Jožef in Ana njemu naproti.

Dete.

Glej, mama, glej, kaj mi je žena dala!

Ana (ne pogleda).

Kde je?

Dete.

Sedaj je šla. Pogledajte oče!

Jožef (vzame molek).

A, molek moj! O Bog, o Bog! Deborah!

Deborah

(se prikaže na brdu za hišo, a Jožef in Ana je ne vidita).

Ana (priteče).

Deborah?

Jožef.

Bila je in odpustila!

(Poklekne, molek pritisne na ustnice. Ana odvede dete in položi roko Jožefu na ramo. Deborah se skrije za brdom.)

(Zavesa se spusti.)

(Konec narodne igre.)

REVIZOR.

Komedija v petih dejanjih.

Ruski spisal

Nikolaj Vasiljevič Gogol.

Preložil

Ivan Vesel.

Ne očitajte zrkalu, če je obraz spačen.
Narodna prislovica.

Izdale in založile

Dramatično društvo v Ljubljani.

V Ljubljani.

Natisnila „Národna tiskarna“.
1884.

O S O B E.

Anton Antónovič Skvozník-Dmuhánovskí, mestni glavar.

Ana Andréjevna, njegova žena.

Marija Antónovna, njegova hči.

Luka Lukič Hlópov, šolski nadzornik.

Žena njegova.

Amos Fedorevič Lápkín-Tápkín, sodnik.

Artemij Filipovič Zemljanika, oskrbnik dobrotelnih zavodov.

Ivan Kuzmič Špékin, poštar.

Peter Ivanovič Dóbéinski, } grajščaka.

Peter Ivanovič Bóbéinski, }

Ivan Aleksandrovič Hlestakóv, uradnik iz Peterburga.

Osip, njegov sluga.

Kristijan Ivanovič Hübner, okrožni zdravnik.

Fedor Andrejevič Lulukóv, }

Ivan Lazarevič Rastakóvskí, } dosluženi uradniki, odličniki

Stepan Ivanovič Keróbkín, } v mestu.

Stepan Ilič Uhovértov, policijski predstojnik.

Svistunov, }

Pugovicin, } policaji.

Deržimórda, }

Abdúlin, trgovec.

Febrónija Petróvna Pošlépina, ključavničarica.

Žena podéastnika.

Miška, sluga glavarjev.

Strežnik gostilniški.

Gosti, trgovci, meščani, prošniki.

Značaji in kostumi.

Opomnje gospodom igralcem.

Mestni glavar se je uže postaral v službi in ni nikakor neumen človek. Če tudi je podkupljiv, vendar se vede jako solidno, dovolj resnobno, še celo nekoliko mogočno; ne govori ni glasno, ni tiho, ni mnogo, ni malo. Vsaka beseda kaj pomeni. Črte na obrazu so mu trde in stroge, kakor pri vsakem človeku, ki se je iz nizke službe s težavo do više popel. Prehod od strahu do veselja, od nizke zavrženosti do ošabnosti je dovolj nagel, kakor pri človeku s surovimi dušnimi nagnenji. Oblečen je navadno v zapeto uniformo in obut v bote z ostrogami. Lasé ima ostrižene in uže sive.

Ana Andrejevna, njegova žena, je provincijalna koketa, ne še prestarih let, na polovico izrejena po romanih in albumih, na polovico po skrbéh za shrambo in dekle. Silo radovedna, in včasih tudi bahasta. Včasih si vzame tudi oblast nad možem, pa samo zato, ker ji on ne vé nič odgovoriti; pa ta oblast razteza se samo na malenkosti, da mu očita in zabavlja. Štirikrat se preobleče med igro.

Hlesta kov je mlad človek tri in dvajsetih let, tenek in suh; nekoliko bedast in, kakor pravijo, nima dokaj v glavi; šteje se mej tiste ljudi, katere v kancelijah imenujejo puhloglavce. Govori in dela brez vsacega premisleka. Ne more ustaviti se stanovitno pri kateri-koli misli. Njegov govor je pretrgan, in besede mu izleté iz ust čisto nepričakovano. Kolikor več odkritosrčnosti in priproščine bo pokazal igralec, toliko boljša bo njegova igra. Oblečen po modi.

Osip, njegov sluga je takšen, kakeršni so služabniki, nekoliko uže ostareli. Govori resnobno, gleda ne-

koliko v zemljo, jezika in rad samemu sebi pripoveduje lepe nauke za svojega gospoda. Glas mu je skoro vedno enak, v pogovoru z gospodom pa mu je čmeren, celó nekoliko surov. Bolj premeten je, ko njegov gospod in zato kmalu vse zapazi, pa ne mara dosti govoriti, molčeč je prepekanec. Oblečen je v sivo ali sinjo ponošeno vrhno suknjo.

Bobčinski in Dobčinski, oba nizki duši, male postave, jako radovedna, drug drugemu sta nenavadno podobna: oba z malimi trebuški, oba govorita prav naglo in nenavadno veliko mahata oba z rokami. Dobčinski je nekaj večji in resnejši od Bobčinskega, a Bobčinski je prostejši in živejši od Dobčinskega.

Lapkin-Tapkin, sodnik, človek, kateri je pet ali šest knjig prečital, in zato nekoliko svobodomiseln. Veliko si domišlja, kajti vsako besedo močno poudarja. Igralec mora vedno ohraniti imeniten, važen obraz. Govori v basu in besede zatiguje, hripavo in grgravo, kakor starinska ura, katera prej piska, a potem še le bije.

Zemljanika, oskrbnik dobrodelnih zavodov, jako tolst, okoren in neokreten človek; a pri vsem tem prekanjen slepar. Jako poslužen in postrežen.

Poštar, do navvnosti dobrodušen človek.

Druge vloge ne potrebujejo razjasnjevanja: njih originale imamo vedno pred očmi.

Gospodje igralci naj bodo posebno pozorni na zadnjo sceno. Zadnja izgovorjena beseda mora pretresti kot električna iskra vsakoga — na enkrat, nenadoma. Vsa skupina mora mesto premeniti v enem trenutku. Glas osupnenja morajo zagnati vse dame ob enem, kakor iz enih prs. Če se ne boče pazilo na te opomnje, izgine lahko ves učinek.

Prvo dejanje.

Soba v hiši mestnega glavarja.

Prvi prizor.

Mestni glavar, oskrbnik dobredelnih zavodov, šolski nadzornik, sodnik, policijski predstojnik, zdravnik, dva policaja.

Mestni glavar. Pozval sem vas, gospodje, da vam naznanim prav neprijetno vest: revizor pride k nam.

Amos Fedorovič. Kaj, revizor?

Artemij Filipovič. Kako, revizor?

Glavar. Da, revizor iz Peterburga, inkognito. In sicer še s tajnimi napotili.

Amos Fed. Glejte no!

Art. Fil. Kakor bi ne bilo dovolj sitnosti, in še ta!

Luka Lukič. Moj Bog! in še s tajnimi napotili.

Glavar. Zdi se mi, kakor bi bil kaj tacega slutil: nocoj se mi je vso noč sanjalo o dveh velikanskih podganah. Nikdar nisem tacihi videl: črni, grozno veliki! Prišli sta, povohali in zopet odšli. Prebral vam bom pismo, katero sem dobil od Andreja Ivanoviča Čmihova; vi ga poznate, Artemij Filipovič. Piše mi: „Ljubi prijatelj, boter in dobrotnik“ (mrmrá, poluglasno, pismo naglo pregledujoč) . . . „ti poročiti . . .“ Tu je: „podvizam se, mej drugim ti poročiti, da je odšel uradnik z napotili ogledovat vse glavarstvo in posebno naš okrog (pomenljivo povzdigne prst kvišku). Pozvedel sem to od prav dostovernih ljudi. Prišel bo kot privaten človek. In ker vém, da imaš tudi ti, kakor vsak drug človek, grehov, in ker vém, da si razumen človek in si ne daš rad izpuliti tega, kar ti je prišlo v pest“ . . . (Preneha.) No, to so njegove . . . „svetujem ti, bodi previden, ker on pride lahko vsak čas, če ni morebiti uže prišel in tam kje inkognito živi . . . Včeraj . . .“ No, to so rodovinske zadeve: „sestra Ana Kirilovna je k nam prišla z možem: Kirilovič je precej odebelel, in vedno na gosli igra . . .“ in tako dalje in tako dalje. Zdaj veste, kako je ta stvar.

Amos Fed. Da, nenavaden, prav nenavaden prigodek. Pa ne pride zastonj.

Luka Luk. Čemu to, Anton Antonovič, čemu prihaja k nam revizor?

Glavar (vzdihujoč). Čemu! Kazen Božja je! (Vzdihujoč.) Do zdaj so bila, hvala Bogu, le druga mesta zadeta; zdaj je prišla vrsta k nam.

Amos Fed. Jaz menim, Anton Antonovič, da je temu vzrok kakšna politiška skrivnost. Veste kaj, to pomeni: Rusija . . . da, . . . Rusija hoče vojsko začeti, in ministerstvo, glejte, pošilja uradnike pozvedovat, ali ni morebiti kje kako izdajstvo.

Glavar. Ali ste jo pa zadeli! Prav zvita glava ste! Tu v sredi dežele izdajstvo! Ali smo morebiti na granici, kaj? Od tod, če leto in dan hodiš, ne prideš v drugo državo.

Amos Fed. A povém vam . . . vi tega . . . vi ne . . . Vlada ima ostre oči: zastonj tako daleč . . . nekaj sum se ji vzbuja.

Glavar. Vzbuja ali ne vzbuja, opomnil sem vas, gospodje, kaj vas čaka. Pazite se! Zase sem uže nekaj ukrenil, tisto tudi vam svetujem. Posebno vam, Artemij Filipovič! Gotovo bo potujoči uradnik pred vsem ogledal zavode vašemu nadzorstvu izročene, — tedaj skrbite, da bo vse pristojno. Ponočne čepice naj bi bile čisteje, in bolniki naj ne bodo taki kakor kovači, kakor jih navadno vidimo po domače hoditi.

Art. Fil. No, to in pa nič. Ponočne čepice, zaradi mene, dobimo lahko tudi čisteje.

Glavar. Da. In nad vsako posteljo mora napisano biti po latinski ali v kakem drugem jeziku . . . in to naj je vam mar, Kristijan Ivanovič — kakšna je bolezen, kdo je zbolel in kdaj, katerega dné in število . . . Ni prav, da bolniki tako močan tobak kadé, da moraš vselej kihnuti, kedar k njim prideš. In še bolje bi bilo, ko bi jih bilo menj; tekoj bodo to pripisovali slabemu oskrbníštvu ali nevednosti zdravnikovi.

Bol. oskrbník. O, kar se tiče zdravljenja, dogovorila sva se uže s Kristijanom Ivanovičem, čim bliže naturi, tem boljše, — dražih zdravil ne rabiva. Človek je priprosta stvar: če umrè, umrè; če ozdravi, ozdravi. In Kristijan Ivanovič se prav težko z bolniki razume — saj ne ene besedice ruske ne razume.

Kristijan Ivanovič (se oglasi z glasom, podobnim nekoliko i, nekoliko e).

Glavar. In vam, Amos Fedorovič, bi svetoval ozreti se nekoliko po sodnijskih prostorih. Tam v sprednji sobi, kjer se navadno sčakujejo tožniki, napravili so sluge hlev gosém in njihovim mladičem, ki človeku vedno pod nogami gogočejo. Hvalevredno je, pečati se z gospodarstvom, in zakaj bi se sluge tudi ne pečali ž njim? Le vedite, na

takem mestu je nepristojno . . . Hotel sem uže prej vam to opomniti, pa sem vselej pozabil.

Amos Fed. Še danes bom ukazal, odgnati jih v kuhinjo. Pridite k meni na kosilo!

Glavar. Razen tega je prav nespodobno, da je sodnijska soba vsa polna vsakovrstne nesnage; na pisalni mizi je med pisanjem vaš lovski bič. Vém, vi ljubite lov, pa vendar bi bilo bolje ta čas, če bič kam drugam shranite; ko bo revizor odšel, smete ga zaradi mene zopet nazaj položiti. Tako tudi vaš prisednik . . . morebiti je prav spreten in vešč . . . pa iz njega gré vedno tak sopuh, kakor bi bil ravno prišel iz žganjarije — to tudi ni prav. Uže davno sem hotel z vami o tem govoriti, pa ne vém, kaj me je zadržalo. Dobé se pripomočki zoper to, če mu je tudi res, kakor pravi, ta sopuh prirojen. Svetujte mu, naj jé luk ali česen, ali kaj družega. V tem slučaju lahko pomaga z raznimi zdravili Kristijan Ivanovič.

Kristijan Ivanovič (oglasil se, kakor prej).

Amos Fed. Ne, ta sopuh mu ni mogoče pregnati; pravi, da ga je otroka udarila mati, in s teh mal vedno tako diši po žganji.

Glavar. Hotel sem vas le opomniti. Kar se pa tiče notranjega reda, in tega, kar imenuje v pismu Andrej Ivanovič grehe, ne vem, kaj bi dejal.

Čudno se vam bo zdelo, če pravim: ni ga človeka brez grehov. To je uže sam Bog tako uredil in Volterijanci zaman zoper to govoré.

Amos Fed. Kaj vi imenujete grehe, Anton Antonovič? Grehi se ločijo od grehov. Povém vsem odkritosrčno, da jemljem darila, pa kakšna darila? Lovske pse. To je vse drugače.

Glavar. No, lovski psi, ali kaj družega, darilo je.

Amos Fed. Ne, ne, Anton Antonovič. Glejte, na primer, če si da kdo podariti kožuh vreden petsto rubljev ali soprogi dragocen šal . . .

Glavar. No, ali pa veste, zakaj jemljete za darila lovske pse? Zato, ker v Bogá ne verujete, in nikdar v cerkev ne greste; jaz se pa vsaj trdno vere držím in vsako nedeljo grem v cerkev. A vi . . . O, poznam vas, če začnete govoriti, kako je svet nastal, kar lasje mi po koncu stopijo.

Amos Fed. Dá, do tega sem sam prišel, z lastnim umom.

Glavar. Mnogokrat je slabejše, če ima kdo mnogo uma, kakor ko bi ga nič ne imel. Sicer sem pa le tako govoril o okrožni sodniji; po pravici rečeno, nikomur ni nič mar tam nos vtikati; nekako posvečen kraj je, sam Bog čuva nad njim. A vi, Luka Lukič, kot nadzornik učnih zavodov, vi morate bolj paziti nad učitelji. Sicer so učeni ljudje, izučeni na raznih visocih šolah, pa imajo

prečudno obnašanje, ki v nikaki zvezi ni z njihovim učenim poklicem. Tako na primer je eden, tisti s tolstim licem . . . ne spominjam se njegovega imena, nikakor ne more prebiti brez tega, da bi gredé na stolico se ne spačil, tako (spači se); in potem dene roko za zavrtnik in se praska po pobradku. Vendar, če se učencem tako pači, naj uže bode: morebiti je potrebno také, o tem ne morem soditi; a sodite sami, če se tako spači revizorju, — imelo bi lahko žalostne nasledke: gospod revizor ali kdo drugi bi lahko to zapisal na svoj rovaš. Iz tega, vrag vedi, kaj se lahko zgodi.

Luka Luk. Povejte, kaj hočem ž njim početi? Uže nekaterikrat sem mu pravil. Še pred nekoliko dnevi, ko je prišel vodja v razred, spačil se je tako, da nisem kaj takega še nikdar videl. Sicer stori vse to iz dobrega srca, a meni se očita, zakaj se mladosti vtepajo svobodomiselné navade.

Glavar. Omeniti Vam moram tudi učitelja zgodovine. Učena glava je — to se mu vidi, pregnal je temo od vednosti, le razlaga s takim ognjem, da sam sebe pozabi. Neki dan sem ga poslušal: no, dokler je govoril o Asircih in Babiloncih — ni bilo še nič, a ko je začel o Aleksandru Macedonskem, ne morem vam povedati, kaj vse je počel. Menil sem, da gorí, skočil je s stolice, in kar je imel moči, zagnal je stol ob

tla! Res, Aleksander Macedonski je bil junak. Čemu pa je treba stole lamati! Od tega ima država le škodo.

Luka Luk. Da, res goreč je! Uže nekaterokrat sem mu to opomnil Pa kaj mi je odgovoril? „Kakor hočete, za učenost dam rad tudi življenje“.

Glavar. Naj bo, pa razločiti se nikakor ne more, ali je pameten človek ali pijanec; njegovih spak bi še svetnik ne prenašal.

Luka Luk. Bog pomagaj, težko je biti učenik! Vsak se vtika, vsak bi rad pokazal, da je tudi razumen človek.

Glavar. Vse to bi ne bilo nič — pa ta prokleti inkognito! Hipoma se oglasi: „A vi ste tukaj, golobčiki! Kdo,“ poreče, „je sodnik“ — „Lapkin-Tapkin! — Lapkin-Tapkin stopite sem! In kdo je bolnici oskrbnik?“ — „Zemljanika. — Zemljanika stopite sem!“ Znorel bi!

Drugi prizor.

Prejšnji in poštar.

Poštar. Razjasnite mi, gospodje, kdo, kaj je ta uradnik?

Glavar. Ali ste morebiti uže kaj slišali?

Poštar. Peter Ivanovič Bobčinski mi je pravil. Ravnokar je bil pri meni na pošti.

Glavar. No, kaj vi mislite o tem?

Poštár. Kaj mislim? Vojska bo s Turkom.

Amos Fed. Dobro, dobro! tudi jaz sem teh mislij.

Glavar. Da, obá sta res prav premetena človeka!

Poštár. Gotovo, s Turkom. Ali se bo pa Francoz jezil!

Glavar. Kakova vojska s Turkom! Nam se bo slaba godila, ne pa Turkom. To je uže gotovo: tukaj je pismo.

Poštár. Če je pa taka, tedaj ne bo nobene vojske s Turkom.

Glavar. No, kako je z vami, Ivan Kuzmič?

Poštár. Kako? Kako pa z vami, Anton Antonovič?

Glavar. Kaj z mano? Sicer nisem plašljivec, pa vendar se malo bojim. Trgovci in meščani me najbolj skrbé. Pravijo, da sem jim bil slan; pa, moj Bog, če sem jim kaj vzel, zgodilo se je brez vsega sovraštva. Menim celo (prime ga pod roko in odpelje na stran) menim, ali nisem bil morebiti ovajen. Čemu pa pride revizor k nam? Poslušajte, Ivan Kuzmič, ali vam ni mogoče za naju obeh občno korist, vsako pismo, ki pride k vam na pošto, o prihodu in odhodu, veste, tako nekoliko razpečatiti in prebrati, ali ni

v njem kakšna ovadba, ali sploh kakovo dopisovanje. Če ni, zopet se lahko zapečati; sicer pa morete oddati pismo tudi tako, razpečateno.

Poštar. Razumem, razumem . . . Ne učite me tega, tako ravnam uže dolgo, ne iz previdnosti, nego samo iz radovednosti, — neizrečeno rad bi vedel, kaj je novega po svetu. Zagotovim vas, ni mikavnejšega berila! Nekatero pismo je tako zabavno — opisujejo se take reči . . . in kakó je sestavljeno . . . vse drugače kot v Moskovskih novicah!

Glavar. No, tedaj povejte mi, ali niste nič brali o kakem uradniku iz Peterburga.

Poštar. Ne, o uradniku iz Peterburga nič, a mnogo je govorjenja o necem iz Kostrome in Saratova. Žal, da ne berete pisem. Nekatera mesta so prekrasna. Tako je nedavno neki častnik pisal prijatelju in opisal ples tako ognjeno . . . res bilo je krasno, prav krasno: „Dragi moj, življenje moje“, pravi, „življenje moje teče kot v raju; lepih deklet mnogo, godba zaigra, zastave plapolajo“ . . . opisal je res s živim čuvstvom. Nalašč sem ga sebi prihranil. Ali hočete, naj ga vam prečitam.

Glavar. Ne, zdaj ni čas za to. Ali mi boste naredili veselje, Ivan Kuzmič: ko bi slučajno

naleteli na tožbo ali ovadbo, da mi jo boste brez pomisleka zadržali.

Poštár. Z naj večim veseljem.

Amos Fed. Pazite se, imeli boste kdaj sitnosti za to.

Poštár. O ljubi moj!

Glavar. Nič ne bo, nič. Drugače bi bilo, ko bi se to očitno godilo, a vse to ostane med nama.

Amos Fed. Slaba bo, slaba! Ako vam je prav, Antonovič, ustregel bi vam rad z mlado psico. Prava sestra je mojemu psu, saj ga poznate. Gotovo ste slišali, da je Čeptovič začel tožbo z Varhovinskim, in to je voda na moj mlin: lahko bom zajce streljal zdaj na tega, zdaj na družega zemlji.

Glavar. Veš kaj, ljubi moj! meni so zdaj vaši zajci prav malo mar: meni le ta prokleti inkognito vedno tiči v glavi! Vedno pričakujem, da se bodo odprla vrata in nenadoma . . .

Tretji prizor.

Prejšnji, Bobčinski in Dobčinski (prisopihata oba kmalu).

Bobč. Nenavadna novica!

Dobč. Nepričakovano poročilo!

Vsi. Kaj, kaj tacega?

Dobč. Nenaden slučaj! Prišla sva v gostilno . . .

Bobč. (seže v besedo). Prišel sem s Petrom Ivanovičem v gostilno

Dobč. (seže v besedo). Dovolite, Peter Ivanovič, jaz bom povedal

Bobč. Ne, dovolite meni . . . dovolite, dovolite vi ne znate tako povedati . . .

Dobč. A vi shomotate, in, saj se ne spominjate vsega.

Bobč. Spominjam se, za Boga spominjam se. Ne vtikajte se vendar, naj jaz povém, prosim, ne vtikajte se. Prosim, gospodje, skrbite, da se ne bo vtikal Peter Ivanovič.

Glavar. A za Boga, govorite, kaj pa je? Srce mi kar trepeče. Sedite, gospodje, tu so stoli! Peter Ivanovič, tu imate stol. (Vsi sedejo okrog obeh Petrov Ivanovičev.) No, kaj je tacega?

Bobč. Dovolite, dovolite, povedal bom vse po vrsti. Ko sem imel čast posloviti se od vas, po tem, ko ste se vznemirili zaradi prejetega pisma, dà — dà, potem sem hitel, prosim, ne vtikajte se Peter Ivanovič! Saj vém vse, vse, vse. Tedaj, kakor sem dejal, hitel sem k Korobkinu. A Korobkina ni bilo doma, vrnil sem se k Rastakovskemu, pa ker nisem našel Rasta-

kovskega, oglasil sem se pri Ivanu Kuzmiču, da mu naznanim novico, katera vam je došla, in ko sem šel od tam, srečal sem Petra Ivanoviča . . .

Dobč. (seže v besedo). Pri štacuni paštetarjevi.

Bobč. Pri štacuni paštetarjevi. Dà, srečavši Petra Ivanoviča pravim mu: ali ste slišali novico, katero je prejel Anton Antonovič iz dostovernega pisma? A Peter Ivanovič je uže bil vse izvedel od vaše ključarice, Avdotje, katera je bila, ne vem zakaj, poslana k Filipu Antonoviču Počecuju.

Dobč. (seže v besedo). Po sodček francoskega žganja.

Bobč. (z roko mu ukaže, naj molči). Po sodček francoskega žganja. Šla sva tedaj s Petrom Ivanovičem k Počecuju A vi, Peter Ivanovič ne vtikajte se prosim, ne vtikajte se! Gredé k Počecuju ustavi se na ulici Peter Ivanovič in pravi: „Pojdiva,“ pravi, „v gostilno. V želodcu mi je nekako slabo, . . . od zjutraj nisem nič užil . . .“ Da, da, v želodcu Petra Ivanoviča . . . „V gostilni“ pravi „imajo zdaj sveži losos, pokusila ga bova.“ Ko stopiva v gostilno, kar nenadoma mlad človek . . .

Dobč. (seže v besedo). Prijetne zunanje podobe, v odlični obleki

Bobč. Prijetne zunanje podobe, v odlični obleki, hodi po sobi, na obrazu se mu bere, kako preudarja . . . fiziognomija . . . vedenje in tukaj (s prstom kažoč na čelo) mnogo mnogo vsega. Kakor bi bil slutil, dejal sem Petru Ivanoviču: „Ta ni tukaj zastoj“. Da. In Peter Ivanovič je mignil s prstom gostilničarju, ter pozval gostilničarja Vlasa — njegova žena je pred tremi tedni porodila prav krepkega dečka, ki bo, kakor oče, tudi gostilničar. Peter Ivanovič je tedaj pozval Vlasa, in ga je po tihem vprašal: „Kdo je ta mladi človek?“ in Vlas mu je odgovoril: „Ta,“ pravi . . . Ah ne vtikajte se, Peter Ivanovič, prosim vas, ne vtikajte se, vi ne pripovedujete, moj Bog, saj vi ne pripovedujete; vi šepetate z jezikom, dobro vé, vi imate v ustih zob, ki piska . . . „Ta,“ pravi, „ta mladi človek je uradnik iz Peterburga, ime mu je,“ pravi, „Ivan Aleksandrovič Hlestakov, in gré,“ pravi „v Saratovsko gubernijo in,“ pravi, „čudno spričevalo si daje: uže drugi teden je tukaj, nikdar ne gré iz gostilne, jemlje vse na račun, ne kopejke ne plača“. Takó mi je pravil in dovolj sem imel premišljevati. „E,“ pravim Petru Ivanoviču . . .

Dobč. Ne, Peter Ivanovič, jaz sem dejal „e!“

Bobč. Se vé, prvi ste vi tako dejali, a potem tudi jaz. „E,“ dejal sem Petru Ivanoviču, „čemu

ta tukaj sedi, ko ga njegova pot pelje v Saratovsko gubernijo?" . . . Da! prav ta je tisti uradnik, ta je.

Glavar. Kdo, kakšen uradnik?

Bobč. Tisti uradnik, katerega so vam naznanili, — revizor.

Glavar (prestrašen). Kaj pravite, Bog pomagaj! ta ni.

Dobč. On je! ne plačuje nič, ven ne hodi. Kdo bi pa bil? In potni list mu je napisan v Saratov.

Bobč. On je, on, za Boga, on . . . vse je opazoval, vse videl. Videl, da sva s Petrom Ivanovičem jedla losos, — in še več potem, ko je Peter Ivanovič na račun svojega želodca . . . da, — tako je pogledal nama na krožnika . . . kar strah me je preletel.

Glavar. Gospod, usmili se nas grešnikov! Kje stanuje?

Dobč. Pod številko pet, pod stopnjicami.

Bobč. Pod tisto številko, kjer so se lansko leto pretepali potujoči častniki.

Glavar. Ali je uže davno tukaj?

Dobč. Uže dva tedna. Prišel je na sv. Bazilija Egipčana dan.

Glavar. Dva tedna! (V stran.) O vsi svetniki! prizanesiti mi! In v teh dveh tednih je bila ste-

pena podčastnikova žena! jetniki niso dobili svojega deleža! Po ulicah krčma pri krčmi, in nesnažnost! Strah in groza! (Prime se za glavo.)

Art. Fil. No, Anton Antonovič, ali naj gremo v veliki gali v gostilno?

Amos Fed. Ne, ne! Najprvo moramo sklicati prvake, duhovenstvo, trgovce, glejte tudi v knjigi: Dela Ivana Masona . . .

Glavar. Ne, ne! pustite me, naj sam delam! Bili so težki trenutki v življenji, prošli so, hvala Bogu; morebiti nam bo pomagal Bog tudi zdaj. (Obrnivši se k Bobčinskemu.) Vi pravite, mlad človek je?

Bobč. Mlad človek, tri in dvajset let ima, ne več.

Glavar. Tem bolje: mladega tem laže poskusiš. A gorje, če je star hudič; mladi le po vrhu gleda. Vi, gospodje, pripravite se vsak zase, jaz se bom sam k njemu odpravil, ali pa s Petrom Ivanovičem, kakor bi šel na sprehod, ali pozvedovati, če nimajo popotniki kacihi neprijetnostij. Ej, Svistunov!

Svistunov. Kaj ukazujete?

Glavar. Stopi naglo po policijskega predstojnika, ali pa ne, ti si mi potreben. Naroči komu, da naj pride kakor hitro mogoče sem poli-

cijski predstojnik, pa pridi takoj nazaj. (Policaj odhiti.)

Art. Fil. Idimo, idimo, Amos Fedorovič. Lahko se nam nesreča pripeti.

Amos Fed. Kaj se je vam bati? Bolnikom daste čiste ponočne čepice, pa je pri kraji.

Art. Fil. Da, da, ponočne čepice! Pa ukazano je tudi bolnikom dajati ovsene juhe, in po vseh vežnikih je tak duh po zelji, da kar v nos bode.

Amos Fed. Kar se mene tiče, prav miren sem. In res, kdo bi neki zašel v sodnijsko dvorano? In če tudi pogleda v kako pisanje, ne bode življenja vesel. Uže petnajst let sedim na sodnem stolu, in če pogledam v zapiske — a! le z roko mahnem! Sam Salomon bi ne spoznal, kaj je v njih resnice, kaj laži. (Sodnik, bolniški oskrbnik, šolski nadzornik in poštar odhajajo in srečajo med vrati policaja.)

Četrty prizor.

Glavar, Bobčinski, Dobčinski in policaj.

Glavar. Kakó, ali je droška pred hišo?

Policaj. Je.

Glavar. Stopi na ulico ne, postoj! prinesi . . . Kje pa so drugi? Kaj, ali si sam? Ukazal sem, naj bo tudi Prohorov tukaj. Kje je Prohorov?

Policaj. Prohorov je v policijski stražnici, le da za nobeno rabo ni.

Glavar. Zakaj ne?

Policaj. Zakaj? Pripeljali so ga to jutro polumrtvega. Uže dve vedri vode smo nanj izlili, pa dosihmal se še ni streznil.

Glavar (prime se za glavo). Ah, moj Bog, moj Bog! Stopi naglo na ulico, ali ne — skoči prej v sobo, — slišiš? in prinesi mi meč in novi klobuk. No, Peter Ivanovič, idiva!

Bobč. In jaz, in jaz, . . . dovolite tudi meni, Anton Antonovič!

Glavar. Ne, ne, Peter Ivanovič, ni mogoče! ni pripravno in v droški tudi ni prostora za tri.

Bobč. Brez skrbi, brez skrbi, tako bom peš, peš, peš tekel za droško. Da bi mogel le skozi razpoko v vratih nekoliko pogledati, da bom videl, kaj se godi . . .

Glavar (jemaje meč iz policajevih rok). Teci naglo, dobodi občinskih slug, in vsak naj dobi . . . kako je meč zarujavel! Prokleti kramar Abdulin — vidi, da ima glavkar star meč, pa mu ne pošlje novega! O prekanjen rod! Le čakajte, malo-

pridneži, stavil bi, da imajo pritožbe uže gotove, kakor bi iz tal prirastle. Vsak naj vzame v roko ulico, vrag naj vzame ulico — metlo hočem reči! — in pometejo naj ulico, ki drži k gostilni, pa naj pometejo čisto . . . Slišiš? Pa pazi mi: ti, ti, poznam te; hliniš se mi, pa mi kradeš srebrne žlice in vtikaš v bote — pazi se, imam ostra ušesa! . . . Kaj si pa delal s kupcem Črnajevim, kaj? Dal ti je za monduro štiri vatele sukna in ti si mu vzel cel kos. Pazi se! Črez svoj stan jemlješ! Idi!

Peti prizor.

Prejšnji in policijski predstojnik.

Glavar. Ali, Stepan Ilič, povejte mi za Boga, kodi se vendar potikate? Komu je to podobno?

Pol. predstojnik. Bil sem ves čas pred vrati.

Glavar. No, poslušajte, Stepan Ilič! Uradnik iz Peterburga je prišel. Kako ste se pripravili?

Pol. predstojnik. Tako, kakor ste ukazali. Policaja Pugovicina sem poslal z občinskimi slugami snažit ulico.

Glavar. A kje je Držimorda?

Pol. predstojnik. Držimorda je šel k dimniku, ki je začel goreti.

Glavar. In Prohorov je pijan, ne?

Pol. predstojnik. Pijan, da.

Glavar. Kako ste mogli to dopustiti.

Pol. predstojnik. Bog ga spoznaj! Včeraj je bil v predmestji pretep — šel je tje, da bi napravil red in pripeljali so pijanega nazaj.

Glavar. Poslušajte, kaj imate storiti. Policijski častnik . . . tisti dolgopeti švigelj, naj stoji zaradi redu na mostu. Razmečite naglo tisto staro ograjo, ki je zraven čevljarja, in postavite drog z znamenjem, kakor bi bilo pripravljeno za zidanje. Kolikor več je zidališč, toliko bolj to kaže o delavnosti mestnega glavarja. Ah, moj Bog, skoro sem pozabil, da je na tem prostoru nakopičenih na štirideset voz vsakovrstnih smetij. Kako nesnažno mesto je to! Da bi bil kje postavljen vsaj kak spominek, ali vsaj ograjen trg; vrag vedi, odkodi nanesó toliko smeti! In če bo uradnik izpraševal, kako ste zadovoljni, da mi boste odgovorili: „Z vsem zadovoljni, Vaše blagorodje!“ in kdor bo nezadovoljen, temu bom pozneje uže dal tako nezadovoljnost . . . (Vzdihuje.) O, oh, oh, oh, oh, jaz grešnik, jaz veliki grešnik! (Vzame namesto klobuka klobučnico.) Moj Bog, daj mi, da mi bo šlo srečno izpod rok; podaril ti bom tako svečo, kakoršne ti ni nihče še daroval; vsak teh potepenih trgovcev mi bo zato

dal en cent voska. O, moj Bog, moj Bog! Idiva, Peter Ivanovič! (Mesto s klobukom hoče se pokriti s papirnato klobučnico.)

Pol. predstojnik. Anton Antonovič, saj to je škatlja pa ne klobuk!

Glavar (vrže škatljo proč). Škatlja? Kakšna škatlja je to? Vrag jo vzemi! In če vpraša, zakaj ni sezidana cerkev pri bolnici, za katero je bil pred petimi leti nakazan denar, da ne pozabite povedati, da smo jo začeli staviti, pa je zgorela. O tem sem tudi tako poročal. Bog ne daj, da bi kdo pozabivši povedal, da zidati še začeli nismo. In povejte Držimordi, naj ne daje preveč svobodne volje svojim pestém; naj, zaradi reda, vsem posveti s svetilnico pod nos, poštenim in nepoštenim. Idiva, idiva, Peter Ivanovič. (Odide pa se vrne.) Ne pustite vojakov na ulico brez vsega; ta razdrapana posadka oblači si vrhu srajce le suknjo, niže doli nima kaj obleči. (Vsi odidejo).

Šesti prizor.

Ana Andrejevna in Marija Antonovna (prihitita na oder).

Ana. Kje so? Kje so? Ah, moj Bog!
... (Odpre duri.) Mož! Anton, Anton! (Govori

naglo.) In vsega tega si ti kriva, vse zaradi tebe. Vedno kaj manjka, tam bucika, tu ovratnica. (Hiti k oknu in kriči.) Anton, kam, kam? Ali je prišel? Revizor? Ali ima brke? Kakšne brke?

Glas glavarjev. Pozneje, pozneje, moja ljuba!

Ana. Pozneje? Novica, in pozneje! Nočem pozneje . . . Le eno samo besedo: Ali je polkovnik? Kaj? (Nevoljna.) Šel je! To ti bom pomnila! In vse zaradi: Mamica, počakajte malo, to ovratnico naj pripnem, precej bom gotova. Ti in ta precej! Zaradi tebe nisve nič zvedeli! In vse zaradi preklicanega koketstva; slišala si, da je poštar tukaj, in si daješ pred zrkalom opraviiti, zdaj s te strani, zdaj z druge strani se ogleduješ. Domišlja si, da se bo zanjo vlekel, pa veš, spačil se ti bo, ko mu boš hrbet pokazala.

Marija. Kaj hočeve, mamica? Pa čez dve uri bodeve vse zvedeli.

Ana. Čez dve uri! Prav lepa hvala! Kako si mi ustregla s tem odgovorom! Zakaj nisi dejala — čez mesec dni bove še boljše vedeli! (Obesi se čez okno.) Ej, Avdotja! Kaj? Ali si slišala, Avdoti-ja, da je nekdo prišel? . . . Nisi nič slišala? Kako je bedasta? Kako maha z rokama? Kaj maha! Ali bi ne mogla pozvedeti? Ne more pozvedeti, po glavi ji blodijo same neumnosti, na same ženine misli! Ah, tako naglo so odšli! Ali bi ne mogla teči za

droško? Teci, teci, precej! Slišiš? Hiti, vprašuj, kam so šli, in poprašaj natančno, kakšen je popotnik, kakov je — slišiš? Poglej skozi razpoko in vse pozvedi, tudi kakšne ima oči: črne ali ne, in tekoj se povrni nazaj, slišiš? Tekoj, tekoj tekoj, tekoj! (Govori, dokler se ne spusti zavesa, in ne zakrije obeh stoječih pri oknu.)

Drugo dejanje.

Mala soba v gostilnici. Postelja, miza, kovčeg, prazna steklenica, ščet za obleko itd.

Prvi prizor.

Osip (leži na gospodovi postelji). Vrag me vzemi, rad bi kaj v želodec dobil; tako mi po trebuhu gode, kakor bi v njem trobili vsega polka trobentači. Vem, ne bom se prej najedel, dokler ne bova domá. Kaj bo z nama? Uže dva meseca sva iz Peterburga, in moj gospodič je po poti vse denarce pognal; zdaj je pa rep stisnil mej noge in miruje; ne spravim ga tako hitro po koncu.

O, izhajala bi, prav lahko bi izhajala na poti, pa ne, treba je bilo v vsakem mestu se pokazati! (Posnema ga.) „Ei, Osip, stopi, preskrbi mi sobo najlepšo, naroči mi obed, naj bo izvrsten; ne morem tiste navadne brljuzge jesti, imeti moram izvrstnih, finih jedij.“ Dobro bi bilo, da bi imel zdaj kak krepek zalogaj, če je tudi navaden grizljaj. Seznanja se s popotniki, igra karte — pa ga oskubejo do čistega. E, to življenje je dolgočasno! je uže boljše na deželi v graščini; sicer ni tako, kakor v velikem mestu, pa je tudi skrbij manj; imaš svojo babo, ležiš cel ljubi dan za pečjo, in ješ paštete. Pa, kdo se bo prepiral. Po pravici rečeno, lepšega življenja le ni kot v Peterburgu. Da ima kdo le denar, kako fino, kako izvrstno se živi; teatri, plesišča, psi in vse, kar si človek želi. In govori se tako olikano, tako delikatno, da morebiti le plemstvo lepše, in če prideš na ulico, trgovci ti pravijo: „Milostivi gospod!“ če se v ladji čez reko prepelješ, sedi zraven tebe uradnik; ako iščeš družbe — stopi v gostilno; tam ti kavalir pripoveduje o življenju v taboru in razkazuje, kaj vsaka zvezda na nebu pomeni, tako kakor na dlani vse vidiš. Stara oficirska žena te sreča; drugokrat te pa mlada hišna takó pogleda . . . fej, fej, fej! (Smeje se in stresa z glavo.) Vrag vzemi to zaljubljeno ne-

umnost! Neolikane besede nikdar ne slišiš; vsak ti pravi: vi. Ako si se navolil hoditi — vzameš prevoščeka, in pelješ se kakor velik gospod, in če mu nočeš plačati — tudi prav: vsaka hiša ima prehodna vrata, in tako izgineš, da te noben hudič ne najde. Pa včasih je tudi slaba: danes prav izvrstno živiš, drugokrat pa toliko da ne počiš od gladu, kakor na primer zdaj. Pa vsega je on sam kriv. Kaj hočem ž njim početi? Očka pošljejo denarjev da bi jih varčno izdajal — ali! . . . treba se je voziti v droški, vsak dan je bilo treba hoditi po bilet za teater, a čez osem dnij glej, me pošlje prodajat novi frak. Drugokrat je vse do zadnje srajce prodal, da mu ni družega ostalo kot vrhnja suknja, tako gotovo, kakor je Bog v nebesih! In kakšno sukno, izvrstno, angleško! poldrugo sto rubljev ga stane samo frak, in na trgu ga pusti za dvajset; o hlačah še govoriti nočem — niti po čem gredó. In zakaj to? Zato, ker ne dela, kar mu je dolžnost, ampak hodi le na sprehode in karte igra. O, ko bi stari gospod oče to vedel! Ne gledal bi na to, da mu je sin uradnik, ampak pridvignil bi mu srajčico, in mu jih tacih namazal, da bi se ves teden tam česal. Kakor zaslužiš, tako se ti bo postreglo. Povedal je ravno zdaj gostilničar: Ne dam vama jesti, dokler prejšnjega ne poplačata. No, in če

ne plačava? (Vzdihujoč.) Ah, moj Bog, da bi imel vsaj malo zelnate juhe! Gotovo, ves svet je uže obedoval. Nekdo trka, gotovo je on. (Vstane hitro s postelje.)

Drugi prizor.

Osip in Hlestakov.

Hlestakov. Na, primi (Dá mu klobuk in palico.) Tako! Ali si se uže spet valjal po postelji?

Osip. Čemu bi se neki valjal? Jedva sem videl posteljo!

Hlest. Lažeš, valjal si se; ali vidiš, kako je vsa povaljena?

Osip. Čemu mi bo postelja? Saj še ne vem, kaj je postelja! Saj imam noge in lahko stojim. Čemu mi bo postelja?

Hlest. (hodi po sobi). Poglej tam v zavitek, če je še kaj tobaka.

Osip. Kje bo neki tabaka? Pred štirimi dnevi ste zadnjega pokadili.

Hlest. (hodi in si različno ustna grize; na posled govori z groznim in odločnim glasom). Poslušaj me, Osip!

Osip. Kaj želite?

Hlest. (z groznim, pa ne tako odločnim glasom).
Stopi tje.

Osip. Kam?

Hlest. (z glasom neodločnim in negroznim, skoro prosečim). Doli v gostilno . . . povej tam . . . naj mi pošljejo obed.

Osip. O ne, ne grem doli.

Hlest. Kaj, ti se drzneš, bedak?

Osip. Dà, pa saj bi bilo vse eno, ko bi tudi šel, saj bi nič ne pomagalo. Gospodar je dejal, da nama nič več ne bo dajal jesti.

Hlest. Kaj, to se predrzne? Še ta nesramnost!

Osip. In pravi še, da bo šel k glavarju, ker že tretji teden gospod denarca ne pokaže. „Vidva z gospodom,“ pravi, „sta prava tička, in tvoj gospod je slepar. Tacih potepinov in lizunov,“ pravi, „smo že dosti videli.“

Hlest. In ti, mrha, imaš nad tem tako veselje, da mi vse to še enkrat pripoveduješ!

Osip. Pravi: „Tako se lahko vsak sem pri-tepe, pa obsedi, zadolži se in potem ga še ni moči izgnati.“ Pravi: „Šalil se ne bom, s tožbo vaju bom izgnal, in še celo v luknjo vtaknil.“

Hlest. No, no, bedak, dovolj je! Hodi, hodi, in povej mu, kar sem ti naročil! Kaka surova trapa je to!

Osip. Naj boljše bo, da gospodarja samega pokličem sem.

Hlest. Čemu gospodarja sem? Le sam govorim ž njim.

Osip. Ali gospod . . .

Hlest. Hodi, vrag te vzemi! Pokliči gospodarja. (Osip odide.)

Tretji prizor.

Hlestakov (sam).

Strašno sem lačen! Nekoliko sem se izprehodil in upal, da mi preide apetit, — ali vrag me vzemi, ne preide! Da bi se v Penzi ne bil tako premotil, imel bi dovolj denarja do doma. Pehotni stotnik me je dobro izmolzel; beštija je čudovito znal karte mešati. Vsega sva jedva četrtr ure sedela — in do zadnjega me je obral. Pri vsem tem pa bi se neizrečeno rad še enkrat ž njim poskusil. Da bi mi bil le slučaj ugoden!

V ovočnih prodajalnicah nič ne dajo na up. To je uže res nesramno! (Začne peti iz „Roberta“, potem: „Ne šej ti mně, matuška,“ naposled ne to ne ono.) Kaj ne bo nihče prišel?

Četrty prizor.

Hlestakov, Ošip in gostilniški strežnik.

Strežnik. Gospodar mi je ukazal vprašati, kaj želite.

Hlest. Bodi pozdravljen, brate! No, kako se ti godi? Ali si zdrav?

Strežnik. Da, hvala Bogu!

Hlest. No, kaj, kako je vam v gostilni? Vse dobro, ali ne?

Strežnik. Da, hvala Bogu, vse dobro.

Hlest. Imate li mnogo popotnikov.

Strežnik. Da, precěj.

Hlest. Poslušaj, ljubi moj, do zdaj mi niso obeda prinesli, bodi tedaj tako dober, in hiti, da ga preje dobim — vidiš, po obedu imam mnogo dela.

Strežnik. Pa gospodar pravi, da ga ne bo več dajal. Tak je, hotel se je danes uže pritožiti mestnemu glavarju.

Hlest. Kaj, pritožiti se? Presodi sam, dragi moj, čemu neki? Veš, jaz moram jesti, sicer bom shujšal. Silno sem lačen, ne govorim za šalo tega.

Strežnik. Takó je; pravi: „Ne dam mu prej jesti, dokler mi prejšnjega ne bo plačal.“ Taka je bila njegova beseda.

Hlest. Ti si pravi! idi, idi, govori ž njim!

Strežnik. Kaj mu hočem pa govoriti?

Hlest. Razloži mu prav resno, da moram jesti. Denar se bo . . . morebiti misli, da, če more kak kmet brez jedi dan prebiti, da morejo drugi tudi tako. Kakšna misel!

Strežnik. Dobro, poročil bom.

Peti prizor.

Hlestakov (sam).

To bi bilo pa dosti nesramno, če bi mi res nič jesti ne hotel dati. Tako sem lačen, kakor še nikdar. In razun obleke, ali morem kaj družega v prodaj dati? Pa hlače prodati? Ne, raji glad trpeti, pa domu priti v petrogradski opravi. Žal,

da mi Joahim ni hotel posoditi voza; vrag me vzemi, izvrstno bi bilo v takem vozu domu se pripeljati, pridrdrati h kacemu graščaku pred stopnjice, s prižganima svetilnama, in Osipa zadej, oblečenega v livrejo. Kako bi, mislim si, vsi tekali sem ter tje! „Kdo je, kdo je ta?“ In lakaj vstopi. (Posnemaje lakaja.) „Ivan Aleksandrovič Hlestakov iz Peterburga! Ali ukažete, naj vstopi?“ Pa so pravi cepci, saj še ne vedó, kaj se pravi „ali ukažete, naj vstopi?“ K njim naj pride ktera koli gos ali graščak, vsak se vali kot medved naravnost v dvorano. In tam vidiš čedno gospico, greš k nji: „Gospica, kako sem . . .“ (mane si roke in drsa z nogama). Tfej (pljune), kar slabo mi je, tako sem lačen!

Šesti prizor.

Hlestakov, Osip potem strežnik.

Hlest. Bo li kaj?

Osip. Kosilo neso.

Hlest. (ploskne v dlan in z lahka bobna na mizo). Neso! neso! neso!

Strežnik (s krožniki in prtičem). Gospodar vam zdaj zadnjikrat jesti daje.

Hlest. No, gospodar, gospodar . . . Pljuvam na tvojega gospodarja! Kaj imaš tacega?

Strežnik. Juho in pečenko.

Hlest. Kaj, samo dve jedi?

Strežnik. Samo dve.

Hlest. Kaka nesramnost! Tega ne vzamem. Povej mu, da je res takó! . . . tega je malo!

Strežnik. Ne, gospodar pravi, da je še preveč.

Hlest. A zakaj ni polivke?

Strežnik. Polivke nimamo.

Hlest. Kaj, nimate? Sam sem videl, gredé mimo kuhinje, da se je veliko pripravljalo. In danes zjutraj sem videl v krčmi dva čokasta človeka, ki sta jedla losos in še marsikaj družega.

Strežnik. Da, dobi se, pa se tudi ne dobi.

Hlest. Kako ne dobi?

Strežnik. Ker se ne dobi.

Hlest. In losos, in ribe, in koteleti?

Strežnik. O, to vse za tiste, ki plačajo.

Hlest. Ah, ti bedak!

Strežnik. Se vé da.

Hlest. Para ti grda . . . Zakaj bi jaz ne jedel, kar oni jedó? Bes te vzemi, zakaj bi tudi jaz ne smel jesti? Kaj niso popotniki, kakor jaz?

Strežnik. Gotovo — pa vendar niso taki.

Hlest. Kaki pa?

Strežnik. Zopet: kaki! Saj je jasno: oni plačajo.

Hlest. Veš kaj, bedak si, s teboj se ne bom prepiral. (Nalije juhe in jé.) Kakšna juha je to? Same vode si nalil v čašo, nobenega okusa nima; še slabo diši. Ne maram za to juho, daj mi druge!

Strežnik. Pa jo odnesem. Gospodar je dejal, če nočete té, druge vam ne dá.

Hlest. (brani jed z roko). No, no, no, . . . pusti, bedak! Navadil si se tam z gosti po domače ravnati: jaz, bratec, nisem tak, kot oni! Z manoj ne svetujem . . . (jé.) Moj Bog, kaka juha! (Zopet jé.) Gotovo še noben človek na svetu ni jedel take juhe; namesto tolšče plavajo peresa po nji. (Reže kokoš.) Aj, aj aj, kakšna kokoš! Daj pečenko sem! Nekaj juhe je ostalo, Osip, vzemi si. (Reže pečenko.) Kakšna pečenka je to? To ni pečenka.

Strežnik. Kaj pa je?

Hlest. Vrag vedi, kaj je, samo pečenka ni, kos lesa je, pečen za govedino. (Jé.) Čapini, sleparji, s tem pitate ljudi? Čeljusti mi bodo zbožele, če bom le en sam tak košček pojedel. (Drega s prstom po zobeh.) Nesramniki! dovolj je, tako je, kot drevesna skorja — nič ni mogoče izvleči,

in še zobje bodo počrneli po teh jedeh, sleparji!
(Obriše si s prtičem usta.) Ali nimate nič več?

Strežnik. Nič.

Hlest. Kanalje, cigani! tedaj tudi nič polivke,
nič peciva. Nevredneži, vi popotnike le derete.

Strežnik (pobere in odnese krožnike s Osipom).

Sedmi prizor.

Hlestakov potem *Osip*.

Hlest. Tak sem, kot bi ne bil nič jedel, le
želodec sem razdražil. Ko bi imel kaj drobiža,
poslal bi na trg in kupil žemljo.

Osip (pride). Mestni glavar je prišel in po-
zveduje in povprašuje po vas.

Hlest. (prestrašen). Kaj praviš? Kaka be-
štija je ta gostilničar! Tedaj pritožil se je uže!
Kaj, ko bi me res vtaknil v luknjo? Kaj bo?
Ko bi na gosposk način, prosim . . . ne, ne, nočem!
V tem mestu častniki in svet vedno postopajo
sem ter tje, in kakor nalašč sem jim pokazati
hotel, kaj se pravi po gosposko se vesti ter sem
začel z očmi loviti trgovsko hčer . . . ne, tako
nočem . . . Pa, ali me sme res prijeti? Kaj
sem morebiti kupec ali rokodelec? (Osrči se in

postavi se po konci.) Naravnost mu bom povedal: „Kako se vi . . .“ (v vratih se zavrti kljuka, Hlestakov obledi in strepetá).

Osmi prizor.

Hlestakov, glavar in Dobčinski. (Glavar, vstopivši, se ustavi. Oba prestrašena se nekoliko trenutkov debelo gledata.)

Glavar (nekoliko upokojen stegne roke o bokih).

Ponižni sluga!

Hlest. (priklanjaje se). Vaš sluga! . . .

Glavar. Oprostite!

Hlest. Nič . . .

Glavar. Dolžnost moja je, kot tega mesta načelniku, skrbeti za to, da popotniki in visoki ljudje nimajo nobenih sitnosti . . .

Hlest. (iz začetka nekoliko jecljaje, a h koncu odločno govoreč). Da, kaj sem hotel delati? . . . Jaz nisem kriv . . . gotovo bom plačal . . . poslali mi bodo z doma. (Bobčinski pogleda izza vrat.) On je bolj kriv: govedino mi dajo trdo, kakor les; in juha — vrag vedi, kaj je vanjo vlil, moral sem jo skozi okno ven vreči. Po cele dni me strada . . . čaj je tudi tako čuden, duh

imá po ribi, ne po čaji. Zakaj tedaj bi
Še tega mi manjka!

Glavar (boječ). Odpustite, jaz sem res nedolžen. Govedina na našem trgu je vselej lepa. Vozijo jo sem holmogorski kupci, pošteni ljudje in lepega vedenja. Ne morem vedeti, odkod dobiva tako meso. In če ni tako, kakor bi Dovolite mi, staviti vam predlog, da se z mano preselite v drugo stanovanje.

Hlest. Ne, nočem! Vem, kaj pomeni „v drugo stanovanje“; to se pravi — „v ječo.“ Pa kako pravico imate, kako se predrznete? Veste, jaz služim v Peterburgu (Ponosno.) Jaz, jaz, jaz

Glavar (v stran). O moj Bog in Gospod, kako je srdit! Vse vé, vse so mu povedali ti prokleti kupci!

Hlest. (hrabreč se). Če tudi ste tukaj nad vsemi poglavar — ne bom šel! Naravnost do ministra se bom obrnil! (Tolče s pestjo po mizi.) Kdo ste vi? Kdo ste vi?

Glavar (stegnivši se in tresoč se po vsem životu). Milost, milost, ne pogubite me! Imam ženo, mala deca ne storite me nesrečnega človeka!

Hlest. Ne, nočem! Kaj še! Kaj mi je mar? Zato, ker imate vi ženo in deca, naj grem jaz v

ječo? Res prekrasno! (Bobčinski pogleda skozi vrata in prestrašen se umakne.) Ne, lepa hvala zato, ne bom šel ne!

Glavar (trepetajoč). Iz neizkušenosti, za Boga, iz same neizkušenosti se je zgodilo! Iz nezadostne sposobnosti za tako službo! Izvolite sami presoditi; plača iz denarnice ne zadostuje še za čaj in sladkor ne. In če sem vzel tudi kaka darila, bile so same malenkosti: kaj za na mizo, ali za par oblek. Kar se tiče podčastniške vdove, ki se je pečala s kupčevanjem, katero sem baje dal pretepti, to je obrekovanje, za Boga, obrekovanje! To so si izmislili moji sovražniki; tak svet je tukaj, da bi bil pripravljen me umoriti.

Hlest. Pa kaj, saj nimam nič opraviti z njimi . . . (zamišljen.) Vendar le ne vem, čemu mi govorite o sovražnikih, ali o podčastniški vdovi . . . Podčastniška žena je vse kaj družega, a mene se ne boste drznili preteptati, do tega vam je dolga pot! To bi še manjkalo! glejte si no! . . . Plačal bom, plačal ves denar, a zdaj sem brez njega. Samo zato tukaj sedim, ker ga nimam okroglega v žepu.

Glavar (v stran). O ti prekanjeni ptič! Kam neki meri! Naj kdo umeje, kaj hoče! Ne veš, s katere strani bi ga prijel. Pa, poskusiti vendar hočem; kar bo, to bo. Poskusiti je treba. (Glasno.)

Če res denarjev potrebujete ali kaj drugega, zapovedujte z mano ta trenotek. Moja dolžnost je pomagati popotnikom.

Hlest. Posodite, le posodite mi! Rad bi precej poplačal gostilničarja. Dovolj mi je dvesto rubljev, ali tudi manje.

Glavar (ponudi listnico). Ravno dvesto rubljev, ne trudite se jih prešteti.

Hlest. (vzame denar). Prelepa hvala! Takoj vam jih bom poslal od doma . . . nanagloma se mi je primerilo . . . vidim, plemenit človek ste. Zdaj je stvar drugačna.

Glavar (v stran). No, hvala Bogu! denar je vzela. Stvar se bo, kakor se kaže, prav mirno vršila. Saj mu sem tako namesto dveh sto štiri sto v roke stisnil.

Hlest. Ej, Osip! (Osip pride.) Pozovi strežnika! (Glavarju in Dobčinskemu.) Kaj, vi stojite? prosim, sedite! (Dobčinskemu) prosim, sedite vendar!

Glavar. Ni treba, lahko stojiva.

Hlest. Storite mi ljubav, sedite! Zdaj vidim prav odkritost vašega značaja in vašo dobrosrčnost, priznati moram to, in uže sem menil, da ste prišli zato, da bi me . . . (Dobčinskemu) Sedite! (Glavar in Dobčinski sedeta. Bobčinski gleda pri vratih in posluša.)

Glavar (v stran). Treba je nekoliko več predrznosti. Hoče, da spoštujemo njegov inkognito. Dobro, naj bo tudi od naše strani nekaj bedarije; delajmo se, kakor bi prav nič ne vedeli, kakšen človek je on. (Glasno.) Midva s Petrom Ivanovičem Dobčinskim, tukajšnjim graščakom, hodila sva po službenih opravkih, in prišla v gostilno, da bi se prepričala, ali se dobro ravna s popotniki, ker jaz nisem tak, kakor drugi mestni glavarji, katerim za take reči nič mar ni, a jaz, ne samo po dolžnosti svoji, ampak tudi po krščanski ljubezni hočem, da se vsak tukaj prijazno in dobro sprejme, — in kot bi bilo za plačilo, naklonil mi je slučaj tako prijazno znanje.

Hlest. Tudi jaz se prav iz srca radujem. Brez vas, priznavam, bil bi še dolgo časa sedel tu; res nisem vedel, s čim bi bil plačal.

Glavar (v stran). Le pripoveduj: ne vem s čim bi bil plačal! (Glasno.) Naj vas smém vprašati, kam in v katere kraje račite popotovati.

Hlest. Popotujem v Saratovsko gubernijo, imam posestvo tam.

Glavar (v stran, z ironičnim obrazom). Kaj! in ne zarudi! O pri njem je treba ostrih ušes! (Glasno.) Prav prijetna reč je potovanje, na katero ste se odpravili! Kar se tiče poti, so z ene strani neprijetnosti zaradi zadržka poštnih konj,

z druge strani pa je razvedrovanje duha. Saj vi gotovo na svoje veselje potujete?

Hlest. Ne, očka so mi ukazali. Starega jezi, da dosihmal nisem nič prislužil v Peterburgu. Meni, da jedva človek vstopi v službo, uže mu pripnó na prsi red sv. Vladimira. Poslal bi njega samega, da bi se nekoliko časa preganjal po uradnijah.

Glavar (v stran). Glejte si no, kakšne si pa ta izmišlja! In kako je še starega očeta vplel! (Glasno.) Ali mislite dolgo časa popotovati?

Hlest. Sam ne vem. Glejte, oče je trmast in neumen, star hren, trd kot les. V obraz mu bom povedal: Kakor hočete, pa brez Peterburga ne morem živeti. Ali sem res dolžan zatreti življenje med kmeti? Druge potrebe, druge želje imam, moja dušo žeja po omiki.

Glavar (v stran). Izvrstno je zavozlal! Laže, laže, in se vendar nikjer ne spotakne! Pa le postoj, ti se mi boš gotovo zagovoril! Bom ti uže tako nastavil, da mi boš več povedal! (Glasno.) Račili ste prav dobro opomniti! Kaj more človek početi v takem odležnem kraju? Glejte, kako se tukaj godi: noč in dan človek ne počiva, trudi se za domovino, ničemur se ne odteguje in ali bo kedaj kako plačilo za to, ne ve. (Ogleda sobo.) Kakor se kaže, ta soba je nekoliko volhka?

Hlest. Ostudna soba, in stenice take, kakor-
šnih še nisem nikjer videl; grizejo kakor psi.

Glavar. Kaj pravite, tak preblagoroden gost,
in trpi od koga? Od nesrečnih stenic, kakoršne
se nikjer na svetu ne nahajajo! Ali ni tudi temno
v tej sobi?

Hlest. Da, strašno temno. Gospodar je še
uvel navado, nobene luči ne dajati. In ko bi hotel
kaj delati, brati, ali pride veselje kaj spisati —
ne morem: temno je, temno.

Glavar. Ali smem predrzniti se, prositi vas
. . . pa ne, nisem vreden.

Hlest. Kaj pa?

Glavar. Ne, ne, nisem vreden, nisem vreden!

Hlest. Kaj pa tacega?

Glavar. Predrznil bi se . . . Domá imam
izvrstno sobo za vas, svetlo, mirno . . . , . .
pa ne, sam čutim, da bi bila meni prevelika čast
. . . Ne srdite se, za Boga, iz dušne priprostosti
sem stavil ta predlog.

Hlest. Nasprotno, prav z veseljem sprejmem
to ponudbo. Meni je mnogo prijetnejše stanovati
v privatni hiši, kakor v tej krčmi.

Glavar. Kako veselje meni! In kako se
bo žena radovala! Imam uže tak značaj, gosto-
ljuben sem od mladih let, vzlasti če je gost vi-
sokoveljaven človek. Ne mislite, da govorim zato,

da bi se priliznil, ne, nimam te slabosti, iz srca govorim.

Hlest. Prav lepa hvala! Tudi jaz ne ljubim ljudi dvoličnih. Prav vseč mi je vaša odkritost in dobrosrčnost, in priznavam, družega ne želim, kakor da mi izkazujete udanost in spoštovanje, spoštovanje in udanost.

Deveti prizor.

Prejšnji in strežnik, (katerega spremlja) Osip. Bobčinski
(gleda pri vratih).

Strežnik. Želite?

Hlest. Račun.

Strežnik. Nedavno sem vam dal drugi račun.

Hlest. Ne spominjam se tvojih neumnih računov. Govori, koliko je.

Strežnik. Prvi dan ste imeli obed, drugi dan ste jedli samo losos, in potem ste vse na dolg jemali.

Hlest. Bedak, kaj mi vse še enkrat naštevaš. Koliko je vsega skupaj?

Glavar. Nikar se ne vznemirujte; naj počaka. (Strežniku.) Poberi se, račun bo uže plačan.

Hlest. Res, prav je. (Shrani denar. Strežnik odide. Pri vratih pogledava Bobčinski.)

Deseti prizor.

Glavar, Hlestakov, Dobčinski.

Glavar. Ali bi vam ne bilo všeč, ogledati si nekatere zavode v našem mestu, na primer — bolnico in druge zavode?

Hlest. A kaj je tam tacega?

Glavar. Videli boste, kako so pri nas razvrščena opravila . . . kako je vse v redu

Hlest. Z največim veseljem, pripravljen sem. (Bobčinski pomoli glavo pri vratih.)

Glavar. In potem bi, če bi vas veselilo, od tam obiskali deželno učilišče, in videli red, po katerem se pri nas uče vednosti.

Hlest. Kakor želite.

Glavar. Potem, če bi hoteli pogledati na grad in v mestne ječe, — videli bi, kako se ravna pri nas s hudodelniki.

Hlest. Čemu ogledavati ječe? Oglejmo si druge prijetnejše zavode.

Glavar. Kakor želite. Kako nameravate, ali peljati se v svojem vozu, ali pa prisesti k meni v droško?

Hlest. Raji bom k vam v droško prisedel.

Glavar (Dobčinskemu). No, Peter Ivanovič, za vas nimam zdaj prostora v droški.

Dobčinski. Nič ne dé, je tudi prav.

Glavar (tiho Dobčinskemu). Slišite, tecite, kar vas nesó noge, in oddajte dva listka, enega v bolnico Zemljaniki, drugega pa ženi moji. (Hlestakovu.) Ali se smem predrzniti, poprositi vas dovoljenja, da napišem v vaši navzočnosti nekaj vrstic ženi, da se pripravi k sprejemu tako spoštovanega gosta?

Hlest. Pa čemu neki? . . . Sicer pa je tukaj črnila, ali pa tudi papirja, ne vem . . . Ali bi ne hoteli na ta račun pisati?

Glavar. Dobro, na račun bom pisal. (Piše, in sam sebi govori.) No, bomo videli, kako bo šlo delo po zajutruku, ko bo prazna velika butelja! Dâ, res, imamo madejro domačega pridelka, ni sicer lepa na vid, podere pa tudi slona na tla. Le vedel bi rad, kam meri, in kje se je treba paziti. (Ko je spisal listka, odda ju Dobčinskemu, ki gre k vratom, a v tem trenutku vdero se vrata in Bobčinski, ki je na drugi strani poslušal, pade

ž njimi na oder. Vsi nekoliko vskliknejo. Bobčinski zopet vstane.)

Hlest. Ali se niste nič potolkli?

Bobč. Nič, nič, brez vsake nesreče . . . le tu na nosu sem se malo oprasnil. Potečem h Kristijanu Ivanoviču; on ima tak oblič — naenkrat preide!

Glavar (očitaje s pogledom Bobčinskemu, Hlestakovu). Vse je dobro. Prosim, idimo! Rekel bom vašemu slugi, naj k meni prinese vaš kovčeg. (Osipu.) Ljubi moj, prinesi vse k meni, k glavarju, vsak ti bo pot pokazal. Prosim, idimo! (Pusti Hlestakova naprej, in gré za njim; a obrne se in pravi z očitkom Bobčinskemu.) In pa vi! ali niste imeli nikjer drugje pasti! in po tleh stegniti se, kakor — vrag vé, kako. (Odide, za njim Bobčinski.)

Tretje dejanje.

Soba, kakor v prvem dejanji.

Prvi prizor.

Ana Andrejena in Marija Antonovna (stojite isto tako pri oknu).

Ana. Uže celo uro čakave in vse zaradi tvoje neumne gizdavosti: vsa popolnem oblečena, ne, še je treba stikati . . . Da je le ne bi bila poslušala! To je vendar uže preveč! kakor nalašč, nobene duše ni! Kakor bi bilo vse mesto izumrlo.

Marija. Ali potolaži se, mamica, čez dve minuti bove vse zvedeli. Vsak čas bo Avdotja se vrnila. (Pogleda skozi okno in malo vzklikne.) Ah, mamica! nekdo gré, glej tam konec ulice.

Ana. Kje? V tvoji glavi vedno kdo? hodi! No, saj res, nekdo gré. Kdo je neki? Male

rastí . . . v fraku . . . Kdo je neki? To je uže vendar preveč! Kdo bi neki bil?

Marija. Dobčinski — je, mamica!

Ana. Kakšen Dobčinski! Tebi vedno kaj tacega v glavo prihaja! To nikakor ni Dobčinski. (Maha z robcem.) Ej, vi, hodite sem! Pa naglo!

Marija. Res, mamica, Dobčinski je!

Ana. Glej jo, kakor nalašč, da se moreš le pričkat. Povém ti — Dobčinski ni.

Marija. Kaj? Kaj mamica? Le pogledjte, res je Dobčinski.

Ana. No, res je Dobčinski, zdaj vidim. A čemu se prepiraš? (kliče.) Naglo, naglo! vi hodite počasi. No, kaj, kje so? kaj? Govorite tam! nič ne dé. Kako, ali je hudo strog? Kaj pa mož, moj mož? (Odstopi nekoliko od okna zlovoljna.) Kakšen tepec: dokler ne pride v sobo, ne morem nič zvedeti!

Drugi prizor.

Prejšnji in Dobčinski.

Ana. Govorite no vendar, prosim! Ali nimate nič vestí? Zanašala sem se samo na

vas, kot na dostojnega človeka: vsi so zbežali, in tudi vi ž njimi! in do zdaj nisem imela nikogar, da bi mi bil kaj povedal. Ali vas ni sram? Bila sem botra vašemu Vaničku in vaši Lizanki, vi pa tako z mano delate!

Dobč. Za Boga, botra, tako sem tekel sem naznanjat vam svoje spoštovanje, da mi sape nedostaje. Moj poklon, Marija Antonovna!

Marija. Da ste mi zdravi, Peter Ivanovič!

Ana. Zdaj pa povejte, kaj in kakó je tam?

Dobč. Anton Antonovič vam pošilja ta listek.

Ana. No, pa kaj je on? general?

Dobč. Ne, ni general, pa nič manj, ko general. Taka omikanost in tako dostojno vedenje!

Ana. Ah! tedaj je tisti uradnik, o katerem so pisali mojemu možu.

Dobč. Prav tisti! Midva s Petrom Ivanovičem sva prva to zapazila.

Ana. No, povejte kakó in kaj?

Dobč. Da, hvala Bogu, vse je šlo po sreči. S prvega je sicer prijel Antona Antonoviča malo ostro, celó srdil se je in pravil, da v gostilni ni vse dobro, in da ne bo k njemu prišel, in da ne bo za njega sedel v ječi; a potem, ko je spoznal Antona Antonoviča in se je stvar nekoliko raz-

jasnila, premenil je misli in hvala Bogu, vse je bilo dobro. Zdaj ogledujejo bólnico . . . A vsega tega bi ne bilo, kakor sva z Antonom Antonovičem uže prej mislila, ko bi ne bilo tajne ovadbe. Jaz sam sem se malo tresel.

Ana. Kaj pa se je vam bati? Saj vi ne služite.

Dobč. Veste, tako je . . . Če slišim govoriti dostojanstvenika, uže čutim strah.

Ana. Pa, kakšen je ? . . vse to je prazna slama; povejte, kakov mož je? ali star, ali mlad?

Dobč. Mlad, mlad človek, kakih triindvajset let; govori pa, ko star mož. „Dovolite,“ pravi, tje bom šel, in tje . . .“ (maha z rokami) „Rad bi pisal in bral,“ pravi, „pa moti me, ker je soba nekoliko temna.“

Ana. Kakšnih las je? ali je črnkast ali plavolas?

Dobč. Ne, bolj rujavkast, in oči ima bistre, tako hude, da človeka tako prestrašijo!

Ana. In kaj mi piše v tem listku: (bere) „Hitim ti naznanjat, ljuba moja, da je moj stan bil prav žalosten; pa upam v usmiljenje Božje, dve slani kumarci in pol porcije iker en rubelj in

petindvajset kopejek . . .“ (preneha.) Vsega tega nič ne umejem, Čemu tukaj slane kumarce in ikre?

Dobč. A, gotovo je Anton Antonovič v naglici pisal na popisan papir; tam je bil neki račun napisan.

Ana. Saj res! (bere:) „pa upam v usmiljenje Božje, in kazno je, vse bode imelo dober konec. Prigotovi naglo sobo imenitnemu gostu, tisto z žoltimi tapetami; za obed ne imej skrbi, ker bomo kosili v bólnici pri Artemiji Filipoviču; a vina nam nedostaje; povej kupcu Abdulinu, naj pošlje najboljšega; če ne, podrl mu bom vso klet. Poljubljam ti roko, draga moja, in ostajam tvoj: Anton Skvoznik—Dmuhanovski . . .“ Ah, moj Bog, treba bo nekoliko pohiteti! Ej, kdo je tam? Miško!

Dobč. (teče in kliče pri vratih). Miško! Miško! (Miško pride.)

Ana. Poslušaj: hiti k kupcu Abdulinu . . . postoj, dam ti s saboj listek (sede k mizi, piše listek in govori v tem), ta listek daj kočijažu Sidoru, naj gre on k kupcu Abdulinu in prinese vina. Ti sam pa pripravi to sobo lepó za gosta. Tam postavi posteljo, umivalnico in tako dalje.

Dobč. Ana Andrejevna, jaz pa hitim gledat, kako pregleduje.

Ana. Idite, idite, ne držim vas. (*Dobč. otide.*)

Tretji prizor.

Ana Andrejevna in Marija Antonovna.

Ana. Veš kaj, Marička, treba se nama — bo pečati za opravo. Gizdalin je iz stolice: Bog varuj, da bi le najmanjši reči se posmehoval. Tebi se najbolj podaja modra obleka z malimi obšivi.

Marija. Fej, mamica, modro! meni nikakor ne ugaja: sodnikova žena uže hodi v modrem in Zemljanikina hči tudi v modrem. Ne, bolje mi stoji rožnato rudeča obleka.

Ana. Rožnato rudeča . . . prav, če tudi samo zato, da se bove ločili. Veliko lepše ti bo stala, uže zato, ker bom jaz oblekla rumeno obleko; jaz močno ljubim rumeno.

Marija. Ah, mamica, vam ne stoji lepo rumeno!

Ana. Meni ne stoji lepo rumeno?

Marija. Ne, vém, kaj ti lepo stoji; a za rumeno je treba imeti prav temnih očí.

Ana. To je pa le preveč! Jaz bi ne imela temnih oči? Saj imam čisto temne oči! Kakšno neumnost govoriš! Kako bi ne imela temnih oči, ko vendar, kadar si karte polagam, vselej dobim tref-damo?

Marija. Ah, mamica, za vas bi bila boljša srčna dama!

Ana. Bedarija, popolna bedarija! Nikdar nisem bila srčna dama! (Naglo odide z Marijo Antonovno in govori za sceno.) Kaj si vendar ne izmisli: srčna dama! Bog vé, kaj misli! (Ko odidete, odpro se duri, Miško pride in smeti ven suje. Pri družih vratih pride Osip s kovčegom na glavi.)

Četrti prizor.

Miško in Osip.

Osip. Kam?

Miško. Sem, striček, sem!

Osip. Čakaj, naj se oddahnem. Ah, kako revo prodajam! praznemu želodcu je vsako breme pretežko.

Miško. Povejte, striček, ali bo general — kmalu tu?

Osip. Kakšen general?

Miško. Vaš gospod!

Osip. Moj gospod? Kakšen general je on?

Miško. Ali morebiti ni general?

Osip. General, pa ves drugačen.

Miško. Kako je, ali več ali manj od pravega generala?

Osip. Več.

Miško. Vidiš tedaj! zato je pri nas taka zmešnjava.

Osip. Poslušaj, mali prijatelj: vidim, da si prav zvit ptiček: dobodi nam kaj jesti!

Miško. Za vas, striček, še ni nič gotoveza. Navadnih jedi ne bode te hoteli; a ko se bo vsedel vaš gospod za mizo, vam bo tudi od svojih jedí prepustil.

Osip. A kaj imate pa navadnih jedi gotovih?

Miško. Zelje, kašo in žgance!

Osip. Daj sem zelje, kašo in žgance! meni bo vse dobro. A kam ponesem ta kovčeg? Ali so tam še druga vrata?

Miško. So. (Oba neseta kovčeg v sosedno sobo.)

Peti prizor.

Policajca (odpreta obe durnici. Vstopi) Hlestakov, za njim glavar, oskrbnik bolnični, šolski nadzornik, Dobčinski in Bobčinski (z obližem na nosu. Glavar pokaže policajema polo papirja na tleh; ko pobirata papir, sujeta se).

Hlest. Izvrsten zavod! Prav po godu mi je, da popotnikom vse po mestu razkazujete. Po družih mestih mi niso nič pokazali.

Glavar. Po družih mestih, naj se drznem opomniti, glavar in uradniki bolj skrbé za svojo korist; a tukaj, smem reči, ni druge misli, kakor z lepim redom in bedljivostjo zaslužiti visoke vlade pohvalo.

Hlest. Zajutrek je bil izvrsten; prav privilegel se mi je. Ali imate vsak dan tako dobro?

Glavar. Pripravljeno je bilo tako prijetnemu gostu.

Hlest. Res, rad jem dobro. Saj zato živi človek, da trga cvetke veselja. Kako se pravi tisti ribi?

Art. Fil. (priklanjaje se). Labardan.

Hlest. Prav okusna riba! Kje smo uže zajutrkovali? v bolnici, ali ne?

Art. Fil. Da, v bolnici.

Hlest. Je uže res, je uže res, tam so stale postelje. In bolniki, ali so ozdraveli? kakor se mi zdi, ni jih bilo mnogo.

Art. Fil. Samo deset jih je ostalo; drugi so ozdraveli. To se zato tako godi, ker je vse v pravem redu. S teh mal, ko sem jaz prevzel vodstvo, morebiti se vam zdi neverjetno, ozdraveli so vsi, kakor muhe. Jedva bolnik pride v bolnico, uže je zdrav; pa ne pomagajo toliko zdravila, kolikor snažnost in red.

Glavar. Naj mi bo dovoljeno, razložiti težko odgovornost, katero ima mestni glavar! Koliko imenitnih opravil je nakopičenih, vzlasti, kar se tiče čistosti, cest, popravil . . . s kratka, najumnejši človek bi se o tem delu utrudil; pa hvala Bogu, tu gre vse izvrstno. Drug glavar bi morebiti skrbel za svojo korist; pa verjemite mi, da, kadar ležem spat, vselej mislim: „Gospod moj Bog, stori tako, da bo slavna vlada spoznala mojo vnetost in bo z mano zadovoljna . . . Ali me poplača zato, ali ne, stori, kakor hoče, ali jaz imam vsaj mirno vest. Če je v mestu povsod red, ulice pometene, jetniki dobro shranjeni, pijancev malo . . . kaj hočem več? Ah, saj ne želim nikakih časti! Res da so mamljive, toda proti kreposti je vse le prah in nečimernost.“

Art. Fil. (v stran). O ti slepar, kako zna govoriti! Da bi dal Bog tudi meni tak dar!

Hlest. Imate prav. Priznavam, tudi jaz rad včasih deklamujem! časih se s prozo, časih z verzi izkazujem.

Bobčinski (Dobčinskemu). Res je, vse je res, kar pravi, Peter Ivanovič! Take opomnje vidi se kako temeljito in mnogo se je učil.

Hlest. Povejte, ali ni morebiti v tem mestu kaka vesela družba, kjer bi mogli, na primer, karte metati?

Glavar (v stran). O, dragi moj! saj vé m, v čegav vrt bi rad kamne metal! (Glasno.) Bog varuj! tukaj še ne vemo nič o tacih družbah. Jaz kart še nikdar v roke nisem vzel; saj še ne znam, kako se s kartami igra. Še pogledati jih ne morem hladno, in če se mi prigodi, da zagledam karo-kralja, ali kako drugo karto, napade me tak gnjus, da moram, ne zamerite, pljuniti. Zgodilo se je, ne vé m kako, da so se otroci zabavali in postavljali hišo iz kart, in potem se mi je vso noč sanjalo o prokletih kartah! Vrag je vzemi! Kako je mogoče, dragoceni čas tako zapravljati!

Luka Luk. (v stran). A mene si, grdi lizun, včeraj obral za sto rubljev.

Glavar. Ta čas uporablj am boljše za mestni blagor.

Hlest. No vidite, vi se zastonj, . . . ali vendar . . . vidite, to je tako, s katere strani, kako se pogleda ta stvar. Če, na primer, kdo igra, pa ima prazne roke . . . no, potem se vé da! . . . Recite, kar hočete, včasih je prav zapeljivo, malo poigrati.

Šesti prizor.

Prejšnji, Ana Andrejevna in Marija Antonovna.

Glavar. Drznem se predstaviti družino svojo : ženo, hčer.

Hlest. (klanjaje se). Kaka sreča, milostiva gospa, da imam to veselo priliko, videti vas.

Ana. Še večje veselje je moje, videti tako imenitno osebo.

Hlest. Dovolite, milostiva gospa, prav nasprotno: moje je še večje veselje.

Ana. Kako bi bilo to mogoče! Vi govorite to le iz uljudnosti. Prosim, sedite.

Hlest. Poleg vas stati je uže velika sreča, sicer, če na vsak način želite, pa sedem. Kaka sreča, da naposled poleg vas sedim.

Ana. Ne zamerite, tega ne smém sebi pripisovati . . . Mislim, da vam, ki pridete iz prestolnice, bila je vsa ta pot silno dolgočasna.

Hlest. Nenavadno dolgočasna! Navajen, comprenez vous, živeti mej velikim svetom, in nena doma čutiti se na cesti — nečedne gostilne, mrak nevednosti . . . In, priznati moram, ko bi ne bilo takega slučaja kateri bi me . . . (pogleduje Ana Andrejevno in se ji klanja) tako poplašal za vse. . .

Ana. Res, kakó vam mora biti neprijetno!

Hlest. Sicer pa, milostiva gospa, ta trenutek mi je prav prijetno.

Ana. Kako je to mogoče! Vi mi dajete mnogo časti. Vsega tega ne zaslužim.

Hlest. Zakaj pa ne? Vi, milostiva gospa, vse to zaslužite.

Ana. Živim na deželi . . .

Hlest. Da, pa na deželi so brežički, potočki No, res je, kaj se more meriti s Peterburgom! Ah, Peterburg, kakšno življenje! Vi morebiti mislite, da sem samo tajnik; ne, z načelnikom v ministerstva oddelku sva prav dobra prijatelja. Udari me po plečih in pravi: „Idi, bratec, ali ne greva k obedu?“ Hodim vsak dan le po dve minuti v ministerstva oddelek, le zato, da tam povem, to tako, to tako. Tam je poseben uradnik za pisanje, tak črčkač, le s peresom

samo škrit škrit . . . in pisanje je gotovo! Hoteli so me napraviti kolegijskim prisednikom, uže vé m, zakaj. In sluga leti še po stopnjicah za mano s ščetjo in pravi: „Dovolite, Ivan Aleksandrovič, naj vam očistim škornje.“ (Glavarju.) Gospodje, zakaj stojite? Prosim, sedite!

Glavar. Tako dostojanstvo! Stati moramo. } ob enem

Art. Fil. Stali bomo. }

Luka Luk. Nikar se ne vznemirujte! }

Hlest. Brez komplimentov, prosim sedite! (Glavar in drugi sedejo.) Nasprotno, povsod bi se rad tako zmuznil, da bi me ne opazili. Pa nikakor ni mogoče skriti se, nikakor ni mogoče! Da le koder — bodi hodim, uže govoré: „Glejte,“ pravijo, „Ivan Aleksandrovič gré!“ Jedenkrat so me imeli za prvega poveljnika, vojaki so skočili z glavne straže in prezentirali z orožjem. Potem mi je dejal častnik, ki je bil moj dobri prijatelj: „Glej, bratec, res smo te imeli za prvega poveljnika.“

Ana. Kaj nam pravite!

Hlest. Z lepimi igralkami sem dobro znan. Tudi sem spisal razne mične igre . . . z imenitnimi pisatelji po gosto občujem. S Puškinom sem dober prijatelj. Večkrat uže sem mu dejal: „No, kako je, ljubi moj Puškin?“ — „Tako, dragi moj“, odgovoril je, „tako, tako . . .“ To vam je original!

Ana. Tedaj vi tudi pišete? Kako prijetna reč mora biti pesniku to opravilo! Gotovo tudi za časnike delate?

Hlest. Da, tudi za časnike delam. Sicer je pa mojih del uže mnogo: Ženitva Figarova, Robert hudič, Norma. Uže vseh naslovov ne pomnim. Pa vse to je slučajno; nisem sicer mislil pisati, pa gledališki vodje v eno mer silijo: „Ljubi bratec, napiši kaj za nas!“ Sam pri sebi mislim: „Naj bo, stori vendar, bratec!“ In če se mi zdi, napisano je vse na en večer. Nenavadno lehkost imam v mislih. Vse, kar je zagledalo svet pod imenom baron Brambeus: Fregata Upanje in Moskovski Telegraf... vse to sem spisal jaz.

Ana. Tedaj, kakor pravite, vi bi bili baron Brambeus?

Hlest. Tako je! in vsem popravljam pesmi. Smirdin mi daje zato štirideset tisoč rubljev.

Ana. Tedaj je gotovo tudi Juri Miloslavski vaše delo?

Hlest. Da, moje delo je.

Ana. Saj se mi je zdelo.

Marija. Ah, mamica, tam je zapisano, da je to delo Zagoskinovo.

Ana. No, vidite! vedela sem, da se bode tudi tukaj prepirala.

Hlest. Ah, je uže res, delo to je Zagoski-
 novo; pa je še drug Jurij Miloslavski, in to je
 moje delo.

Ana. Tako je gotovo, in jaz sem vašega
 čitala. Kako lepo je pisano!

Hlest. Priznavam, res, literaturi živim. Moja
 hiša je prva v Peterburgu. Tako znana je: hiša
 Ivana Ivanoviča. (Obrne se proti vsem okoli.) Po-
 častite me, gospodje, če boste v Peterburgu, prosim,
 prosim, obiščite me. Veste, dajem tudi ples.

Ana. Mislim si, kako ukusno prirejeni, kako
 veličastni so plesi pri vas!

Hlest. Nič posebnega, ni vredno besed. Na
 mizi, na primer, je vodena dinja — vodena dinja
 šest sto rubljev vredna. Juha v loncu prihaja
 na ravnost po parniku iz Pariza. Privzdigni pokrov
 — ah kakšen duh, njemu podobnega ne nahajaš
 po vsej prirodi. Vsak dan sem na plesu. Tudi
 družbo za vist smo sestavili: vnanjih poslov mi-
 nister, francoski poslanec, nemški poslanec in jaz.
 In kako se utrušiš v tej igri! da, po domače re-
 čeno, kaj podobnega ni nikjer več na svetu. Ko
 hitiš po stopnjicah domu v četrto nadstropje,
 rečeš le kuharici: „No, Maruša, domačo sukno.“
 Pa kaj govorim — pozabil sem, da stanujem v
 prvem nadstropji. Le po enih stopnjicah hodim.
 Zanimivo je pogledati k meni v prednjo sobo, ko

se nisem še prebudil: grofje in knezi se sujejo in brenčé kot čmrlji, slišati je le: ž . . . ž . . . ž . . . Neki dan je bil tudi minister . . . (Glavar in drugi uradniki plašno vstanejo s stolov.) Meni celo na pakete pišejo: Vaša prevzvišenost. Jedenkrat sem bil celo načelnik v ministerstva oddelku. Prav čudno je bilo: direktor je bil odpotoval — kam je odpotoval, ni bilo znano. Naravno, nastalo je vprašanje: kako, kdo bo prevzel to mesto? Mnogi generali bi bili radi prevzeli, in poskusili so, če bo šlo — ne, pretežavno je! Videti je lahko, a ko se pregleda — no vrag vzemi! Vidiijo, da nekaj se mora storiti — pa hajdi k meni. Takoj pošljejo po ulicah kurirje, kurirje, kurirje . . . morete si misliti, pet in trideset tisoč samih kurirjev! Vprašam vas, kaj je storiti? „Ivan Aleksandrovič, stopite na čelo ministerskemu oddelku!“ Priznavam, bil sem nekoliko nemiren, oblekel sem hišno suknjo, hotel sem uže odreči, pa si mislim, naj pride do cesarja, in pa tudi v službeni spisek . . . „Dobro, gospodje, sprejemem službo, sprejemem,“ pravim, „naj bo,“ pravim, „sprejemem, a pri meni se ne sme, ne sme . . . Jaz imam tanko uho! Jaz bom uže . . .“ In tako je bilo: grem skozi oddelek — kakor bi se zemlja tresla, vse drgoče, vse trese se, kot jesenski list. (Glavar in drugi uradniki se tresejo od strahu; Hlestakov

se vnemlje še bolj.) O, jaz se ne maram šaliti, vsakega spravim v trepet! Sam državni svet se me boji. In zakaj ne? Tak sem! Ne gledam na nikogar . . . vsakemu pravim: „Sam sebe poznam, sam sebe.“ Povsod sem, povsod. Na dvor hodim vsak dan. Danes ali jutri me bodo naredili za feldmarš . . . (omahne in toliko, da ne pade na tla, pa uradniki ga spoštljivo poprimejo.)

Glavar (bliža se tresoč se po vsem životu in skuša govoriti). O va—va—va . . . va . . .

Hlest. (s hitrim, ostrim glasom). Kaj je?

Glavar. A va—va—va . . . va . . .

Hlest. (z istim glasom). Ne umem nič, sama neumnost.

Glavar. Va—va—va . . . ša prevzvišenost blagovolite, malo počiniti se . . . tu je soba in vse, kar je potreba.

Hlest. Neumnost — počiniti se! Pa če želite, pripravljen sem nekoliko počiniti se. Vaš zajutrek, gospodje, bil je izvrsten . . . zadovoljen sem, zadovoljen. (Deklamujoč.) Labardan! Labardan! (Stopa v stransko sobo, za njim glavar.)

Sedmi prizor.

Prejšnji brez Hlestakova in glavarja.

Bobč. Glej ga, to ti je človek, Peter Ivanovič! Ta je pravi mož! Nikdar še nisem bil vpričo tako imenitne osebe, toliko, da nisem umrl od strahu. Kaj menite vi, Peter Ivanovič, na kateri stopinji je neki?

Dobč. Menim, da je vsaj general.

Bobč. Jaz pa mislim, da mu general še ni vreden črevljev sezuti! in če je general, pa je vsaj generalissimus. Ali ste slišali, kako je z državnim svetom ravnal? Idiva, da vse naznana Amosu Fedoroviču in Korobkinu. Zdrava, Ana Andrejevna!

Dobč. Zdrava, botrica! (Oba odideta.)

Art. Fil. (Luki Lukiču). Človeka je kar strah! sam ne veš od česa! In mi še nismo v uniformi. On pa, ko se prebudi, že nas vse ovadi v Peterburg! (Odhaja zamišljen s šolskim nadzornikom, govoreč:) Z Bogom, milostiva gospa!

Osmi prizor.

Ana Andrejevna in Marija Antonovna.

Ana. Ah, kako je ljubeznjiv!

Marija. Ah, mamica, tako ljub!

Ana. In kako uglajeno je njegovo obnašanje! Takoj se mora spoznati, da je mož iz stolice. In kako sprejema, in vse tako, tako . . . Ah, kako nebeško! Strašno sem zaljubljena v take mlade ljudi! Povem, kar brez pameti sem. Vem, da sem mu prav dopadla; zapazila sem — vedno je na me pogledoval.

Marija. Ah, mamica, name je gledal!

Ana. Prosim te, ne govori mi več taciš bedarij! To je vendar le preveč!

Marija. Ne, mamica, res je!

Ana. No glej! Bog pomagaj, da se moraš pričakati! Upam, da je dovolj! Kje bi bil na te gledal? In zakaj bi bil nate gledal?

Marija. Res je mamica, gledal me je. Pogledal je na me, ko je začel govoriti o literaturi, in potem, ko je pravil, kako igra vst s poslanci, tudi takrat je pogledal na me.

Ana. No, morebiti, enkrat ali dvakrat, in to le toliko, kakor bi sam sebi rekel: „No, pa naj pogledam še njo!“

Deveti prizor.

Prejšnji, in glavar.

Glavar (po prstih hodi). Čš . . . čš . . .

Ana. Kaj?

Glavar. Ni mi ljubo, da se je napil. Pa če je le polovica tega res, kar je pravil? (Zamisli se.) In zakaj bi ne bilo res? Ko se človek opije, vse odkrito nosi: kar je v srcu, to je na jeziku. Res, nekoliko je priložil, pa ko bi nič ne legali, ne mogli bi nič govoriti. Z ministri igra in hodi na dvor . . . Tako, če bolj premišljujem . . . hudič vedi, kdo je, kar vrti se mi v glavi; takó mi je, kakor bi stal na visokem zvoniku, ali kakor bi me hoteli obesiti.

Ana. A jaz nikakor nisem čutila nobenega strahu, videla sem v njem le človeka svetovne izobraženosti in plemenitih šeg; njegovo dostojanstvo mi je bilo malo mar.

Glavar. No, take ste—ženske! Vsega naj bo konec, le to vam je dovolj! Vam so vse drugo — prazne čenče! Nobene pametne besedice ni mogoče iz Vas spraviti. Naj tudi moža stolčejo in zbijejo, spominjale se boste jedva, kako mu je bilo ime. Veš, duša moja, tako svobodno si se ž njim vedla, kakor s kakim Dobčinskim.

Ana. O tem ti svetujem, nikar se ne vznemiruj. Mi uže vemo, kako . . . (pogleduje hčer.)

Glavar (sam). No, pa naj z vami govorim! . . . Resnično, kak dogodek! Do sih mal se še nisem mogel po vsem od strahu upokojiti. (Odpreduri in govori.) Miška! pokliči policaja Svistunova in Držimordo: ne moreta biti daleč od vrat. (Nekoliko časa molči.) Čudno je zdaj na svetu: ko bi take ljudi vsaj lahko bilo spoznati, pa ta suhi, tenki golobradnik — kdo bo vedel, kdo je? Vojaki se pokažejo, kakoršni so, a če se oblečejo v frak — taki so kot muhe s prirezanimi perutami. Bog vedi, ali je bil dolgo skrit v gostilni, in čemu je lomil te dvoumne besede, v sto letih bi ne uganil, kaj pomenijo. In naposled se je vender le podal. Da še celo več je govoril, kakor je treba. Vidi se, da je še mlad človek!

Deseti prizor.

Prejšnji in Osip. (Vsi mu hité naproti, in migajo s prstom.)

Ana. Pojdi sem, ljubi moj!

Glavar. Tš . . . Kako? kaj? ali spi?

Osip. Ne, nekoliko se še razteguje.

Ana. Poslušaj, kako ti je pa ime?

Osip. Osip, milostiva gospa.

Glavar (ženi in hčeri). Dosti je, dosti je vama! (Osipu.) No, prijatelj, ali so te dobro pogostili?

Osip. Da, izvrstno, naj ponižnejše se zahvaljujem, izvrstno so me pogostili.

Ana. No, povej nam: ali k tvojemu gospodu, kakor mislim, hodi mnogo grofov in knezov?

Osip (v stran). Kaj hočem govoriti? Ker so me zdaj dobro pogostili, pomeni, da me bodo pozneje še bolje! (Glasno.) Da tudi z grofi se shaja.

Marija. Ljubi moj Osip, kako ljubeznjiv je tvoj gospod!

Glavar. Prosim vaju, nehajte vender! S takimi praznimi besedami me boste vsega iz uma spravili. Povej nam, prijatelj . . .

Ana. Kako dostojanstvo ima tvoj gospod?

Osip. Navadno dostojanstvo.

Glavar. Ah, moj Bog, ve s svojimi neumnimi vprašanji! Ne besede ne pregovorite o tem, kar treba. No, povej nam, prijatelj, kako je tvoj gospod? . . . ali je strog? ali se mnogo peča za službo, ali ne?

Osip. Da, red ljubi. Njemu mora biti vse natančno opravljeno.

Glavar. Veš kaj, prijatelj, ti mi prav dopadaš. Ti si gotovo prav priden človek. No če

Ana. Poslušaj, Osip, kadar tvoj gospod v uniformi hodi, ali

Glavar. Dosti je, pravim, klepetulji, sitni! Tako silna reč: za življenje gré človeku
(*Osipu.*) Prijatelj, ti mi prav dopadaš, vé m, na poti še nisi utegnili popiti čašico čaja. Zdaj je še hladno, na, tu imaš dva rublja za čaj.

Osip (jemlje denar). Ponižno se zahvaljujem, milostivi gospod! Bog vam daj zdravje! Pomagali ste revnemu človeku.

Glavar. Prav je, prav, dal sem rad. Povej mi, prijatelj

Ana. Poslušaj, Osip, kakšne oči najbolj dopadajo tvojemu gospodu?

Marija. Ah, ljubi Osip, kako ljubeznjiv nosek ima tvoj gospod!

Glavar. Postojte vendar, pustite mene! . . .
(*Osipu.*) Prosim, povej nam prijatelj, na kaj gleda tvoj gospod, to je, kaj mu je na poti najbolj všeč?

Osip. Pozveduje rad, kako je ta ali ona reč. Naj raje pa ima, da je dobro sprejet, in še bolje pogoščen.

Glavar. Še bolje?

Osip. Da, pogoščen. Jaz sem sicer podložen človek, pa tudi na to gleda, da se meni dobro godi. Za Boga! Bilo je, neki dan sva nekam popotovala: „Kako, Osip? Ali so te dobro pogostili?“ — „Slabo, vaša prevzvišenost!“ — „Kaj?“ pravi, „Osip, tedaj je bil slab gospodar! Spomni me“, pravi, „ko se vrneva.“ — „A, mislil sem pri sebi, (mahne z roko), ta bo uže skupil, kar mu gre!“

Glavar. Dobro, dobro, ti dobro govoriš. Prej sem ti dal nekaj za čaj, ná vrh tega še nekaj za rožičke.

Osip. Čemu ta dar, vaše visokoblagorodje? (Vzame denar.) Zabil ga bom na vaše zdravje.

Ana. Stopi sem, Osip, tudi tukaj nekaj dobiš.

Marija. Ljubi moj Osip, pozdravi svojega gospoda! (Iz sosedne sobe je slišati Hlestakova kašljati.)

Glavar. Čš! (Hodi poprstih; vse na dalje se govori poluglasno.) Bog ne daj več hrumeti! idite ven! dosti je . . .

Ana. Idive, Marička! povedala ti bom nekaj, kar sem zapazila na gostu, nekaj, kar se smé samo mej nama povedati.

Glavar. O, da je toliko tega govoriti: jaz mislim, idi sem, poslušaj! . . . Ušesa si bom zamašil. (Obrne se k Osipu.) No, prijatelj . . .

Jednajsti prizor.

Prejšnji, Držimerda in Svistunov.

Glavar. Čš! ti slokonogi medvedje, kako ropotajo s škornjami! tako se vali, kakor bi sto centov ne vém česa padalo kje z voza! Kaj vas je vrag sem privlekel?

Drž. Dobili smo povelje . . .

Glavar. Čš! (Zakrije mu usta.) Spet je kroknila vrana! (Trese ga.) „Dobili smo povelje!“ Kakor bi iz soda rjul! (Osipu.) Zdaj pa prijatelj, le pojdi, in vse pripravi tam, kakor je treba, kar dobiš v hiši. (Osip odide.) A vidva — bosta mi stala na stopnjicah, pa da se mi z mesta ne ganeta! In da mi nobenega tujca ne pustita v hišo, vzlasti nobenega trgovca. In če mi le enega spustita, vama . . . Le pazita mi, če pride kdo s kako pritožbo, pa če tudi ne s pritožbo, da je le podoben tacemu človeku, ki se hoče zoper mene pritožiti, tacega kar na ravnost za vrat zgrabita in sunita! takó ga! le krepko! (pokaže z ного) sta slišala? čš . . . čš . . . (odide po prstih za policajema).

Četrto dejanje.

Ista soba v hiši glavarjevi.

Prvi prizor.

Prihajajo opazno skoro po prstih: Amos Fedorovič, Artemij Filipovič, poštar, Luka Lukič, Dóbcinski (vsi v uniformah in polni paradi. Ves čas se govori polglasno).

Amos Fed. (postavi vse v polukrog). Za Boga, gospodje, v polukrog, hitro v red! Ali veste, kdo je? hodi na dvor, in bega državni svét! Stopite v vojaški red, na vsak način v vojaški red! Vi, Peter Ivanovič, stopite sem. (Oba Petra Ivanoviča hitita po prstih.)

Art. Fil. Dovolite, Amos Fedorovič, nekaj moramo storiti.

Amos Fed. No, kaj, povejte!

Art. Fil. Saj vam je znano, kaj!

Amos Fed. Podmazati?

Art. Fil. Kaj pa, podmazati ga.

Amos Fed. Nevarno je; ko bi začel kričati, visok državni uradnik je. Ko bi mu dali kot dar od plemstva — kakor kakšen spomin.

Poštar. Ali pa: Po pošti so prišli ti denarji, pa ni znano čegavi so.

Art. Fil. Pazite, da vas po pošti kam ne odpravi. Vedite, tako se ne dela v dobro urejeni državi. Čemu nas je tukaj cel eskadron? Predstavljajmo se vsak posebej, na štiri oči, in potem . . . kdo bo vprašal za to. Nihče ne bo nič slišal! Tako se godi v dobro urejeni družini! Vi, Amos Fedorovič, boste prvi začeli.

Amos Fed. Vam se bolj pristojí: v vašem zavodu je visoki gost pokusil kruha.

Art. Fil. Potem se pa bolj pristoji Luki Lukiču, kot odgojitelju mladine.

Luka Luk. Ne morem gospodje, ne morem. Priznavam, da sem tako odgojen, da se mi takoj v glavi meša, ako moram govoriti z višjim uradnikom, in jezik mi obtiči, kot bi bil privezan. Ne, oprostite, gospodje, oprostite!

Art. Fil. Pa, Amos Fedorovič, razun vas, kdo pa bo? Besede vam tekó, kakor bi Ciceron govoril.

Amos Fed. Kaj govorite o Ciceronu! glejte, kaj ste si izmislili! Ko bi se spozabil in začel govoriti o domačih pséh, o lovskih . . .

Vsi (stopijo k njemu). Ne, vi ne govorite samo o pséh, tudi o babilonskem stolpu
Ne, Amos Fedorovič, ne zapuščajte nas, bodite naš oče! . . . Ne, Amos Fedorovič!

Amos Fed. Pustite me gospodje! (Ta čas se sliši hoja in kašelj v Hlestakovi sobi. Vsi rinejo k vratom, sujejo se, ker hočejo vsi ob enem oditi; sicer vsi pridejo ven, pa so se vendar malo stiskali. Slišijo se poluglasni klici:)

Glas Bobč. Oj! Peter Ivanovič, Peter Ivanovič, vi mi stopate na noge!

Glas Zemljanikin. Odnehajte, odnehajte, gospodje, saj mi boste dušo izstisnili — vsega me boste zmečkali!

(Nekoliko klicev: aj, oj! se še sliši, naposled so se vsi ven stlačili, in soba je prazna.)

Drugi prizor.

Hlestakov (sam, nastopi s zaspanimi očmi).

Hlest. Kakor se kaže, smrčal sem prav dobro. Od kod imajo toliko žimnic in pernic?

še potil sem se. Zdi se mi, da so me včeraj pri zajutreku nekoliko upijanili: glava še zdaj ni vsa čista. Tukaj, kakor vidim, preživel bom ta čas prav prijetno. Take dobre duše imam prav rad, in priznavam, da raje vidim, če mi strežejo iz čistega srca, kakor pa zaradi svoje koristi. In hčerka glavarjeva nikakor ni neprijetna, in tudi mamica je taka, da bi bilo mogoče . . . Ne, sam ne vem, pa res, tako življenje mi je po godu.

Tretji prizor.

Hlestakov in sodnik.

Sodnik (vstopa obotavljaje, pri sebi). Moj Bog, moj Bog! naj se mi srečno izide! ah! kako se mi kolena tresejo! (Glasno, postavi se po koncu in dene roko na meč.) Imam čast predstavljati se: tukajšnjega okrožnega sodišča sodnik, kolegijski asesor Lapkin-Tapkin.

Hlest. Prosim, sedite! Vi tedaj ste tukaj sodnik?

Sodnik. 1816. leta sem bil izvoljen na tri leta po volji plemstva in obdržal sem službo do zdaj.

Hlest. Gotovo vam ugaja ta služba?

Sodnik. Po treh triletjih sem dobil Vladimirov red četrtega razreda in pohvalo od ministertva. (V stran.) Ta denar v roki! roka je vsa v ognji.

Hlest. Vladimirov red mi dopade. Sv. Ane red tretjega razreda uže ni tak.

Sodnik (pomoli nekoliko naprej stisneno roko, v stran). Moj Bog, sam ne vem, kje sem! Kakor bi na žarjavici sedel.

Hlest. Kaj pa imate v roki?

Sodnik (ves izgubljen spusti na tla bankovce). Nič.

Hlest. Kako nič? Saj vidim, denar je pal!

Sodnik (po vsem životu se trese). Nikakor! nič ni! (V stran.) Bog! zdaj sem pa sam pod pravico! Uže sem na poti v Sibirijo!

Hlest. (pobere bankovce). Da, to je denar.

Sodnik (v stran). Propal sem, čisto propal!

Hlest. Veste li kaj, posodite mi ta denar!

Sodnik (naglo). Kako, kako . . . z največim veseljem! (V stran.) Le pogum, le pogum! pre-sveta mati Božja, potegni me iz te grezi!

Hlest. Znete li, po poti sem imel mnogo stroškov, in to in to . . . sicer vam bom pa precej vrnil, ko bom prišel domu.

Sodnik. Ne zamerite, zakaj pa! Uže brez tega je taka čast . . . Sicer pa s slabimi svojimi

močmi, z gorečnostjo in udanostjo do vlade . . . prizadeval si bom zaslužiti . . . (vstane s stola, stegne roko hlačnici ob šivu.) Ne drznem se dalje vas motiti s svojo navzočnostjo. Ali smem čakati kacega povelja?

Hlest. Kakšnega povelja?

Sodnik. Menim, ali ne daste kacega povelja tukajšnjemu okrožnemu sodišču?

Hlest. Čemu neki? Ne, nimam zdaj nikake potrebe zato; ne, nič, lepa hvala.

Sodnik (pokloni se in gre — v stran). No, trdnjava je naša!

Hlest. (po odhodu). Sodnik je izvrsten človek!

Četrty prizor.

Hlestakov in Poštar (pride po koncu se držeč, v uniformi, roko na meču).

Poštar. Imam čast predstavljati se: poštar dvorni svètnik Špekin!

Hlest. A, da ste mi zdravi! Prav rad se veselim v prijetni družbi. Sedite. Ali zmerom tukaj živite?

Poštar. Da, zmerom.

Hlest. To mestece mi ugaja. Sicer ni tako

mnogoljudno — pa kaj? saj ni glavno mesto. Ali ni res, da to ni glavno mesto?

Poštar. Čista resnica.

Hlest. Vedite, le v stolici je najti bon ton, in ne gosk, kakor po deželi. Kako menite vi, ali ni tako?

Poštar. Prav tako! (V stran.) Vsaj nič prevzeten ni, po vseh rečeh izprašuje.

Hlest. Pa mi boste priznali, da tudi v malem mestecu je mogoče srečno živeti.

Poštar. Da, gotovo.

Hlest. Po mojem mnenji, kaj je treba? Treba je le, da te spoštujejo, iskreno ljubijo — ali ni res?

Poštar. Čista resnica.

Hlest. Prav veseli me, spoznati, da ste enega mnenja z menoj, Sicer pravijo, da sem čuden človek, pa je uže tak moj značaj. (Gleda mu v oči, govori sam sebi.) Tega poštarja moram na posodo prositi. (Glasno.) Čuden slučaj sem imel: na poti sem do čistega vse izdal. Ali mi morete dati tri sto rubljev v zajem?

Poštar. Kako, kako? z največjim veseljem. Prosim, izvolite. Pristrčno rad ustrežem.

Hlest. Lepa hvala! Po pravici vam povem, na poti si ne odrečem rad kaj, in čemu? ali ni prav?

Poštar. Čisto prav! (Vstane, drži se po koncu, z roko na meču.) Ne drznem se dlje motiti vas s svojo navzočnostjo . . . Ali nimate kaj opomniti zaradi poštne službe?

Hlest. Ne, prav nič! (Poštar se priklanja in odide.)

Hlest. (nažge cigaro). Tudi ta poštar se mi zdi prav izvrsten človek. Prav postrežen je, take ljudi imam rad.

Peti prizor.

Hlestakov in Luka Lukič, (katerega skoro skozi vrata pahnejo. Za njim je slišati precej glasno : „Česa se plašiš?“)

Luka Luk. (po koncu, ne brez trepeta, z roko na meču). Imam čast predstavljati se: šolski nadzornik, titularni svetnik Hlopov!

Hlest. A, Bog vas sprimi! Sedite, sedite! Ali hočete cigaro? (Daje mu cigaro.)

Luka Luk. (za se, nedoločen). Ah, zdaj pa še to! Na to pa nikakor nisem mislil. Ali naj vzamem ali naj pustim?

Hlest. Vzemite, vzemite! dobra cigara je, se vé, ni to, kar imamo v Peterburgu. Veste kaj,

očka, tam sem kadil cigare po pet in dvajset rubljev stotino, da prste si oblizneš po njej, ko jo izkadiš.. Nate ognja, zažgite. (Daje mu užigalico.)

Luka Luk. (skuša zažgati, pa se ves trese).

Hlest. Pa ne s tega konca!

Luka Luk. (od strahu je spustil cigaro, pljunil in mahnil z roko, sam sebi). Vrag vzemi vse! ta prokleta plašljivost!

Hlest. Kakor vidim, vi ne pušite radi cigar. Ali jaz, priznati moram, to je moja slabost. Tudi kar se tiče ženskega spola, ne morem biti, da nebi maral zanj. Kako pa vi? Katere so vam bolj všeč, črnikaste ali rumenolase?

Luka Luk. (v največi stiski, kaj bi dejal).

Hlest. Tedaj povejte odkrito, ali črnikaste ali rumenolase?

Luka Luk. Ne upam si povedati.

Hlest. Ne, ne, le odgovorite! Na vsak način hočem poznati vaš okus.

Luka Luk. Drznem si opomniti . . . (V stran.) Sam ne vem, kaj govorim; v glavi se mi vrti.

Hlest. A! a! nočete povedati! Gotovo vam je nagodila kaka lepa črnikasta! Priznajte, ali vam je nagodila.

Luka Luk. (molči).

Hlest. A! a! zarudeli ste! vidite! vidite! Zakaj pa ne govorite?

Luka Luk. Tako zbeغان sem, vaše blago . . . prevzviš . . . svet . . . (V stran.) Izdal me je prokleti jezik, izdal!

Hlest. Zbeغانi? V mojih očeh je nekaj tacega, kar človeka zbeغا. Vsaj vem, da ne ena ženska jih ne more prenašati. Ali ni tako?

Luka Luk. Gotovo je tako!

Hlest. Glejte, nahajam se v prečudnem slučaju — na poti sem ves denar poizdal. Ali mi ne morete dati tri sto rubljev na posodo?

Luka Luk. (seže v žep, sam sebi). Tukaj je nekaj, ali ni? Je, je! (Daje mu trepetaje bankovce.)

Hlest. Lepa hvala!

Luka Luk. Ne drznem se dlje motiti vas s svojo navzočnostjo.

Hlest. Zdravi!

Luka Luk. (skoro beži iz sobe). No, hvala Bogu! morebiti ne bo pogledal v razrede.

Šesti prizor.

Hlestakov in Artemij Filipovič (po koncu, z roko na meču).

Artemij Filip. Imam čast predstavljati se: bolnični oskrbnik, dvorni svetnik Zemljanika.

Hlest. Da ste mi zdravi! Prosim, sedite.

Art. Fil. Imel sem čast spremljati vas in osebno sprejeti v zavodu, meni v skrb izročilem.

Hlest. Da, da, spominjam se. Pogostili ste nas z izvrstnim zajutrkom.

Art. Fil. Rad se trudim v ljube domovine službi.

Hlest. Priznati moram, moja slabost je to — dobri kubinji sem prijatelj. Povejte mi, kako je to? . . . zdi se mi, kakor bi bili včeraj nekoliko niže rasti bili, ali ni tako?

Art. Fil. Prav mogoče. (Nekoliko pomolči.) Lahko rečem, da si na vso moč prizadevam in goreče svojo dolžnost izpolnujem. (Bliže pomakne stol in poluglasno govori.) Glejte tukajšnjega poštarja, čisto nič ne stori: vsa opravila zanemarja, pakete zadržuje . . . izvolite sami preiskati! Tako tudi sodnik, kateri je bil tu pred mano, leta samo za zajci, v sodnijskih sobah ima pse, in vedenje njegovo, priznati moram pred vami — na zadnje, saj je domovini na korist, dolžan sem povedati, če tudi je moj sorodnik in prijatelj, — vedenja je prav malovrednega. Tukaj je graščak Dobčinski, katerega ste blagovolili videti, in ako ta Dobčinski le kam iz hiše peté odnese, uže je on tam in sedi pri njegovi ženi. Pripravljen sem

priseči . . . Prosim, le pogledjte otroke: ne eno ni podobno Dobčinskemu, nego vsi tudi mala hčerka, vsi so pravi živi sodnik.

Hlest. Kaj pripovedujete! nikakor bi tega ne bil mislil.

Art. Fil. In potem tukajšnji šolski nadzornik. Ne umejem, kako je mogla vlada zaupati mu tako službo. Hujši je ko jakobinec, in tako vliva mladim pogubna načela v srca, da vam je težko dopovedati. Ali mi ukažete, in vam bom vse to boljše razložil na papirji?

Hlest. Dobro, na papirji. Prav prijetno mi bo. Vedite, da, ko mi je dolg čas, prav rad berem kaj zabavnega . . . Kako je vaše ime? tako hitro vse pozabim.

Art. Fil. Zemljanika.

Hlest. A da, Zemljanika. In povejte, ali imate otrok?

Art. Fil. Kako pa, petero; dvoje je uže odraslih.

Hlest. Pravite odraslih? pa kako kako neki

Art. Fil. Ali ne hočete prašati, kako jim je ime?

Hlest. Da, kakó jim je ime?

Art. Fil. Nikolaj, Ivan, Elizabeta, Marija in Perpetua.

Hlest. To je lepo.

Art. Fil. Ne drznem se dljè motiti vas s svojo navzočnostjo in jemati vam dragi čas, kateri je namenjen svetim dolžnostim . . . (Poklanja se in hoče oditi.)

Hlest. (spremlja ga). Ne, nikakor. Prav smešne reči ste mi pripovedovali. Prosim, tudi še drugikrat . . . kaj tacega prav rad poslušam. (Vrne se, odpre vrata in kliče za njim.) Ej vi! kako vas . . . ? čisto sem pozabil, kako vam je ime.

Art. Fil. Artemij Filipovič.

Hlest. Storite mi ljubav, Artemij Filipovič, z mano se je nekaj čudnega zgodilo: na poti sem do čistega vse izdal. Ali bi mi ne mogli dati na posodo štiri sto rubljev?

Art. Fil. Da.

Hlest. A, to je kakor nalašč! Prav lepa hvala za to.

Sedmi prizor.

Hlestakov, Bobčinski in Dobčinski.

Bobč. Imam čast predstavljati se: tega mesta meščan, Peter, sin Ivanov, Bobčinski.

Dobč. Graščak, Peter Ivanov sin, Dobčinski.

Hlest. A, uže sem vas videl! Zdi se mi, da ste vi v mojo sobo pali. Kako pa vaš nos?

Dobč. Hvala Bogu! prosim, bodite brez vse skrbi: zdaj se je uže čisto zarastel.

Hlest. Dobro, da je suh. Veseli me
(Naglo in osorno.) Ali imate kaj denarja pri sebi?

Dobč. Denarja? Kako denarja?

Hlest. Na posodo tisoč rubljev.

Bobč. Za Boga, toliko nimam. Ali imate vi, Peter Ivanovič?

Dobč. Pri sebi nimam, denarji so, kakor vam je znano, naloženi v zavodu za občno oskrbovanje.

Hlest. Pa če nimate tisoč rubljev, imate vsaj sto.

Bobč. (po žepih iskaje). Peter Ivanovič, ali nimate sto rubljev pri sebi? Jaz imam vsega skupaj štirideset v bankovcih.

Dobč. Vsega skupaj le pet in dvajset rubljev.

Bobč. Poiščite bolj, Peter Ivanovič! Vem, tam v žepu na desni strani je predirek; gotovo ste v ta predirek kaj vtaknili.

Dobč. Ne tudi v predirku ni.

Hlest. Vse eno je! Da je le tako! Dobro, če je tudi pet in šestdeset rubljev . . . , vse eno je. (Jemlje denar.)

Bobč. Ali vas smém vprašati o neki posebno kočljivi zadevi?

Hlest. Kaj tacega?

Dobč. Reč je jako kočljiva: povedati vam moram, moj starši sin je bil rojen še pred poroko . .

Hlest. Tako?

Dobč. To je, tako se le pravi, pa on je bil meni rojen, kakor bi bil v zakonu, in to sem, kakor se spodobi, dovršil potem z zakona postavnimi vezmi. Tako sem, kakor vidite, hotel, da bi bil uže zdaj ves tak, kakor moj zakonski sin, in imenoval sem ga, kakor sebe, Dobčinskega.

Hlest. Dobro, naj se imenuje, to je mogoče.

Dobč. Nikakor bi vas ne nadlegoval, ko bi ne bilo zaradi njegovih zmožnosti. Ta mladiček je tak . . . naj veče upanje imamo: pesmi zna na pamet praviti, in če dobi nož v roke, precej izrezuje majhne vozičke tako spretno, kot čarovnik. Petru Ivanoviču je znano.

Bobč. Da, izvrstne zmožnosti ima!

Hlest. Dobro, dobro! na to bom mislil, govoril bom . . . nadejam se . . . vse to se bo naredilo, da . . . (Obrne se k Bobčinskemu.) Ali vi mi nimate nič povedati?

Bobč. Se vé, imam prav ponižno prošnjo.

Hlest. No kaj?

Bobč. Prosim vas prav ponižno: ko se vrnete v Peterburg, povejte vsem mogočnim gospodom tam, senatorjem in admiralom: Vaša svet-

lost, ali prevzvišenost, v tem mestu živi Peter Ivanovič Bobčinski. Takó le povejte: Tu živi Peter Ivanovič Bobčinski.

Hlest. Izvrstno.

Dobč. Ne zamerite, da sva vas nadlegovala s svojo navzočnostjo.

Bobč. Ne zamerite, da sva vas nadlegovala s svojo navzočnostjo.

Hlest. Nič, nič! Prav ljubo mi je bilo. (Spremlja ju.)

Osmi prizor.

Hlestakov (sam).

Hlest. Tukaj je mnogo uradnikov. Zdi se mi, da me imajo za cesarskega človeka. Pa res, včeraj sem jih dobro za nos vodil. Ti bedaki! O vsem tem bom pisal v Peterburg Trapičkinu: on piše v časopise — od veselja bo z jezikom dlesknil. Oj, Osip, daj sem papir in črnilo! (Osip pogleda pri vratih in reče: „Precej!“) In vz'asti ta Trapičkin, če mu kaj v mrežo pride — pazi se: svojemu očetu bi ne prizanesel zato, in denar pa tudi tako ljubi. Sicer so pa ti uradniki dobri

ljudje; prav lepo je, da so mi denar posodili. Nalašč moram pogledati, koliko ga imam. Od sodnika tri sto; od poštarja tri sto, šest sto, sedem sto, osem sto . . . kako masten papir! Osem sto, devet sto . . . Oho! uže čez tisoč vsega . . . No, zdaj mi pridi, stotnik! če se zdaj sprimeva, videli bomo, kdo bo koga!

Deveti prizor.

Hlestakov in Osip (s črnilom in papirjem).

Hlest. No, tepec, ali vidiš, kako me gosté in mi strežejo! (Začenja pisati.)

Osip. Da, hvala Bogu! Ali veste kaj, Ivan Aleksandrovič?

Hlest. No, kaj?

Osip. Pobrišiva jo od tod! Za Boga, čas je?

Hlest. (pišoč). Neumnost! Zakaj?

Osip. Zato. Bog jim daj dobro, vsem tem! Dva dni sva tukaj veselo preživela, veste, — dovolj je! Čemu ž njimi dolgo vezati se? Pljunite nanje! igra je neenaka: naj kdo drugi pride — milost Božja, Ivan Aleksandrovič! Konje imajo izvrstne — tako bi zdrčala! . . .

Hlest. (pišoč). Ne, hočem še tukaj ostati. Naj bo, jutri.

Osip. Ah, kaj jutri! Za Boga, idiva, Ivan Aleksandrovič! Boljše je za vašo čast in za vse, znate, boljše je naglo odriniti . . . Saj vidite, da so vas za nekoga družega sprejeli, in tudi očka se bo jezil, da vas toliko časa ni . . . Tako bi pa zdrčala slavno in naj čilejše konje bi nama dali.

Hlest. (pišoč). No, dobro. Nesi najprej to pismo, in če se ti zdi, pripelji se precej s pošt-nimi konji sem. Pa glej, da bodo dobri konji. Povej voznikom, da jim bom dal cel rubelj za žganje, če bodo tako, kakor kurirji vozili! in pesni prepevali! (Dalje piše.) Mislim si, Trapičkin bo umrl od smeha . . .

Osip. Gospod, pismo bom odpravil z domačim človekom, a sam bom pa raje pospravljaj, da se ne bo zastonj čas tratil.

Hlest. Prav, prinesi mi svečo.

Osip (odide in govori za sceno). Ej, poslušaj brate! Pismo boš nesel na pošto, pa povej poštarju, naj ga sprejme brez denarja, in povej mu, naj pošlje gospodu precej najboljše tri konje, kurirske; in vožnje, povej, gospod ne bo plačal; vožnja, povej, je na državne stroške. Da bo vse prav skočno, da se gospod ne bo srdil. Stoj, pismo še ni gotovo.

Hlest. (dalje piše). Rad bi vedel, kje zdaj stanuje, ali v poštni ali v grahovi ulici. On tudi često premeni stanovanje, pa ne plača. Napisal bom v poštno ulico. (Dopiše in spiše napis.)

Osip (prinese svečo. Hlestakov pečati. Tačas je slišati glas Držimordin). Kam lezeš, bradač? Povém ti, nikogar ne smem spustiti.

Hlest. (daje Osipu pismo). Na, nesi.

Glas trgovcev. Pustite me, naš očka! Vi nas morate spustiti: mi smo z opravili prišli.

Glas Držimordin. Proč, proč! Ne sprejéma, spi. (Hrup raste.)

Hlest. Kaj pa je tam, Osip? Pogledaj, zakaj je hrup.

Osip (gleda skozi okno). Trgovci hočejo v hišo, pa jih policaj ne pusti. Mahajo s papirji: skoro gotovo hočejo vas videti.

Hlest. (stopi k oknu). Kaj pa je, ljubi moji?

Glas trgovcev. K tvoji milosti se zatekamo! Ukažite, gospod, prošnje sprejeti.

Hlest. Pustite jih noter, pustite! naj pridejo. Osip, povej jim, naj gredo noter. (Osip odide.)

Hlest. (prejemlje skozi okno prošnje, odpre eno in bere) „Njegovi visokoblagorodni svetlosti, gospodu finančnemu, — od trgovca Abdulina...“ Vrag vedi, kaj je; pa tacega dostojanstva ni!

Deseti prizor.

Hlestakov in trgovci (s pletarčki z vinom in cukrenimi glavami).

Hlest. Kaj pa vi, ljubi moji?

Trgovci. Celo klanjamo pred vašo milostjo.

Hlest. Kaj pa želite?

Trgovci. Ne pogubi nas, gospod! Krivico trpimo, pa nam nihče ne pomaga.

Hlest. Od koga?

Trgovcev eden. Vse od mestnega glavarja. Tacega glavarja, gospod, še nikdar ni bilo. Take krivice dela, da ni mogoče popisati. Do čistega nas hoče sestradati, da bi bilo najboljše vrv krog vratu si zadržniti. Ne ravna z nami po človeško. Prime za brado in pravi: „Ti Tatar!“ Moj Bog! ko bi ga ne bili v čem spoštovali; mi vselej vse radi storimo: kar je za obleko njegovi soprogi in hčeri — mi se temu ne protivimo. Ne, vse to je njemu premalo — ej, ej! Pride v štacuno, in kar dobi v roke, vse vzame: vidi kos sukna, pa pravi: „Ej, ljubi moj, lepo sukno je to: zanesi je k meni domu.“ Neseš domu, in v tem kosu ni nič manj ko petdeset vatlov.

Hlest. Kaj? ali je mogoče? tedaj tak slepar je!

Trgovec. Za Boga! tacega glavarja nikdo ne pomni. Vse moraš poskriti po štacuni, ko

njega od daleč zagledaš. To se pravi, tu ni besede, da bi jemal kake izbrane reči, vsaka smet mu je dobra: suhe slive, ki so uže sedem let ležale v sodčku, katerih bi moj hlapec ne pokusil, polne pesti si jih natlači. Njegov god je na sv. Antona dan, in nanesti mu moraš vsega: ničesar mu ne manjka; pa ne, še mu dajaj. Pravi da je tudi na sv. Onufrija dan njegov god. Kaj je storiti? Tudi na sv. Onufrija dan mu moraš nositi.

Hlest. Prav razbojnik je!

Trgovec. Ej, ej! Pa naj kdo poskusi oporekati, pripeljal mu bo cel polk vojakov na stanovanje. In če kdo kaj reče, zapre duri. „Jaz te ne bom“, pravi, „s telesno kaznijo trapil, ali na tezi te mučil — to,“ pravi, „brani zakon, a ti mi boš, ljubi moj, požiral gade!“

Hlest. Ah, kak slepar! Ta je kar zrel za Sibirijo.

Trgovec. Da bi ga le tvoja milost od tukaj poslala, bode uže dobro, da bi bil le nekoliko dljê od nas. Očka, ne zaničuj našega kruha s soljo: klanjamo se ti s cukrom in s pletarčki z vinom.

Hlest. Ne, nikar na to ne mislite; nikakor ne jemljem daril. Ko bi mi, na primer, dali tri sto rubljev na posodo, no, to je potem vse kaj družega, lahko bi vzela.

Trgovci. Vzemi, saj si naš očka! (Iščejo denar.)

Pa kaj tri sto! vzemi raje pet sto, le pomagaj nam!

Hlest. Če želite: na posodo, — ne rečem nič, vzamem.

Trgovci (ponujajo mu na srebrnem ploščeku denar). Prosim, vzemi tudi plošček.

Hlest. No, naj bo tudi plošček.

Trgovci (klanjaje se). Vzemite samo takrat tudi cukar.

Hlest. O, ne, darov nikakih . . .

Osip. Vaše visokoblagorodje, zakaj bi ne vzeli? Vzemite! na poti se vse prigodi. Dajte sem glave in pletarček! Le dajte vse! vse bo prišlo prav. Kaj pa to? Vrvica? No, daj tudi vrvico! tudi vrvica na poti prav pride: pri vozu se kaj zlomi, ali se zgodi kaj drugega — mogoče je spet povezati.

Trgovci. Storite tedaj tako milost, vaša svetlost! Če nam pa vi naše prošnje ne uslišite, ne vemo, kako bo; obesiti se bo treba.

Hlest. Na vsak način, na vsak način! Moja skrb bo. (*Trgovci* odidejo; slišati je ženskin glas:) Ne, ti me ne smeš odganjati! Črez te se bom prijem samem pritožila. Ne suvaj me tako hudo!

Hlest. Kdo je tam? (Gre k oknu.) Kaj pa je, mati?

Glas dveh žensk. Milost, milost, očka! milostivi gospod, poslušaj naju!

Hlest. (skozi okno). Pustite ju.

Jednajsti prizor.

Hlestakov, žena ključarjeva in podčastnikova.

Ključ. (pade na kolena). Milosti prosim!

Podčast. Milosti prosim!

Hlest. Kakšne ženske ste?

Podčast. Podčastnika Ivanova žena.

Ključ. Ključarjeva žena sem, tukajšnja meščanka, Febronija Petrovna Pošlepkinina; moj oče..

Hlest. Stoj, govori najprej ena. Kaj hočeš ti?

Ključ. Milosti prosim, mestnega glavarja sem uže prosila! Bog naj mu pošlje vse hudo, da bi ne imeli nič dobrega ni otroci njegovi, ni on, slepar, ni strici, ni ujci, ni tetke!

Hlest. Pa zakaj?

Ključ. Mojemu možu je ukazal obriti čelo, da bi bil vojak, pa vrsta ni bila na nas, tak slepar je! in po postavi ne more biti — saj je oženjen.

Hlest. Kako pa je mogel to storiti?

Ključ. Storil je, slepar, storil — naj ga Bog na tem in na onem svetu kaznuje, da bi

če ima tetko, tudi tetko vse hudo zadelo, in očeta, če mu je še živ, da bi tudi on, kanalja, razpočil ali zadavil se za zmerom, ta slepar! Vzeti bi imel sinu krojačevega, ki je prav pijanec, pa roditelji so mu poslali bogato darilo, in tako je bil prisiljen poklicati sinu trgovke Pantalejevne, a Pantalejevna je poslala njegovi ženi tri kose platna, in tako pride k meni: „Čemu“, pravi, „je tebi mož — saj ti nič ne pomaga.“ Da, to znam jaz, pa ali mi pomaga, ali mi ne pomaga: to je moja reč. Tak slepar! „Tat je,“ pravi, „če tudi do zdaj še ni kradel, nič ne dé,“ pravi, „pa bo kradel, pa tudi brez tega bodo ga prihodnje leto vzeli v novake.“ In jaz naj bi bila brez moža, ti slepar! Da bi ves njegov rod oslepel pa nič več ne gledal sveta Božjega, in če ima taščo, naj bi tudi tašči . .

Hlest. Dobro, dobro! No, kaj pa ti? (Vpraša drugo ženo.)

Ključ. (odhajaje). Ne pozabi name, očka! bodi milostiv!

Podčast. Zoper mestnega glavarja, očka, prišla sem . . .

Hlest. No, kaj je, čemu si prišla? Povej s kratkimi besedami!

Podčast. Pretepel me je, očka!

Hlest. Kako?

Podčast. Po zmoti, očka. Me ženske smo se

sprle na trgu, a policija je prepozno prišla in mene prijela, in tako podučila: da dva dni nisem mogla sedeti!

Hlest. Kaj pa je zdaj storiti?

Podčast. Prav za prav se ne more nič storiti. Pa za to zmoto ukažite mu plačati kazen. Nikakor bi temu ne ugovarjala, denar bi mi bil zdaj prav po godu.

Hlest. Dobro, dobro! Le pojdi, le pojdi, vse bom uravnal (V okno molé roke s prošnjami.) Kdo je še tam? (Gre k oknu.) Nič več, nič več! ni mogoče, ni mogoče! (Stopi od okna.) Tega sem pa uže sit, vrag jih vzemi! Ne spusti nikogar več noter, Osip!

Osip (kriči skozi okno). Le pojdite domu, domu, nima časa, jutri pridite! (Duri se odpró in vidi se človek z frizovim plaščem, z dolgo brado, z oteklimi ustnami in prevezanim licem, za tem se vidi v dalji še nekoliko ljudij.)

Osip. Domu, domu! Kaj tukaj laziš? (Upira se prvemu z rokami v trebuh in ž njim vred pri-rine v sprednjo sobo, in zapre za saboj duri.)

Dvanajsti prizor.

Hlestakov in Marija Antonovna.

Mar. Ah!*Hlest.* Zakaj ste se tako ustrašili, gospica?*Mar.* Ne, nisem se ustrašila.*Hlest.* (zapeljivo). Ne zamerite, gospica, prav prijetno mi je, da ste me spoznali za takega človeka, kateri . . . Ali se smem predrzniti, vprašati vas: kam ste bili namenjeni?*Mar.* Prav za prav nikamor nisem šla.*Hlest.* Zakaj nikamor niste šli.*Marija.* Mislila sem, da so tukaj mamica . .*Hlest.* Ne, rad bi vedel, zakaj nikamor niste hoteli iti?*Mar.* Motila sem vas. Vi imate važna opravila.*Hlest.* (zapeljivo). A vaše oči so mi ljubše, ko najvažnejša opravila . . . Nikakor me ne morete motiti, nikakor ne morete, nasprotno, srečo mi morete prinesti.*Mar.* Vi govorite, kakor gospodje v prestólnici.*Hlest.* Kakor se spodobi s tako lepo gospico. Ali smem biti tako srečen, ponuditi vam stol? Pa ne, vam se ne spodobi stol, temveč na prestol.*Mar.* Res ne vem . . . prav bi bilo, ko bi bila šla. (Sede.)

Hlest. Kako prekrasen robec imate.

Mar. Vi se posmehujete, le smejte se nam dekletom na deželi.

Hlest. Kako rad bi bil, gospica, vaš robec, da bi objemal vaš prebeli vrat.

Mar. Ničesar ne umejem, kar govorite. Kaj, tak robec . . . Kako lepo vreme je danes.

Hlest. A vaše ustne, gospica, so lepše od najlepšega vremena.

Mar. Vse tako govorite . . . Poprosila bi vas, da bi mi napisali kake vrstice v album. Gotovo jih mnogo znate.

Hlest. Vam, gospica, storim vse, kar hočete. Le zapovejte, kakšne verze hočete?

Mar. Naj bodo kakoršni koli, pa taki — da bodo lepi, novi.

Hlest. Kaj verzi! — vé m jih mnogo.

Mar. No, povejte, kakšne mi boste napisali?

Hlest. A čemu jih pripovedovati, saj jih tako znam.

Mar. Tako ljubim verze . . .

Hlest. Mnogo jih vem vsakovrstnih. Prosim, ali naj vam te napišem:

„Ti, ki se žalostiš,
Zaman Boga dolžiš,
Ti človek“

in druge . . . zdaj se ne morem spomniti, pa

vse to nič ne dé. Mesto tega vam darujem raji svojo ljubezen, katera je od vašega pogleda . . . (primakne stol.)

Mar. Ljubezen? Ne razumem, kaj je ljubezen . . . nikdar še nisem slišala, kaj je ljubezen . . . (Odmakne stol.)

Hlest. Zakaj odmikate stol? Prijetnejše bi bilo, da bi blizu drug družega sedela.

Mar. (odmakne). Čemu pa blizu? Isto tako je dobro daleč.

Hlest. (primakne). Čemu pa daleč? Isto tako dobro je blizu.

Mar. (odmakne). Čemu pa to?

Hlest. (primakne). Vam se le dozdeva, da sva blizu. Pa mislite si, da sva daleč narazen. Kako bi bil srečen, gospica, ko bi vas mogel pritisniti na svoje srce.

Mar. (gleda v okno). Kaj je to, kar je mimo letelo? Ali sraka ali kaka druga ptica?

Hlest. (poljubi jo na ramo in gleda v okno). To je sraka.

Mar. (nevoljna vstane). Ne, to je uže preveč . . . Taka predrznost! . . .

Hlest. (udržujoč jo). Odpustite, gospica; to sem storil iz ljubezni, same ljubezni.

Mar. Vi me štejete za tacega dekleta . . . (Skuša uiti.)

Hlest. (udrzuje jo še vedno). Storil sem iz ljubezni, iz same ljubezni. Le nekoliko sem se šalil, Marija Antonovna, ne srdite se! Pripravljen sem na kolenih vas prositi odpuščanja. (Pade na kolena.) Odpustite mi, odpustite! Vidite na kolenih me.

Trinajsti prizor.

Prejšnja dva in Ana Andrejevna.

Ana (ugleda Hlestakova na kolenih). Ah, kak prizor!

Hlest. (vstane). Vrag te vzemi!

Ana. (hčeri). Kaj to pomeni, gospica? Kakšno vedenje je to?

Mar. Jaz, mamica . . .

Ana. Pojdi proč od tukaj! slišiš, proč, proč! pa ne predrzni se priti mi pred oči. (Marija Antonovna odhaja jokaje.) Ne zamerite, priznavam, bila sem tako osupnena . . .

Hlest. (v stran). Ona je tudi še apetitna, še vedno prav čedna. (Pade na kolena.) Milostiva gospa, vidite, gorim od ljubezni.

Ana. Kako, vi na kolenih? Ah, vstanite! vstanite! Tukaj niso tla prav čista.

Hlest. Ne, na kolenih, vedno na kolenih, zvedeti moram, kaj mi je usojeno, ali življenje, ali smrt!

Ana. Dovolite, ne razumem še po polnem pomena besedij. Če se ne motim, vi se izrekate za mojo hčer.

Hlest. Ne, v vas sem zaljubljen. Življenje moje visi na lasku. Če vi ne venčate zveste moje ljubezni, nisem vreden živeti na zemlji. S plamenom v prsih prosim za vašo roko.

Ana. Dovolite mi opomniti: sem nekako . . . jaz sem uže omožena.

Hlest. Nič ne dé! Ljubezen ne pozna razločka; tudi Karamzin je rekel: „Zakoni obsojajo.“ Umakneva se v zavetje vodá. Za vašo roko, za vašo prosim.

Štirinajsti prizor.

Prejšnja in Marija Antonovna (nagloma prihití).

Mar. Mamica, oče so dejali, da bi . . . (Zagleda Hlestakova na kolenih in vzklikne.) Ah, kakšen prizor!

Ana. No, kaj je? čemu? zakaj? Kaj ta vihravost! Nagloma prileti kot zapaljena mačka! No, kaj si našla kaj tako čudnega? Čemu ta osupnenost? Prav tako, kakor kakšno triletno dete. Ni podobno, ni podobno, nikakor ni podobno, da imaš osemnajst let. Ne vem, kdaj boš pametna, kdaj se boš vedla tako, kakor se spodobi dobro izrejeni gospici; kdaj boš znala, kaj so lepe šege, kaj je solidnost v vedenji!

Mar. (vsa solzna). Res, mamica nisem vedela . . .

Ana. Tebi se zmirom nekak prazen veter vrti po glavi; ti si jemlješ za zgled hčere Lapkin-Tapkinove. Čemu gledaš na nje? ni treba gledati na nje. Ti imaš druge zglede — pred taboj je tvoja mati. Po tacih zgledih se imaš ravnati.

Hlest. (prime za roko hčer). Ana Andrejevna, ne protivite se najini sreči; blagoslovite zvesto najino ljubezen!

Ana. (začudena). Tako vi ste v njo . . .?

Hlest. Odločite, življenje ali smrt?

Ana. No, zdaj vidiš, trapica, no zdaj vidiš, kako si neumna, naš gost se je spustil na kolena; a ti nagloma priletiš kot blazna. Res zaslužiš, da bi nalašč odrekla; nevredna si take sreče.

Mar. Ne bom več, mamica, res, v prihodnje ne bom več.

Petnajsti prizor.

Prejšnji in glavar (zasopljen).

Glavar. Ne bom več, vaša prevzvišenost! ne pogubite me! ne pogubite me!

Hlest. Kaj pa je z vami?

Glavar. Trgovci so se pritoževali pri vaši prevzvišenosti. Na svoje poštenje vas smem uveriti, še polovica tega ni res, kar govoré. Sami sleparijo in ciganijo ljudi. Podčastnikova žena se vam je nalagala, če pravi, da sem jo dal jaz pretepsti; ona laže, za Boga, laže. Ona se je sama pretepla.

Hlest. Naj jo bes, to podčastnikovo ženo, meni ni nič do nje!

Glavar. Ne verjemite, ne verjemite! taki lažnjivci so . . . še otrok bi jim ne verjel. Po vsem mestu so znani za lažnike. A kar se tiče sleparstva, drznem si opomniti: to so taki sleparji, kakoršnih na svetu še ni bilo.

Ana. Ali veš, kakšne časti nas je vredne

štel Ivan Aleksandrovič? Za roko naše hčere prosi.

Glavar. Kaj! kaj! . . . Ob pamet si, mati. Nikar se ne jezite, vaša prevzvišenost, nekoliko ji blodi po glavi; taka je bila tudi njena mati.

Hlest. Da, res prosim za njeno roko. Za-ljubljen sem.

Glavar. Ne morem verjeti, vaša prevzvišenost!

Ana. Pa če ti pravimo . . .

Hlest. Ne šalim se, kar pravim . . . Od ljubezni bi z uma prišel.

Glavar. Ne drznem se verjeti, nisem vreden take časti.

Hlest. Da, če mi niste pri volji dati roko Marije Antonovne, vrag naj vé, kaj bom storil.

Glavar. Ne morem verjeti: ljubi se vam šaliti, vaša prevzvišenost.

Ana. Ah, kakšen tepec si res! Kdaj ti bomo dopovedali?

Glavar. Ne morem verjeti.

Hlest. Dajte mi jo, dajte mi jo — obupen človek sem, na vse odločen: če se ustrelim, postavili vas bodo pred sodbo.

Glavar. Ah, moj Bog! ej, ej, nedolžen sem na duši in na telesu! Prosim, nikar se ne jezite! Izvolite tako storiti, kakor je vaši milosti

po godu! Meni je res v glavi zdaj . . . sam ne vém, kaj se godi. Tako neumen si zdaj zdim, kakor še nikdar prej.

Ana. No, blagoslovi ju! (Hlestakov pristopi z Marijo Antonovno.)

Glavar. Blagoslavljaljaj vas Bog, a jaz sem nedolžen. (Hlestakov poljubi Marijo Antonovno. Glavar ju gleda.) Za hudiča! saj je res! (Mane si oči.) Da, da, ljubita se res, ljubita se! Kakor prav ženin! Ah, kaka sreča! To mi je po godu!

Šestnajsti prizor.

Prejšnji in Osip.

Osip. Konji so pripravljani.

Hlest. A, prav . . . takoj.

Glavar. Ali vas je volja odpotovati?

Hlest. Da, moram.

Glavar. A kdaj pa, to je . . . vi sami ste izvolili omeniti, če se ne motim, ženitvovanja?

Hlest. Takoj bom spet tukaj, grem le en dan k strijcu — star pa bogat mož je; jutri bodem uže zopet tu.

Glavar. Ne upamo si nikakor vas zadržavati, nadejaje se, da se kmalu srečno vrnete.

Hlest. Kako pa, kako pa, kmalu pridem nazaj. Da si mi zdrava, ljuba moja . . . ne, ne morem povedati! Z Bogom, ljuba duša! (Ljubi jej roko.)

Glavar. Pa, ali ne potrebujete kaj za na pot? Zdi se mi, da ste nekako denarja potrebovali.

Hlest. O ne, čemu to? (Malo pomisli.) Sicer pa, če se vam zdi. . . .

Glavar. Koliko želite?

Hlest. Dali ste mi dvesto, to je, ne dvesto, nego štiristo — nočem se okoristiti z vašo zmoto — tako, prosim, zdaj še toliko, da bo ravno osemsto.

Glavar. Precej! (Jemlje iz listnice.) Kakor nalašč, sami novi bankovci so.

Hlest. Da, res! (Vzeme in ogleduje bankovce.) Izvrstno! Pravijo, novi bankovci pomenijo novo srečo.

Glavar. Da, tako je.

Hlest. Z Bogom, Anton Antonovič! Prav hvaležen sem vam za vašo gostoljubnost; nikjer nisem bil tako izvrstno sprejet. Z Bogom, Ana Andrejevna! Z Bogom duša moja, Marija Antonovna!

Rare

(Za prizoriščem.)

Glas Hlest. Z Bogom, ti moje duše angelj, Marija Antonovna!

Glas glav. Kako pa to? Kaj se hočete res na tacih koleh peljati?

Glas Hlest. Da, tako sem se navadil. Od peres me glava boli.

Glas voznikov. Prrr . . .

Glas glav. Pa dajte si vsaj kaj podložiti, kako preprogo. Ali ne velíte, poslati vam preproge?

Glas Hlest. Ne, čemu? nepotrebno je; sicer pa, če vam je prav, daste lahko preprogo?

Glas glav. Ej, Avdotja! teci v zakladnico in prinesi najboljšo preprogo, tisto, ki ima modro dno, perzijsko, pa naglo!

Glas voznikov. Prrr . . .

Glas glav. Kdaj velíte pričakovati vas?

Glas Hlest. Jutri ali pojutranjem.

Glas Osipov. A, to je preproga? daj sem, položi jo sem, tako! Zdaj pa daj s te strani sená.

Glas voznikov, Prrr . . .

Glas Osipov. S té strani! semkaj! še! dobro! Izvrstno bo! (Bije z roko po preprogi.) Zdaj pa sedite, vaše blagorodje.

Glas Hlest. Z Bogom, Anton Antonovič!

Glas glav. Srečno, vaša prevzvišenost!

Glasovi ženski. Z Bogom, Ivan Aleksandrovič!

Glas Hlest. Z Bogom, mamica!

Glas voznikov. Ej, vi, zdaj pa vzletite!
(Zvonček zazveni, zavesa se spusti.)

Peto dejanje.

Tista soba.

Prvi prizor.

Glavar, Ana Andrejevna in Marija Antonovna.

Glavar. No, Ana Andrejevna? Kaj? Ali si kdaj na kaj takega le mislila? Ta bogati plen, šment! Povej odkrito: ali se ti je sanjalo iz navadne mestnega glavarja žene, ko bi trenil — povej mi vender, s kakšnim vragom si pa v zvezi!

Ana. Z nikakeršnim ne; vse to sem davno vedela. Tebi se to čudno zdi, ker si priprost človek, pa nikdar nisi videl visocih ljudi.

Glavar. Jaz sam, mamica, sem človek visocega stanu. Vender, kaj praviš, če pomisliš, Ana Andrejevna, kaki ptiči smo zdaj postali! Da, Ana Andrejevna, visocega poleta, vrag me vzemi! Le

čakaj, zdaj jim bom dal popra vsem tem tičkom, ki so prinesli prošnje in ovadbe! Ej! kdo je tam? (Vstopi policaj.) A, ti si, Ivan Karpovič! Bratec, pripelji mi sem trgovce. Jaz jih bom, te kanalje! Tako zoper mene pritoževati se! Ali ga vidiš, ta prokleti judovski rod! Le počakajte, golobčki! Dozdaj sem vas pital s peščenimi zrni, odslej vas bom pa s kamenjem. Zapiši vse, ki so hodili pritoževat se zoper mene in pred vsemi drugimi pisarje, pisarje, ki so jim prošnje sestavljali. Naznani vsem, da bodo vedeli, kakšno čast je Bog podelil glavarju, da udaja hčer — ne kakoršnemu koli navadnemu človeku, temveč takemu, kakoršnega na svetu še ni bilo, kateri vse premore, vse, vse, vse! Vsem naznani, da bodo vedeli! Kriči v ves svet, zvoni z zvonom, vrag me vzemi! zdaj ko je dan slave in veselja, hočem vriskati od veselja. (Policaj odide.) Tako je, glej, Ana Andrejevna, kaj? Kako pa bomo zdaj, kje bomo živeli? tukaj ali v Peterburgu?

Ana. Kako pa, v Peterburgu. Kako je mogoče zdaj tukaj ostati?

Glavar. No, v Peterburgu, tedaj v Peterburgu; pa tudi tukaj je lepo. Kaj praviš, ali naj zdaj glavarstvo na klin obesim, kaj, Ana Andrejevna?

Ana. To se samo po sebi razume, kaj pa je glavarstvo!

Glavar. Kaj meniš, Ana Andrejevna, zdaj bo mogoče v višji red se potisniti, saj se tika z vsemi ministri in hodi na dvor: more me pomakniti v višje službe in s časom bom zlezal v generalsko uniformo. Kaj meniš, Ana Andrejevna, ali bom mogel stopiti mej generale?

Ana. Kaj pa! to se vé, da boš.

Glavar. A, vrag me vzemi, lepo je biti generalom in vrvco obesiti si čez rame! Kakšna vrvco je boljša, Ana Andrejevna, rudeča ali modra.

Ana. Vender je modra boljša.

Glavar. Ej, glejte, česa je želela! tudi rudeča je lepa. Ali veš, zakaj je prijetno biti generalom? Glej zato: primeri se, da kam potuješ — kurirji in adjutantje priskačejo vselej naprej, — konje, konje! — in tam na postajah jih nikomur ne dadó, vse čaka: vsi ti mali uradniki, stotniki, glavarji, general pa se za nikogar ne zmeni! Obeduje kje pri deželnem glavarji, in tam mora glavar stati! He, he, he! (Solze toči od smeha.) Glej zlodja, to bo lepo!

Ana. Tebi se dopada le to, kar je surovo. Vedeti moraš, da boš moral življenje po polnem spremeniti, da tvoja znanja ne bodo ta sodnik — pesjak, s katerim zajce goniš, ali Zemljanika! Nasprotno, tvoje znanje naj bode v sami izbrani družbi: grofje in ljudje visokega stanu. Le bojim se

zate, po pravici ti povem: včasih zineš tako besedo, kakoršna se v izbranem društvu nikdar ne sliši.

Glavar. Kaj za to, beseda ni konj!

Ana. Prav, dokler si bil mestni glavar; a tam, vedi, je življenje vse drugačno.

Glavar. Da, tam, pravijo, ste dve vrsti ribic, androge in lososi, take, da se ti kar slina cedi, predno začneš jesti.

Ana. Tebi so le ribe na misli! Jaz pa nič drugega ne želim, kot da bi naša hiša bila prva v prestolnici in da bi moja soba bila tako polna ambre, da bi človek vstopivši kar zamežal tako-le: (Zameži z očmi in duha.) Ah, kako prijetno!

Drugi prizor.

Prejšnji in trgovci.

Glavar. A! zdravi prijatelji!

Trgovci (klanjaje se). Srečo želimo, očka!

Glavar. Golobčki moji, kako se imate?

Kako je z vašo kupčijo? Kaj, kotličkarji in vatarji se pritožujejo? Veliki sleparji, grde mrhe, prevzetne morske svinje, vi se pritožujete? Kaj, ali se vam je mnogo vzelo? „Glejte“, mislili ste,

„tako ga bomo posadili v luknjo! . . .“ Ali veste pa tudi, sedem hudičev in ena vešča naj vam skoči v zobe, da . . .

Ana. Ah, moj Bog! kakšne besede govoriš, Anton!

Glavar (nevoljno). A, zdaj ne gré za besede! Ali veste, da sam ta uradnik, kateremu ste se pritoževali, v zakon jemlje mojo hčer? Kaj? no, kaj pravite zdaj? Zdaj vas bom! . . . Ves svet goljufate! . . . Z vlado napraviš pogodbo, za sto tisoč jo ukaniš, ker ji postaviš preperelo sukno, in če potem žrtvuješ dvanajst vatlov, naj ti zato še kaj povrnem! Ko bi vedeli, bi te . . . In trebuh kaže pred seboj: trgovec je, ne moreš mu priti do živega. „Mi“, govore, „mi nismo nič slabši od plemenitašev.“ Da, plemenitaš . . . ah ti gobec! Plemenitaš se je učil; njega sicer pretepajo v šoli, pa zato, da bi se kaj koristnega navadil. A kaj pa ti? Začenjaš s sleparijami, tvoj gospod te zato bije, ker ne umeješ goljufati. Mal deček si še, ne znaš očenaša, pa uže pri meri ukaniš; pa ko se ti je trebuh napel in žep napolnil, uže stopaš po koncu! In kakšna posebnost si ti! Zato, ker na dan šestnajst kotlov zaceliš, zato se tako košatiš! Veš, jaz pljunem na tvojo glavo in na tvojo imenitnost!

Trgovci (klanjaje se). Krivi smo, Anton Antonovič!

Glavar. Kaj, pritoževati se? A kdo je tebi pomagal slepariti, ko si stavil most in zaračunil za les dvajset tisoč rubljev, ko ga še za sto rubljev ni bilo? Jaz sem ti pomagal, kozja brada! Ali si to uže pozabil? Ko bi vse to povedal o tebi, poslal bi te lahko skrivaj v Sibirijo. Kaj praviš na to? no?

Eden iz trg. Krivi smo, Anton Antonovič, hudobec nas je zmotil! In obetamo za naprej ne več pritoževati se. Le povej, kakšno zadoščenje hočeš, le ne jezi se!

Glavar. Ne jeziti se! Ti se zdaj valjaš pred mojimi nogami. Zakaj? Zato, ker moja veljá; a naj bi bil jaz na tvojem mestu, poteptal bi me ti, kanalja, v blato, in še bruna bi vrhu navalil.

Trgovci (klanjaje se na kolenih). Ne pogubi nas, Anton Antonovič!

Glavar. „Ne pogubi nas!“ zdaj: „ne pogubi nas!“ a kaj je bilo prej? Jaz bi vas . . . (mahne z roko) No, Bog vam odpusti! dovolj je! Nisem maščevanja željen; pa zdaj si le zapomni, uho imej ostro, ne dajem hčere kakemu navadnemu plemenitašu za ženo; da bode čestitanje . . . razumiš? ne, da bi opravili s kako suho ribo,

ali z glavo cukra . . . no, hodite z Bogom! (Trgovci odidejo.)

Tretji prizor.

Prejšnji, Amos Fedorovič, Artemij Filipovič, potem Rastakovski.

Amos Fed. (še med vrati). Ali smem verjeti temu, kar se govori, Anton Antonovič? Nenavadna sreča vas je doletela?

Art. Fil. Imam čast za nenavadno srečo vam čestitati! Pristrčno sem se veselil, ko sem to slišal. (Stopi k Ani Andrejevni in ji poljubi roko.) Ana Andrejevna! (Stopi k Mariji Antonovni in poljubi roko.) Marija Antonovna!

Rastakovski (vstopi). Čestitam, Anton Antonovič! Bog daj dolgo življenje vam in novima zaročencama, in daj vam mnogoštevilen zarod, vnukov, in pravnukov! Ana Andrejevna! (Poljubi roko Ani Andrejevni.) Marija Antonovna! (Poljubi roko Mariji Antonovni.)

Četrty prizor.

Prejšnji, Korobkin z ženo, Lulakov.

Kor. Dovolite, da vam čestitam, Anton Antonovič! Ana Andrejevna! (Poljubi roko Ani Andrejevni.) Marija Antonovna! (Poljubi ji roko.)

Žena Korob. Pristrčno vam čestitam, Ana Andrejevna, za novo srečo.

Lul. Dovolite, da vam čestitam, Ana Andrejevna! (Poljubi ji roko in potem se obrne k gledalcem, dleskne predrzno z jezikom.) Marija Antonovna, dovolite mi čestitati. (Poljubi roko in se obrne k gledalcem s tisto predrznostjo.)

Peti prizor.

Prejšnji, Dobčinski in Bobčinski.

Mnogo gostov prihaja v vrhnih sukňah in frakih, poljubijo najprvo roko Ani Andrejevni, govoreč „Ana Andrejevna!“ potem Mariji Antonovni, govoreč: „Marija Antonovna!“ Dobčinski in Bobčinski sujeta se s komolci.

Bobč. Dovolite mi, vam čestitati.

Dobč. Anton Antonovič, naj vam čestitam.

Bobč. Za ta srečni prigodek!

Dobč. Ana Andrejevna!

Bobč. Ana Andrejevna! (Oba pristopita tisti čas in trčita s čelom.)

Dobč. Marija Antonovna, (poljubi jej roko) dovolite vam čestitati. Bodite prav, prav srečni, hodite v zlatih oblekah, pokusite različne delikatne juhe, naj prijetneje naj vam preide čas.

Bobč. (seže v besedo). Marija Antonovna, dovolite vam čestitati! Bog vam daj veliko bogastvo, mnogo cekinov, in sinka tacega, malega, tacega! (pokaže z roko) da bi ga lahko na dlan posadil, da! in da bo vedno kričal: va! va! va!

Šesti prizor.

Še nekoliko gostov prihaja roko poljubovat, Luka Lukič z ženo.

Luka Luk. V čast si štejem . . .

Žena Luke Luk. (hiti naprej). Čestitam vam, Ana Andrejevna! (Poljubita se.) Ah, kako sem se res razveselila! Pravili so mi: „Ana Andrejevna moži hčer.“ — „Ah, moj Bog!“ mislila sem pri sebi, in tako sem se obveselila, da sem dejala možu: „Poslušaj Lukančik: glej kako srečo

ima Ana Andrejevna! . . . No, mislim sama pri sebi, „Čast Bogu!“ in mu pravim: „Tako me je prevzelo, da od nestrpljivosti gorim, naznaniti osebno Ani Andrejevni Ah, moj Bog!“ mislim sama pri sebi: „Ana Andrejevna si je tako želela bogate možitve za hčer, in zdaj se ji je tako posrečilo: prav tako se je zgodilo, kakor je sama hotela.“ In res tako sem se obveselila, da ne morem povedati. Jokala, jokala sem, da, prav tulila sem! In Luka Lukič mi je dejal? „Zakaj pa, Nastenka, tako tuliš?“ — „Lukančik,“ pravim, „sama ne vem, solze mi tekó kot potok.“

Glavar. Prosim, gospodje, sédite! Miška, prinesi še stolov! (Gostje sedejo.)

Sedmi prizor.

Prejšnji, policijski predstójník in policaj.

Pol. pred. Jemljem si čast, čestitati vam, vaše visokoblakorodje, in vam želim naj boljšo srečo na mnoga leta!

Glavar. Hvala, hvala! Prosim sedite gospodje! (Gostje sedejo.)

Amos Fed. Povejte nam vendar, Anton Antonovič, kako se je vse to začelo, po vrsti povejte vse, kakor se je godilo.

Glavar. Nenavadno se je vse godilo: blagovolil je sam osebno predložiti.

Ana. Z naj večim spoštovanjem in najuljudnejšim načinom. Nenavadno lepo je govoril: „Ana Andrejevna, to storim le edino zato, ker čislam vaše izvrstne prednosti.“ Tako prekrasen, naobražen človek je, lepega, omikanega vedenja! „Verjemite mi, Ana Andrejevna, meni je življenje kot kopejka; le potem ima vrednosti, ker znam ceniti redke vaše lastnosti.“

Marija. Ah, mamica! saj to je meni govoril.

Ana. Nehaj, saj nič ne veš; nikar se ne vtikaj v tuje reči! „Ana Andrejevna, ob pamet bom!“ S takimi prilizljivimi besedami me je obsipal . . . in ko sem mu hotela reči: „Nikakor ne smemo nadejati se take časti“, pal je nagloma na kolena in dejal na najplemenitnejši način: „Ana Andrejevna! ne naredite me najnesrečnejšega človeka! Naj bodo vaša čuvstva v soglasji z mojimi, če ne, smrt bo naredila konec mojemu življenju!“

Marija. Res mamica, to je meni govoril.

Ana. Da, kako pa . . . o tebi je bilo govorjenje; saj tega nihče ne trdi, da ne.

Glavar. In kako nas je še prestrašil; dejal je, da se bo ustrelil. „Ustrelim se, ustrelim se!“ je govoril.

Mnogi gosti. Kaj nam pravite!

Amos Fed. Kakšen mož!

Luka Luk. Res, osoda je tako nanesla.

Art. Fil. Ne osoda, očka, osoda je purica; zasluge so to napravile. (V stran.) Taki svinji vselej v usta leze sreča!

Amos Fed. Če se vam zdi, Anton Antonovič, prodam vam to psico, za katero sva se uže menila.

Glavar. Ne maram, meni ni zdaj nič do psic!

Amos Fed. No, če nočete, pogodiva se pa za družega psa.

Žena Kor. Ah, Ana Andrejevna, kako me veseli vaša sreča! še misliti si ne morete.

Korobkin. Dovolite mi pozvedeti, kje pa je zdaj imenitni gost? Slišal sem, da je odšel po nekem opravilu.

Glavar. Odpravil se je za en dan po jako važnem opravilu.

Ana. K stricu, da ga prosi blagoslova.

Glavar. Da prosi blagoslova: jutri pa . . . (kihne; z vseh strani se sliši ob enem: na zdravje!) Lepa hvala! A jutri bo uže nazaj . . . (kihne, z vseh strani ob enem: na zdravje! slišati so tudi drugi glasovi:)

Pol. pred. Na zdravje, vaše visokoblagorodje!

Bobč. Sto let in vrečo cekinov!

Dobč. Bog vam podaljšaj življenje na sto in sto let!

Art. Fil. Da bi poginil!

Žena Kor. Vrag te vzemi!

Glavar. Lepo hvalo. Tudi vam to želim.

Ana. Namenili smo se, od zdaj za naprej v Peterburgu živeti. Tukaj je, reči moram, tak zrak uže preveč vaški! . . . priznati moram, uže preveč neprijetno . . . in moj mož . . . tam bo dobil generalsko dostojanstvo.

Glavar. Da, priznati moram, gospodje, da, vrag me vzemi, močno želim postati general.

Luka Luk. Bog vam daj!

Rastakovski. Kar je človeku nemogoče, mogoče je Bogu.

Amos Fed. Velika ladja — na velikem morji.

Art. Fil. Kakoršne zasluge, takšna čast.

Amos Fed. (v stran). Prej bo pet krav za en groš, kakor boš ti general! Tako bi mu pristalo to generalstvo, kakor svinji sedlo! Ne, do tega je še daleč. Če si se tudi dobro okoristil, a dosihmal še nisi general.

Art. Fil. (v stran). Kaj, vrag ga vzemi, uže hoče biti general. Kaj pa je dobrega na njem, da bo general? Zna se važno držati, da bi

ga hudobec ne dobil, dovolj je! (Obrne se k njemu.) Takrat, Anton Antonovič, tudi nas ne boste pozabili.

Amos Fed. In če bi se kaj zgodilo, na primer, kakoršna koli potreba v uradu, bodite naš pokrovitelj.

Korobkin. Bodoče leto bom peljal sinka v prestolnico, da bo koristil domovini; bodite tako dobri in bodite mu skrben varuh, mesto očeta bodite siroti.

Glavar. S svoje strani, pripravljen sem zanj skrbeti.

Ana. Ljubi Anton, tako hitro si pripravljen, in precej obetaš. Najprvo imel ne bodeš časa, misliti na to. In kako se moreš s takimi obetnji oblagati?

Glavar. Zakaj pa ne, duša moja, če je sicer mogoče!

Ana. To se vé, mogoče je, pa čemu neki vsakemu beraču dovoliti pokroviteljstvo.

Žena Kor. Ali ste slišali, kako dela z nami?

Gostje. Da, taka je zmerom bila; poznam jo: posadi jo za mizo, začela bo tudi svoje noge stegovati.

Osmi prizor.

Prejšnji in poštar (ves upehan pride z razpečatenim pismom v roci).

Poštar. Prav čudna dogodba, gospoda moja! Uradnik, katerega smo imeli za revizorja, ni bil revizor.

Vsi. Kaj? ni bil revizor?

Poštar. Nikakor ni bil revizor; iz tega pisma sem zvedel.

Glavar. Kaj vi, kaj vi, iz kakega pisma?

Poštar. Iz njegovega lastnega pisma. Prinesejo mi na pošto pismo. Pogledam napis in vidim: „poštne ulice“. Ves osupnil sem. „No,“ mislim si, „gotovo je našel v poštnem uradu nerednosti in poročal ministerstvu.“ Vzamem in razpečatim.

Glavar. Kaj, vi? . . .

Poštar. Sam ne vém, kako je bilo: nad-naturalna sila me je naganjala. Poklical sem uže kurirja, da bi pismo odposlal, — pa radovednost me je premagovala takšna, kakoršne še nikdar nisem čutil. Ne smem, ne smem, mi pravi nekaj: toda mika me, mika! Tako je bilo, kakor bi na eno uho slišal: „Aj, ne razpečati, oskubli te bodo kakor kokoš!“ a na drugo uho mi je pa tudi neki hudič šepetal: „Razpečati, razpečati, razpečati!“ In ko sem na pečatni vosek pritisnil —

po žilah razlil se je ogenj, a ko sem razpečatil — pa mraz, za Boga mraz! Roke so se tresle, in vse se je vrtilo.

Glavar. Pa kako se vi predrznete razpečatiti pismo tako mogočne pooblašćene osebe?

Poštar. Saj v tem je zlodej, da ni pooblašćena, ni mogoćna osoba!

Glavar. Kaj pa je po vašem?

Poštar. Ni to, ni ono; vrag ve, kaj je?

Glavar (jezno). Kako: ni to, ni ono? Kako si drznete o njem govoriti: ni to, ni ono, in vrag naj vé, kaj? Jaz vas bom dal vtakniti . . .

Poštar. Kdo? vi?

Glavar. Da, jaz!

Poštar. Poćakajte malo!

Glavar. Ali znate, da mojo hćer v zakon jemlje, da bom jaz sam mogotec, da bom celó v Sibirijo pošiljal!

Poštar. Oh, Anton Antonović, kaj Sibirija, Sibirija je daleć! Boljše je, da vam pismo preberem. Gospoda, ali dovolite, pismo prebrati?

Vsi. Berite, berite!

Poštar (ćita). „V naglici ti hoćem poroćiti, ljubi Trapićkin, kakšna se z mano ćuda godé. Na poti me je do ćistega oskubel pehotni stotnik tako, da me je hotel gostilnićar uže v luknjo posaditi; nenadoma me je po moji petrogradski fizio-

gnomiji in elegantni opravi vse mesto imelo za general-gubernatorja. Zdaj stanujem v glavarjevi hiši, dvoranim za žive in mrtve njegovi ženi in hčeri; nisem se še odločil, katere bi se lotil — pa mislim najprej mamice, ker je, kakor se mi zdi, precej za vse pripravljena. Ali pomniš, kako sva bila nesrečna, ko sva zastonj obedovala, in kako me je nekdanj gostilničar prijel za ovratnik, ker sem nekaj paštet snedel na račun angleškega kralja? A zdaj se je na drugo stran obrnilo! Vsi mi dajò na posodo, kolikor hočem. Strašni originali so, od smeha bi umrl, ko bi je videl! Vem, da pišeš članke v časnike: umesti te originale v svojih spisih. V prvo: mestni glavar — bedast, kot sivi prijatelj . . . “

Glavar. Ni mogoče! tam ni tega!

Poštar (pokaže pismo). Berite sami.

Glavar (čita). „Kot sivi prijatelj“. Ni mogoče to ste sami napisali!

Poštar. Kako neki bi bil jaz pisal?

Art. Fil. Čitajte!

Luka Luk. Čitajte!

Poštar (nadaljuje čitanje) „glavar — bedast, ko sivi prijatelj . . .“

Glavar. O, vrag ga vzemi! treba je še ponavljati! Kakor bi ta neumnost tudi brez tega tam ne stala.

Poštar (nadaljuje čitanje). „Hm, . . . hm . . . hm . . . sivi prijatelj. Poštar je tudi dober človek . . .“ (preneha čitati). No, tu se je tudi o meni nespodobno izrazil.

Glavar. Nič ne dé, le čitajte!

Poštar. Čemu pa? . . .

Glavar. Ne, vrag me vzemi, če uže čitamo, čitajmo! Čitajte vse!

Art. Filip. Dovolite, naj jaz dalje čitam. (Natakne naočnike in čita:) „Poštar je prav tak, kakor okrajni čuvaj Mihéjev, čisto podoben je podlemu lizunu, ki se po trebuhu plazi in z žganjem zaliva“.

Poštar (gledalcem). O, skvrnobni golobradec, katerega bi trebalo pretepsti: ali ni nič več?

Art. Fil. (nadaljuje čitanje). „Oskrbnik bólnični . . . i . . . i . . .“ (jeclja).

Kor. A kaj ste pa zastali?

Art. Fil. Slabo je pisano . . . sicer se pa vidi, da je malopridnež.

Kor. Dajte meni! Mislim, da imam boljše oči. (Jemlje pismo.)

Art. Fil. (ne da pisma). Ne, saj to mesto lahko izpustimo, dalje je bolj razložno.

Kor. Dovolite, poskusil bom.

Art. Fil. Sam bom prečital — dalje, res, je razložno.

Poštar. Ne, vse čitajte! Tudi prej je bilo vse prečitano.

Vsi. Oddajte pismo, Artemij Filipovič, oddajte pismo! (*Korobkinu*) Čitajte!

Art. Fil. Precej. (Odda pismo.) Dovolite, tukaj . . . (kaže s prstom) od tod čitajte. (Vsi pristopijo k njemu.)

Poštar. Čitajte, čitajte! Neumnost, vse čitajte!

Kor. (čita). „Oskrbnik bólnični, Zemljanika, prava svinja je s kapo.“

Art. Fil. (gledalcem). Še ostroumno ni! Svinja s kapo! Kje so neki svinje s kapo?

Kor. (nadaljuje čitanje). „Šolski nadzornik ves smrdi od česna.“

Luka Luk. (gledalcem). Za Boga! Še nikdar nisem vzel česna v usta!

Amos. Fed. (v stran). Hvala Bogu name vsaj ne misli!

Kor. „Sodnik . . .“

Amos Fed. (v stran). Glej, zdaj bo pa mene! (Glasno.) Gospoda moja! teh misli sem, da je topismo predolgo. Kdo bode, vraga, take bedarije čital.

Luka Luk. Tega pa ne!

Poštar. Ne ne, le čitajte!

Kor. (nadaljuje). „Sodnik Lapkin-Tapkin je v najviši meri mauvais ton . . .“ (preneha). To je gotovo francoska beseda.

Amos Fed. Vrag vedi, kaj pomeni! Še dobro je če je le slepar, pa morebiti je še nekaj hujšega.

Kor. (nadaljuje čitanje). „Sicer pa je tu ljudstvo prav gostoljubno in dobrodušno. Z Bogom, ljubi moj Trapičkin. Po tvojem zgledu hočem se tudi jaz pečati z literaturo. Dolgočasno je, brate, tako živeti, naposled vendar le hočeš nekaj hrane za dušo. Res vidim, da je potrebno pečati se včasih z visokimi rečmi. Piši mi v Saratovsko gubernijo, a tam na posestvo Podkalitovko.“ (Obrne pismo in čita napis.) „Blagorodnemu, milostljivemu gospodu, Ivanu Vasiljeviču Trapičkinu, v Sanktpeterburgu, v poštni ulici, v hiši štv. 97, na dvor, tretje nadstropje na desno.“

Ena iz dam. Kako nepričakovano zasmehovanje!

Glavar. Glejte, tako me pobijajo, tako me pobijajo! Ubit sem, ubit, do kraja ubit! Nič ne vidim: vidim le neke svinjske rilce, mesto obrazov, a družega nič . . . Prijeti ga treba, prijeti! (Mahne z roko.)

Poštar. Kako prijeti ga! Po nesreči sem še ukazal pazniku vpreči najboljšo trojko; hudič me je zmotil, da sem to storil, pa še proti ukazu.

Žena Kor. To je pa uže res, to je uže brezprimerna zmešnjava!

Amos Fed. Pa pri vsem tem, gospoda moja, hudič naj bi me bil vzela, od mene je tri sto rubljev na posodo vzela.

Art. Filip. Od mene pa štiri sto.

Poštar (vzdihujoč). Oh! tudi mene je za tri sto rubljev dobila.

Bobč. In naju s Petrom Ivanovičem pa za pet in šestdeset rubljev v bankovcih, dà.

Amos. Fed. (od začudenja z rokami ploskne). Kako je to, gospoda moja! Kako je to, da smo bili tako nepazni?

Glavar (bije se po glavi). Kako sem jaz, — jaz stari bedak! ali sem prišel ob pamet, jaz topoglavi osel! . . . Trideset let že služim; ne en sam trgovec, ne en sam zakladavec me ni mogel ukaniti; sleparje sem zaporedoma cigani, potepuhe in prekanjene tatove, ki bi bili ves svet okradli, zvodil sem na vodico; tri gubernatorje sem pre-motil! . . . Kaj gubernatorje! (mahne z roko) nočem govoriti o gubernatorjih . . .

Ana Andr. Saj to ne more biti, ljubi Anton: saj se je zaročil z našo Maričko! . . .

Glavar (razsrjen). Zaročil! ali noriš? — s taboj se je zaročil! V oči mi meče te zaroke! . . . (Ves iz uma.) Glejte me, glejte me, pogledajte me ves svet, vse krščanstvo, vsi pogledajte, kako je osmešen mestni glavar! Imenujte ga bedaka,

prismojenega starega norca! (Grozi sam sebi s pestjo.) O jaz bebast človek! Dolgopetega capina sem imel za važnega človeka! In zdaj mu po vsi dolgi cesti poštni zvončki pojo! Po vsem svetu bo raznesel to prigodbo! Ne bo dolgo, da se mi bodo povsod smejali — dobil se bo čečkoper, papiroprask, ki me bo postavil v komedijo. In to naj me ne žali! Ne bo prizanesel ni mojemu dostojanstvu, ni mojemu stanu, in vsi mu bodo zobe kazali in ploskali z rokami. Čemu se smejete? Sami sebi se smejte! . . . Oh, vi! . . . (Od jeze udari z nogami ob tla.) Vse te papiropraskе bi! U, ti čečkoperi, ti prokleti liberalci! to hudičevo seme! Vse skupaj bi vas zvezal kakor otep in vse skupaj vas zmlél kot moko, in položil vas hudiču pod noge! . . . (Maha s pestmi in bije s peto ob tla. Potem ko nekoliko časa premolči:)

Še sedaj ne morem k sebi priti. Da, resnično je, kogar hoče Bog kaznovati, temu vzame prej razum. No, kaj pa je bilo v tem vetrniku podobnega revizorju? Nič! Po domače rečeno, še za pol mazinca ni bilo na njem revizorskega — in z enim glasom vse zavpije: „Revizor, revizor!“ Kdo je prvi izustil, da je on revizor? Odgovorite!

Art. Fil. (stegne roke). Kako se je to zgodilo, naj me ubije, če vem povedati. Gotovo je kakšna megla na nas padla, hudič nas je premotil.

Amos Fed. Da, kdo je prvi izustil? — Glejte, kdo je izustil: ta dva mlada človeka! (Pokaže na Dobčinskega in Bobčinskega.)

Bobč. Ej, ej, jaz ne! Še mislil nisem

Dobč. Jaz nič, čisto nič . . .

Art. Fil. Gotovo, vidva sta!

Luka Luk. Kdo pa? Vidva! Priletela sta kakor brezumna iz gostilne in vpila: „Prišel je, prišel je, nič z denarjem ne plača . . .“ Našla sta pravega ptička!

Glavar. Kaj pa, vidva sta, mestna klepetca! Prokleta lažnika!

Art. Filip. Naj vaju hudič pobere z vajinim revizorjem in vajinimi pravljicami.

Glavar. Zmerom tekata po mestu, vsakega nadlegujeta, prokleta klopotca, in spletke kujeta, kratkorepi sraki!

Amos Fed. Prokleta mazača!

Luka Luk. Ponočne čepke!

Art. Filip. Kratkovampasta smrčka! (Vsi ju obstopijo.)

Bobč. Za Boga, nisem bil jaz, bil je Peter Ivanovič.

Dobč. E, ne, Peter Ivanovič, vi ste prvi . .

Bobč. Jaz nikedar ne; prvi ste bili vi.

Poslednji prizor.

Prejšnji in žendarm.

Žend. Prišel je na poseben ukaz iz Peterburga uradnik, in želi, vas precej pri sebi videti. Ustavil se je v gostilni. (Te besede zadenejo vsakega ko grom. Glas začudenja se sliši iz ust vseh dam ob enem, vsa skupina spremeni mesto in ostane kakor okamnena.)

Nem prizor.

V sredi je glavar, podoben stebri, z razprostrtimi rokami, in z glavo nazaj nagneno. Na desni strani njegova žena in hčer, ki se z vsem telesom k njemu nagibate; za njimi poštar, sprevrnen v vprašaj, obrnen je k gledalcem; za njim Luka Lukič s čisto nedolžnim obrazom; za njim na tisti strani tri dame, druga k drugi nagnene, s silno satiričnim izrazom v obličji, pogledujoč družino glavarjevo. Na levi strani glavarjevi Zemljanika, nagnivši glavo malo na stran, kakor bi kaj na uho vlekel; za njim sodnik s stegenimi rokami, skoro na zemlji čepeč in z ustnami gibajoč, kakor bi hotel žvižgati ali reči: „Tudi tebi, botrica, je Jurjev dan!“ *) Za njim Korobkin, obrnen k gledalcem, zatisnivši jedno oko in hudobno pomežikaje na glavarja; za njim na tisti strani Dobčinski in Bobčinski, z drug k drugemu obrnjenimi rokami, z odprtimi usti in z debelimi očmi drug drugu gledaje. Ostali gostje so otrpneni kot stebri. Skoro poldrugo minuto ohrani okamenela skupina tako postavljenje. Zavesa se spusti.

*) Nesrečen dan.

Oče so rekli, da le!

Gluma s petjem v jednom dejanji.

Spisala

G. pl. Moser in A. L' Arronge,

preložil

Fr. Končan.

Godba R. Bialova.

Izdalo in založilo

Dramatično društvo v Ljubljani.

V Ljubljani.

Natisnila „Národná tiskárna“.

1884.

O S O B E.

Dr. Ljuboslav, pisatelj.
Doroteja, njegova sopróga.
Dragotin Ljuboslav, njegov netják.
Debelec, mesár.
Liza, njegova hči.
Avrera Mrakova.
Jerica, dekla pri Ljuboslavu.

Vrši se v Ljuboslavovem stanovanji.

Sóba pri dr. Ljuboslavu. Navadna, toda pripravna oprava. Zadaaj vrata. Spredaj na desni okno — takoj pri oknu pisna miza, na njej pisma — papir — knjige, poleg nje papirni koš. Na desni stráni miza in stoli. Na mizi srednje velika podoba — fotografija v okviru.

Prvi nastop.

Jerica, potem Deroteja.

(Jerica nastopi skozi sredo in obstoji sredi sobe.)

Štev. 1.

P e s e n.

Jerica.

Trepêta polna, spoštovanja,
Prišla sem v sôbico le-tó,
Saj tukaj pesnik sládsko sanja,
In tukaj peva prelepó.
Oj, tukaj so vse Muze zbrane,
Da njega poljubújejo,
Skrivnostne čute, vsem neznane,
V srcé mu navdihújejo —
Gospó je sreča res ljubila,

Ker je sopróga pesnika;
 Presrečno bi se jaz čutila,
 Da sem ženica pévčeva.
 Naj meni se kedaj pripeti,
 Da pesnik v zakon bi me vzel,
 Vriskala bi okrog po sveti,
 Da se, kar je o meni pel,
 Tiska, tiska!
 Pa saj bo srečna ura bila
 Gotovo tudi še zamé,
 Da bodem pred oltar stopla,
 Da mož ljuběč me na srcé
 Stiska, stiska!

(Začne brisati prah.) Naj tudi služim, vender mi je dovoljeno, da bivam blizu pesnika. Uže to povelečjuje človeka.

Doroteja (s klobukom in šalom, s košárico v rōci, od leve). Jerica, zdaj grem na trg.

Jerica. Lepó, gospá, voščim Vam mnogo veselja. Ali grem z Vami?

Doroteja. Ne, nakupim samó nekaj drob-njáve, le pospravi v tem.

Jerica. Bodem, gospá.

Doroteja. Ne pozabi, da opomniš gospoda mojega na pismo — na pisni mizi leží.

Jerica. Bodem, gospá.

Doroteja. Podvizaj se, da dobodem vse v redu, ko se vrnem. (Odide skozi sredo.)

Jerica. Bodem, gospá! (Pogleda okrog sebe.)

Je li uže šla? Uže. (Séde na stol.) Kakó vsakdanja je gospá! In takó trda! Jaz le ne umejem, kakó jo je mogel gospod doktor vzeti. Oh, on je takó učen, takó poetičen in poleg tega kroták, kakor jagnje. Niti besede ne reče, če tudi po ves teden leží prah na mizi; ali ona? Brr! Navadna ženska, ki brez kregú živeti ne more. (Vstane.) Kaj li je zopet pisal? (Stopi k pisni mizi.) Samó čist papir! (Stopi k papirnemu košu, poklekne in brska mej papirji.) A tú! V kóši sem dobila časih uže prav lepe rečí. (Vzame kos papirja iz kóša in bere:) „Da se vbranite dražbi v štirinajstih dneh“ — (zvoní.) Oh, zdi se mi, da je kos kake novele! (Išče dalje.)

Drugi nastop.

Jerica. Debélec.

(Debélec nastopi naglo skozi sredo. Jako trebušat je in ima dolgo staro suknjo, zavratnik à la „vatermörder“, klobuk širokokrajnik, palico z zlatim kóvom, debelo úrino verižico z raznimi bingeljci in različnimi obročki.)

Debélec (jezno). No! Je li tukaj šega, da se odprè, kadar se pozvoní, ali ne? (Gleda okrog.) Se

vé! Tatov se jim tukaj ni bati, ne imeli bi česa odnesti! (Zagleda Jerico.) Saj je tú ženska!

Jerica (vstane). Tujec!

Debélec. Ste li Vi, deklica?

Jerica. Deklica, se vé da sem, vender jaz ne znam, katero Vi menite, gospod?

Debélec. Neumnosti! Saj stanuje tukaj doktor Ljuboslav, ne?

Jerica. Stanuje.

Debélec. Potem je prav. (Odkrije se in otare pot na čelu.) Pokličite ga sem; a takoj, ne utegnem — imam opravke. (Séde.)

Jerica. Bodite toliko dobri!

Debélec. Kaj je uže zopet?

Jerica (zbadljivo). Ravno sem Vam hotela ponuditi stol.

Debélec. Lehko še storite, to je prav drobiž, na dveh človek s téžka sedi. No, ne razdirajte besed in pokličite mi mazáča. (Privleče časopis iz žepa.)

Jerica. To ti je nesramnež! Kaže, da se hoče tukaj kar vdomačiti.

Debélec (čitaje). Uže zopet novo obrtno — obrtno podjetje na akcije! Deset odstotkov se vloži pri vstopu, zneskov ostanek — se tekom prihodnjega —“ (Pogleda čez list.) Pasja noga!

Vi še tú? Ne jezite me, ni zdravo! Dlje ne morem čakati, ne utegnem.

Jerica. Ljubi mož, tudi mi ne utegnemo, zlasti za take ljudi ne, o katerih se ne zná, kakó se zovejo in kdo so.

Debélec. Takó! Vi me hočete oglasiti, ne? To je taka šega pri stradačih.

Jerica. Gospod —

Debélec. No, uže dobro! Jaz sem mesár in mi je ime Debélec.

Jerica. A takó?

Debélec. Zakaj takó?

Jerica. Najbrž želite, da Vam zloží gospod doktor kakšno pesen? Gotovo kakšno pesenco za domačo veselico z refrénom: „Oj, vol, oj, vol je res lepa žival.“

Debélec. Saj je tudi, posebno če je rejen.

Jerica. Oj, Vi se uže lahko pokažete!

Debélec. Lehko, saj za to sem tudi pošten obrtník, a ne gladen mazáč, ki nima mesá na rebrih in mastí okrog obistij. Lepí ljudje! No, pokličite mi ga uže vender!

Jerica. Gospod Debélec — saj takó se zovete, ne? — smem li misliti, da znate čitati?

Debélec. Ali se mislite šaliti z mano? (Pretí s palico.)

Jerica. Prosim — le zadržavati Vas nečem po nepotrebnem. Zunaj je namreč zapisano: „Govori se lahko od dvanajste do druge ure.“ Če Vam je zatorej ljubo, da pridete pozneje —

Debélec. Prazne besede! Poznamo se! Če takšen pesnik zapiše, da se ž njim govori od dvanajste do druge ure, tačas ga gotovo ni domá. Od dvanajstih do dveh imam opravke na živinskem trgu. Naprej zatorej!

Jerica (záse). Ta mož je suròv, kakor bi mu bili kaj dolžní.

Debélec. Z Vašim doktorjem čem vender uže malo poračuniti, uže dolgo me prstje srbé.

Jerica (záse). Je uže, kakor sem mislila. (Glasno in malo uljudneje.) Ali, gospod doktor dela zdaj.

Debélec. A kaj! Njegovo delo! Kadar jaz klobase delam ali pobijam vole, to je delo, ne če namažem papir, ki mi more pozneje rabiti samó za zavitke. (Hodi gori in doli in obstane pred mizo s fotografijo.) Kdo je to?

Jerica. No, to je gospod doktor.

Debélec (vzame fotografijo v roke). Ta podoba — ?

Jerica. Oj, še le minuli mesec je fotografovan in „dobro zadet“.

Debélec. To je doktor Ljuboslav?

Jerica. Ves, kakeršen je.

Debélec. Hahaha! No, do sitega se nasmejem, to je krasno! Saj ima plešo — sive lase — in obraz, kakor buča. Ljubček, tebe moram poljubiti. (Poljubi podobo.)

Jerica. Podobo boste pokvarili.

Debélec. Nič ne dé! Lahko se dá na moje troške na novo fotografovati — bodi si tudi z barvami. (Ogleduje zopet podobo.) Ne, ta mojega svečarja ne bode izpodrinil. (Odloži podobo.) Ta reč je prekrasna! Vredna je goldinarja. Ná, dekle! (Dá Jerici goldinar.)

Jerica. Takó prijaznivi ste. Takoj pokličem gospoda doktorja. (Hoče na desno.)

Debélec (jo zadržuje). Ne, ni treba, golobče, le pustite ga, sedaj nečem več govoriti ž njim; a svojo hčer bodem poslal, Lizo svojo.

Jerica. Svojo hčer?

Debélec. Svojo hčer, lepo dekle.

Jerica. Oj, če je Vam jednaka —

Debélec. Prilizovalka! Toda dekle je prenapeto, bere romane, igra in poje na klavirji; to pa meni ni ljubo.

Jerica. Ali Vam naj pomaga koljáríti?

Debélec. Ne, tega ne; toda poštenega obrtnika naj vzame. Jaz sem jej uže pravega poiskal: pridnega svečarja.

Jerica. Ali jej ni po volji in hoče družega?

Debélec (strmé). Kakó veste tó?

Jerica. Takó se bere v vseh povestih gospoda doktorja.

Debélec. Evo ti zagonetke. Liza moja je brala vsa doktorjeva pisanja, novele, pesni in druge čenče, in to ni zdravo. Pametnemu dekletu se mora sesvedráti um.

Jerica (jezna). Gospod Debélec, tudi jaz čitam.

Debélec. Morebiti Vi laže prebavljate. A moja Liza je začela blazneti za tega mazáča dr. Ljuboslava. „Oh, kakó lepó pové Ljuboslav — kakó lepó opeva Ljuboslav“, takó je šlo ves božji dan. Napósled je še sama začela verze delati in zdaj hoče dr. Ljuboslava poznati!

Jerica. No, saj to ni nič nevarnega!

Debélec. Ne, zdaj ne. A ko bi mlad človek — (sune Jerico v stran) umejete?

Jerica (umevši). Oh, ubogi svečar!

Debélec. Prav! Zdaj naj se sama ohladí — naj ima krasnega pesnika, zaradi mene ga lahko še kot medaljon ali lase nosi v albumu.

Ljuboslavov glas (od desne). *Jerica*!

Jerica. Doktor kliče! (Hoče oditi.)

Debélec. Liza zatorej pride, da ga tudi vidi?

Jerica. Se vé! (Odide.)

Debélec (mane si vesel rôci). To je izvrstno. To prevaro privoščim Lizi! Vedno sem jej pravil:

Pesnik je nezdrav bolehen stan, ž njim ne moreš biti srečna; toda ona je vendar ostala navzlic svoji blaznosti zaljubljena in ni hotela nič vedeti o svečarji. Ali od kod prihaja ta prenapetost? Od stare moje — ta je še dan danes taka. Da jej le ugaja, če je zdravo ali ne, po tem niti ne vpraša.

Štev. 2.

K u p l e t.

Denès še če grem jaz sè svojo ženó
 Pod Rožnik na sprèhod, se zlišpa zeló,
 In vedno se náme prav silno jezi,
 Da malo obleka me modna skrbi.
 Kaj morem zató jaz — saj stvarjen sem tak,
 Da dobro obleči ne more me frak,
 Kaj, če se mi trebuh kedaj prehladí:
 Oj, mnogo je lepega, zdravo pa ní.

Ljubljana najlepše slovenskih je mést,
 Če tudi slovenščina v kot je šla sést;
 V Ljubljani nam zidajo hiše nové,
 Oj, hiše visoke in hiše lepé.
 Res, skóraj bo mnogo ponosnih tú hiš,
 Izgubil se bo iz predmestij drobiž,
 Le ko bi zidovi ne bili tenkí:
 Na videz lepó je, a zdravo to ní.

Zdaj komaj na nogah drží se otrok,
 Poldrugo ped nežni je revóek visok,

In komaj, da matere več ne sesá,
 Uže jo nadleguje: smodko, mamá.
 In hodi po „Zvezdi“ z viržínko dolgó,
 Ki daljša je, kakor je dete samó;
 Oj, res zdaj na svetu ti vse uže kadí:
 Vem, to je po modi, a zdravo ti ní.
 (Po kupletu odide skozi sredo.)

Tretji nastop.

Jerica. Ljuboslav.

Jerica (od desne). A, odšel je uže!

Ljuboslav (v nočni suknji, s kapico na glavi in z dolgo pipo. Záse poje veselo pesenco). Tralalala!
 — Jerica, kje je gospá moja?

Jerica. Gospá so šli na trg.

Ljuboslav. Izvrstno — izvrstno! Pol ure počitka! Tralala!

Jerica (prinese pismo s pisne mize). Gospod doktor naj ne pozabi tega pisma.

Ljuboslav (vzame pismo). Oj, — oj, oj! Od mojega založnika — uže vém. (Praska se za ušesi. — Bere.) „Za gotovo pričakujem drevi prve pôle obetane povesti!“ Prav! No, lepó tičim zdaj v zádrghi.

Jerica. Vender niso slabe novice, gospod doktor?

Ljuboslav. Ne, ljubica — slabe ne, vender takoj moram na delo!

Jerica. Nečem motiti. (Odhajavši.) Sedaj se bode z Muzami pogovarjal. Oh, kakó poetično. (Odide skozi sredo.)

Ljuboslav. Sočutje sicer dobro dé, ali ne pomaga nič. Ne vem, nekaj dnij uže je moja glava, kakor votel lonec, nič ne spravim iz nje. Če pomislim, koliko sem prej napisal! Koliko ljudi pomožil, poženil, pomoril — še zmenil se nisem za to. Čim starejši je človek, tem bolje hoče narediti — in dobro pisati je jako težavno. A danes ne pomaga nič — ni tvarine — ni misli — ni slutja — zatorej moram biti mlad — lahko-miseln — in veselo začeti. (Séde k pisni mizi.) Naprej! (Piše.) „Zadnji žarki zahajajočega solnca so zlatili vrhove gora in gozdov —“

Četrty nastop.

Jerica. Ljuboslav.

Jerica. Gospod doktor!

Ljuboslav. Kaj je?

Jerica. Neka dama je zunaj.

Ljuboslav. Oh, reci, gospé moje ni domá.

Jerica. Dama neče h gospé — ona hoče k Vam. Evo nje vizitke! (Oddá vizitko.)

Ljuboslav (beré list). *Avrora* Mrak — ne poznam je.

Jerica. Dama prosi.

Ljuboslav (nejevoljen). No, pa jo spusti noter.

Jerica. Lepó, gospod doktor. (Odide.)

Ljuboslav. Vedi Bog! Ravno ko imam najvažnejša opravila, pridejo zapréke. (Odloží pipo, odkrije se in vstane.)

Peti nastop.

Avrora. *Ljuboslav.*

Avrora (skozi sredo). Oh, to je mesto, kjer razprostirajo Muze svoja krila! Kakóv čar, kakó poetičen zrak!

Ljuboslav. Kakó mi je móči Vam služiti, gospodična?

Avrora (dá mu roko). Dajte mi roko, gospod doktor. „Da jedno voljo imava, čutilo, bode najinih duš vezilo.“

Ljuboslav. Prav prijazno — a prav res, ne vém —

Avrora. Najprej se nadejam, da Vas ne motim.

Ljuboslav. Res, važno delo imam —

Avrora. Prav dobro, potem je Vaš duh gotovo v pravih mislih. (Vzame stol in séde.) Prosim, sedite.

Ljuboslav (prisiljeno). Zeló milostiva! (Séde.)

Avrora. Uže v zgodni mladosti je počivala poezija iskri jednako v moji duši, ko sem odrastla je vzplamtela in jela sem pesmáriti.

Ljuboslav (vije si prste). O Bog, o Bog, o Bog!

Avrora. Najprej sem delala verze, ali usoda me je vodila po čudnih potih. Povedati Vam hočem, kaj je bil uzrok, da sem se poprijela dramatike. V dvajsetem letu namreč —

Ljuboslav. Dovolite, življenje Vaše je gotovo zanimivo, a čas moj je drag!

Avrora. O, tudi moj.

Ljuboslav. Ako Vam je ljubó, preideva naravnost k stvári, ki Vas je privédla sémkaj.

Avrora (pokaže jako debelo in veliko knjigo). Evo!

Ljuboslav. Oh, najbrž vezan letnik „Zvonov?“

Avrora. Ravno završila sem to delo — Vaši poetični kritiki bi je rada izročila.

Ljuboslav. Jako milostivi ste. Ako mi knjigo zaupate, pri kraji je vse. (Vstane in hoče vzeti knjigo.)

Avrora (odtegne knjigo). Oj, prosim — pozneje — ali nečete sedeti? Najprej nekoliko opomb.

Ljuboslav (séde — vdano). No, zatorej opombe — prosim.

Avrora. Delo moje je prav za prav na pol igrokaz — na pol dramatičen epos — na pol žaloigra.

Ljuboslav. Takó — takó.

Avrora. Imenovala sem jo zatorej meščansko-romantično družinsko dramo.

Ljuboslav (na stran). Nebeški oče! — (Glasno.) Ko bi mi le knjigo pustiti hotela — (seže pónjo).

Avrora (jo odtegne). Prosim, pozneje z veseljem. — Družina Brezdomska ima moža, ženo, štiri hčere in dva sina ter živí v prvem dejanji pobožno v lepem kraji.

Ljuboslav. Lep kraj!

Avrora. Zdajci pa umrje na čuden način oče.

Ljuboslav. Dobro. Stráni ž njim!

Avrora. Mati se zopet omoži — novi soprog

je bil tudi vdovec in imel štiri sinove in dve hčeri. (Pogleda Ljuboslava.)

Ljuboslav. Le dalje, le dalje!

Avrora. Sedaj umrje mati.

Ljuboslav. Stráni ž njo; zopet eden menj.

Avrora. Čez leto se soprog zopet oženi in priženi dva odrastena sinova.

Ljuboslav (záse). Mrjó kakor muhe in rastó kakor gobe.

Avrora. Ali poslušate, gospod doktor?

Ljuboslav. Poslušam, imamo sedaj jednajst otrok.

Avrora. Trinajst — prosim, dovolite. Prvega zakona —

Ljuboslav. Trinajst — res — trinajst! — Koliko dejanj ima Vaša igra?

Avrora. Devet.

Ljuboslav. Pri katerem sva sedaj? (Pogleda na uro.)

Avrora. Pri tretjem.

Ljuboslav. Prav res — neizrečno mi je žal, da vsega ne utegnem zvedeti. — Pustite mi zatorej knjigo. (Vstane.)

Avrora. Ali misel — (vstane.)

Ljuboslav. To se laže bere — prosim —

Avrora. Bodi si — evo je, a misliti si ne morete, koliko situvacij proužročuje obilica osob,

katastrofa na katastrofo in napósled resignacija — kajti bili so si vsi bratje in sestré.

Ljuboslav. Čudovito mora to biti!

Arrora. Do kedaj se smem nadejati razsodbe?

Ljuboslav. Oj, prosim, saj se kar nič ne mudí — kaj takšnega se mora uživati počasi.

Arrora. Dobro, jaz pridem danes še jedenkrat semkaj.

Ljuboslav. Danes?

Arrora. Ko preberete nekoliko prizorov — čudili se bodete izrazom — efektom —

Ljuboslav. Res, res, čudim se jim uže sedaj.

Arrora. Da se zopet vidiva, gospod doktor!

Ljuboslav. Priporočam se, gospodična!

Arrora. Z Bogom, gospod kolega! (Odide skozi sredo.)

Ljuboslav. Véliki Perun, kake čudovite svetnike stvarjaš! To se mi mora pripetiti — ravno danes, ko ne smem izgubiti nì trenutka. (Položí knjigo na mizo.) Evo te — requiescat in pace! Še tega je treba, da berem le jedno vrstico, ko sem videl to Sappho. A sedaj zopet k pipi (zapali pipo) in naprej na delo. (Séde k pisni mizi.) „Zahajajoče solnce“ — sedaj dodam še godbo. (Piše.) „Zadnji glasóvi Ave Marije so izdihali svoj jek čez doline.“

Šesti nastop.

Doroteja. Ljuboslav.

Doroteja (skozi sredo, košarico v rōci). Takó — evo me zopet. Le glej, Ljuboslav, to krasno plēče, to Ti bode slastna pečenka v nedeljo — ne? (Pokaže telečje plēče.)

Ljuboslav (ne pogledavši od svojega pisanja). Res, prav lepó, Doroteja ljuba.

Doroteja. Prav lepó, praviš, pa še pogledal nisi?

Ljuboslav (ozrè se). Res, res, prav lepó!

Doroteja. A vse se draží — kaj meniš, koliko sem dala zánje

Ljuboslav (malo nejevoljen). Tega res ne morem ugeniti.

Doroteja. Minuli teden sem telétino kupovala še po sedem grošev, sedaj jo dobivam težkó po osem. (Odloží košarico.)

Ljuboslav (piše). Je li mogoče!

Doroteja. Vender ljudje ne dražé le svojega blagá, nego so od dné do dné surovejši. Včera sem Tebi hotela kupiti jábolk —

Ljuboslav. Hm!

Doroteja. Tebi, čuješ?

Ljuboslav. Res, vedno si dobra.

Doroteja. Drobna in slaba — po novci! Táka slaba jábolka, a takó draga, sem rekla. Tedaj bi bil Ti slišal! Lehko si jih kupim drugod, tudi brez mene bodo prodali jábolka — in takó dalje.

Ljuboslav (piše). Res, res!

Doroteja. Pa naj se ne jezim! — Ali to Ti povém, s tem novcem, kar mi ga daješ, ne moremo izhajati — saj sam uvidiš. (Prime ga za ramo.) Uvidiš?

Ljuboslav. Doroteja ljuba, jaz moram pisati.

Doroteja. Aha — stara pesen! Ravno imaš sila mnogo pisati, kadar hočem s Tabo govoriti kako pametno.

Ljuboslav. Drugikrat se o vsem pogovoriva, le danes —

Doroteja. Res, uže vé m. Si li uže govoril z gospodarjem zaradi pečij, ki se morejo preložiti?

Ljuboslav. Govoril.

Doroteja. No, kaj je rekel? Ali dá polovico?

Ljuboslav. Pravi, da so še dobre!

Doroteja. Dobre? Lépo hvalo! Potem naj prihodnjo zimo sam uživa ta dim — jaz ga ne bodem.

Ljuboslav. Toda, Doroteja ljuba —

Doroteja. Ne, Ljuboslav, poslednjič Ti povem, če se peči ne popravijo, presélimo se.

Ljuboslav (nejevoljen). No, zaradi mene, pa se selímo!

Doroteja. Proti meni imaš vedno ostre besede; ali če je treba, da se gospodarju kaka poštena pové, tedaj si kroták, kakor jaguje. Bog moj, takó kroták!

Ljuboslav. No, napósled poíde vender potrpežljivost. Jaz tukaj zvoním Ave Marijo in Ti mi praviš, da se peči jezé in branjevke kadé. A ravno prej me je motila neka prenapeta devica. To vender ne gré, Doroteja ljuba!

Doroteja. No, stari, saj nisem takó hudó mislila —

Ljuboslav. Saj nisem hud, toda prosim, pusti me, naj delam.

Sedmi nastop.

Dragotin. Ljuboslav. Doroteja.

Dragotin (nastopi skozi sredo). Dobro jutro, strijc — teta ljuba — menda vender ne motim družinskega pogovora?

Doroteja. Neumnost!

Dragotin. Prinesel sem Vama dobro novico.

Ljuboslav. Novico. (Vstane.) Ali bodem morebiti lahko kaj porabil?

Dragotin. Mislita si, danes me pozove predstojnik moj in mi ponudi službo prvega knjigovodje s povišano plačo — pet let gotove službe. Kaj pravita?

Doroteja (dá *Dragotinu* roko). Zeló me veselí.

Ljuboslav. Mene tudi — čestitam — a porabiti ne morem te zaplétke. Ne véš li ničesar družega? Naglo mi je pisati povest, a tvarine nemam!

Dragotin. O ta se uže dóbí.

Doroteja. No, nečem Te dlje zadržavati. Kosil bodeš danes pri nas, *Dragotin*. Toda ne moti strijca, ni kaj dobre volje. (Odide na levo.)

Ljuboslav. Dobre volje! — To dopoludné je ravno za to stvarjeno. Ná, *Dragotin* ljubi (vzame *Avrorino* knjigo in mu jo dá), opravití imam — ná, beri!

Dragotin. Kaj pa je?

Ljuboslav. Meščansko-romantično, dramatično-družinsko podjetje na akcije! — Prav novo — uživaj z razumom. (Séde.) Oprôsti! (Piše.) „Zadnji glasóvi Ave Marije —“

Dragotin (séde na levo). Čudna knjiga se mi zdí.

Osmi nastop.

Jerica. Ljuboslav. Dragotin.

Jerica (skozi sredo). Gospod doktor!

Ljuboslav (nejevoljno). Kaj pa je uže zopet?

Jerica. Mlada dama bi rada govorila z Vami.

Ljuboslav. Vse naj —! Rêci, da me ni domá.

Jerica. Povedala sem uže, da ste domá — rada bi le nekoliko besedij — le jedno minuto.

Ljuboslav (vstane jezno). Naj pride.

Jerica. Lepó, gospod doktor! (Odide skozi sredo.)

Dragotin. Mlada dama? Saj to ni nič hudega. Ali kaj delate, strijček?

Ljuboslav. Stráni se spravljam. (Pograbi hitro papir, tintnik itd.) Bodi takó dober in vzprejmi jo Ti — jaz poznam to vrstó koleginj — životo-pis — družinska drama — glej, da se je skôraj iznebiš. (Odide na desno.)

Dragotin. A strijc! — No, lepa reč!

Deveti nastop.

Dragotin. Liza.

Liza (boječe skozi sredo). Ne zamerite, če Vam ne pridem prav, gospod!

Dragotin. Prav nič, gospodična. (Záse.) Stréla, kakó mičen obrazek! (Glasno.) Prosim, stopite bliže? Kakó Vam morem služiti?

Liza (stopi boječa naprej). Res — prav za prav — nečem nič — hotela sem le —

Dragotin. Oj, le govorite, gospodična, terjajte, želite — jaz vse rad storim.

Liza. Terjati nemam ničesar. Dolgo sem uže želela seznaniti se z Vami, gospod doktor Ljuboslav.

Dragotin. Res — Ljuboslav se zovem. (Záse.) Prav dobro, strije išče zaplétek in jaz jo najdem! (Glasno.) Zeló me to čestí, gospodična. A prosim, ali nečete sésti?

Liza. Jako dobri ste. (Záse.) Oče so rekli, da le.

Dragotin (pripravi si stol). Prav lepó, prosim! (Séde.) Z menoj se hočete seznaniti? Vaš sluga sem!

Liza. Morda se bode Vam zdelo otročje?

Dragotin. O, ne, ne, nikakor ne, zdí se mi mično.

Liza. Dela Vaša sem brala in vueta sem za Vas.

Dragotin. Záme — oh —

Liza. To se pravi, za dela Vaša.

Dragotin. Res, da, se vé. Ali smem vprašati, gospodična — — res, kakó Vas smem imenovati?

Liza. Eliza mi je ime.

Dragotin. Gospodična Eliza — zakaj pa uže niste prišli prej?

Liza. To je čisto naravno — kadar sem izpregovorila o tem, précej so bili oče moj nezadovoljni, še celó hudí, če sem izrekla Vaše ime — in dogajalo se je to po gostem.

Dragotin. Jako milostivo.

Liza. Kar pridejo oče danes domóv, začnó govoriti o Vas in mi dovolijo, da Vas obiščem. Ko se jim bočem zahvaliti, rekó: Le obišči ga, govôri ž njim, pesmárta skupaj — meni je vse ljubó.

Dragotin. Kakó dobri so oče Vaš!

Liza. Morebiti so se seznanili z Vami in bili ste jim prav po všeči?

Dragotin. Mogoče! Ali najprej moram Vam povedati, da ste mi neizrečeno po volji, gospodična Eliza.

Liza. To me zeló osrečuje. Tudi Vi — hočem rêči —

Dragotin. Dela moja Vam ugajajo — znam. — A tudi zato se Vam moram zahvaliti. (Poprime jo za roko.)

Liza. Gospod —

Dragotin. Oj, ne odtezajte mi svoje roke — prosim —

Liza. No, krivica pač ni, saj oče so rekli, da le —

Dragotin (poljubi jej roko). Oj, dobri oče!

Liza. Veste kaj, gospod doktor — bolj, kakor Vaše povesti zanimale so me pesni Vaše.

Dragotin. Res, jaz delam lepe pesni.

Liza. Kadar sem čitala povesti, mislila sem si časih: hu! to mora biti zeló star gospod — toliko izkušenj. Slikala sem si Vas s pipo in kapico — prav čestitljivega. A kadar sem prebirala pesni Vaše, tedaj sem si mislila Vas — čudno, skôraj ravno takšnega, kakeršen ste res — s črnimi, kodrastimi lasmi — modrimi očmi in vitke rasti. — Oj, krasne pesni! Malo da ne vse znam na pamet.

Dragotin. In vender je vse mrzlo in slabo, kar sem pisal do sedaj, to čutim — ali kar sem videl Vas — bode mi móci lepe pesni delati — (séde bliže.)

Liza (hoče se početkoma umekniti s stolom, toda ostane in reče záse): Hm! Oče so rekli, da le!

Dragotin. Od sedaj bodo pesni moje pele samó Vašo slavo in čast.

Liza. Lepó je gotovo pesmáriti. Ko bi se le še jaz mogla naučiti!

Dragotin. Oj, to bode Vam lahko. Smem li biti Vam učitelj?

Liza. Oj, gotovo!

Dragotin (približa se prav k *Elizi*). No, glejte, *Eliza* ljuba, če se hoče pesmáriti, potreba je najprej svetega plaména.

Liza. Svetega plamena?

Dragotin. Navdušiti se moramo za kako reč; reč se nam mora zdeti nad vso mero lepa in vzvišena, potem pride čujstvo po sebi. Glejte, na primer sedaj — ko gledam v Vaše oči — sedaj čutim, da bi lahko peval.

Liza. Čudno — meni se godí ravno takó.

Dragotin. Dobro zatorej. Poskusiva. Prosim — začnite.

Liza. Počakajte! (Recituje.)

Kaj je ljubezni sladka moč?

Dragotin.

To tvoje so oči.

Ko v njih čarobno gledam noč —

Liza.

Sree mi kar kipí!

Dragotin. Dobro — dobro! Dobra učenka ste. — Vi ste angelj, Eliza! (Objame jo.)

Liza. A —

Dragotin. Saj so oče rekli, da le.

Liza (mirna). Res, to je res.

Dragotin. No, glejte. Če se hočete naučiti prav pevati, morate se naučiti ljubiti.

Liza. Mora li biti?

Dragotin. Nad vse je potrebno.

Liza. Zdi se mi, da sem uže začela.

Dragotin. Eliza ljuba!

Liza. Ali prav slabe morajo biti pesni, ki sem jih zlagala do sedaj.

Dragotin. Vi ste delali verze?

Liza. Delala, toda brez navdušenja — brez — brez —

Dragotin. Brez ljubezni?

Liza. Čisto brez ljubezni, nisem se upala prinesiti jih s seboj, vendar rada bi šla pónje in jih pokazala Vam.

Dragotin. Oditu hočete?

Liza. Takoj se vrnem — blizu tukaj stanujemo.

Dragotin. Dobro — če je táka! In potem zlagava dalje pesni — kaj ne, Eliza?

Liza. Ako želite — meni je po volji.

Dragotin (drži Lizo za roko). Eliza, kaj je ljubezni sladka moč? To tvoje so oči!

Liza. Ko v njih čarobno gledam noč —

Dragotin. Srce mi kar kipí. (Poljubi jo.)

Liza. Kaj delate?

Dragotin. Saj so oče rekli, da le.

Liza (mirno). Res, to je res, oče so rekli, da le.

Dragotin. Gotovo. Le povedite jim, da se mi zdite krasni in da Vas ljubim.

Liza (odkritosrčno). Saj če bi jim ne bilo po godi, bi jim tudi ne bilo ljubó! Da se skóraj zopet vidiva! (Odide skozi sredo.)

Dragotin. V glavi se mi vrtí — to je bil res angelj! In kakó hitro me je prevzelo! Pa saj pride zopet — kaj dé? Najbolje, da strijca odpravim. (Gré k desnim vratom — odprè.) Strijce!

Deseti nastop.

Ljuboslav. Dragotin.

Ljuboslav. No — ali je zrak čist?

Dragotin. Čist — odšla je. Le mislite si, pri Vas se je hotela učiti pesni zlagati.

Ljuboslav. Tega je še treba. Kakóva je pa bila?

Dragotin (hitro). Mična — (popravi) to je —

Ljuboslav. Uže vé m — takó mej štiridesetimi in petdesetimi.

Dragotin. Takó nekako. Toda, strijček, do sedaj sem jaz Vam služil, sedaj mi morate vrniti Vi.

Ljuboslav. Čemú?

Dragotin. Z mano morate zajutrkovati.

Ljuboslav. Druzega nič? A ne, to vender ne gré — povest moja —

Dragotin. Zato se dobode pozneje časa. Čujte, v bližnjo restavracijo greva in izprazniva butéljo šampanjca.

Ljuboslav (tleskne z jezikom). Šampanjec? Pasja noga, ta mi morda oživi duh in me malo ogreje za delo.

Dragotin. Zatorej brzo! Pojdite, strijček.

Ljuboslav. Res, res — to je — pojdi rajši Ti prvi, dečko, jaz se mej tem napravim in pridem za Tabo — zadaj skozi svojo sobico —

Dragotin. A takó, da ostane teti prikrito?

Ljuboslav. Saj ni treba, da bi vse vedela.

Dragotin. Prav! Toda, ne pustite me sedeti, strijček!

Ljuboslav. Ne, pridem gotovo.

Dragotin (odide skozi sredo).

Jednajsti nastop.

Ljubesiav (sam. Odloži pipo, sleče nočno suknjo in potem obleče namesto nje suknjo, ki jo vzame zadaj iz omare; namesto kapice dene na glavo klobuk in je pripravljen za odhod).

Čemú bi si ne napravil vesele urice? Saj je takó nedolžno veselje — in šampanjca nad vse rad pijem! Kolikokrat sem si v minulih letih pri kozarci šampanjca bodočnost slikal takó sijajno! Takrat so bile pesni moje izraz srca mojega, navdušenosti moje — ali sedaj? Oj, stvarnik ljubi! Ubogi mi poetje bi se ne smeli postarati, ali bi morali vsaj položiti peró iz rok, kadar nas sili vsakdanjost življenja, da nam služi pesništvo v zaslužek.

Štev. 3.

K u p l e t.

Mladéniču obraz žari v veselji,
 Ko dèkle mlado vidi pred seboj,
 Podoba nje je vzor njegoví želji,
 Ljubezen srčni jemlje mu pokoj.
 Ustávljati se njemu več ni moči,
 Pred svečeníka stopi skóraj ž njó,
 Ljubezni prostor je v najmanjši koči. —

Življenje táko pesniki kažó.
 A hitro so minili sladki časi,
 Na vrata vedno trkajo skrbí,
 In beda vsa za njimi se oglási,
 Za žêno, deco se sopróg poti.
 Od dné do dné jih revščina bolj kolje;
 Ker davke je vže leta mož dolžan,
 Prodajo hišo mu, prodajo polje —
 To je življenja temna, britka stran.

V krvavi boj za dom in za pravico
 Z orožjem nésimo sovragu grom,
 Zapišimo pravico v kri z desnico,
 Branimo deco, žêno in svoj dom.
 Kdor padel bode nas na polji slave,
 Premage venci njemu se pletó,
 Možjé, zató krog svete vsi zastave —
 Življenje táko pesniki kažó.
 Brat neusmiljeno vže brata kolje,
 Ker na prestolu vélel je vladár,
 Od vražjih nog je poteptáno polje,
 Vasi in mesta je razdél požár.
 Kaj li veljá človeštvo pri trinogi,
 Dežél sosednih mirnih je želján,
 Kaj mari torej mu ljudje ubogi —
 To je življenja temna, britka stran.

Mladéniču sladák je glas očina,
 Le njo opéva, zánjo le gorí,
 Tožêč, da krije sužna jo temína,
 Svetó na izdajalce se jezí,
 In vedno nadeja se njih propásti.
 Ko tujec stiska dragi dom hudó,
 Kaj kruh, kaj želja njemu je po části —

Življenje táko pesniki kažó.
 A ko minila mladih let je doba
 In slúžbico v pisárni kje vloví,
 Izpremení se, druga je osoba,
 Ime njegovo nemški lík dobi,
 Redov mu le je mari in denarja,
 Domači jezik njemu je neznan,
 Da ni Slovenec ti povsod povdarja —
 To je življenja temna, britka stran.

(Odide.)

Dvanajsti nastop.

Jerica. Liza (skozi sredo).

Jerica. Le sem noter stopite, gospodična, takoj Vas oglasim gospodu doktorju. (Odpre desna vrata.) Oh, saj ga ni tukaj.

Liza. Ali ga ni?

Jerica. Ne. Evo njegove nočne suknje — gotovo je šel od doma.

Liza. O, potem pa drugikrat zopet pridem.

Jerica. Le ostanite. (Pokaže na levo.) Morebiti je gospod doktor v oni sobi — pogledala bodem. (Odide na levo.)

Štev. 4.

P e s e n.

Ne vém, da srcé mi takó je težkó,
 A čutim se vender veselo;
 In čudim se, da je zánj srce gorkó,
 Če tudi se prav mi ni zdelo.
 Če tudi sem prvič le videla ga,
 Zdi se mi, da dolgo mi znan je,
 Ko roka me bóža njegova mehka,
 Ves strah mi iz srca prognan je
 On pravi, da ljubi me, kaj hčem zató —
 Prišlo je pač hitro — očetu ljubó!

Takó so mu čiste in mile oči
 Da njemu vse moram verjeti,
 Ko bila mu žena — kar srce želi —
 Ne mogla bi bolje zadeti.
 Govoril takó je prijazno, lepó,
 Da mogla mu nisem braniti,
 Da me je objel — in bilo mi takó,
 Njegovi da meni je biti.
 Napósled me je še poljubil sladkó —
 Prišlo je pač hitro — očetu ljubó!

(Jerica in Doroteja nastopita od desne.)

Doroteja. Ti praviš, Jerica, da je šel gospod od doma?

Jerica. Šel, gospá. (Pokaže Lizo.) Evo gospodične! (Odide skozi sredo.)

Liza (priklonivši se). Odpustite, a gospod doktor mi je rekel, naj pridem sèmkaj —

Doroteja. Prosim, sédite, gotovo ne bode dolgo izostal. (Séde na levi in plete, Liza séde na desno.)

Liza (na stran). Gotovo mati njegova! Skusiti moram, da bodem po volji še njej.

Doroteja. Vi ste tudi pésnica, če smem vprašati?

Liza. Pésnica pač ne, a poezijo ljubim.

Doroteja (pleté). Prav lepa je poezija, ali meni se zdí, da se ne zлага z žensko — pisáríti in dom oskrbovati. Jedno trpí, in gospodinjstvo je vendar glavna reč.

Liza. Oj, učila sem se gospodinjstvu — znam vsa domača dela, tudi kubati znam.

Doroteja. To je prav. Živ dokaz je naše gospodarstvo. Kam bi bili uže prišli, ako bi jaz vsega ne umela!

Liza. Vi gospodárite zatorej za gospoda doktorja?

Doroteja. Se vé! Kdo drugi pa?

Liza. On se gotovo malo zmeni.

Doroteja. Mož moj? Ž njim ni nič.

Liza (prestrašena). Vaš mož —? Zatorej ste omoženi?

Doroteja. Omožena, ljubica. Saj je mož moj doktor Ljuboslav!

Liza (na stran). To je preveč — o Bog moj!

Doroteja (strmé). Kaj Vam pa je!

Liza (mirnejša). O nič — (prisiljeno). Vedela nisem, da je gospod doktor oženjen. (Na stran.) Takó mlad in ima takó staro ženó!

Doroteja. Prav srečno živiva — (pleté) dasi nisem prav nič za poezijo vneta.

Liza (na stran). Ubogi mož!

Doroteja. Presijajno mu ni šlo, ko sva se spoznala — jaz sem imela nekaj tisoč goldinarjev — takó se je vse naredilo — in takó se poravná marsikaj.

Liza (na stran). Tega ne prebujem — da me takó slepári! (Joče.)

Doroteja (odloži pleténje). A kaj Vam je — jočete?

Liza. Res, prosim — pustite me — jako me je genilo.

Doroteja. Uboga, mehka duša! Mehkočutnost je uzrok, da ženske pesmárijo. Ne vznemirujte se. Vi ste temu nagneni — mož moj mi je uže pravil o tem.

Liza. Z Vami je govoril o meni?

Doroteja. Z mano — odkritosrčno — on meni, da ste prenapeti.

Liza. Prenapeta! (Vstane — na stran.) Nesramno, da me je takó prevaril in potem se mi še roga!

Doroteja (vstane, ogleduje jo, na stran). Čisto vznemirjena je.

Liza (na stran). Zakaj nisem verjela očetu — često so mi rekli, da pesniki niso nič prida, da so le zaljubljeni ljudje. In prej sem jim vse povedala — kaj bodo rekli? — Strašno! (Vzame solnčnik.) Poiskati jih moram.

Doroteja. Ali nečete počakati možá mojega?

Liza. Ne — ne — zdravstujte.

Doroteja. Morebiti kaj naročim?

Liza (dá jej papir). Evo — prosim — dajte mu to — pesni moje — ne vidi me več. (Odide skozi sredo.)

Doroteja. Ali ne pravim prav? — Ako bi se deklica namesto, da pesni zлага, ki so vrhu tega gotovo zeló slabe, rajša učila pripraviti dobro pečenko — bolj bi sedaj stalo z njeno bodočnostjo.

Trinajsti nastop.

Doroteja. *Ljuboslav*.

Ljuboslav (malo vesel, pripoje): Bodite veseli — dokler bije srcé! — (Odloží klobuk in palico.)

Doroteja. Zdiš se mi jako vesel?

Ljuboslav (objame jo). In trgajte rože — dokler vam dehtë.

Doroteja. Ti si pil, ne?

Ljuboslav. Pil, Doroteja ljuba, starka — stopi sem, poljubi me. (Poljubi jo.) Dragotin me je povabil danes na kozarec — od veselja, ker ima službo.

Doroteja. Takó, takó!

Ljuboslav. Doroteja ljuba, vino je res krasen, dar božji.

Doroteja. Menim, da žena tudi ni slab.

Ljuboslav. Ne, gotovo ne — a ženo je uživati mladó, vino pa staró.

Doroteja. Mož — Ti si pil mnogo vina!

Ljuboslav. Gotovo ne, Doroteja ljuba. (Objame jo.)

Doroteja. Ne táji, kadar si takó ljubezniv, poznam Te uže. A kje je Dragotin?

Ljuboslav. No — kje je — zdolaj pri vratih mi je na naglem izginil — gotovo je zagledal kakega prijatelja!

Doroteja. Dama je bila tukaj, o kateri si zjutraj govoril.

Ljuboslav. Silno se jej mudí!

Doroteja. Pesni svoje Ti je prinesla.

Ljuboslav. Davi celo žaloigro — in sedaj pesni — nevarna ženska je to.

Doroteja. Prav praviš, prenapeta je.

Ljuboslav. Na deset korakov se jej uže pozna — nekaj divjega!

Doroteja. Kar se tega tiče — takó slaba ni bila.

Ljuboslav. Ná, hvali jo! (Na stran.) Če nam rekó naše žene o kaki drugi, ni slaba — smo uže dobri! (Zvonec močno zapoje.)

Doroteja. No, no! Nekdo nam bode skóraj zvonec odtrgal.

Ljuboslav. Gotovo je Dragotin. Ta je danes malo nagel. (Zvoní še močneje.)

Doroteja. To je uže preveč — ali ni nikogar tú? (Odide.)

Ljuboslav. Stara se zopet jezí. Hahaha!

Štirinajsti nastop.

Debélec. *Doroteja.* *Ljuboslav.* (Debélec s predpasnikom, z nožem in v kratki jopici.)

Doroteja (nastopi za Debélcem). A dovolite — *Debélec* (gré mimo Doroteje k Ljuboslavu

— jezno). Aha — saj je tukaj? — Ali bi verjel? Takšen starec in takó lehkomiseln.

Ljuboslav. Česa želite, gospod?

Debélec. Jedno pošteno hočem govoriti z Vami.

Ljuboslav. Bodi Vam drago izraziti se tudi razumneje.

Debélec. Da Vam le preveč ne bode, ravno dobre volje sem.

Doroteja. Niti mene, niti moža mojega ne poznate, kakor se kaže.

Debélec. Kaj? Mož? Zatorej še oženjen je ta redkobradec? No, to je lepa reč! V novine mora to, v „Novice“, v „Narod“.

Ljuboslav. Dovolite mi —

Debélec. Ne, nič ne dovolim. Saj ste si uže takó samí preveč dovolili, bábij Gregor stari!

Doroteja. A Ljuboslav —

Debélec. Grom in strela! Jaz sem pošten mesár, in ne dopuščam kaj takega!

Doroteja. Jaz tudi ne, to je moja hiša. Če ste mesár, skrbite za dobro mesó, kar se družega tiče — (pokaže vrata).

Debélec. Takó? Ali Vam moje mesó ni dovolj dobro? Morebiti pretrdó? Se vé, gotovo imate z zobnimi zdravníki mnogo opravka.

Doroteja. Ljuboslav, ali trpiš kaj takega?

Ljuboslav. Tiho! (Debélcu.) Povejte mi vender, kaj vse to pomeni?

Debélec. Kaj pomeni? Za hčer mi je! Njej se malo bléde —

Ljuboslav. Njej?

Debélec. Namesto, da bi vzela poštenega, zdravega možá, jednega izmej svečarjev, brka po vseh knjigah in začela je še celó sama pisáriti. Da bi se ohladila, poslal sem jo k Vam —

Ljuboslav (na stran). Aha, to je stari Mrak.

Debélec. Mislil sem, takšen mož s plešasto glavo in sivimi lasmi bode lahko ozdravil žensko — toda dober tek, on jej je še le zmédel glavo!

Doroteja. A!

Ljuboslav. Ljubi gospod Mrak —

Debélec (glasno). Débélec!

Ljuboslav (strmé). Ljuboslav mi je ime.

Debélec. Vém. — Ali morete tajiti, da je bila pri Vas in govorila z Vami?

Ljuboslav. Ne!

Debélec. Aha!

Ljuboslav. Toda čemú pošiljate takšno prismojeno žensko k meni? Čemú ste vzgojili táko rastlino?

Debélec. Jaz? To ste storili s svojimi šušmarskimi spisi Vi. In sedaj jo še osrčujete za to? Ali jej niste obetali, da boste brali pesni njene?

Ljuboslav. To sem rekel, da sem se je prej iznebil.

Debelec. Tákemu mlademu nezvedenemu dekletu je vse gola resnica.

Ljuboslav. Kar se tiče mladosti gospodične —

Debelec. Stara še davno ni dovolj, da bi poznala takega sivega grešnika, ki je začel loviti slepe miši ž njo.

Doroteja. Oh, kaj moram čakati!

Ljuboslav. Toda, ljubi gospod Mrak —

Debelec (vpije). *Debelec!*

Ljuboslav. Ljuboslav mi je ime.

Debelec. Vém! (*Doroteji.*) Sram Vas bodi, da takega starca ne brzdate ostreje.

Doroteja (beží k Ljuboslavu). Ljuboslav, ta mož me hoče tepsti!

Ljuboslav (pol boječe, pol grozeče *Debelcu*). Gospod, Vi se hočete drzniti in tepsti ženo mojo?

Debelec. Ne prihaja mi na misel! Čemú bi tepel Vašo ženó? Saj še svoje ne pretepam.

Ljuboslav (pomiri *Dorotejo*). No, vidiš.

Doroteja. Zapódi tega možá stráni!

Ljuboslav. Rad bi ga, vender mislim, da je močnejši od mene.

Debelec (hodi jezen gori in doli). Tri sto medvedov! Mirán človek sem in plačujem davke svoje —

Ljuboslav. To ni nič težkega, saj jih tudi jaz.

Debélec. A če hoče kdo mir kaliti v moji hiši, opraviti ima z menoj! In svečar spada sedaj k hiši moji.

Ljuboslav. Svečar? Jaz ne umejem, kaj Vam je načencála hči.

Debélec. Gospod, hči moja ne laže.

Ljuboslav. Torej me je napak razumela, bodite uvérjeni —

Debélec. Uže dobro! Pojdem pónjo, da Vam pové v obraz. Vender zapomnite si, pozneje se imava še o nečem pogovoriti, Vi — Vi, mazáč.

Ljuboslav. Ljubi gospod Mrak!

Debélec (vpije). Debélec!

Ljuboslav. Ljuboslav mi je ime.

Debélec (vpije še huje). Vém! (Odide skozi sredo.)

Ljuboslav. Mrakovi mi prihajajo strašni. (Séde.)

Doroteja. Kaj takega moram učakati, Ljuboslav, take rečí — stara Tvoja leta?

Ljuboslav. No, sedaj le še Ti začni.

Doroteja. Kar pobral je mož gotovo ni, to znam.

Ljuboslav. Ali jo je pobral, ali ne, tega ne vém, toda brezumnost je.

Doroteja. To se lahko reče. Ko bi bila pravica na Tvoji stráni, postopal bi drugače.

Ljuboslav. Sedaj me pa ne míni potrpežljivost!

Doroteja. A znam, kaj mi je storiti — kaj sem si dolžna — nihče mi ne more zameriti. Z nama je pri kraji — čim prej se ločiva, tem bolje — jaz bom hodila uže svoja pota. (Odide na levo.)

Ljuboslav. Le—le, neumneje se ne more plesti — ne znam, sanjam li ali bedím, a dober moram vender le biti na zemlji, vse hočem poravnati in za to me mučijo in trpinčijo od vseh strani. Oh, ko bi vsaj mogel skočiti iz kože!

Petnajsti nastop.

Avrora. Jerica. Ljuboslav.

Jerica (odprè vrata). Gospod doktor je domá. (Spusti *Avrora* v sobo, potem odide.)

Avrora. Oh, to je lepó, dlje nisem mogla vztrpeti.

Ljuboslav (poskoči). Gospodična, kaj ste naredili, kake strašne prizore!

Avrora. Ste li brali? Oj, vedela sem, kakóv globok vtis bode učinilo. Kateri prizor Vam najbolj ugaja? — Morebiti oni, ko nabira vsa dru-

žina bezgóvega cvetja? Pogovoriva se kolegijalno.
(Séde.) Prosim, sédite!

Ljuboslav (na pol záse). Kaj takega še ni bilo.

Avrora. Ne, ne, nikoli — epoho bode naredilo! — A sédite vender — prosim — prosim.

Ljuboslav. Gospodična — (séde).

Avrora. Oj, prosim, imenujte me Avroro.

Ljuboslav. Prosim, ne — ne, tega ne storim!

Avrora (dá mu roko). Najini duši sta si sorodni.

Ljuboslav (odmakne se s stolom). Bog me tega váruj!

Avrora (pomiče se za njim). Kakó redko se razumejo device, kakor jaz — Vi ne verjamete, kakó dobro to dé!

Ljuboslav (umikaje se). Prosim, ostanite — bodite takó dobri.

Avrora. Kaj pa Vam je!?

Ljuboslav. Gospodična — vidim, pri vas je vse kaj hitro tragično!

Avrora. Tragično — to mi je urojêno!
(Pomiče se za njim.)

Ljuboslav (vstane in stopi za stol, da je stol mej njo in mej njim). Mogoče — vender sedaj si lahko mislim, kakó se je vse zamotálo.

Avrora. Vsekako je novó in nepričakovano, posebno peto dejanje.

Ljuboslav. Prosim — pustimo dejanja — jaz govorim o sitnostih, ki ste mi jih nakopali.

Avrora. Jaz?

Ljuboslav. Vi. — Gotovo ste pravili očetu o rečéh, na katere niti mislil nisem.

Avrora. Se vé, očetu sem res povedala, da sem bila tukaj — meni, otroku, bila je to dolžnost.

Ljuboslav (záse). Nežno dete!

Avrora. Opomniti moram, da oče niso zadovoljni s pisateljstvom mojim.

Ljuboslav. V obče se to jasno kaže — oče ménijo, da sem jaz kriv, in pravili so mi reči, ki so me jako neljubo ranile.

Avrora. Bili so zatorej samí tukaj?

Ljuboslav. Ni še četrť ure.

Avrora. Oj, oče moj nemajo nič globokega mojega pesniškega čuta.

Ljuboslav. Ne — a vedite, gospodična, jaz sem priletel mož — poslušajte svét moj zaradi svečarja!

Avrora (strmf). Svečarja!

Ljuboslav. Vzemite svečarja. Nemam sicer česti, da bi ga poznal, toda on je neki zdrav človek!

Avrora. Svečarja bi vzela — jaz? Kakó li ste prišli do tega?

Ljuboslav. Vaš gospod oče so mi pravili, da imajo izbranega nekega svečarja za Vas.

Avrora. Záme — možá?! (Gré naglo na levo, vzame klobuk in šál, kar je bila prej odložila.) O tem ne znam niti besedice — takoj moram —

Ljuboslav. Ubogajte očeta svojega!

Avrora. Se vé, niti trenutka ne utegnem —

Avrora, jutranja zora — zatorej vender!

Ljuboslav. Ali hočete knjigo s seboj?

Avrora. Zdravstújte, gospod doktor. (Odide skozi sredo.)

Šestnajsti nastop.

Doroteja. *Ljuboslav.*

Doroteja (nastopila je proti konci poslednjega prizora in poslušala pri levih vratih). Uže zopet ženska pri Tebi!

Ljuboslav. Res — *Doroteja* — žena — poglej me — ali sem res takšen gizdalín, takšen zapeljivec?

Doroteja. Oh — vi možje ste vsi slabí!

Ljuboslav. To sem odpravil — vé, da ne pride več — v bodoče ne vzprejem nobene ženske osebe!

Sedemnajsti nastop.

Prejšnja. Debélec. Jerica.

Debélec. Odpustite, če motim —*Ljuboslav.* Uže zopet! A ravno prav mi pridete, vse se je pojasnilo, zadovoljni bodete z mano. Vaša hči vzame svečarja!*Debélec.* Hahaha —*Doroteja.* Res, res — jaz sama sem slišala —*Debélec.* Vam bode takoj brdak svečar prižgal luč — hahaha! (Vedno silneje se smeje.)*Ljuboslav.* A, čemú se smejete, gospod Mrak?*Debélec.* Mrak? Povejte mi vendar, zakaj me imenujete Mrakom? — Debélec!*Ljuboslav* (nejevoljno). E, kaj, zakaj me Vi kličete Debélcem — vprašam —*Debélec.* Jaz se pišem za Debélca — mesár Debélec sem —*Jerica.* To je res!*Ljuboslav.* Takó? Zakaj mi niste tega povedali prej? Toda saj je vse jedno, bodi si Mrak ali Debélec — a Vaša hči vzame svečarja — vendar sedaj prosim, mirujte mi z vso to rečjo!*Debélec.* Mož ljubi, jaz imam določiti, kate rega vzame hči moja, in da bode hči moja vzela Vašega netjaka — jaz sem rekel, da le.

Ljuboslav. Slišite, netják moj bi moral bit pač prismojen!

Debélec. Ne, to ni, nasprotno! Pošten trgovec je in to mi je prav; za svečarja ravno nisem zagrizen, samó pisárja ne, to ni nič zdravega.

Osemnajsti nastop.

Prejšnji. Dragotin. Liza (skozi sredo).

Dragotin. Ljubi strijc, ljuba teta! Jaz sem najsrečnejši človek pod solncem! (Objame Ljuboslava in Dorotejo.)

Liza (Ljuboslavu). Ali Vas smem objeti, Vaša sorodnica?

Ljuboslav (čudé se). Objeti bi Vas uže hotel — toda kakor sorodnico —?

Liza (vgleda Debélca). Res, res, oče so rekli, da le! (Objame Ljuboslava.)

Doroteja. A kako se je to zgodilo?

Dragotin. Vesela pripovedka! Strijc naredí lahko novelo iz tega.

Debélec. No, no — strijc in teta — odpustíta mi, če sem bil prej morebiti malo surov. (Dá jima rokó.) Taka je uže pri mojem delu. Kadar bodem dvorni mesár, dal se bodem uže tudi malo otesati.

Štev. 5.

Debėlec.

Živita, otroka, v ljubezni srcá,
Vesel dá svoj blagoslov oče!

Ljuboslav.

Naj kdo razmotáti mi zmedo to dá,
Res bilo bi mi nemogoče.

Liza (podá Doroteji in Ljuboslavu rōci).

Oj, strijček, oj, tetka, kdo mislil bi tó?
Prišlo je pač naglo — očetu ljubó.

Vsi.

Očetu ljubó,
Očetu ljubó!

(Zástor pade.)

Sáme zapréke.

Gluma v jednom dejanji.

Po

W. Friedrichu.

Preložil

Ivan Kalán.

Izdalo in založilo

Dramatično društvo v Ljubljani.

V Ljubljani.

Natisnila „Národná tiskárna“.

1884.

O S O B E :

Lujiza pl. Fontanilova.
Franja, njena netjaka.
Hektor pl. Champagnac.
Charles pl. Bligny.
Fleury, vrtnik.

Salon. Na desni v prvi kulisi okno. Srednja vrata. Stranska vrata na vsaki strani v drugi kulisi. Na levi miza, na nji pisno orodje. Stoli.

Prvi prizor.

Noč. Čuje se burna nevihta. Ura bije šest. Lujiza se plazi v domači obleki iz desnih vrat, z gorečo lučjo v roci, ki jo zakriva z drugo roko, ter posluša úrine udarce.

Pet — šest — sedaj mora priti! — Ali v takem strašnem vremenu? — Skoraj mi ga ni pričakovati. No, pogledala bodem vendar. (Odprè okno.) In dogovorjeno znamenje! (Zaploska trikrat z rokama, kar se tudi zunaj vrača.) Res! Evo ga! Pristavlja lestvo. — Omahuje! (Z zatrtim vzklicem.) Oh! Pozorno — zlomili si bodete še vrat!

Drugi prizor.

Lujiza. Champagnac (ves premóčen, pokrit s sivim klobukom skoči v sobo).

Champagnac. Vrat zlomil? — Res, na to sem bil pripravljen, Lujiza draga.

Lujiza. Oj, Vas predrzneža! Toda za Boga! Kakšni ste —

Champagnac. Malo poplávljen, kaj ne?

Lujiza. Kako pa ste tudi mogli brez dežnika —

Champagnac. Jaz! Pomôrski častnik naj bi se bal vodé? In ko bi deževalo kroglje, kakor takrat pri Vera-Cruzi, tedaj stoprav bi šel naprej! Tedaj se stoprav uživa zmaga.

Lujiza. Pogledite klobuk!

Champagnac. Prekipel je — tudi od sreče, kakor jaz! (Otrésne ga in položi na mizo.) Takóv sem, kakor elektrizovan; plôha, drobéci se zid, polzeča lestva — tu človek stavi roké in nogé v nevarnost — a takó vsaj dokaže, da res ljubi.

Lujiza. Predrznež! Ko bi vsaj po ovinku skozi prodôre —

Champagnac. Jaz? Ovinke naj delam, da bi Vas videl? Nisem li uže pred tremi leti si zvil noge, ko sem plezal čez samostanski zid, tja gori do Vašega okna, da sem prinašal cvetic lepi go-

jenki? Oj, zlati čas! Tri mesece sem ležal bolán v postelji.

Lujiza. A jaz sem brezupno čakala cvetic v dar od drznega svojega Hektorja, dokler nisem zapustila penzjonata.

Champagnac. Izginili ste brez sledú. Iskal sem Vas po vsem svetu, po gorah in prepadih, po samostanih in plesiščih, toda zastonj, nikjer Vas nisem našel. Oj, to je moja ljubezen le še bolj podnetilo! Le Vi — takó sem se zarotil v svoji blodnji boste soproga moja, in sedaj, ko sem Vas napósled našel v ti samoti na kmetih, sedaj ste —

Lujiza. Sopróga nekoga družega.

Champagnac. Izgubljeni záme. Oj človek bi res skoraj zblaznel. —

Lujiza. Sem li jaz menj obžalovanja vredna od Vas, Hektor? Toda volja moje rodbine, ozir na imetje —

Champagnac. Kaj je bogastvo, kaj rodbina, če ima človek srce v prsih? Toda ne! — ne dolžim Vas, uboge žrtve. Tudi Vi ste hudó kaznovani po svojem soprógu, po ónem pretepalci in vinskem bratci, ki je šel čez morje, da nihče ne vé kam? — in ki se vrne, Bog vé kedaj?

Lujiza. Morebiti nikoli!

Champagnac (burno). To bi mu tudi svetoval, sicer —

Lujiza. Tiho! tiho! Ko bi Vas čula netjaka moja in sosedje! — Saj veste, da sem se izdala za neomoženo, da mi ne bi trebalo nositi slaboglasnega imena svojega sopróga. — Ko bi torej zvédeli, da zahajate k meni — bila bi kompromitovana, če tudi so Vaši pohodi po polnem nedolžni.

Champagnac. Grom in strela! Drzni se kdo ne spoštovati Vas! — Želim skoraj tega, kajti vdihnil bi mu spoštovanje, da bi —

Lujiza. Govorite vender bolj tiho, kajti ko bi Vas našli tukaj, potem ne bi Vas smela videti nikdar več.

Champagnac. Nikdar? Oj, ta beseda me sili zbrati vso svojo srčnost! — „Na veke“ pravim jaz proti temu Vašemu „nikdar“. *Lujiza*, odpeljem Vas!

Lujiza. Tiho! Za Boga!

Champagnac. V bran se bodeva stavila vsem zaprékam — bežíva. — Čez zid — skozi Evropo — onkraj mórja. Vzel bodem dva prostora na ladiji — ali čoln, kakovo orehovo lupino, vse jedno. Nič naju ne bode plašilo!

Lujiza. Za Boga! Nekdo prihaja! — Stráni! Stráni!

Champagnac. Ko sem Vas še le videl?

Lujiza. Rotim Vas! (Rine ga k oknu.)

Champagnac. Bodi si torej! — Na svidenje jutri, Lujiza — in ko bi se mi ves svet stavil nasproti — odvédem Vas. (Leze skozi okno.)

Lujiza. Jutri mora vse zvédeti, sicer se resno poprime stvari. (Hití v sobo na desni.)

Champagnac (pomolí glavo skozi okno). Navzlic postavi, policiji in elementom! — Res, baš zato! — (Izgine.)

Tretji prizor.

Franja (z gorečo lučjo v roci, ki jo zakriva z drugo roko prihaja z leve).

Skoraj bode sedem. Teta moja Lujiza še spi. Nevihta je menda minila. Sedaj le naglo na vrt, k slamnati koči. — Morebiti res ni prav, da grem na vrt brez védenja dobre Lujize, katera mi, ako tudi samó nekaj let starejša od mene, naméstuje mater? — No, to bi še bilo — ali da pričakujem tam nekega mladega častnika? I, moj Bog; če hoče kdo vzeti katero nas v zakon, moremo vender prej govoriti ž njim? — (Ozrša se, z zatrtim vzklicem.) A!

Četrty prizor.

Franja. Bligny.

Bligny (z dežnikom, ki ga zapira, stopi skozi srednja vrata). Ne ustrašite se: Jaz sem.

Franja. Kakó gospod! Vi ste takó nepremišljeni, da se upate stopiti v to hišo?

Bligny. Res, v takem vremenu — torej pač nisem mogel zunaj stati pod milim nebom in čakati?

Franja (žaljena). Kdo li Vas je silil? — (kaže vrata) in kaj Vas zadržuje? —

Bligny. Bližina Vaša, Franja — in plôha. — Oj, dovolite mi porabiti priliko, da Vam povém, da Vas ljubim — (séde), in da se malo počijem.

Franja. Počijete? Se vé da, pot iz sosedne hiše do le-sem —

Bligny (briše se z robcem). In nisem li moral lesti skozi mokro vrtno séč — nisem li prekoráčil kostanjevega drevoréda, kjer je bil vsak list káp raz streho? Oj, tedaj pa se nisem mogel ubraniti čutu ljubezni — stopil sem v hišo, da —

Franja. Da se posušite.

Bligny. Najprej — in potem — (ko si je otrl roki, podá ji desnico), Franja, prosim Vaše roke!

Franja. Čemú?

Bligny. Za vse življenje. —

Franja (smijé se). V ti opravi?

Bligny. Baš zatorej — videla bi se lahko takó lagodno —

Franja. Sedaj še ni prišel pravi hip, da bi govorila z mlado in torej muhasto teto svojo. — Morava še čakati.

Bligny. A ljubim Vas uže štirinajst dnij in kar pretežko je videti Vas na skrivnem. — In sedaj je nastopilo jednakonočje — torej bomo imeli deževje, kdo zna, doklé? Ne, Franja, biti hočem sprog Vaš in se odpovem vojaški službi.

Franja. Čemú li? Saj je takó lépa uniforma.

Bligny. In takó neprilíčna, ko bi le védeli. Strijcu svojemu na ljúbo sem šel v vojake in služil mnogo let v poslednjm oddelku armadinem. — Sedaj je umrl in sedaj sem se naveličal, zjutraj za rana vstajati, ko bi še rad po več ur spal; na konja laziti, ko bi lahko sedél mirán na stolu, ter se boriti z elementi, ko lahko domá sedim, ljubo ženico držeč za roko in noge obrneva proti kaminu. — Ne, Franja, Vam posvečujem življenje svoje in še danes odkrijem Vaši teti, da se ljubiva.

Franja. Ponavljam Vam, da še ni čas. Poznam teto svojo in vém, da neče, da bi se uže sedaj omožila.

Bligny (žalosten). No, če ona zavira, potem gotovo ne bode nikoli nič iz tega, uže vidim.

Franja. Nestrpljivi ste z malodušnostjo svojo.

Bligny. Res, a kaj mi je storiti?

Franja. Bodite srčni ali pa me pozabite.

Bligny. Oj, nikdar! Zabiti Vas? Pomnite li še, ko sva se v prvič sešla slučajno pri nekem slaščičarji? Jedel sem baš bonbone, (potegne bonbnijero iz žepa in ji jo ponudi) — bilo je neki četrtek, ob štirih —

Franja. In šest minut pozneje. — A sedaj je sedem ura, daní se uže, torej idite.

Bligny. Uže? — Človek res ne more niti hipa pokojno — in nevihta tudi še ni minila —

Franja. Stráni! Stráni! In da Vas nihče ne vidi!

Bligny. No — najprej moram vender svoj dežnik — (vzame ga). Sedaj pa zopet skozi sēč — kako neprilčno in polzko je tudi po travi — oh! (Poljubi ji roko). Zdravstvújte, ljubica! (Odide.)

Peti prizor.

Franja. Pozneje Fleury. Potem Lujiza.

Franja (zasmešno.) Ne premrázite se, ljubček! — To ti je mož brez srcá! — Najmanjša za-

préka ga zmakne z uma. (Vgleda klobuk, ki ga je Champagnac pustil na mizi.) Za Boga! Zabil je klobuk — (glasno kliče). Gospod Bligny! Gospod Bligny! (Vzame klobuk.)

Fleury (v sredi). Kaj kličete takó strašno-gospodična?

Franja (na stran). Oh! Izdala sem se!

Lujiza (z desne). Kaj je?

Franja (na stran). Sedaj pa še ta!

Fleury. Gospodična, kaj hočete z moškim klobukom?

Lujiza (na stran). Vsemogočni! Njegov klobuk!

Franja (na stran). Sedaj je vse izgubljeno! (Glasno, v zadregi.) Jaz — jaz sem ga našla —

Fleury. Tu — v hiši? Kjer ni nobene moške glave razven mene? To klobučino? Kajti jaz nosim samó kapice — in po noči volneno, pleteno, ali tudi robec okoli glave. — To je kakóv tat! Samó tat se pokriva s takim strašilom. — No, torej bodem pa précej svojo puško — napita je uže takó za vrabce. — I, tega kar takoj boderem, če tičí še kje na vrti. — Pok, gospici! (Odteče.)

Šesti prizor.

Lujiza. Franja.

Franja (kliče za njim). Fleury — za božjo voljo.*Lujiza* (zadržuje jo). Pusti ga vendar — saj je uže davno zlezel čez zid.*Franja* (zavzéta). Kdo li, tetka?*Lujiza* (na stran). Izdala sem se. (Glasnó.)
No — tatú menim — saj mora —*Franja* (na stran). Zarudéla se je — in res, sedaj se spominam, saj je imel Bligny črn, častnišk klobuk. — (Pogleda v klobuk.) A!*Lujiza* (bojaznivo). Kaj je?*Franja*. Sedaj uže vé m — tu-le se bere v zlatih črkah. Tat se zóve Hektor pl. Champagnac.*Lujiza*. Mólči, za božjo voljo!*Franja*. Kaj, tetka?*Lujiza*. Mólči!*Franja*. Predraga tetka moja se bavi v temi s sivimi klobúci. (Na stran.) Sedaj pa prav gotovo dobodem svojega črnega.*Lujiza*. Dobro torej, Franja, izpovém se Ti kar iz vsega srca. Saj véš, da me je imela neka stara, godrnjava sorodnica na kratkih vájetih —*Franja*. Res! Namenila Te je celó za nuno.
Čudna misel!

Lujiza. V ónem samostanu sem se seznanila z gospodom pl. Champagnacom.

Franja. Čuden kraj.

Lujiza. Plezal je v smrtni nevarnosti tja gori do okna mojega in mi prinašal cvetic. Vidiš, kakó nedolžna je bila najina ljubezen!

Franja. Vedno čudneje.

Lujiza. Kar so me nekega dné meni nič, tebi nič ne da bi bila videla njega, odpeljali iz samostana. Sorodnica moja je bila umrla in me je imenovala dédnico velikemu imetju svojemu.

Franja. No? A ti ga nisi précej vzela? To je najčudneje.

Lujiza. Žâl, da je naju njena oporoka še bolj ločila, nego li prej, kajti le s tem pogojem, da se nikdar ne omožim, izročiti se je imela meni dedščina.

Franja. Torej ni bilo niti vredno, da je umrla.

Lujiza. Moški spol se ji je gotovo kaj hudo zameril — s kratka, ko bi se zaročila, dobode meni voljeni délež neka stara prijateljica njena, gospodična Bretonova.

Franja. To res nasprótuje vsem božjim in človeškim postavam!

Lujiza. Nosila sem udana usodo svojo, dokler ni bilo sledú ob izginivšem Hektorji. Ali nedavno me je našel slučajno tukaj, potem, ko

se z nenavadno vztrajnostjo in zvestobo tri leta ni plašil nobene zapreke, da me najde.

Franja (na stran). To naj bi bilo za vzgled črnoklobukarju mojemu.

Lujiza. Po brezvspešni brambi, po neplodni borbi od svoje strani dovolila sem mu napósled vsako jutro skriven pogovor tukaj.

Franja. A dedščina?

Lujiza. Izumila sem si črtež, da bi ostala trdna proti njemu in sami sebi, in da bi si ne imel nihče kaj očitati. — Izdala sem se mu omoženo in mu dejala, da sem soproga podlemu, razuzdanemu možu, ki je šel čez morje in bi se utegnil vrniti vsak hip.

Franja. In to ga ne plaši?

Lujiza. Bog varuj! Nasprotno, njegova ljubezen se vedno bolj razvneumlje.

Franja. Prav lepó. — (Na stran.) Ljubljenca mojega béga vsaka kapljica dežja.

Lujiza. Danes je hotel celó s silo uiti z menoj.

Franja. Takó se mora ljubljena biti. (Na stran.) Mojemu bi bilo to zeló neprilično.

Lujiza. Sedaj si pa misli položáj moj — zadrégo mojo — res, sama več ne vém, kaj —

Fleury (zunaj). Le dalje, pravim!

Bligny (zunaj). Izpustite me, bedák!

Franja in Lujiza. Kaj li se godi tukaj?

Sedmi prizor.

Prejšnji. *Fleury*. *Bligny*.

Fleury (suje *Blignyja* dalje). Dalje hôdi, čuješ!

Franja (na stran). Za Boga! On!

Fleury. Evo Vam tatú, gospodična. Skozi sêc je hotel lesti — vender sem ga še o pravem času ujél za levo nogó.

Lujiza. Kaj častnik?

Fleury. Uniformo je tudi ukradel — zmikalec tatínski.

Bligny (záse). Oj, *Franja*! To mi je plačilo!

Franja (záse). Bode li to takó mirno pretrpel?

Lujiza. Kdo li ste, gospod? — Kakó ste prišli sem? Odgovorite!

Bligny. Milostiva moja — jaz — (na stran). Res! kakó se rešim iz te zadrége? Rajši ne povém ničesar, to bode najlaže.

Franja (na stran). Nekaj si bode pač izmislil?

Lujiza. No, odgovorite vender?

Franja (na stran). To ti je okoren!

Fleury. Ali naj ga nakléstim?

Franja (naglo). Za božjo voljo!

Lujiza. Dà, če ne povéste, potem mi je —

Fleury. Stráni ž njim, v pokorilnico!

Bligny. Toda!

Fleury. Brzo v spóne!

Franja. Stoj! Jeden hip! — Idi vènkaj, Fleury!

Fleury. Kaj? Rokovnika naj pustim samega z damama?

Franja. No, le idi — (vzame klobuk in ga skriva za hrbtom).

Lujiza. Idi!

Fleury. Čujem! — A ko bi vama hotel kaj ukrasti, vpijite na vse grlo — tačas précej pridem. (Odide.)

Lujiza. No, torej? Govorite!

Franja. Bodi si, ker se gospod ne upa govoriti, bodem njegov namestnik jaz.

Lujiza. Ti?

Bligny (záse). Kakó predrzna!

Franja. Gospod se zove Charles pl. Bligny, plemenitega rodú, in je prišel semkaj, da bi Te poprosil roke moje.

Lujiza. Kaj?

Bligny (na stran). Drznila se je res!

Lujiza. In Ti si se drznila —

Franja (vrti klobuk z rokama). No, da, ljuba teta!

Lujiza. Vzprejeti tukaj mladega možá?

Franja (kakor gori). Časih človeka zavedó okolnosti —

Lujiza (tiho njej). Deni vender klobuk stráni. (Glasnó.) Poslušala si njegovo besedičenje?

Franja (suče klobuk). Saj je samó zató prišel.

Lujiza (na stran). Oj, grdega klobuka! (Glasnó.) Nepremišljena!

Franja. I no, časih imamo vzglede pred očmi — (zakriva s klobukom obraz).

Bligny (na stran). Sramuje se.

Lujiza (nepotrpežljivo). Mirúj vender, pokvarila bodeš klobuk!

Franja. Odpuščaš mi torej?

Lujiza (vzame ji klobuk in ga položí na stran). No — da! da!

Franja (poljubi jo). Oh, sočutna duša Ti!

Bligny (na stran). Saj je to naju prav z lahka stalo.

Lujiza (gredé proti Blignyju). Gospod je torej? —

Bligny. Lajtnant. A jutri vzamem odpust, da se posvetim po polnem domačemu življenju.

Lujiza. In da dospete k Franji, vojskovali ste se z vsemi zaprèkami?

Lujiza. Prišli ste semkaj v smrtni nevarnosti —

Bligny. Nasprotno, ko ne bi bil neumni vrtnik —

Lujiza. Oj, predrzni možjé! — Vsi so si vender jednaki!

Franja. Torej tetka, privoljenje Tvoje?

Lujiza. O tem drugi pot.

Franja. Prav skoraj?

Lujiza. Bodemo videli!

Franja (kaže klobuk). Bog varuj! Précej —
— prosim — prosim (dela, kakor bi si hotela déti klobuk na glavo.) Jaz bi vender tudi rada nosila klobuk —

Bligny (na stran). Kaj li ima s klobukom —

Lujiza. No, da privoljujem.

Bligny. Oj, takó lahko mi je uže —

Franja. Tetka zlata!

Fleury (skozi srednja vrata, s krepèlcem v roci). Ali naj ga?

Lujiza. Pripravi zajtek —

Franja. Za tri, kaj ne tetka?

Lujiza (živo). Za tri! (Blignyju.) Če Vas ne razžalimo, gospod —

Bligny (tiho Franji). Skoraj se ne upam —

Franja (glasno). Jako mu bode šlo v slast — (Fleuryju.) Za tri!

Fleury. Kakó? Dami hočete z malopridnežem?

Lujiza. Obédovati. —

Fleury. Oh, skoraj bi bil zabil dogodbe z malopridnežem! Dva lista za milostivo.

Lujiza. Pokaži! (Gleda naslov). Hektorjeva roka! (Živahno.) Franja, idi z gospodom naprej. Jaz pridem précej za vama.

Franja (odhajaje). Ste li sedaj videli?

Bligny (tiho). Ko bi nama le ne prišlo še kaj na pot! (Oba odideta po sredi.)

Fleury. Ko bi rokovník le srebernih vilic ne — no, čakaj! Gledal ti bodem pazljivo na prste. (Odide.)

Osmi prizor.

Lujiza. Pozneje *Franja*. Potem *Fleury*.

Lujiza (razpečati jeden list). Kaj li hoče?
(Čita). „Draga *Lujiza*! Kakor človek vse, kakor

sem zabil samega sebe v Vaši bližini, takó sem zabil tam tudi svoj klobúk. Utegnil bi Vas kompromitirati. Vrzite ga torej čez zid — čakam ga pod vélikem kostanjem.“ — (Govorí.) Res, prav pravi — vražji klobuk je bil uže uzrok, da se bode Franja sedaj vender omožila — ali jaz ubožica! — — Kakovo li je to pismo? (Odprè je.) A! Pismo odvètnika mojega. (Čita radovedna.)

Franja (v sredi). Tetka pridi! Gospod Bli-gny neče brez Tebe sésti k mizi.

Lujiza (pregledavša list). Za Boga!

Franja. Ali Ti je slabo?

Lujiza. Oh, Franja! Franja! (Oklene se je okoli vratu.)

Franja. Kaj pa je?

Lujiza (podá ji list). Ná, čitaj! Čitaj sama — jaz ne morem — Oh! Takšno veselje! (Zgrazi se na stol.)

Franja (čitaje). „Čestita gospodična! Z največjim veseljem Vam naznanjam, da se je pobožna devica Bretonova preobjéla in na naglem umrla; da je torej zaradi tega tudi dotična točka v oporoki po polnem rešena. Vi ste sedaj samovlastna gospodinja imetja svojega in smete povoljno razpolagati s svojo rokó“. (Razveseljena.) Oh, tetka, sedaj se pa obé omoživi!

Lujiza. Res, a Ti mesec dnij pozneje!

Franja. Štirinajst dnij je tudi dovolj zaradi rešpekta.

Lujiza. Sedaj pa smé dobri Hektor brez vsakeršnih zaprék prihajati k meni — po dnevi — še danes — res, précej! (Zvoní.)

Franja. Oh! Ta bode vesel.

Fleury. Milostiva, velite —

Lujiza. Têci, kar moreš. Za vrtnim zidom, pod velikim kostanjem dobodeš moža — brez klo-buka!

Fleury. Oj, pravega tatu? No, on tudi ni mogel biti, gledal sem skozi ključanično luknjico — srebernine ni nič izmeknil, a sladkosneden je — snedel je dve pečeni slivi, in —

Lujiza. Idi vender in privêdi ga semkaj!

Fleury. Dobro! In jedno makarono.

Lujiza. Dvajset — trideset, petdeset frankov, če ga dovêdeš.

Fleury. Petdeset frankov?

Lujiza. Če pa prideš brez njega, zapodim Te!

Fleury. Petdeset frankov! Za toliko Vam ujamem petdeset malopridnežev. — Imeli ga bode — živega ali mrtvega! (Odide na desno.)

Lujiza. Oj, kakó sem srečna! Res, naj Ti kar odkritosrčno povém, Franja — čestokrat sem bila jako v skrbeh in sem dejala sama v sebi: Da

bi le vse te zapreke in težave ne utrudile potrpežljivosti dobrega mojega Hektorja! Ko bi se mu zató ohladila ljubezen?

Franja. Ne brez uzroka. Jaz poznam take ljudi, ki o najmanjši neprilicnosti —

Fleury (zunaj). Brez okoliščin — vse to ne pomaga nič!

Champagnac (zunaj). Nesrámnik — mólci vender!

Lujiza. On je! Oj, pústi me!

Franja. A jaz v tem razrežem piščanca svojemu častniku — njemu bi bilo morebiti pretežavno. (Odide.)

Deveti prizor.

Lujiza. *Champagnac.* *Fleury* (z desne).

Fleury (*Champagnacu*). No, le bliže — in ne pomišljajte se. Milostiva hoče takó! (Tiho *Lujizi*.) Évo za petdeset frankov blagá.

Lujiza (mu vrže svojo mošnico, in mu dá znamenje, naj odide).

Fleury. Umejem! (Na stran.) Sedaj ima vsaka záse svojega rokovnika. (Odide skozi srednja vrata.)

Champagnac. Oprostite, Lujiza, da sem se drznil, ob ti uri priti semkaj — toda óni bedák je takó vriščal, da sem se bal, kompromitovati Vas še bolj, ako —

Lujiza. Saj je bilo to po moji želji, Hektor.

Champagnac. Kakó? — O belem dnevi? — Brez skrivnostij? — Brez nevarnosti? Ali sanjam?

Lujiza. Ne. Najlepša je resnica. — Od sedaj ste mi dobro došli ob vsaki uri, pred vsem svetom.

Champagnac. Kaj li čujem!

Lujiza. Oj, jaz sem takó neskončno srečna — le mislite si, po óni nenadejani smrti —

Champagnac. Vaš mož je mrtev? Utopil se je?

Lujiza. Mož moj? (Na stran.) Tega bi bila uže skoraj zabila. (Nasmihaje se.) Res, sedaj ga ni več. Svobodna sem! — Sedaj ni nama nika-keršnih zaprek, ne bode več pohodov po noči in v megli, ni treba več vratolomnega plezanja —

Champagnac. Nič več vsega tega? — Res, kaj bodeva sedaj počela z lestvo?

Lujiza. Ali niste tudi Vi presrečni?

Champagnac. Sem, res, o vsem tem! — Ne najdem niti primerne- ga izraza — čustva moja

so takó — takó zmetena. Torej mrtev je soprog Vaš? — ináče bi bil naju ločil — moral bi se bil boriti ž njim — in bi ga bil premagal — res premagal.

Lujiza. In sedaj ste brez boja dospeli semkaj zmagálec.

Champagnac. Res, brez boja po vélikih stopnicah, kolikorkrat hočem — kakor ves drugi svet.

Lujiza. Oj, kake sreče!

Champagnac. Res, neizrečno! Prav lepo!

Lujiza (séde). Prav po domače sméva sedéti drug pri drugem. — Sédite vender!

Champagnac. Sédem naj? — No, bodi si!
(*Séde.*)

Lujiza. A ne takó daleč od mene —

Champagnac. Takó! Ko bi naju kdo slišal —

Lujiza. Kaj bi nama škodilo sedaj?

Champagnac. Dà, res — sedaj nič več! — Sedaj sva prosta — govoriti smeva, kar se nama ljubi — (prav glasno) kričati sméva po volj svoji!

Lujiza. In ne bodeva se več ločila. — Kaj ne, Hektor, da bodete vzoren soprog?

Champagnac (razmišljen). Bodem, mislim —

Lujiza. A jaz gospodínja, kakor se spodobi. Vaše želje Vam bodem brala na očeh — (*Champagnac* zatísne oči in skrivaje se mu zazéha.) Zadovoljnost naj bode bivala pri nama.

Champagnac. In zdravje. (Vzdihujé.) S tem se človek prav priljubi.

Lujiza. Dnevi nama bodo prekratki.

Champagnac. Dà, gotovo, dnevi nama bodo gotovo prekratki. (Vstane in gré k oknu.)

Lujiza. Kaj li vidite tam?

Champagnac. Oj, ničesa! — Nebó — solnce — Želim si malo venkaj na plano! — Z Bogom! ljubica

Lujiza. Jaz grem z Vami.

Champagnac. Nepremišljena dušica. Hočete li se kompromitovati? Nikakor ne; svetujem Vam rajši z daleč, prav skrivaje. —

Lujiza. Saj sem prosta.

Champagnac. A takó! (Gleđa venkaj.) Vreme se izpreminja. — bolje, da to opustiva.

Lujiza. Saj ni nobene oblačice na nébu.

Champagnac. Pač! Pač! Tu na levi — samó da Vam ni môči videti. Ali jaz to čutim na ranah svojih — te so nezmotljive.

Lujiza. K župniku morava tudi — toje važno.

Champagnac (živo). Menite li, da se bode protivil?

Lujiza. Bog varuj! Samó najini imeni bode v nedeljo oklical.

Champagnac. Da zvé vse mesto?

Lujiza (nežno). Ves svet naj zvé najino srečo.

Champagnac. Čul sem nekđaj, da na Angleškem — (naglo). Ali greva v Gretnagreen? Kaj menite?

Lujiza. Preširnež! — Sedaj grém po svoj klobuk, in kakor bi trenil bom zopet pri Vas! (Koketno.) Hektor! Prosili ste me mnogikrat zamán prvega poljuba. —

Champagnac (živo). Da, pač zastonj! To ni bilo mogoče.

Lujiza. Toda bodočemu svojemu soprogu ne smém ga odrekati.

Champagnac (bliža se ji, a zopet pomišlja). Ne branite mi ga? — No, torej — ne, *Lujiza* — hočem se vrednega skazati te milosti — nalamam si žrtev odpovedi, dokler —

Lujiza. Oj, ta nežnočuteči mornár! — Hektor, takove ljubim možé. Takovega Vas ljubim — to je viteški! — Z Bogom, Hektor moj — (meče mu poljubce). Na svidenje — v petih minutah — a brez lestve — po ravni, cvetni poti brez trnja — za življenje — v rajsko-krasnih, zmerom jasnih dnevih. — Z Bogom! (Odide na desno.)

Deseti prizor.

Champagnac.

Rajsko-krasno — zmerom jasno — to se pravi večna jednoličnost? — Torej mož je mrtev

— torej vse se je predrugačilo — takó meščanski — takó lagodno. — Vdova je! — Jaz bi bil pa vender rajši deklè vzel — tu je časih treba boriti se z mladostino ljubeznijo, in prekaniti očeta — ali vdova, to je pa vender prelagodno — dà skoraj bi dejal prespoštljivo. Za vdovo sem prav za prav celó premlad — kajti v svojem hrepenenji po zaprékah si še nisem, kakor pravijo, po polnem odbil róg. — Čudno, da se mi po dnevi Lujiza tudi takó lepá ne zdí — gledal sem jo zmerom le v temoti, skrivaje, o mésečini — tačas je bila mikavna. Po dnevi je pa taka, kakor vse ženske — prav nič posebnega — zdí se mi celó pusta. — A zakaj se ji takó mudí na léco? — Temu je še čas; no, resnično je še čas; — morali biti précej? Ožénim se pozneje. — Res, to je dobra misel. Pozneje! (S povzdignenim glasom.) Pozneje, prijateljica ljuba — drugič! — — A kakó bi ji to poročil? — Ali naj jej kar naravnost povém? To ne gré. Ne, pišem jej — takó s kakim zvitim izgovorom — prav spretno. (Séde k mizi in piše.) „Ljubica! Baš sedaj sem dobil list, kateri me sili, da nastopim kratko potovanje — takó za kakih šest ali osem let. Ta hip mi torej ni mogoče oženiti se, kajti mi je kar précej pripraviti se na odhod. — Ali naj sem] kakor daleč koli, zmerom bodem, za vse življenje osta-

nem — Vaš Hektor.“ — Nekdo prihaja? — Ona je! Obrni se na desno, Hektor. — (Metaje poljubce) Z Bogom, Andrómaha. Draga žena, ustavi solze svoje, v boj me žene hrepenenje moje! (Odide naglo v sredi.)

Jednajsti prizor.

Lujiza (z desne, v elegantni toaleti).

Evo me, prijatelj moj! — Kakó? Nikogar ni tukaj? — A kje li je ostal? — Saj njegov klobuk še leži tam! — Kaj vidim! Tudi pismo! Naslov je napisan náme pisava je njegova; — čudno! (Razpečati list.) Za Boga! Odpotoval bode — zapustiti me hoče. — Torej me nič več ne ljubi? On, ki me je hotel to jutro še odvésti po sili? Oj, možjé! Možjé! Vsi so grdôbe! (Omahne na stol.)

Dvanajsti prizor.

Lujiza. Franja. Bligny.

Franja (voděč Blignyja za roko). Prej se zahvaljujte moji teti, potem sméte dalje zajutrkovati.

Bligny (briše si usta s prtičem). Dovoljujte, premilostiva moja —

Lujiza (skoči po konci). Tudi Vi ste grdoba!

Bligny. Kakó? (Franji) Vidite li? — (Lujizi) Ali —

Lujiza. Ne hodite mi preblizu —

Bligny. Bodem se pač varoval! A Vaša beseda? —

Lujiza. To oporekam.

Franja. Kakó?

Bligny. Vidite li?

Lujiza. Ti, ubogo dete, možá bodeš jemala?

Franja. Bodem, kaj pak hočem sicer vzeti družega?

Lujiza. Ne, nikdar ne dovolim, da bi silila v nesrečo svojo — ostala bodeš samica!

Franja. To bi bila lepa sreča!

Bligny. Vidite li!

Franja. Ej, Vaš „vidite li!“ — Prisilite vender teto mojo, da ostane mož-beseda — saj je samó ženska —

Bligny. Siliti? Dovolíte —

Lujiza. Siliti? Ne zabi, da sem Ti predstojnica —

Franja. Ej, kaj! Saj ste samó štiri leta starejši od mene.

Lujiza. Prosim lepo, samó dve leti. — In sedaj idi v svojo sôbo.

Franja. Aj, nikakor ne!

Lujiza. Précej ídi!

Bligny. Ubogajte vender, gospodična.

Franja. Vi ste prav zaspanec, gospod —

Lujiza. (vodèč jo za roko). Brez ugovora!
 Jaz sem teta Tvoja. Jaz sem gospodínja v hiši. In kar pravim, to se mora zgoditi. Takó je!

Franja. Vse jedno In da je desetkrat teta moja, vzamem ga vender. Takó je in takó ostane!

(Lujiza vède Franjo v sobo na levi in zaklene vrata, a ključ dene v žep.)

Lujiza (vrnivša se). In Vi, gospod, kaj imate sploh tu opraviti, se li drznete?

Bligny. Moj Bog, saj celó ničesa ne pravim in se tudi ne drznem —

Lujiza (gredé proti njemu). Vaša nayzočnost mi je nadležna — torej —

Bligny (umikajoč se). Nadležna? — Za Boga,

Ob
jednem.

saj niti nečem — saj vém, kakó je človeku pri srci —

Lujiza. Torej imejte se dobro — jaz Vas ne zadržujem. (Na stran.) Pojdem na vrt — izkušala bom, zabiti ga, nehvaležnika! — Morebiti ga bodem našla tudi še tam. (Hiti na desno.)

Trinajsti prizor.

Bligny. Potem Champagnac. Pozneje Lujiza in Franja.

Bligny. Evo ti! To sem Franji uže prerokoval. — Zapréka na zapréko — moral bi se bil sam prostovoljno odpovedati temu. — Sedaj sem zaljubljen — zaljubljen, da bi kar zblaznel — sedaj je to mnogo težavneje. — Oh, kaj! Saj sem mož in častnik vrhu tega — srčnost! Ohrabil se bodem in se ognil vsi ti stvári. (Odteče, toda s srednjimi vrati buti ob Champagnaca.)

Champagnac. Klobuk moj! Zabil sem klobuk svoj.

Bligny. Oj, Vašega klobuka! (Drgne si pleča.) Bodite vender pozorni!

Champagnac (drgne si pleča). Pozoren naj bodem jaz? Vi ste pametni! (Na stran.) Častnik?

Kaj li hoče ta? (Glasno.) Ali bi radi govorili z gospó Lujizo pl. Lancyjevo?

Bligny. Bog varuj — jaz nečem družega nego iti! Pokazala mi je vrata. — Priporočam se!

Champagnac (zadržuje ga). Morebiti se drznete ljubiti jo?

Bligny. Oj, ne! Bil sem le takó drzen, njeno netjako — priporočam se!

Champagnac (prime ga). Počakajte vender!

Lujiza (prikaže se v vratih na levi). Hektor? Oh! Hvalo Bogu — (umakne se nazaj in pusti vrata odprta).

Champagnac. Ali Vam Lujiza stavi zapréke?

Bligny. Stavi, ker najprej je bila voljna, toda sedaj neče več.

Champagnac. Takó izpremenljiva je? Ne umejem, kakó more biti človek takó izpremenljiv.

Lujiza (na stran). Čudno se glasi to očitjanje njegovih ust

Champagnac. A Vas je móči tako mirno odpraviti?

Bligny. Dà! Priporočam se.

Champagnac. Zapodé Vas skozi vrata, a ne pridete skozi okno, skozi kamin nazaj! — In takovemu človeku se to pripetí! — Oj, da sem jaz na Vašem mestu — da me unémajo take zapréke, potem bi še le prav ljubil —

Lujiza (na stran). To je torej? Zaprék hoče?
Oj, bodemo videli. (Izgine.)

Bligny. Jaz ne ljubim zaprék — torej z Bogom!

Champagnac. Ne genite se mi z mesta!

Bligny. Dovolite.

Champagnac. Kje je netjaka?

Bligny (kaže na levo). Tamkaj.

Champagnac. Tja k nji!

Bligny. Teta jo je zaklenila.

Champagnac. Razbijeja vrata.

Bligny. Za božjo voljo! Vrtník —

Champagnac. Venkaj skozi okno! — Želim, da bi prišel — baš sem volján — (trese vrata). Trdno, kakor železo —

Bligny. Morebiti kakov drug ključ — (hoče iti po ključ od srednjih vrat).

Champagnac. Ta bi še k svetemu Petru lezel po ključ. — (Trese vrata.) A! Daste se prositi? Ustavljate se mi — no, čakajte! Resk! tresk! (Ulomi vrata z nogo.)

Bligny. Priporočam se! (Hoče naglo odteči.)

Champagnac (pritira ga nazaj). Tu bodete ostali! Sicer vzamem netjako jaz!

Franja (prišedša skozi vrata). Kaj se godi tu? *Bligny*? — Kakó, tujec?

Bligny. Oprostite, Franja —

Champagnac. Ej, kaj oprostiti! Takoj mi odvedite gospodično!

Bligny. Dovolite!

Franja. Dobrotnico svojo zapustiti? Nikdar ne.

Champagnac. Nikdar! Sedaj pa baš zató! Odvedli jo bodete, pravim!

Bligny. Ali za ves svét —

Champagnac. Še jedno besedo mi recite, in odvédel bodem jaz obá.

Franja. Ste li zblazneli?

Champagnac. Zblaznel od veselja. Potrpita malo — odpravil Vama bodem vse zapréke — odpravil s poti vse ovére — le idita za mano! — Skrivajte! Tiho! Na pošto — najeli si bomo najčilejših kónj —

Bligny. In se bomo prekopicnili — ter polomili roké in nogé —

Champagnac. Da bode le Vama v srečo. — Čakajta! Skrijta se tam v sobi — pridem po Vaju, ko bode čas. — Précej se zopet vrnem in potem po bliskovo dalje, da bodo iskre letele! — To bode veselje! (Odide naglo po sredi.)

Štirinajsti prizor.

Franja. Bligny. Potem Lujiza.

Franja. Ne, Charles, ko bi bila kdaj mislila, da Vi —

Bligny. Res, jaz tudi ne bi bil verjel —

Franja. Toda, ker je stvar uže takó daleč, torej pa niti več ne moreva nazaj.

Bligny. Ne moreva? (Vzdihujé.) Bodi si torej, če ne more biti drugače, bodem Vas pa odvédel v imeni božjem. (Okleneta se pod pázuho.)

Lujiza (ki se je plazila za njima). Stojta!

Franja. Oj, Bog! Teta!

Bligny. Hotel bi, da sem pri svoji rodbini.

Franja. Predraga prijateljica —

Lujiza. Tiho! Ne zini mi besedice! (Poljubi jo.) Ljubim te bolj, nego kedaj — a stráni!

Franja. Kakó?

Lujiza. Ti si angelj! Vender idi! (Vêde jo na levo.)

Franja. Ne umejem niti besedice.

Lujiza (Blignyju). In Vi ste tudi angelj.

Bligny. To se pravi, tudi jaz naj odidem? (Hoče iti.) Čast mi je —

Lujiza. Ne, tjakaj — v sobo mojo — naglo!

Bligny. Kakó bi mogel takó drzán —

Lujiza. Storite, kar velevam — pa bodeta obá srečna. (Vêde ga za roko.)

Bligny (záse). Ne, vse te okolnosti — (odide na desno).

Petnajsti prizor.

Lujiza. Champagnac.

Champagnac (privihrá skozi srednja vrata). Vse je pripravljeno — sedaj brž naprej. A kje li tičita?

Lujiza (gredé proti njemu). Nesrečnik!

Champagnac. Lujiza!

Lujiza. Vi ste še tukaj? Ali se ne bojite?

Champagnac. Česa?

Lujiza. Če Vas on najde tukaj, gotova Vam je smrt!

Champagnac. On? Kdo?

Lujiza. Mož moj!

Champagnac. Mrtvi?

Lujiza. Še žíví — rešil se je s plavanjem!

Champagnac. In je tukaj?

Lujiza. Tam v sobi moji! Tresem se pred njim!

Champagnac (mane si roki). On živí! Stavi se na pot najini sreči?

Lujiza. Bežite — ne smeva se nikdar več videti.

Champagnac. Vam je li móči to zahtevati od mene?

Lujiza. Ali naj slepárim soproga svojega?

Champagnac. Prav pravite! Pí! — Ne, ugrabim Vas, to je častneje!

Lujiza. Soprogo družega možá?

Champagnac. Če tudi. Da pa niste soproga potem ne bi mi trebalo.

Lujiza. Nikdar ne! Zdravstujte —

Champagnac. Lujiza!

Lujiza. Na veke! (Odide.)

Šestnajsti prizor.

Champagnac. Pozneje Bligny.

Champagnac. Lujiza! Šla je! Na veke? — Nebeško bitje — To bi mi zadalo smrt! — In jaz, hotel sem jo to jutro iz svoje volje zapustiti! — ali kje je bil tačas razum moj? Niti jedno uro ne bi mogel živeti brez nje! — In ta ne-

srámnik, ki je bil takó drzán, da se je otél s plávanjem. — Oj!

Bligny (v sobi na desni, z izpremenjenim glasom). Kakó, gospá Vi vzprejemate nekega možá? Tukaj v svoji hiši — v moji hiši?

Champagnac. Ha! To je glas možev! (Poslušá.)

Bligny (znotraj). Ne tajite, videl sem nekov siv klobuk.

Champagnac. Vražja stvar, nesrečonosna klobučina!

Bligny. Trepetá naj, če ga bodem dobil.

Champagnac. Ne, trepetal pa ne bode.

Bligny (v sobi). S tem-le orožjem ga treščim ob tlà!

Champagnac. Oborožen je? No, torej bodem pa vender malo počakal. (Skrije se za vrata na desni, katera odpira *Bligny*.)

Bligny (znotraj). Tri sto milijonov bomb in granat! (Stopi vènkaj in pozorno ogleduje okrog.) Nikogar ni tukaj? — Debeli moj glas je bil vspešen. Odšel je!

Champagnac (stopi naprej). Na to niti ne misli.

Bligny (na stran). Oh, za Boga!

Champagnac. Kakó! Vi ste? V Lujizini sobi? Vi se drznete?

Bligny. Jaz se ne drznem prav ničesa —

Champagnac. Izgovarjate se, da ljubite ne-
tjáko, a skrivate se pri teti?

Bligny. Dovolite —

Champagnac. In posnemate glas soprogov —
ter se drznete slepiti me?

Bligny. Ne jaz — nego teta — óna slepi
— saj niti možá nima — hotela se je samó iz-
nebiti Vas.

Champagnac. Ha!

Bligny. Samó s tem pogojem mi je oblju-
bila dati Franjo v zákon! — Oh, bodite vender
takó dobri in idite — saj Vas ne boóe stalo
nikakega truda.

Champagnac. Iznebiti se mene! — Možá
nima! — Há, to klióe na mašóevanje!

Bligny. Menda vender ne boste teté —

Champagnac. Ne, Tvojo kri, slepár! življenje
Tvoje moram imeti, ali pa Ti moje!

Bligny. Obdrživa rajši vsak kar imava.

Champagnac. Takóv strahopetec si torej?

Bligny. Strahopetec?

Champagnac. Torej vzprejemaš predlog?

Bligny. Vzprejemam! (Na stran.) Uže véim,
kaj boóem storil. (Glasnó.) Stráni!

Champagnac. Dá, naprej! (Na stran.) Škoda,
da je predlog vzprejel, kajti sicer bi ga bil prisilil,
— (Glasnó.) Stráni! Idite za menoj! (Odide naglo.)

Bligny. Ubogam Vas — (na stran) in tete!
(Gré za njim.)

Sedemnajsti prizor.

Lujiza. Franja. Pozneje Bligny.

Lujiza (z desne). Preljubeznivo! Posrečilo se je!

Franja (z leve). Oh, Lujiza, za božjo voljo — hočeta se boriti.

Lujiza. Vém! Izborno! Prekrasno!

Franja. In o tem se moreš smijati?

Lujiza. Le umiri se. Bligny zapodí ónega samó skozi vrata! Na moje povelje.

Franja. A, ga več ne ljubiš?

Lujiza. Bolj nego kedaj! Vender ne smem mu tega pokazati — dobri Hektor ljubi zapréke.

Bligny (vstopi živahno). Vse je preskrbljeno.

Lujiza. To Vam je pač delalo mnogo truda?

Bligny. Nikakor ne. — Drl je v slepi zlóbi vènkaj skozi vrtna vrata — jaz sem jih pa zaprl za njim, in sedaj je zunaj obsedèl.

Franja. Ubožec!

Lujiza. Pa vender ni odšel?

Bligny. Gotovo! — Najprej je hotel ulomiti vrata — ali ta vrata so trdna. — Potem sem mu zaklical čez zid, da ostanete neomoženi, da ga ne morete trpeti — in odšel je.

Lujiza. Oh, moj Bog! Napósled se pa res ne bo nikdar več vrnil?

Franja. Ubožica!

Bligny. Ali saj ste to hoteli!

Lujiza. Umejte vender! — On ljubi zapréke — dala sem ga zapoditi samó zató, da se tem gotoveje vrne!

Bligny. Zapréke ljubi? Tega ne umejem. No, pôtlej se pa le umirite. — Iz opreznosti sem naročil vrtníku, naj zaklene vsa vrata, ter izpusti vélika psa z verige. (Za odrom se sliši pasje lajanje.)

Lujiza. }
Franja. } Usmiljeni Bog!

Bligny. In Fleury je vzel puško svojo!

Lujiza. Ali ste blazni? — Ubil ga bode! Oh, Hektor moj! — Franja, idi! Stráni! Njega rešiti ali pa ž njim umreti. (Čuje strel.) Oh! (Zgruzi se Blignyju v naročaj.)

Bligny. Umirite se vender, saj je puško nabil samó s soljó — samó s soljó.

Franja (hitela je v tem k oknu). Uže gré Lujiza! Pleza semkaj gori k oknu.

Lujiza (s slabim glasom). Hvala Bogú, tega je navajen. (Vzdigne se Blignyju iz naročaja, odvažno.) Res! Morala bodem biti koketna! Ljubimca sem ga krotila s strašilom, soprogom — soproga bodem ga brzdala s strahom pred ljubimci.

Osemnajsti prizor.

Prejšnji. Champagnac. Potem Fleury.

Champagnac (ubije okno, skoči v sobo in pade na tla pred Lujizo). Lujiza!

Lujiza. Hektor!

Champagnac. Pri Vaših nogah hočem umreti — razmesarjen — prestreljen s krogliami.

Bligny (tiho Franji). Ko bi védel, da je bila samó sol.

Champagnac (slabotno). Vse vém! Nikdar me niste ljubili. Hoteli ste se me samó iznebiti! No, torej (odločno) le mrtvega ali Vašega soproga me bodo nesli od tukaj.

Lujiza. Gospod!

Champagnac. Dajte mi rokó!

Lujiza. Nikdar in nikoli!

Champagnac (zgrabi jo siloma). Na veke!

Lujiza (koketno). A če Vas ne bi ljubila?

Champagnac. Morate! Morate!

Fleury (zunaj pri oknu s puško). Umeknite se, gospodična, sedaj ga bodem pač zadel!

Franja. Ta je njen ženin!

Bligny. Stoj!

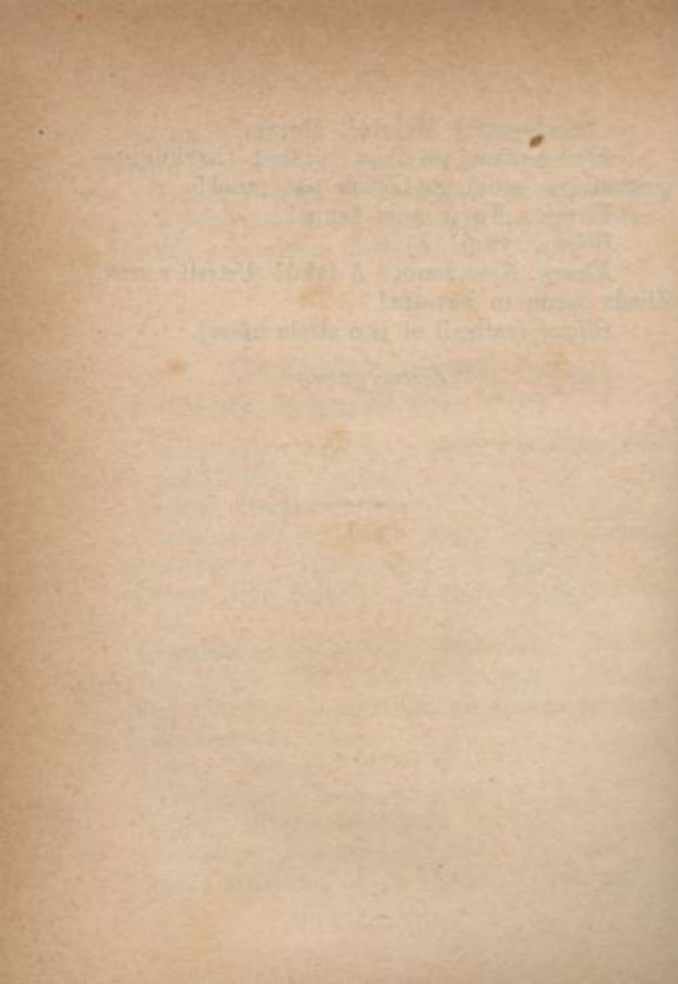
Fleury. Njen ženin? A takó! (Ustrelí v zrak.)

Žívela ženin in nevesta!

Bligny (zatisnil si je o strelu ušesa).

(*Zástor pade.*)

Perzijski šál.

Šaloigra v jednom dejanji.

Spisal

Aleksander Dumas.

Preložil

Ivan Kalán.

Isdale in založilo

Dramatično društvo v Ljubljani.

V Ljubljani.

Natisnila „Národna tiskarna“.

1884.

OSOBE:

Konrad pl. Francarville, pomórski kapitan.
Ana Wilkinsova, mlada vdova.
Pacifique, žandárski brigadir.
Jean, kletar, } v gostilni.
Hišna, }
Žandárji.

Godí se v Calaisu.

Prizorišče: Gostilnična dvorana v Calaisu. Srednja vrata. Na desni strani vrat je okno. Stranska vrata ob obeh straneh. Spredaj na desni kamín, na njem zrcálo. Na levi miza s pisnim orodjem. Naslanjáči i. t. d.

Prvi prizor.

Brigadir. Jean.

Brigadir. Gostilničarja torej ni domá?

Jean. Ne, gospod Pacifique, domá ga ni.

Brigadir. Naznani mu torej Ti in povédi, da je nova policijska postava za gostilničarje „zunaj“.

Jean. Takó, „zunaj“ je? Kaj je li „notri“?

Brigadir. Ostra in sicer najostrejša dolžnost potnih listov za potnike, in posebno za ženski spol. Zglásiti se jim je pri gosposki v dvanajstih urah!

Jean. Saj je bilo uže zmerom takó, gospod Pacifique!

Brigadir. Ali se je vselej zopet pozabljaló.

Jean. Kar se tiče žénsk, tega ne umejem.

Brigadir. Saj ti ni treba. Toliko ti pa vender zaupam, da je neko človeče iz óne rubrike učinilo veliko hudodélstvo, jedno in dvajset let staro. Velikost tri črevlje dvanajst palcev, očí sínje, lase rujave, barva na obličji izpremenljiva — in to nam je prijeti.

Jean. Kaj pa je storila hudega, gospod Pacifique?

Brigadir. Ostrupila je svojega možá, nekega lorda, in ima boje da zopet take možitvene namére.

Jean. Bà! Če ni nič družega, nego lord Anglež —

Brigadir. Neizkušena mlada krí, Angleži so tudi ljudje — to si zapomni, in policija hoče, da je takó. Torej preskrbi mi potne liste, sicer pridem pónje sam. Zapomni si! (Odide.)

Jean. Bodem, gospod Pacifique!

Drugi prizor.

Jean (sam).

Kaj se ima neki policija vtikati v to? — Kaj je to mari nam Francozom, če Angleži pozirajo strup? — Saj nam še marsikaj družega

pogoltnejo izpred nosá! Ko bi bil jaz policija — na! — Ahá! evo ti précej potovalke —

Tretji prizor.

Jean. Ana. Hišna (devajoč potno torbico na kamín).!

Ana (vstopaj). Vse jedno mi je, kamor me nastaniš, dete moje — mudim se le jedno uro v Calaisu.

Jean (hišni, skrivaj). Tudi nam je vse jedno — prirédi ji brž kako sobo — in če bo le z jedno nogó stopila vánjo, morala bode plačati popolno. (Hišna odide na levo.)

Ana. Ali bom dobila pri vas konje in voz?

Jean. Dobili in še v hiši, odkar so na postrežbo posebni konji.

Ana. Tem bolje. In ko bom le še s colnim ravnateljem govorila — kako bi pač to najbolje začela?

Jean. Treba Vam, gospá, samó obgovoriti ga; saj ni ošaben.

Ana. Jaz le menim, kakó bi ga mogla videti?

Jean. Najbolje tukaj-le skozi okno, kajti vsak dan gré po dvakrat todi mimo.

Ana. Za Bóga, o tem ni misliti! Prednašati mu imam neko pritožbo —

Jean. Prenašati? Prenašajo pri nas postreščeki —

Ana. Dobro. Pišem mu. (Séde k mizi in piše.) „Gospod ravnatelj! Gospá Ana Wilkins, rojena pl. Beaufort, prosi Vas ustnega razgovora o nekem šálu, katerega so mi colni uradniki dejáli v prepóved, ako tudi sem ga kupila v Parizi. Nádejam se, da tehtoviti dokazi o tem odpravijo vse zapréke in ga takisto najhitreje zopet dobim — in takó dalje — in takó dalje“ — Evo, prijatelj ljubi — précej ga odnesíte!

Jean. Mislite si, da ga uže ima.

Ana. Toda, odgovor!

Jean. Postrešček tjà, postrešček sèmkaj! Mislite si, da ga uže imate. (Odide.)

Ana. Le hitíte!

Četrty prizer.

Ana (sama).

Takó lep šál, in prístoji mi kakor nobeden drugi! — A na grde colne uradnike še nisem

prehuda zavoljo tega — menili so morebiti le da izpolnujejo dolžnost svojo. — To je res neprijetna dolžnost! In republiko imamo. Lepe ti svobode! — Ali tuji gospod, ki mi je to storil, in si vse tako izmislil, kakor svoje znanje z menoj! — To je ostudno! — No, kdor je živel dvé leti ónkraj oceana, zabava se pač z rojakom. A vedno me je spremljal kakor senca, dokler smo bili na ladiji. Videl se mi je tudi uljuden, izobražen mož. — Toda, po tem neopravičenem vedenji! — Kaj li se je zgodilo ž njim? — Vse jedno, kjer in kadar koli se zopet snideva, ne pozabim mu tega.

Peti prizor.

Ana. Konrad.

Konrad. Sem li jaz tisti srečnik, milostíva gospá, o katerem govorite, da ga ne zabite nigdar?

Ana. Kakó, gospod, Vi? —

Konrad. Res, milostíva moja, jaz —

Ana. Takšnega veselja bi se ne bila nadejala —

Konrad. Smem li verjeti?

Ana. Povédi Vam vést!

Konrad. Vestí niti ne vprašam, prevesel sem, da bivam z Vami v istem hotelu —

Ana. Res le slúčaj?

Konrad. To Vam povédi bistrumje Vaše!

Ana. Resnično gospod, čudim se hladnokrvnosti Vaši.

Konrad. Hladnokrvnosti zahteva opravilo moje. Jaz sem mornar, kakor mi je bilo čast povédati Vam.

Ana. Takó? Ne spominam se, kaj ste mi pravili — tudi se nečem —

Konrad. Dovolite, milostiva gospá, spomin je delo glave in je po vse neodvisen od volje; in če se bodete kedaj spominali mene, ne pomagá vse hotenje prav nič. Kakor pravim — prvo stori duhovita glavica — dokler, takó se nadjam, ne prevzame tega srce Vaše.

Hišna (z leve). Šoba milostive gospé je pripravljena. (Odide po sredi.)

Ana. Uže dobro! (Konradu.) Srce moje? — Zdi se mi celó, da ste govorili o srci mojem!

Konrad. Aj, pač da —

Ana. In iz kakóvega uzroka?

Konrad. Iz tega uzroka, da nam je ljubi Bog vsem dal srce — pravijo, da se mu je to zdelo nad vse potrebno, ka bi nam storil življenje pri-

jetno. Če pa Vam je bilo neprijetno, da sem bil takó brezoziren, da sem uže sedaj govoril o tem, oprostite me in dovolite mi, da — (Pozdravi jo in se nosi, kakor bi hotel iti.)

Ana. Dovolite, gospod, da Vam prej izrazim svoje zavzetje, ker mi delate razprave o srci mojem, kajti če se ne motim, imeli bi marsikaj družega obravnavati z menoj!

Konrad. Oh? Smém li razjasnenja —

Ana. V mislih mi je kašmirski moj šál! —

Konrad. Dà, res! Ali ker niste začeli o njem Vi, menil sem, da bi Vam bil to neprijeten spomin —

Ana. Oj, več nego li neprijeten, prisezam Vam —

Konrad. Obžalujem res prav iz srca, da je nepremišljena šala —

Ana. Šala? Izdali ste šál moj, rekoč, da je utihotápljeno blagó, in to imenujete šalo? — V takih stvareh sem jaz menj ozirna od Vas, gospod, kajti jaz to imenujem ostudno izdajstvo!

Konrad. Oj, gospá milostíva, ta beseda je rezká!

Ana. Res, izdajstvo, izdaja in z obteževalnimi okoliščinami!

Konrad. Na mojo besedo, gospá milostíva, Vi ste ostrejša od državnega pravdnika — ta bi

me morebiti za vse življenje zvezal, a bi mi poleg tega vendar pustil življenje.

Ana. Ej, Vaše besedičenje! Saj je res tudi ugoden trenutek zánje!

Konrad. Mirújte, Vi me dolžite, jaz se opravičujem.

Ana. Opravičujete! Vi? Res, radovedna sem. Mi li niste natvezli, da je moj šál utihotápljen?

Konrad. Sem, milostiva moja —

Ana. In to je bila pač neresnica!

Konrad. Bila, premilostiva moja —

Ana. In bili ste také ljubeznivi, da ste me izdali colnim uradnikom?

Konrad. Resnično!

Ana. No, torej!

Konrad. Torej, no?

Ana. Ali mi bodete odgovarjali?

Konrad. Če bodete premilostivo vpraševali —

Ana. Zakaj ste pustili šál moj dejati v prepóved?

Konrad. Nič lagljeje, nego li to . . .

Ana. Takšne so besede Vaše!

Konrad. Šál je bil tursk, a jaz sovražim Turke. Turki ljubijo preveč žensk — jaz bi mogel ljubiti le jedno!

Ana. Kaj je to meni mári?

Konrad. Kdo vé?

Ana. No, moj šál —

Konrad. Blagó je bilo le srednje vrste —

Ana. Najfinejši tibet!

Konrad. Vzorek prav vsakdanj —

Ana. Najukusnejši, kar jih je bilo dobiti po vsem Parizi. Ni mu jednacega!

Konrad. In višnjev — ta barva nima nikacega pomena — to je neumna barva!

Ana. Oči moje se Vam zahvaljujejo na laskanji Vašem.

Konrad. Kaj! Imate li višnjeve oči?

Ana. Kakor se vidi, nimate Vi nikakeršnih.

Konrad. Prav pravite! — No, očém mojim je to najljubša barva.

Ana. Ostanite pri stvari. Pogledali ste moj šál baš takó malo, kakor oči moje — kajti zelen je — čujte, gospod, zelen!

Konrad. Čujem, zelen; videl pa nisem. No, do barve mi uže ni toliko — ali do Vašega odpušcanja!

Ana. Kakó? Vi bi si mogli domišljati? —

Konrad. Dà, če mi nečete odpustiti, čemú li si bélim glavó z opravičevanjem?

Ana. Da bi bila čula le jedno opravičevanje!

Konrad. No, torej! (Gleda pozorno okoli sebe.)
Toda, št!

Ana. Kdo li bi tu poslušal?

Konrad. Z najstrožjim zaupanjem, torej —

Ana. Torej?

Konrad. Imel sem za kakih sto tisoč frankov turskih šalov v prtljagi svoji. S tem, da sem sum zavalil na Vas, odtegnil sem se zádrži sam.

Ana. Kakó?

Konrad. Saj ste hoteli, da se opravičim.

Ana. To opravičenje je lepo! In Vi ste torej? —

Konrad. Res, sem!

Ana. Tihotapec? Pí!

Konrad. Ali se potezate za colnino? Pí!

Ana (zaničljivo). Dosti je, gospod!

Konrad. Kdo li se ne bavi dan danes s tihotapstvom? Izvirnih dél pisatelji tihotapijo s tujimi tvarinami, politiki s tujimi mislimi, prego-varjalci ljudstva s tujimi denarji — saj se tihotapijo celó v konstitucijo tuji pristavki!

Ana. Molčíte mi o politiki!

Konrad. Sedaj tudi ni več politično, če politizujemo!

Ana. Torej ste za mnogo tisoč šalov počrnili?

Konrad. Počrnil? Dovolite, rudeče, zelene, bele —

Ana. Torej upam, da mi bodeite mojega nadomestili?

Konrad. To ni nič več, nego li se spodobi. Smem li prositi Vaše adrese v Parizu? In najlepší — —

Ana. Jaz ne potujem v Pariz. In Vaša prtljaga je tukaj! Torej si lahko précej sama izberem! Če namreč šála svojega več ne dobim, kajti pisala sem colnemu ravnatelju.

Konrad. Brezvspešen trud! Colnega ravnatelja ni v mestu.

Ana. Vi to veste?

Konrad. Kot tihotapec!! —

Šesti prizor.

Prejšnja. Jean.

Ana. No, kaj prinašate?

Jean. Prinašam odgovor od colnega ravnatelja in colni ravnatelj Vam ne more poslati odgovora, ker je na kmetih.

Ana (Konradu). Vi umejete rokodelstvo svoje.

Jean. Ukazuje li milost Vaša še kaj družega?

Ana. Dà! — Velíte prtljago tega gospoda prinesiti semkaj.

Jean Prtljago?

Ana. No, dà!

Jean. Meni li milost Vaša potno torbo ali papigo tega-le gospoda? Druge prtljage nima gospod.

Konrad. Sluge mojega pač še ni v hiši!

Jean. Dovolite, gospod, sluga je uže prišel s prtljago in ptičnikom gospoda kapitana Francarvilla, takó je imenoval gospoda. In to je vse, dejál je, kar ima gospod kapitan.

Ana. Uže dobro! Le idite!

Jean. Na službo — prosil bi samó še prej milostíve gospé potni list.

Ana. Pozneje!

Jean. In gospoda milostívega tudi!

Konrad. Évo!

Jean. Hvala Vama lepa! — Gospôda, oprostite, meni ni nič mari — to je ljubezen policije. Zaradi mene naj bodo gospôda táka al táka, meni je vse jedno kakeršna so. Ali ker uže policija hoče svoj nos vtikati vmés —

Konrad. Uže dobro, uže dobro!

Jean. Meni je tudi prav! (Odide.)

Sedmi prizor.

Konrad. Ana.

Ana. Torej, gospod moj!*Konrad.* Torej, gospá milostiva!*Ana.* Gospod pl. Francarville?*Konrad.* Milostívi gospé na službo!*Ana.* Pomôrski kapitan?*Konrad.* Domovini na službo!*Ana.* Nimate li za ta novi nálog zopet kake bajke pripravljene?*Konrad* (vzame klobuk). Na mornársko besedo nimam je. — Izumljivost moja mi je pošla. Sedaj prosim, iščite samí ključa do ravnanja mojega.*Ana.* Hm! Ni treba posebnega bistrega očesa, da ga najdem.*Konrad.* Torej?*Ana.* Srečali ste na kratki vožnji čez mórje neko damo — ta se Vam ne vidi baš grda — ali ne kaže gospodu pl. Francarvillu précej pozornosti, kakeršne ste morebiti vajeni. — To zbada — in pravi si: moram si izmisliti bajko ter storiti kar uže bodi, da se zanima záme, in napósled me bode pač morala zapaziti!*Konrad.* Recimo, da je temu takó, priznajte, da je ta črtež vdihnila zgolj prava ljubezen.

Ana. Ljubezen! — Da me ljubite, gospod?

Konrad. Do blaznosti. To ste morali uže spoznati iz črteža mojega.

Ana. Torej ste pa slabo zadeli, kajti zaničujem Vas.

Konrad. Res? Oj, hvala, tisočerna hvala!

Ana. Hvala za zaničevanje?

Konrad. Iz srca! — Vi presezate najdrznejše upanje moje, kajti bal sem se le jedinega: da bi ostali hladni proti meni. Sedaj sem miren, kajti zaničujete me in če bodem še kaj izumil k temu, da bi Vam bil neprijeten — porodí se sovraštvo — in to veste, od sovraštva do ljubezni je le jeden korak!

Ana. Ta prislovica je zeló stara.

Konrad. Dokaz, da je resnična — ináče bi se ne bila postarala. — Torej, pri Vas: zaničevanje, pri meni: ljubezen — razmerje med nama je res za prva prav jasno.

Ana. Ne še tako popolnem, kajti Vi to veste, zakaj Vas zaničujem — ali jaz ne, zakaj me ljubite?

Konrad. Čisto jasno, ker sem Vas videl in je lepota Vaša kupila očí moje — ker o Vas sodim in zmatram srce Vaše za izvrstno.

Ana. In ta ljubezen se je prikazala v dveh urah? Od Dovera do Calaisa?

Konrad. Bog varuj! Uže za dva dni!

Ana. Dà, potem oprostite! Potem je posvečena po starosti. (Séde h kaminu.)

Konrad. Videl sem Vas v operi v Londonu, šel sem za Vami s svojim vozom — v hotélu sem zvédel, da ste prosti in sami svoji — in kar druží nebó, tega naj ne ločí človek!

Ana. Oh! Nebó druží?

Konrad. Oj, kar se tiče nebá, to poznam — zato sem mornár!

Ana. Čestitam!

Konrad. Za v bodoče? S kratka: zapustili ste London, jaz tudi, Vi ste v Calaisu, jaz tudi, in če greste Vi do konca svetá — jaz tudi!

Ana. Nádejam se, da mi ne bodo takó daleč potovati!

Konrad. Tem bolje, kajti jaz mornár sem to pot uže večkrat preméрил!

Ana (zvóní). Preljubeznivo, gospod moj, prav sprétno zasukano in duhovito. Ali ker je sedaj, kakor ste dejali, za prva prav jasno, torej imam le še za bodoče to prošnjo, da mi šál moj zopet preskrbite. Po mojem odhodu mi ga bodo poslali iz hotéla.

Osmi prizor.

Prejšnja. Jean.

Ana. Ali bodem sedaj dobila konje?*Jean.* Rezgetajo od same potrpežljivosti v hlevu, ker nimajo ničesa opraviti.*Ana.* Dobro torej! — ukažite napréci. V desetih minutah odpotujem. (Konradu.) Gospod moj, čast mi je! (Odíde na levo.)

Deveti prizor.

Konrad. Jean.

Konrad. Ohó! Čast! Ta ostane, nadejam na stráni moji. — Menite li, gospá milostiva, da mi bodete kar takó odšli? — Bodemo videli! — Kletar!*Jean.* Gospod milostivi!*Konrad.* Koliko kónj imate v hlevu?*Jean.* S šarcem štiri.*Konrad.* Vseh skupaj?*Jean.* Brez drugih domačih živalij. Kónj dovolj! Saj jih imamo samó za odpravljanje, odkar teče železnica.

Konrad. Reci torej upreči vse štiri v voz, ki ga je naročila gospá. Záme, razumeješ li?

Jean. Dovolite, gospod, ali gospá jih je prej naročila!

Konrad. A jaz plačam prej. Ná, evo ti deset louisdorov, če bodo odpeljali voz do prve pošte. Sluga moj naj séde vánj. Porôči mu to.

Jean. Deset louisdorov? To je pa druga pesen!

Konrad. Ostane ti jih osem! Torej podvizaj se!

Jean. Hotel sem le od gospé —

Konrad (rine ga vènkaj). Hitro, pravim —

Jean. A policija —

Konrad. Hôdi! (Vrne se.) Bil je skrajni čas!

Deseti prizor.

Ana. Konrad.

Ana (išče po mizi). Oj, grdi potni list — kam sem ga le založila? (Zapazi Konrada.) Oh! Ste li še tukaj, gospod?

Konrad. Kakor bi mi bilo nebó odmenilo, da še jedenkrat uživam nepričakovano srečo —

Ana (išče po kamínu). Oh! moj Bog! Sam slučaj — iščem potnega svojega lista, a menim res, da sem ga zabila v Doveru. (Išče v potni torbi.)

Konrad. Torej ste se odločili, da potujete?

Ana. Popolnem!

Konrad. Ne morejo Vas udržati niti prošnje, niti rotnje?

Ana. Niti rotnje, niti prošnje!

Konrad. Torej me še sovražite?

Ana. Oh, ti ljubi Bog, ne! Preskrbite mi šál moj in šala Vam bodi odpuščena.

Konrad. Ali vendar še hočete potovati?

Ana. Ko bodo le konji — zdi se mi, da jih uže čujem —

Konrad. Nikakor ne! Žrtvujte mi vsaj še poslednje minute!

Ana. Čemú?

Konrad. Kdo vé? Saj se je pač Julija v petih minutah zaljubila v Romeja.

Ana. Romejo ni bil pomôrsk kapitan.

Konrad. Imate li kaj zoper ta uboga bitja?

Ana. Nič, razven tega, da kadé, kolnejo in —

Konrad. Jaz nikoli ne kadim, in kar se tiče kletve, menim, da sem Vam za malo hipov najinega nežnega razmérja dokazal, ka se ta slaba navada še ni ukorininila v govorjenji mojem.

Ana. Čemú je vse to?

Konrad. Dovolite. Prej ste me zaničevali, vaš sedaj pa ste se izrazili, da me ne sovražite več, torej je uže čas pripravljati se na to, da me boste ljubili.

Ana. Gospod, jaz nikdar ne bom ljubila moža, ki deset mesecev vsakega leta potuje okoli sveta. — A kje li je ostal voz?

Konrad. Torej me le brez skrbi ljubite, kajti vložil sem prošnjo za dopust. Tu na Francoskem se nikdar ne vé, kateremu gospodu služimo!

Ana. Oh!

Konrad. Vidite torej, da spadam v vrsto soprogov, ki se držé dóma. Poleg tega imam hišo v Parizi, štirideset tisíc frankov letnih obrestij, posestvo na kmetih, ložo v véliki operi —

Ana. Stojte s tem čarovnim perspektivnim slikanjem, gospod: oddala sem uže roko in srcé.

Konrad. To, se vé, daje stvári drugačno lice. In prihajate iz Novega Jorka, da —

Ana. Da se zaročim z možem, ki ga ljubim in ki me pričakuje.

Konrad. S tem še ni nič dokazano!

Ana. Kako to, da še ni s tem celó nič dokazano!

Konrad. Ne „takó“ veliko. — Tudi jaz

sem odpotoval iz Pariza, da bi v Novem Orleansu vzel deklico, ki me je ljubila in me čakala!

Ana. No, in?

Konrad. Navzlic vsi ljubezni in navzlic vsemu čakanju je vzela vender družega!

Ana. Veseli me, da prenašate svojo usodo s tako prečudno filozofijo.

Konrad. Ej, no, to Vam je razumljivo, da mi je ostalo le dvoje: ali da skočim v vodo, ali da se utolažim. Prvo bi bilo nekoristno, kajti znam plavati, kakor divjak — torej sem se rajši utolažil.

Ana. Resnično, Vi ste najčudovitejše bitje, s katerim sem prišla v dotiko. V srečo slišim konje, sicer, kdo vé? Morebiti bi me bila radovednost, da studiram to čudo, utegnila napotiti —

Konrad. Da bi ostali tu?

Ana. To bi bilo mogoče.

Konrad. Gospá milostíva, bodite torej umirjeni.

Ana. Kakó to?

Konrad. To niso bili Vaši konji, ki so dohajali, nego Vaši konji, ki so odhajali.

Ana. Kakó?

Konrad. Z Vašim vozom!

Ana. Dosti je šale!

Konrad. Preveč, kakor sedaj sam uvidévam! Prosim tisóčkrat odpušcanja — ali nisem poznal

opravka Vašega, ki Vas je privedel nazaj na Francosko. Videl sem v Vaši želji, da odpotujete, le naméro, umekniti se meni . . . mene je nagibalo nasprotno hrepenenje — in zato —

Ana. Le na dan — kaj ste storili?

Konrad. Zató sem štiri jedine konje iz hleva dal upréči v jedini voz iz kolárne, ter poslal slugo svojega z vozom v Boulogne, kupovat ostrig.

Ana. V Boulogne?

Konrad. Dà, tamo se dobé mnogo boljše nego li tu v Calaisu.

Ana. Ne, to preseza vse — preveč je, gospod —

Konrad. Milost, čestita gospá, premislite vender, da mi ni bila znana svrha Vaša —

Ana. Ne, to je grdó, to je neoprostivo! Takó zlorabiti slabôto uboge, zapuščene ženske! — Oj, gospod —

Konrad. Gospá milostíva —

Ana. Ne hodite mi blizu — niti ne govorite z menoj.

Konrad. A dovolíte, gospá milostíva, saj se zakasnite le nekoliko ur —

Ana. Ali pa veste tudi, gospod, če ni ta zakasnitev grozovita bolečina mojemu srcu? Če ne uničuje nekega najljubšega mi črteža, nekega iznenadenja, o katerem sem uže dolgo sanjala?

Konrad. Ali je mogoče?

Ana. Veste li tudi, da soprog, ki sem si ga izvolila, uže dvé leti samotnen gine od koperčenja ter vzdihujé pričakuje vrnitve moje?

Konrad. Uže dvé leti?

Ana. Dvé leti, gospod. In zgolj taka ljubezen je vredna vzajemne ljubezni in priznavanja, vsega žrtvovanja ženskega bitja. — Res, gospod, dvé leti uže, od onega dne, ko so me prisilile družinske razmere vzeti nekega starčka, s katerim sem šla v Ameriko, obsódil se je prejšnji moj zaročenec v samotarstvo in popolni ločitvi od svetá. — „Potujte,“ bile so njegove poslednje besede, „tudi jaz se bodem ločil od svetá, kateremu se več no prištévate. V samoto se bodem zakopal živ, dokler me ne boste kedaj zopet vzbudili z besedami: Vrnila sem se, tvoja sem!“

Konrad. To je dejal in tudi storil?

Ana. Storil, gospod, in ni mu ostala niti tolažba, da bi mi bil smel pisati — kajti prepovedala sem mu to.

Konrad. Potem, se ve, delate prav. Ljubite ga, vzemite ga — mladenič je več vreden od mene — kajti jaz bi bil —

Ana. V vodo skočil?

Konrad. Ne! Ali svinčénko — ali pa bi

bil šel za Vami — toda dvě leti v samoto se potisnil — ne, tega ne bi bil storil!

Ana. In zató ga tudi ljubim, gospod, in sem ga hotela danes, baš danes iznenaditi — o njegovem rojstvenem dnevu srédi sorodnikov in prijateljev njegovih —

Konrad. Je li to sramota?

Ana. Prikazati sem se hotela zdajci pred njim ter mu zaklicati: tudi jaz ti prinašam vezilo: srcé svoje, roko svojo na veke! — In to veselje, to srečo ste mi uničili!

Konrad. Oh, jaz —

Ana. Idite mi izpred očíj, rotim Vas, ne prikažite se mi nikdar več!

Konrad. Milost! Milost spokorjencu! Moj Bog, ko bi bil védel — ko bi bil mogel misliti! — Oj, verjemite, te solzé, ki Vam tekó iz očíj, katere bi rad s krvjó odkupil, te so najgrozovitejša kazen moja. Toda umirite, potolažite se. Dobóde se še več vóz v mestu — preskrbel Vam bodem jednega, kupim ga, ukradem! — Potovali bodete, potovali, premilostíva gospá, na besedo mojo, prisezam Vam. — Potovali bodete in da moram sam namestu kočijaža sedeti na kozlu ter Vas voziti, kakor svoj čas kraljič Albert kraljico Viktorijo! (Odide.)

Jednajsti prizor.

Ana (sama).

Bogú bodi hvala! Če ni bila to morebiti zvijača? Toda ne, videl se mi je res ginjen in skesán! Saj je vender boljši, nego li sem mislila. (Pogleda na uro.) Uže je osem! Moj Bog, kakó mine čas! Se vé, če se človek takó jezi —

Dvanajsti prizor.

Ana. Jean.

Jean. Ste li, gospá, našli potni list?

Ana. Nisem, saj tudi ne vé — ali prej še nekaj —

Jean. Izvolite?

Ana. Ko ne bi bilo mogoče dobiti voznjih kónj, ali ne bi se mogel [poslati brzoték v grad Chaumont?

Jean. Mogel, to bi se moglo, vender —

Ana. Deset louisdorov za to —

Jean. Strela — gospá milostiva plačujejo, kakor bi bili milostiv gospod! Bodem uže pre-skrbel vse.

Ana. Ako bi namreč gospod pl. Francarville —

Jean. Evo ti gospoda kapitana samega —

Trinajsti prizor.

Ana. Konrad. Jean.

Konrad (žalosten). Vse je preskrbljeno, gospá milostiva! V petih minutah bode voz naprežen. Še danes se Vam izpolni Vaše veselje, in le jaz bom moral vse svoje življenje oplakavati sèn jednega hipa.

Jean (na stran). In jaz deset louisdorov!

Ana (podá mu roko). Hvalo Vam, gospod pl. Francarville, na Vaši pravi uljudnosti, in ko bi Vas kedaj usoda privedla v naše obližje, veselilo me bode pokazati Vas soprogu svojemu.

Jean. A brzoték za v grad Chaumont?

Ana. Nepotreben je sedaj. — To v povračilo, prijatelj moj! (Dá mu denarja.)

Jean (na stran). Brzoték bi mi bil ljubši. Uže zaradi nenavadnosti — ná! (Odide.)

Štirinajsti prizor.

Ana. Konrad.

Konrad. Oprostite — a čul sem baš imenovati grad Chaumont: je li ta smoter Vaš?

Ana. Se vé da. Ste li znani tamkaj?

Konrad. Poznam gospoda samega.

Ana. Barona Ernesta pl. Montalais?

Konrad. Baš njega! On je netják moj!

Ana. Netják Vaš — kakó li?

Konrad. Kakó li je netják moj?

Ana. No, se vé!

Konrad. Oh, moj Bog!

Ana. Kaj neki?

Konrad. Je li mogoče!

Ana. Ali, kaj pa?

Konrad. Oh!

Ana. Moj Bog!

Konrad. Oj, gospá milostiva —

Ana. Toda, gospod —

Konrad. Zberíte vse moči svoje, vso svojo zavest —

Ana. Vi me plašite! Kaj, ko bi bil gospod pl. Montalais —

Konrad. Dà!

Ana. Bolán?

Konrad. Ne!

Ana. Za Boga! — Mrtev?

Konrad. Huje —

Ana. Ali, kaj pa?

Konrad. On je netják moj!

Ana. No dà, ali —

Konrad. Netják moj, ker je —

Ana. Vi me slepíte —

Konrad. Ker se je oženil z mojo netjákinjo.

Ana. Oženjen!!

Konrad. Takó oženjen, kolikor mogoče!

Ana. Ni res!

Konrad. O Bog, saj sem ga védel pred
oltar —

Ana. Vi?

Konrad. Ostal Vam je res mož-beseda kar se tiče pokopanja — samó ne dolgo — ne za vso večnost. In ko sta teta moja s hčerjó zašli v samoto njegovo ter mu prigovarjali in ga tolažili, odločil se je s časom, biti srečen soprog in oče —

Ana. A jaz Vam pravim, da to ni mogoče.

Konrad. Dovolite, kar se tiče tega — poznate li pisávo njegovo?

Ana. Poznam! Pokažite —

Konrad. Evo nekega njegovega pisma, ka-

tero sem vzprejel v Londonu: — „Moja žena je srečno porodila dečka.“ (Pokaže ji pismo)

Ana (brsne pismo nazaj). Oj, gospod!

Konrad. Dà, kaj morem jaz zató?

Ana. Pustite me! Uže na prvi pogled se mi je zdélo, da mi prinašate nesrečo, a tega pač nisem mogla misliti, da je bila mržnja moja do Vas takó bolestno opravičena!

Konrad. Pomislite vender —

Ana. Nič! Stráni pojdem, če mi ne boste zopet pridržáli kónj in vozá.

Konrad. Na razpolaganje so Vam — da sem o svojem žalostnem slovésu vsaj takó srečen, izkazati Vam to poslednjo ljubáv.

Ana. Uže dobro! — A še neko prošnjo!

Konrad. Neko prošnjo?

Ana. Ne dajte mi nikdar več videti svojega obraza, kajti, ko bi še kaka nesreča preostala záme, nakopali bi mi jo Vi — Vi, s svojim zlim pogledom! — Ne! Nikari me ne pogledite! Nikari me ne glejte! (Odide naglo v svojo sobo.)

Petnajsti prizor.

Konrad.

Oh, to pot je bilo jasno! — Odpuščen in optima forma! Bedák jaz, da sem ji preskrbel voz! — Res, da bi bil vse to prej védel; vrag me vzemi, če ne bi bil zadel zli moj pogled vseh kónj v Calaisu!

Šestnajsti prizor.

Konrad. Brigadir. Pozneje Jean.

Brigadir (govori skozi vrata). Če ženska nima potnega lista, torej ne smé nikamer!

Konrad. Kaj čujem! (Brigadirju.) Kaj pravite Vi, brigadir?

Brigadir. Oh! Vi, gospod kapitan?

Konrad. Ne pustite te dame potovati? Ker potni list —

Brigadir. Stroga povelja! Če pa hočete morda zánjo biti porok — potem bi bila druga.

Konrad (premišljuje). Dovolite!

Brigadir. Dà, če nima potnega lista, ostane takó!

Konrad. Zvest služabnik gosposke svoje. Neizprosljiv kakor usoda!

Brigadir. Usoda moja je policija, in kar ta stori, storjeno je prav.

Konrad (potreplje mu na ramo). Vi niste takov, ki bi se dal slepiti lepim očem.

Brigadir. Policija ne vé nič o lepih očéh.

Konrad. S polno mošnico —

Brigadir. Če mi kdo ponudi polno mošnico, vtaknem jo v žep —

Konrad. Oh!

Brigadir. Osobo pa tudi pod ključ.

Konrad. Brigadir, Vi ste ponos nežno-čutečega žandárstva!

Brigadir. Kapitan, osramótili ste me — ali jaz sem žandár, človek se mora navaditi.

Konrad. Blaga duša! (Jeanu, kateri nastopi z lučjo.) Kletar! Ponižno moje priporočilo milostivi gospé tamkaj, in reci ji, da sem odpotoval.

Jean. Zgodí se! In če pride Vaš sluga z ostrigami —

Konrad. Naj jih pojé in potem gré za menoj v Pariz. (Odide.)

Jean. Dobro, ubogava in jih pojéva.

Sedemnajsti prizor.

Ana. Brigadir. Jean.

Ana. Zdi se mi, da je šel! — Kakó, neki žandár?

Jean. Ne ustrašite se, gospá milostiva, ta je gospod Pacifique, ki hoče Vaš potni list.

Brigadir (priloží roko na klobuk). Vse spoštovanje lepemu spolu, ali —

Ana. Moj Bog, ljubi gospod, hišna moja je bolna ostala v Doveru, in ta je imela potni list —

Jean. Torej bodemo pa konje le zopet dejali nazaj v hlev, in Vi gospá boste tudi tukaj ostali.

Ana. Kakó?

Brigadir. Dà, če se ne izkažete —

Ana. Ali —

Brigadir. Če morebiti gospá ne poznate koga tu v Calaisu —

Ana. Nikogar — toda, vender, gospoda pl. Francarvilla.

Brigadir (izvléče list iz žepa). Jeden hip — „Očí modre — to se ujema — lasjé rujavi — ujema se — velikost tri čevlje dvanajst palcev — ujema se — starost! jedno in dvajset“ — utegnilo bi se ujemati.

Ana. A to je prav popis moj —

Brigadir. No, če sami priznavate —

Jean. Oj, sama priznava! (Séde na stol.)

Ana. Nikakor ne — čudila sem se le o podobnosti —

Brigadir. O podobnostih se vsakdo čudi. S kratka, ker gospé ne pozná nihče v Calaisu, iti ji je z menoj pred gosposko!

Ana. Usmiljeni Bog, ni mogoče! (Jeanu.) Prijatelj blagi, rotim Vas, pokličite hitro gospoda kapitana —

Jean (ziblje z nogama). Oho! Prijatelj blagi! — in vrhu tega je še odpotoval!

Ana. Odpotoval?

Jean. Ter Vas pozdravlja!

Ana. Tecite za njim — brzo! Morebiti ga bode še dobili!

Jean. Brzo! Têci? — I čemú li?

Ana. Deset louisdorov, če ga privedete semkaj!

Jean (skoči po konci). Deset louisdorov? Brzoték! (Odteče.)

Osemnajsti prizor.

Brigadir. Ana.

Ana. In sedaj, gospod, prosim Vas samó pol ure še, če morebiti še kapitan ni odpotoval. — V tem pa pišem župánu — pol ure samó še, ni li res, gospod? (Dá mu mošná.)

Brigadir. Dovóljeno, iz spoštovanje do lepega spola! Lehko je biti žandár, pa vender človek! A gosposki moram poročati, in ko bi gospá morebiti mislili, da morete uiti? — ni misliti ne! K vsakem izhodu postavim jednega žandárja, in na pot pred vrata dvá.

Ana. Kolikor hočete — samó —

Brigadir. Ne, nič več! (Kliče skozi vrata.) Žandár! semkaj k vratom! Nihče noter nihče venkaj! Razumel? (Med vrati.) Še osem in petdeset minut, gospá! (Pozdravi po vojaški.) Spoštovanje lepemu spolu! (Odide.)

Devetnajsti prizor.

Ana. Pozneje Konrad.

Ana. Moj Bog! Kakov grozen dogodjaj! Ko bi le še Francarvilla mogli najti! — In to vse,

da bi bila nesramnega, nezvestega Ernesta prej videla — oj takó mi je, kakor bi se bila vzbudila iz težkih sanj. (Zunaj zvenčí sablja.) Ali ne — ne! Žandárji so zunaj! Oj, Bog! Kaj mi je storiti? — Umrla bodem od sramú, če pomislim! — (Trkanje na okno.) Kaj je to? (Trkanje.) Tam pri oknu — (stopi tja.) Kdó je?

Konrad (zunaj). Št!

Ana. On je! Oh, sam Bog ga je privédel nazaj. (Odpre okno.) Ali ste Vi, ljubi gospod pl. Francarville?

Konrad. Sem! (Skoči v sobo in pŕhne luč.)

Ana. Kaj li delate?

Konrad. Temoto! Da naju ne bode nič izdalo!

Ana. Véste li uže? —

Konrad. Vse! Zmatrajo Vas za drugo Borgio!

Ana. Ni li res, ljubi gospod pl. Francarville, Vi bodete porok záme?

Konrad. Ne pomaga nič — tukaj me ne poznajo. Le jeden pomoček je —

Ana. Kateri?

Konrad. Bég!

Ana. A kakó?

Konrad. Skozi okno!

Ana. Nikakor ne!

Konrad. Voz Vas čaka na óglu —

Ana. Ali —

Konrad. Ne izgublajte časa — tukaj, zavijte se v tá-le šál — in brž stráni!

Ana. Ne, ne!

Konrad. To je jedini pomoček!

Ana. Ne upam se —

Konrad. Jaz prvi lezem doli po lestvi —

Ana. Ne, dovolite, jaz prva — (stopi na stol pri oknu, tisti hip pak se prikaže brigadir zunaj pod oknom). Oh!

Dvajseti prizor.

Konrad. *Ana.* *Brigadir.* Pozneje *Jean.*

Brigadir (zunaj na lestvi). Spoštovanje lepemu spolu! Ali ušli pa vender ne bodete! Ujeta, golobica moja!

Ana (skrije se Konradu v naročaj). Oh, moj Bog! Branite me!

Jean (z lučjo). Glej! glej!

Ana. Kaj bode z menoj?

Konrad. Dà, tukaj stoji pač nekaj v mojem potnem listu. —

Ana. V potnem Vašem listu?

Konrad. Saj veste, da sem se hotel v Ameriki oženiti — berite sami! (Podá ji potni list.)

Ana (číta, kamor ji kaže on s prstom). Gospod pl. Francarville -- in soproga njegova! — (dá mu list nazaj). Oj, gospod —

Brigadir. Vse spoštovanje lepemu spolu, na stran — žandárji! (Dva žandárja se prikažeta med vrati.)

Ana (tiho Konradu). A dajte mi vender brzo! (Vza me mu potni list iz rok in ga da brigadirju.)

Brigadir. Kaj je to?

Ana. ~~Ann~~ Beríte vender, no — tu tukaj — (kaže mu dotično mesto).

Brigadir (číta). „Svobodno in nezadrževano — Gospod baron Konrad pl. Francarville z gospó!“ (Pogleda Konrada.) Kakó, kapitan?

Konrad (katerega se je Ana, po kratkem upiranji oklenila pod pazuhu). Kakor vidite!

Brigadir. In baš sedaj še niste hoteli biti porok zánjo?

Konrad (tiho, brigadirju). Brigadir, al morete biti porok za ženó svojo?

Brigadir. Primaruha! Ne!

Jean (porogljivo). Menim, da ne!

Brigadir (razsrjen). Kaj?

Konrad (Ani). Oprostite, lepa gospá, bilo je pa tudi jedino pomagálo — bode moja poslednja

pregreha — in le glejte, prvo sem uže zopet poravnal. (Kaže šál, ki ga ima ogrnenega.)

Ana. Oh, šál moj! Vi blagi!

Konrad. Kar se pa tiče drugih pregeh —

Ana. Zánje se pozneje maščujem —

Konrad. In kakó?

Ana. Tu v potnem listu je zapisano!

Konrad (číta z nasmihanjem). „Gospod pl. Francarville —“

Ana (dá mu rokó). „In soproga!“

Konrad (poljubi ji rokó).

(*Zástor pade.*)

Kdor se poslednji smeje!

Gluma v jednom dejanji.

Spisala

Marija Knaufova.

Preložil

Ivan Kalán.

Izdalo in založilo

Dramatično društvo v Ljubljani.

V Ljubljani.

Natisnila „Národna tiskarna“.

1884.

Kdor se poslednji smeje!

Gluma v jednom dejanju.

O S O B E:

Gospá pl. Podgorska, mlada vdova.
Henrijeta, nje hišna.
Karol pl. Trnovski, posestnik.
Natakar.

Godi se v Baden-Badnu.

Lvan Kalin.

izdal in založil

Dramatično društvo v Ljubljani.

V Ljubljani.

Nacionalna „Narodna tiskarna“

1884.

Elegantna soba pri gospé pl. Podgorske v nekem hotélu.
Na levi in zadaj so vrata.

Prvi prizor.

Henrijeta (sama, pogleda na uro).

Uže tri je ura! Opoludánji spanec milostive gospé traja dolgo. Saj je pa tudi prisiljena pre-
spati čas, kajti menj zanimljive družčine in slab-
šega vremena še nikdar nismo imeli v Baden-
Badnu. Nekoliko pustih, dolgočasnih, bolnih An-
gležev, nekoliko šopirnih Berolincev in vrhu tega
še vedno dežévje! O tem se ne dá nič misliti! —
Oh, gospá milostiva.

Drugi prizor.

Henrijeta. Gospá pl. Podgorska (z leve, v elegantni do-
mači obleki).

Podgorska. Henrijeta — koliko je ura? (Zéha
se ji.)

Henrijeta. Kmalu bo tri! Gospá milostiva ste danes dolgo spali.

Podgorska. Mora se pač čas preživeti — spati sanjariti! Kdo bi bil dejal, da bode letošnja sezona tako dolgočasna! Ne zgodi se nič! Ne čakamo ničesa! — Niti najmanjšega dogodka, najmanjšega škandala! Ni ljubeznivih mož, niti interesantnih žen! Same pagode tékajo tod okolo — in pa še vedno deževje! (Vrže se na zofo in se ji zéha.) Naša plemenita družba tako tičí doma, da bi nad vso dejal ponočno čépico.

Henrijeta. Gospá milostiva, prav pravite, vse se vrši takó malomestno. Zastonj je hrepenenje tudi po najneznatnejšem nenavadnem dogodku! Te zna izmisliti le Aleksander Dumasov sin — on je jedini pisatelj, ki ga jaz priznavam.

Podgorska (smeje se). Ko bi on to védel! Moj Bog! kako se dolgočasim; prazna glava, prazno srce! In kako grda sem uže! Bleda, blazirana!

Henrijeta. Gospá milostiva bi morali zopet omožiti se! To je tudi zdravilo zoper dolgčas.

Podgorska. Res, ali jako prisilno! To mi svétuje dobri moj strijc Ramnik. Zmatra me namreč za „svetobólno“, takó imenujemo svoj kontinentalni „spleen“, ter me hoče ozdraviti s sočutjem. Veš li, da je uže dobil možá záme?

Jeden njegovih netjâkov, s katerim se imam kmalu seznaniti, izvoljen je, da me spravi na vrhunec sreče — in ob jednom pod klobuk!

Henrijeta. Kakó mu je ime?

Podgorska. Nomina sunt odiosa! pravijo Latinci! Strijc je zeló molčeč. Doslé še nobeden njegovih ženitnih kandidatov ne pozná tekmeča svojega. Kar mi je strijc poročil o njem, ni mi baš nevšečno: bogat je, ima pet in trideset let in je baron. Danes mi pošlje strijc fotografijo meni namenjenega bodočega soproga. (Stopi k oknu.) Kakšni ljudje se vidijo! Baden-Baden se mi zdí letos shajališče ábotnih obrazov! Najine sobe pak imajo sicer ugodno léžo, kajti ves „lepi svet“ mora tod mimo. (Po odmoru, gledé skozi okno.) Kakóv drzen človek — to je vender impertinentno! — Kaj?! — Še sedaj — ? Henrijeta! (Stopi od okna.)

Henrijeta. Kaj pa je, gospá milostiva?

Podgorska. Pod oknom se je ustavil nekov gospod in neprestáno zijá semkaj gori.

Henrijeta. Ali je Vas videl?

Podgorska. Videl — saj je zató obstál. (Gré zopet k oknu.) Res, še stoji tukaj!

Henrijeta. Gospá milostiva ste čisto obledeli.

Podgorska (ošabno). Misliš li, da sem bedasta? — Imponirajmo mu! (Dene lornjéto na očí.) Drz-

nost mi je gâslo! Oh! To pomaga! Obrnil se je stráni.

Henrijeta (je tudi stopila k oknu). Nikakor. Tudi on si je pripravil lornjéto.

Podgorska. Res! Gori gleda, skozi lornjéto gleda.

Henrijeta. Gospá milostiva, stopite rajši od okna!

Podgorska. Umaknem naj se? Jamais! — Sicer nekaka neprijetna postava — brado a l' anglais — ves comme il faut!

Henrijeta. Ni grd! Takšnega sem si mislila Edvarda v Goethejevem romanu „Wahlverwandtschaften“.

Podgorska (nestrpljivo). Ali še ne bode šel? — Zasmehujvi ga! (Začne se na ves glas smijati.) Hahaha! áboten človek! Ne stoji li tu, kakor primrznen?! Smij se vsaj tudi Ti, Henrijeta! Hahaha! (Obe se smejeti.)

Henrijeta. Uže gré!

Podgorska. Glej, to je pomagalo! Vender gré! (Stopi od okna.) Moški so uže takó drzni, da se jim res moramo staviti po róbu!

Henrijeta (je še pri oknu). Gospá milostiva — v hišo gré! — Prišel bode gori!

Podgorska (prestrašena). Ni mogoče!

Henrijeta (poslušaj). Govôri z vratárjem —
 — čujem ga, užs na stopnicah! —

Podgorska. Za Boga, tēci venkaj, ne pustim
 nikogar k sebi —

Henrijeta. Kaj bo de to! (Ko hiti k vratom
 pride.)

Tretji prizor.

Natakar. (Prēcej za njim) pl. *Trnovski*. Prejsnji.

Natakar. Gospá milostiva, nekov gôspod želi
 z Vami govoriti,

Podgorska (odločno). Nečem z nikomer go-
 voriti, danes ne vzprejemam!

Trnovski (vstopaje natakarju in pošnemaje
Podgorsko). Gospá milostiva neče danes z nikomer
 govoriti! Danes ne vzprejema! — Ne čujete li?
 Idite vender! (Natakar odide.)

Henrijeta (zase). Ta je dober!

Trnovski (nasmihaje se pokloni se gôspé pl.
Podgorski).

Podgorska (po odmoru, silno zavzeta). Gospod,
 jaz sem vsa vzbunjena!

Trnovski (jako mirno). Zakaj?

Podgorska. Zaradi Vašega čudnega vedenja!

Trnovski. Kako to?

Podgorska. Katero, ne bodi huje rečeno, zdi se mi jako nepristojno.

Trnovski. Zakaj?

Podgorska (burneji). Kdo Vam je dovolil vstopiti?

Trnovski. Nihče.

Podgorska. A čemu ste prišli semkaj?

Trnovski. Zaradi Vas.

Podgorska (vsa vzbunjena). Gospod, Vi ste jako najiven.

Trnovski (z isto mirnostjo). Vi tudi! (Déne si lornjéto na oči in ogleduje Podgorsko.) Nečete li tudi Vi rabiti svoje lornjéto, gospá milostiva? Tako ljubko Vam pristoji!

Podgorska. Zdí se mi, da se radi šalite.

Trnovski. Zdí se mi, da Vi tudi.

Podgorska. Jaz?!

Trnovski (ima še lornjéto). Res, pred nekaterimi trenutki. Tam pri oknu! — Hahaha! Gospá milostiva, se li nečete več smijati? Vaš smeh je takó mičen. Hahaha!

Podgorska. A Vaše vedenje, gospod, je razžaljivo!

Trnovski. Razžaljivo? Nikakor ne! (Izpusti lornjéto.) Kaj sem storil? Kaj sem pregrešil? Poglédiva to natančneje! Šel sem prej mimo

Vašega okna — to je dovoljeno, kaj ne da? — opazil sem v oknu damo, mlado, lépo, míkavno — da naravnost povém — Vas, milostiva gospá. Ta dama je tako nesrečna, da mi je po všeči; dovolim si torej še jeden pôgled — oprezen bojazljiv pogled, prisezam Vam! in vidim, kakó dama naglo déne lornjéto na oči in me ostro ogleduje — (uljudno) mikavni ste, ko imate lornjéto na očéh, gospá milostiva! — Ali ne samó pozornosti, ne, bil sem takó srečen, da sem vzbudil tudi veselost gospé, kajti odprla je na hip rudeča ustna in prijeten, kakor zvon čist sméh zvení mi doli na úho! (Uljudno.) Preljubeznivi ste, ko se smejete, gospá milostiva!

Podgorska. Gospod — dovolj je!

Trnovski. Prestavite se v duhu v moje položje! Prva misel moja je bila, da bi šel dalje, kajti gotovo je vsaj nevšečno — če je človek zasmehovan! Ali sem pa smél predmet veselosti Vaši odstraniti takó hitro? — Ostati na mestu bi bilo še slabše, kajti, kaj bi si mislili mimogredoči ljudje o préprostosti dame, ki takó glasno in brezozirno zasmehúje tujega gospoda doli z okna? Zdelo se mi je torej najbolje, da se pri Vas oglasim in Vam rečem: „Gospá milostiva, rači se Vam, zasmehovati me — evo me! Ogledujte me, dokler se vam ljubi — (rine sedež

k zofi,) jaz ne bom ničesa zamudil (séde na sédež) in utegnem do nedelje! —“

Henrijeta (strmé). Sédel je!

Podgorska (po odmoru, precěj mírno). Zahvaljujem se Vam, gospod! Morala, katero učíte, zadostuje! Dà, smejala sem se Vam — ker sem Vas hotela kaznovati za Vašo predrznost; zdeli ste se mi predrzni zató, ker ste dalje, nego se spodobi, gledali na moje okno, ter sem v prvem trenutku pozabila umakniti se od njega, kar bi bilo edino dostojno; vidite, da rada uvidevam; — prositi mi je odpuščanja — to storim s tem! Dovolite, da Vam naznanim svoje ime —

Trnovski. Zvédel sem je uže pri vratarji: „Gospá pl. Podgorska, vdova“; „bogata“, menil je vratar; „ljubezniva“ — dostavljam jaz!

Podgorska (resno). Dobro! torej véste, kdo sem! — ali Vam je sedaj kaj opravičeno moje vedenje?

Trnovski. Srečnega se čutim, da sem bil predmet Vaše mikalne nagajivosti.

Podgorska. Dovolj zasmehovanja! (Dá mu z roko znamenje, naj odide in se mu prikloni.) Menim, da se zdaj nimava več razgovarjati.

Trnovski (vstane). To se pravi namreč: allez-vous-en! Umejem! Zdravstvujte, gospá milostiva; naj bi oblaki, kateri sedaj mračé Vam čelo, kmalu

izginili! Naj se Vam veselost hitro vrne, kajti Vaš smeh je tako ljubek — hahaha — in takó nalezljiv — hahaha — prezapeljiv —

Podgorska (jezna). Dovolj je, gospod! Zapustite me!

Trnovski (yedno smijé se). Hahaha! — A, Vi se več ne smežete? Oj, to je slabó! Torej se mi je samemu smijati? Bodi si! Saj véste, gospá milostiva: Kdor se poslednji smeje — ta se najbolje smeje. (Odide z uljudnim priklonom.)

Četrti prizor.

Podgorska. Henrijeta.

Podgorska (zeló razburjena hodi po sobi). Nesramno! Taka predrznost je neslišana! Kakó se je mogel drzniti, da se mi je vrnil in se šalil z menoj!

Henrijeta. Kdor se poslednji smeje — se najbolje smeje! Kakó prav pravi!

Podgorska. Pretožna zmaga! (Mirnejša.) Toda, ko bi le mogli maščevati se — jeziti se mi ne

pomaga! Kdo bi li bil? Zapazila sem navzlic srdu svojemu, da ni bil prenapačen.

Henrijeta. Takóve stvari se uže zapazijo.

Podgorska. Natakar nama bode uže védel povedati, kdo je. (Zvoní.)

Natakar (pride). Gospá milostiva, vevate?

Podgorska. Ste li poznali gospoda, ki je bil sedaj tukaj?

Natakar. Jaz ne, a vsekako ga pozna vratár — vprašam ga. (Odide.)

Podgorska. Nedvojbeno mora biti iz višjih krogov in videl se mi je izobražen mož, ki pozna svet.

Natakar (vstopi). Vratár gospoda pač dobro pozná!

Podgorska. No?

Natakar. Fotograf je ter se imenuje Kajfež.

Podgorska (vzklikne). Kaj? Foto —

Natakar. — gráf! — Ukazujete li, gospá milostiva, še kaj drugega?

Podgorska. Ne, imam čisto zadosti! (*Natakar* odide.) Ali si čula, *Henrijeta*?

Henrijeta. Padla sem iz devetih nebés — nego fotograf!

Podgorska. Dogodek s fotografom! Strašno! Kaj je fotograf? Stvar, ki dela podobe naše, ki spada k fotografskemu stroju, prav tako, kakor

ivo srebro, solitarna kislina in steklo! Nesram-
neža malo poučim! (Zvoní.) Da sem še toliko
okolišajev imela ž njim!

Natakar (pride). Kaj ukazujete, gospá milostiva?

Podgorska (razburjena). Pokličite mi gospoda
fotografa, hotela sem reči, naj pride še malo
zazaj; prosim ga na malo besedij — ne more
še daleč biti — (hití k oknu). Res da, tam-le
gré, črez šetališče! Podvizajte se — čakam!
(*Natakar* odide.)

Henrijeta. Gospá milostiva, kaj ste se na-
menili?

Podgorska. Bodemo pač videli, kdo se bode
poslednji smijal —! (Zvalí se nemarno na zofo.)

Henrijeta. Kaj li bode iz tega!

Peti prizor.

Natakar (odpre vrata). *Trnovski* (nastopi). Prejšnji.

Natakar. Izvolite le zopet vstopiti, milostiva
gospá Vas pričakuje. (Odide.)

Trnovski. Hitim izpolnjevati milostivo povelje!

Podgorska (jako ponosno, obrne glavo le malo

proti njemu). Oprostite, da ste na moj poziv še jedenkrat se k meni potrudili. Ivedela sem ravno sedaj, kdo ste!

Trnovski (se ji prikloni). Jako mi je prijetno!

Podgorska. Priporočili so mi Vas.

Trnovski. Preljubeznivo!

Podgorska. In hvalili delo Vaše!

Trnovski (osupne). Delo?

Podgorska (ne pazi nič kaj nánj). Sedela Vam bodem!

Trnovski. Meni sedela?

Podgorska. Če niste predragi.

Trnovski (strmí vedno bolj). Predrag?

Podgorska. Ali znate dobro zadeti?

Trnovski. Zadeti? Gospá milostiva, to vprašanje mi ni čisto jasno!

Podgorska (na stran). Kakó je bedast! (Glasnó.) Kdaj bodete utegnili? Kdaj smém priti k Vam?

Trnovski (záse.) Kaj je to? Kakšen rendez-vous? (Glasnó, jako uljudno.) Gospá milostiva, jako prijetno sem iznenadjen — na razpolaganje sem Vam vsako uro.

Podgorska (kaže svojo obleko). Ali je Vam prilično to oblačilo? Negligé?

Trnovski (radosten). Prav izbornó! (Záse.) Kakóva koketa! (Glasnó.) Torej smem pričakovati Vas?

Podgorska (mirno). Gotovo! Koliko računate dvanajstorko v navadni mali obliki?

Trnovski (strmé). Kakó? Kaj?

Podgorska. No — odgovorite vsaj!

Trnovski (záse). Sedaj pa res več ne vém, kaj naj mislim!

Podgorska (nestrpljivo). Gospod, ali me ne umejete? Fotoografovali me boste! Natakár Vas je hvalil, da ste najboljši fotograf!

Trnovski (vzklikne). Kaj? — Kdo? — Kdo sem jaz?!

Podgorska (ne pazi na to). Želim obiskálnih lističev, retuširanih in koloriranih. Tudi nekaj doprskih podob. Kdaj morem dobiti podobe, in po čim dvanajst podob?

Trnovski (molčí strmé).

Podgorska (obrne se proti njemu). No, gospod?

Trnovski (záse). Po čim računate dvanajstorko! Baron Karel Trnovski — graščák — za koga me zmatrajo tu?!

Podgorska. No, gospod, pogoji Vaši?

Trnovski (upokojen). A takó, moji pogoji? (Záse.) Čuden dogodek! Privolimo vánj! (Glasnó.) Gospá milostiva, vselej sem Vam na postrežbo, izkušal Vam bodem služiti, najtočneje in najceneje, kolikor je mogoče — popravljene — pre-

barvane — mala oblika — vélika oblika — doprsna podoba — tudi na dvanajstorico.

Podgorska. Imate li atelier?

Trnovski. Dvanajst!

Podgorska. To je mnogo! — še nekaj! Ali bi ne môgli fotografovati kar tukaj? Ta izba je jako svetla!

Trnovski (uljudno). Jako svetla!

Podgorska. Ali se more Vaša kamera prenesti?

Trnovski. Dá se prenesti!

Podgorska. Dobro! — Zovete se Kajfež?

Trnovski (vzklikne). Kajfež! Usmiljeni Bog! To je premično ime!

Podgorska. Kakó li ménite?

Trnovski. Oj, nič — ime mi je Kajfež! Na službo!

Podgorska (vstane). Dobro! Torej je vse dogovoriti z vratárjem. Jutri zjutraj Vas pričakujem. Delajte čisto, kolikor emogoče, in ker pri napravljanji podob rabite vs lej jedke in ostre tekočine, prosim — ne polijte mi žametovih prepróg. Na svidenje, gospod Kajfež! (Odide s ponosnimi koraki. Henrijeta za njo.)

Trnovski (sam). „Prosim, ne polijte mi žametovih prepróg!“ Kakó zaničljivo, kakó porogljivo se nosi ta gospá sedaj z menoj, ko me

zmatra za fotografa! — A sedaj me je še pustila, naj tukaj stojim! Za to trmo jo moram malo prekaniti — pa kakó?! Igral bodem še dalje to burko. — Stoj! neka misel! Naglo! Evo ti papirja in črnila — predno bode prišla nazaj! Ali najprej natakarka! (Kliče skozi vrata.) Natakarka!

Natakarka (pride). Gospod milostivi!

Trnovski (mu dá denar). Najprej tó-le! a sedaj mi odgovarjajte! (Gré k mizi in piše mej naslednjim razgovorom:) Kdo Vam je dejál, da sem fotograf in se zovem Kajfež?

Natakarka. Vratár! Njegova zmota pak se je uže razjasnila! Prosim tisočkrat, da mi oprostite! Gospod milostivi ste pa tudi za čudo podobni fotografu Kajfežu, ki je prišel semkaj pred nekimi dnevi.

Trnovski. Saj tudi sem fotograf Kajfež! Hočem sedaj biti! Ali me umejete?

Natakarka (nasmihajoč se). A, to je druga! Torej pa ste, gospod milostivi — uže umejem!

Trnovski (piše). Kakó se zove tukajšnji topliški zdravnik?

Natakarka. Doktor Raba!

Trnovski. Dobro! Tega Rabo porabimo! Takó — evo listka! (Zgane ga ter ga dá natakarkarju.) Izročite to, précej ko bodem odšel, gospé pl. Podgorski in dostavite: „Priporočilo go-

spoda doktorja Rabe!“ Zasluzili bodete s tem jeden louisd'or.

Natakar. Prav, gospod milostivi! (Odide.)

Trnovski. V petih minutah bodem zopet tukaj! (Obrne se proti vratom na levi.) Varuj se, lepa žena! Tvoj nasprotnik je trdovraten in mora imeti poslednjo besedo! „Zadenem“ naj te? Pač da, želim zadeti te — in sicer tja, kjer si najobčutljivejša — v živo tvoje srce! Zdravstvuj, Bog Amor! Morebiti se mi posreči, da se bodem vender poslednji smijal! (Odide naglo.)

Sedmi prizor.

Henrijeta. (Potem) *Podgorska.*

Henrijeta (pogleda oprézno skozi vrata). Gospá milostiva, šel je!

Podgorska (pride, smijé se). Takó, dobro sem naredila! Če s takimi ljudmi zaničljivo ravnamo, vrnejo se sami v meje svojega stanu! — To fotografujoče strašilo pak se je védlo sicer kakor plemenitáš.

Henrijeta. Gospá milostiva, mu bodete res sedeli?

Podgorska. Zakaj ne? C'est pour passer le temps!

Natakar (pride in izročí Podgorski listič). Priporočilo gospoda dr. Rabe. Jako nujno!

Podgorska. Kdo je ta dr. Raba?

Natakar. Topliški zdravnik? Česa li želi od mene? Saj sem čisto zdrava. (Bere.) „Gospá milostiva! Baš sem videl fotografa Kajfeža priti iz Vašega stanovanja. Zmatram v svojo dolžnost, poročati Vam o posebnostih omenjenega človeka!“ — Za Boga! Posebnosti? (Čita dalje.) „Nesrečni, lepi in zanimivi človek je časih, dejal bi, nekako z uma zmaknen.“ — To je grozno! — „Napečna čestilakomnost je neki uzrok njegove začasne blaznosti, katera pak se pokaže le tedaj, ko méni, da žali kdo umeteljniško dostojanstvo njegovo! Sicer pak je tih, nikomur nevaren ter mu vse dobro tékne. Ko bi zopet prišli v dotiko ž njim, várujte se dražiti ga z ugovarjanjem. Molčite mu vselej! Tukajšnji zdravnik štel sem si to poročilo v dolžnost! Udani Raba.“ — Za božjo voljo! Stvar se razvija vedno lepše!

Osmi prizor.

Trnovski (vrne se). Prejšnji.

Trnovski. Gospa milostiva —

Podgorska (glasno vzklikne). Oh, moj Bog!
Evo ga!

Henrijeta. Sveto nebó! (Skrije se za zofo.)

Trnovski (záse). Pismo je imelo vspeh!
(Glasno.) Odpustite, gospá milostiva, da Vas zopet
nadlejújem; toda zaupanje, s katerim ste me do-
brotno počestili —

Henrijeta (zelo naglo). Gospá milostiva nečejo
več fotografovana biti!

Podgorska (tiho Henrijeti). Ne draži ga!

Trnovski (naglo izpremeni glas, kakor v ne-
svesti). Neče več fotografovana biti?

Podgorska. Oj, pač! Ali morebiti pozneje!
Nenadejane okoliščine me za sedaj odvrtaajo —
pozneje — pošljem Vam poročilo.

Trnovski (s srpim pogledom). Pošljem poro-
čilo? — (Jako živahno.) Bon! Umejem! To je
nezaupljivost — oj, zavrnilo ste me! — To me
grize! To hudó grize!

Podgorska. Gotovo da ne, gospod!

Henrijeta (pláho). Sedaj ga je prijelo!

Trnovski (vedno burnejši). Gospá! Jaz se nisem
poganjal za Vas, samí ste se mi ponudili pro-

stovoljno za obliko obiskovalnih listkov! Oh! tudi fotograf se zvija, če kdo hodi po njem!

Podgorska. Prosim, prosim! Umirite se, kajfež ljubi; sedela Vam bodem! —

Trnovski (naglo, čisto pameten). Prav dobro! Doprsno podobo?

Podgorska. Doprsno podobo!

Trnovski. Tudi célo podobo?

Podgorska. Tudi célo podobo!

Trnovski (radosten). Tisočéra hvala, gospá milostiva! Zadovoljni bodete! (Poljubi ji uljudno reko.) In da Vam précej pokažem svoje umeteljniške zmožnosti, prinesel sem s seboj fotografijo (vzame iz žepa majhno fotografijo) — na ogled.

Podgorska. Čegavo?

Trnovski. Vašo!

Podgorska. Mojo?

Trnovski. Dà — naredil sem jo baš sedaj v svojem atelierji.

Podgorska. Kakó je to mogoče? Saj nisem bila navzočna!

Trnovski. Nič ne dé. Izumil sem fotografovati tudi nenavzočne osebe.

Podgorska. Kakó delate to?

Trnovski. V glavi svoji si mislim podobo ónega, katerega želim fotografovati, in sicer prav živo, tako, da jo imam uprav pred očmi. Potem

se ustavim pred kamero, katera torej dobiva negativno podobo predmeta, ki sem ga imel v mislih. (Z mrtvaškim glasom.) Jaz fotografujem uprav misli svoje!

Podgorska (tiho). Saj je res blazen! (Glasnó.) Ali to je gola neumnost!

Trnovski. Gospá!

Podgorska (naglo). Odpustite, gospod, hotela sem le reči: obogatili ste svojo umetelnost po bistroumji svojem! Ne bi li môgla videti te čudovite podobe?

Trnovski. Dovolite, gospá milostiva, da je prej dopolnim z nekaterimi potezami! Bodite také dobri, sédite na sofo! (Vzame črtalo iz žepa).

Podgorska. Kako?

Trnovski (jako burno). Prosim, sédite mi! (Rahleje.) Bodem to-le retuširal!

Podgorska (séde na sofo).

Trnovski (zopet jako ljubeznivo). Gospá milostiva ste čarobno lepi! Dovolite mi samó obleko Vašo malo mikalnejše priréditi! (Gré k nji, popravlja ji kodre itd.)

Podgorska (nekoliko nejevoljna, nekoliko udana). Ali, gospod —

Henrijeta (pošepeta ji tiho). Udajte se mu vselej! Res ne bode Vam ničesa storil!

Trnovski. Nič ne pristoji lepše nego li čedno

domače oblačilo — ta kras vse noše — za vsakim zhibom sedi bog Amor! (Jako fino šepeta ji na uho.) Ste li še hudi náme?

Podgorska. Ali gospod —

Trnovski (nasmiháje se). Kaj mislite sedaj o meni?

Podgorska (razmotrava ga pazljivo). Priznavam, da uže sama več ne vém! — (Záse.) Zdi se mi kar ves izpremenjen — ves drug — kdo pa je? Ali me vara?

Trnovski. Boljši sem nego li se vidim! (Hitro zopet s slovesnim glasom.) Začnimo sedaj popravljanje! — (Séde na mizico na drugem konci odra, *Podgorski* nasproti.) Smem li sedaj prositi, da se mi pokažete od strani?

Podgorska (obrne se, da ji vidi profil; dolgo in pazno je *Trnovski* ogleduje).

Trnovski. Takó! — Sedaj pa prosim en face!

Podgorska (obrne se proti njemu navspredaj; zopet jo dolgo in z veseljem ogleduje).

Trnovski. Še jedenkrat od strani! (Ogleduje jo.) Hvala! (Záse.) Krasna je!

Podgorska (tiho). Henrijeta, kaj praviš o tem?

Henrijeta. Jela sem nekaj misliti!

Trnovski (črta fotografijo). Gospá milostiva ste torej vdova?

Podgorska. Vdova — dà! Ali tudi uže na pól nevesta!

Trnovski. Vi nevesta? (Skoči k višku.) Oj, usoda, zakaj me takó tepeš?

Podgorska (zaničljivo). Gospod Kajfež, kaj Vas to skrbi? — vzeti mi je nekega sorodnika, nekega netjaka —

Trnovski. Netjaka? — (Naglo.) Gospá milostiva, ni dobro omožiti se s takó bližnjim sorodcem!

Podgorska (skoči k višku). Gospod! — sedaj je čas, da končate pohòd svoj! Zapustite me — Henrijeta, naròči kavo mojo! (Henrijeta odide.)

Trnovski (séde zopet na mizo). Jaz popravljam!

Henrijeta (priteče). Gospá milostiva! Pismo iz Berolina, od strijca Ramnika! Dotična fotografija!

Podgorska. Kaži! — Ali me bodete sedaj vender zapustili? Nestrpljivo!

Podgorska (čita list). „Netjaka ljuba! Baš sem zvédel, da netjak moj, kateremu sem Te snubil, biva uže nekaj dnij v Baden-Badnu. Takó Ti bode prilika, seznaniti se ž njim. Ta je baron Karel pl. Trnovski, Tebi strinič v tretjem kolenu. Pismu prilagam njegovo fotografijo. Ob jednom sem tudi njemu naznanil Tvoje ime in ga pozval, naj Te poišče!“ — Oh, fotografija! (Vzame

fotografijo, ki je bila v listu, in jo ogleduje.) Za Boga! Kaj je to? Saj ni mogoče! (Ogleduje sedaj fotografijo, a sedaj Trnovskega.) Henrijeta, je li res on? — On je!

Henrijeta (pristopi). Kaj pa je?

Podgorska. Hočeš li videti fotografijo bodočega mojega soproga? Glej je! (Kaže fotografijo.)

Henrijeta (zavzeta). Za Boga! Saj to je ta — óni-le! (Méni Trnovskega.) Ta je Kajfež.

Podgorska (tiho). Tiho, prevaril je naju! Drznil se je šaliti se! Idi — preskrbi kavo, pusti naju samá.

Henrijeta (odide).

Podgorska (záse). Sedaj sem spregledala vse! Vratár je podkupljen, ali pak se je zmotil! — Zdravnikovo pismo je bilo ponarejeno! Toda le potrpite, gospod fotograf, le potrpite! Vaše retuširanje Vas ima dragó veljati.

Trnovski (záse). Kaj je neki bilo v pismu?

Podgorska (tiho). Maščevanje ne bode izostalo! (Glasnó.) Ako Vam je prav, gospod, začniva zopet zasédanje svoje.

Trnovski. Kakor velite, gospá milostiva! (Záse.) Kaj li namerava?

Podgorska. Véste li tudi — da sem odločna protivnica Vašega spola?

Trnovski. Zakaj neki?

Podgorska. Nič več ni ljubeznivih móž!

Trnovski. Obrekovali so Vam ljudjé moj spol!

Podgorska. Vsi ste lažnjivci, licemérci in slepárji! Zató se ustavljam takó krepkó drugi možitvi, ki so mi jo svétovali.

Trnovski (živo). Res, prav govorite, gospá milostiva! Le ustavljajte se!

Podgorska. Strinič, katerega mi je vzeti, — ta je nekov gospod pl. Trnovski.

Trnovski (poskoči po konci). Karel pl. Trnovski?

Podgorska. Karel pl. Trnovski. Morebiti ga slučajno poznate?

Trnovski. Če ga poznam — kakor samega sebe! Jedno vprašanje: Ali ste Vi netjáka barona pl. Ramnika?

Podgorska (nasmihaje se). Saj je ta blagi moj strijc, ki me hoče po vsi sili omožiti!

Trnovski (ves zmešan od zavzetja; záse). Mila nebesa! To je dušica, katero moram vzeti na vsak način! Zdaj sem lepo v zadregi — ali naj ostanem še fotograf — naj se ji odkrijem? — Premikalna je!

Podgorska. Gospod pl. Trnovski je neki prav odúren človek!

Trnovski (postavi se ponosno po konci). To ni res!

Podgorska. Krivoóok je!

Trnovski (vedno burnejši). Dovolite, to je obrekovanje! — On je lep, mlad mož, cvetoóih let in poln moóí! (Jako žarno.) Gospá milostiva, snubim Vas zánj! Sreóa njegova je sreóa moja! (Poklekne pred njo.)

Podgorska. A vender njegova soproga ne tudi Vaša!

Trnovski (kleóé). Midva imava vse zajedno!

Podgorska (razsrjena). Gospod! —

Trnovski. Dovolite, da se tu pred Vami na kolenih vsega izpovém! — Jaz nisem niti fotograf — niti Kajfež — ne znam niti retuširati — niti kolorirati — jaz sem Karel pl. Trnovski, namenjeni Vam zénin, Vaš osramoóeni, kakor grešnik skesani strinió v tretjem kolenu! —

Podgorska (zeló mirno). Vém to uže óetr-tinko ure!

Trnovski (skoóí po konci). Kaj?

Podgorska (vzame fotografijo z mize in mu jo pokaže). Poznate li to podobo?

Trnovski (osupel). Moja slika!

Podgorska. In ta je res zadeta! Ni li res?

Trnovski. Dobro zadeta — grozno neumen obraz —! (Záse.) Óisto blamiran!

Podgorska. A sedaj, gospod, prišla sva do kraja — (z ljubeznivim priklonom) evo — primite spet fotografije svoje!

Trnovski (vzame jo ter jo vtakne zadaj v žep).
Hvala!

Podgorska. Ne ostaja Vam torej ničesa drugega nego li, da poročate strijcu Ramniku, da o njej ženitvi ne more več biti govorjenja!

Trnovski. A zakaj ne?

Podgorska. Ker jaz nečem.

Trnovski (malodušno). Sem li krivoók?

Podgorska. Na Vas še nisem pogledala!

Trnovski (žarno). Ali jaz Vas ljubim — molim Vas! Gospá milostiva vprašajte srce svoje! Kaj čutite záme?

Podgorska. Usmiljenje!

Trnovski (odvažno). Na to se ne morete omožiti!

Podgorska (jako humorístično, s finim zasme-hovanjem). Vaša igra je torej tukaj doigrana! Zahvaljujem pak se Vam za kratek čas, ki ste mi ga delali, gospod bivši fotograf! Morali bi nadarjenost svojo za komedijo bolje v prid obračati, v nizko komični stroki bi bili izvrstni! — Hahaha! — Vselej se Vam bodo smijali! Pre-komičen ste —! Moram se sama smijati! Imejte se dobro, gospod strinič — Kajfež! Sedaj pač

vidite, kdo se poslednji smeje! Hahaha! (Odide s smehom skozi leva vrata.)

Trnovski. Zemlja, pogoltni me! (Pokrije klobuk, kratko.) Z Bogom! (Odide skozi srednja vrata.)

Podgorska (záse). Bode li res šel? (Glasnó.) Kam hočete iti?

Trnovski. V igralnico!

Podgorska (zavzeta). Kaj bodete tam?

Trnovski (z mrtvaškim glasom). Umr! požrl bodem vse roulette-kroglice!

Henrijeta (pride s kavino posodo). Kava!

Trnovski (se vrne). Gospá milostiva, jedno prošnjo še, in potem slovó — na večno!

Podgorska (se tudi vrne). No?

Trnovski. Smém li prositi Vas čašice kave! V krepilo — na blamažo!

Podgorska (nasmihaje se). Naročila sem je le za jedno samó osebo!

Trnovski. Nič ne dé — pil bodem mleko! — Mleko potolaži blamažo!

Podgorska (záse). Jako mi godi — menim, da bi mu odpustila! (Natoči na mizi čašico kave ter mu jo podá.) No, za čašico kave mi ni tóliko — na blamažo! Za slovó!

Trnovski (pade s čašico v roki pred njó na koleni). Ne, odpustite! Ljubljena stričina! Nevesta draga!

Podgorska. Stojte, stojte, gospod fotograf!
Takó daleč še ne bova kmalu —

Trnovski (nežno). A konečno vender prideva
takó daleč!

Podgorska. Kdo Vam to pravi?

Trnovski. Vaše nasmihanje! Vaše oči, lepa
stričina! Mi fotografi poznamo obraze! Napó-
sled pa vender le zadenemo!

Podgorska. Če je taka, torej pak uže moram
udati se!

Trnovski. Viktorija! (Dá čašico Henrijeti.)
Udajte se — a meni dajte nežen, zaročni poljub!
(Poljubo jo.)

Henrijeta (záse.) Daje se uže poljubljeni —
o tem si človek res lahko misli vse! —

(*Zástor pade.*)

(Konec se mora igrati jako hitro.)

Blagajnikovo pōročilo

za leto 1883.

Blagajnikovo poročilo

o dohodkih in stroških „Dramatičnega društva“ za čas od 1. jannarja do konca decembra 1883.

Tek. št.	D o h o d k i	Znesek		
		v gotovini		v dolž. pismih
		gld.	kr.	gld.
1	Imetek v l. 1882	7	05	1660
2	Doneski podpornih udov :			
	a) zaostali gld. 232			
	b) za tekoče leto " 18			
	c) naprej plačani " 8	258	—	
3	Obresti glavnice	71	39	
4	Za prodane knjige	63	29	
5	Za izposojeno garderobo	14	—	
6	Dohodki osmih gledaliških predstav	1002	90	
7	Podpora od slav. deželnega odbora kranjskega :			
	a) za izdavanje „Talije“ za leto 1881 gld. 500			
	b) za pomnožitev knjižnice " 100			
	c) za vzdrževanje dramatine šole " 100	500	—	
8	Nakupovanje jedne rente v papirji			100
	Skupni dohodki	1919	63	1760
	" stroški	1900	39	—
	Konečni ostanek	19	14	1760

Tek. št.	Stroški	Znesek		
		v gotovini		v dolž. pisarnih
		gld.	kr.	gld.
1	Najemščina za društveno stanovanje.	60	—	
2	Plača služabniku	30	—	
3	Nakupovanje knjig in iger	39	05	
4	Nagrada prestavljalcem	55	—	
5	Stroški oamih gledaliških predstav. .	612	45	
6	Nagrade igralcem in igralkam	439	90	
7	Nakupovanje in vzdrževanje garderobe	14	14	
8	Tisk „Talije“ :			
	za l. 1881 gld. 200			
	za l. 1882 „ 200	400	—	
9	Vežanje knjig	10	05	
10	Donesek „Umelčke Besedy“ za			
	l. 1883	5	—	
11	Poštarina	14	37	
12	Koiki	2	08	
13	Rozne pisarnične potrebčine	27	65	
14	Hišno orodje	33	23	
15	Nakupovanje jedne rente v papirji z			
	zapadlimi obrestmi	79	47	
16	Razni	78	—	
	Skupni stroški	1900	39	

V Ljubljani dne 31. decembra 1883.

Janez Murnik,
prvosodnik.

Dr. Josip Staré,
blagajnik.

S t a n

premoženja „Dramatičn. društva“ dne 31. decembra 1883.

Tok. št.	A k t i v a	Znesek	
		v gotovini	
		gld.	kr.
1	Imetek v l. 1883	16	14
2	Vrednost pohlštva	195	46
3	" društvene knjižnice	414	60
4	" knjig za prodaj	3457	35
5	" garderobe	419	85
6	Dvoje drž. sreček dne 15. marca 1860. l. à 500 gld. namreč: št. ser. 7749 dob. št. 14 in št. ser. 11477 dob. št. 5 po dunajskem kurzu od 34. dec. 1883. l.	1363	—
7	Petero rent v papirji dne 1. nov. 1868. l. à 100 gld. in sicer št. 61722—61726 in dve renti v papirji dne 1. avg. 1868 à 100 gl. št. 39265 po dunajskem kurzu od 31. dec. 1883. l.	563	70
8	Jedna delnica „Narodne tiskarne“ dne 1. marca 1873 l. št. 139	60	—
	Aktiva	6470	—
	Passiva	870	—
	Konečno premoženje	5600	—

Tek. št.	Passiva	Znesek v gotovini	
		gid.	kr.
1	Tisk „Taliže“ za l. 1892 v ostalem znesku	294	10
2	Tisk „Taliže“ za l. 1892	500	—
3	Vezanje „Taliže“ za l. 1892 in 1893.	67	90
4	Naprej plačani letni doneski društvenikov	8	—
	Skupaj	870	—

V Ljubljani dne 31. decembra 1893.

Janez Murnik,
prvosednik.

Dr. Jos. Staré,
blagajnik.

O d b o r
„dramatičnega društva“
za leto 1883.

Prvosednik :

Murnik Ivan.

Prvosednik ov namestnik :

Hribar Ivan.

Blagajnik :

Dr. Staré Josip.

Tajnik :

Trtnik Ivan.

Odborniki:

Dr. vitez Bleiweis-Trsteniški Karol.

Celestina Josip.

Jan Ivan.

Pleteršnik Maks.

Valentinčič Ignacij.

Wiesthaler Fran.

Dr. Zarnik Valentin.

Žagar Karol.
